Victor

EROFEEV

Frumoasa rusoaică

FICȚIUNE FĂRĂ FRONTIERE

PARALELA 45

Victor Erofeev

Frumoasa rusoaică

— Ei?!

Nu mai răspunse, total absorbit. Scrâşnind din dinţi, gâfâind, se strecura. Se strecura pe ceva lipicios. Din când în când, se lovea în întuneric de nişte obiecte elastice pline, care se legănau ca nişte dirijabile neancorate şi care, fără niciun chef, îl lăsau să treacă mai departe, retrăgându-se într-o parte. Un miros dens venind în valuri îl cam descuraja, dar îşi lua inima în dinţi şi se ţâra mai departe, mormăind pe nas denumiri latineşti chemate să înlăture vraja din universul dezolant şi rapace al tainicului palat, să confere mişcării anevoioase caracterul unei misiuni ştiinţifice.

Perseverenţa, experienţa, credinţa în latina medicală au ajutat destul de mult. După ce a traversat cu succes defileul printre pietrele calde, ce gâlgâiau înăuntru, care aminteau ba de nişte burdufuri pline cu vin cald, ba de nişte moluşte, deoarece aveau nişte creste mici destul de dizgraţioase, creste şi mici ventuze ce nu încetau nicio clipă foşnetul dezordonat, fremătau pe nişte picioruşe, astfel trecând cu bine de ventuzele amintite, deşi pentru asta chiar a trebuit să rupă din rădăcină câteva astfel de ventuze, iar moluştele au început să sângereze, el şi-a atins obiectivul şi, cuprins involuntar de o emoţie puternică, a început să admire tabloul ce se desfăşura în faţa ochilor lui:

ÎNTR-O VALE LARGĂ, SCĂLDATĂ DE SOARE, ÎNTR-O LUMINĂ ALBASTRĂ, BLÂNDĂ, ÎNFLOREAU PERGAMUTELE.

— Ei?! Hei! Ce faceţi acolo? Alo?

Stanislav Albertovici iradia de bucurie. Stanislav Albertovici se năpustise pe mine cu pupăturile lui umede. Vă felicit! Vă felicit! Era emoţionat ca un bătrân. Chiar eram uimită, deşi vestea căzuse ca trăsnetul şi începusem să văd cercuri negre în faţa ochilor, dar m-am abţinut, nu am ţipat ca proasta, inima nu mi-a luat-o din loc, nu m-a luat cu leşin, mi-am încleştat numai degetele în braţele fotoliului, primind lovitura resemnată şi demnă, ca o călugăriţă sau ca o regină.

În inimă s-a strecurat puţin groaza. Inima începuse să freamăte cuprinsă de plictisul dinaintea morţii, fremăta, se zbătea, s-a oprit. Transpiraţia îmi curgea şiroaie pe şira spinării. Cu picioarele azvârlite în sus, îmi luam la revedere de la viaţa care în acest an fatidic mi-a întors spatele demonstrativ, îmi arăta calea spre nişte fundături şi hăţişuri în care nu călcase picior de om modern şi, în cazul în care călcase, mai mult ca sigur se dusese la fund şi dispăruse fără urmă.

Am dat la o parte vata cu amoniac, mersi! şi m-am uitat la Stanislav Albertovici cu o suspiciune făţişă. Ce naiba s-a emoţionat aşa de tare? Ce treabă are el? Ah, scârba! Crezi că am uitat? Ţin minte tot, Stanislav Albertovici, totul! Am, Stanislav Albertovici, memorie, nu glumă. Ştiu şi despre bunica avortului rus, şi despre copiii orfani... Dar eu eram şocată de veste şi tăceam, primind lovitura destinului, deşi noutatea era relativă, recunoşteam şi gustul acesta din gură, cu care m-am trezit deodată, un gust inconfundabil, primul mesager al neliniştii, mă şi cam ţinea jos, cum se întâmpla odinioară, deşi speranţa îmi dădea ghes, evident, de ce nu s-ar fi putut întâmpla asta, îmi dădeau asigurări într-un glas, niciodată, şi în corul halatelor albe Stanislav Albertovici cel dintâi a desfăcut mâinile îndurerat, luându-şi o mină compătimitoare, iau eu râdeam din fotoliu:

— Nu vă mai smiorcăiţi pentru mine! şi glumeam despre copiii orfani, aşa că, la urma-urmelor, aveam toate motivele să cred şi, râzând fără nicio grijă, am lăsat demult baltă diversele moduri de contracepţie, tot felul de spirale, pilule, lămâi şi bucăţele de săpun, fără să mai vorbim de alte cerculeţe salvatoare, iar doctorul, nimic de zis, era bun, nu găseai aşa ceva nici cu lumânarea, în pofida înclinaţiilor lui, care, aşa cum observase Ksiuşa, care m-a dus la el în zorii luminoşi ai cunoştinţei noastre, când încă nu era franţuzoaică şi nu se plimba noaptea cu maşinuţa ei roz ce urla şi când avea numai un Jiguli de culoarea canarului, cu el m-a dus la Stanislav Albertovici, povestind pe drum despre unele înclinaţii ale lui, care, aşa cum observase Ksiuşa, scot pacientele din melancolia letargică. Ce rost are să renunţ la el, dacă acum am atâta nevoie, treacă de la mine şi o scârbă autentică! Gata, m-am ferit de pupăturile lui lipicioase şi am dat la o parte vata. El însă, interpretând greşit slăbiciunea mea într-o direcţie favorabilă sieşi, precum şi în scopul înmulţirii resurselor umane, s-a înroşit, a început să gângurească în extaz ce mare minune nemaivăzută, că ar fi trebuit să

convocam un simpozion şi să conferenţiem cum a făcut chiuretaj jucăuşa noastră, pisicuţa noastră cea poznaşă, în timp ce eu

— Ia mâinile de pe pisicuţa! A luat mâinile încet, stă şi se uită şi îi tresaltă fălcile.

Hei, Stanislav Albertovici, Stanislav Albertovici, armăsar neobosit! Cum de nu v-aţi săturat, de dimineaţa până seara tot scormoniţi şi scormoniţi, mai că v-aţi pierdut vederea cu serviciul ăsta al dumneavoastră şi tot nu vă astâmpăraţi, tot nu vă potoliţi curiozitatea dumneavoastră de băietan, tot timpul vreţi să trageţi cu ochiul la câte ceva!... Bine, am zis eu aspru, hai, lăsaţi-mă întâi să mă dau jos de pe scaunul ăsta al dumneavoastră (mai ţineţi minte, Stanislav Albertovici, cum am venit prima dată la dumneavoastră, la recomandarea Ksiuşei, plângându-mă de rupturi dureroase ale ţesuturilor, iar dumneavoastră, la adăpostul imunităţii medicale, v-aţi permis să mă ciupiţi de sân nepedepsit? Atunci eram tânără, veselă...), hai să mă dau jos din acest carusel drăcesc ce se roteşte într-o cameră a întunericului şi a groazei, hai, şi să-mi trag, iertaţi-mi cuvintele, chiloţii!... Potoliţi-vă! Of, Stanislav Albertovici, pe cocoşat numai mormântul îl mai îndreaptă, iar în sinea mea: nu-l îndreaptă nici mormântul pe cocoşat, asta e o treabă destul de tulbure, cocoşatul îndreaptă mormântul, de-aia mă şi ia cu frig, am şi un cui în inimă, dar mă ţineam tare, prefăcându-mă că mă îmbrac concentrată.

Ei, uite, zic, altă viaţă, acum putem şi să ne felicităm. Mersi, desigur, numai, de fapt, cu ce ocazie? Cum cu ce ocazie? Dumneavoastră, copilă, nu mai sunteţi chiar aşa micuţă ca să nu înţelegeţi ai cărei minuni suntem noi martori astăzi, în pofida tuturor regulilor ştiinţifice ale contracepţiei... Care, îl întrerup, pe mine personal mă mulţumeau cu vârf şi îndesat. În care, protestează el, n-am crezut niciodată şi nu cred, văzând în aceasta numai sistemul stoic al autoapărării dumneavoastră, copilă. Degeaba, Stanislav Albertovici, degeaba, vă zic, v-aş povesti eu despre nuanţele acestei minuni, poate numai aşa aţi înţelege că nu este o soluţie şi, în loc să vă agitaţi atât, aţi fi cerut mai degrabă, ca medic, să întreruperi neîntârziat dezvoltarea acestei minuni în embrion, lucru pentru care eu insist şi pe care, după regulile şi dorinţele mele, o să-l fac, de preferat cu ajutorul dumneavoastră, stimabile Stanislav Albertovici. Eu aşa înţeleg, că totul e din cauza tatălui; el ce e, scuzaţi-mi expresia, debil? Alcoolic? Un om pe care nu-l cunoaşteţi? Mai rău! am zis eu sec. Stanislav Albertovici a rămas cu gura

căscată şi, cu ochii prostiţi, a căzut pe gânduri... Negru? A rostit în sfârşit doctorul. În pofida faptului că aveam o greutate pe suflet, am început să râd în hohote, de parcă mă gâdila cineva, deşi, la drept vorbind, nu mă tem de gâdilat sau, dacă mă tem, foarte puţin, mai degrabă nu-mi place să mă gâdile cineva, decât că mă tem, spre deosebire de Ritulia, care ea singură se cere gâdilată, găsind în aceasta o plăcere feminină necunoscută mie. Este încă tinerică Ritulia, şi mă uit la ea superior cum hohoteşte când o gâdil.

Ei, dacă omul vrea, de ce să nu-l gâdil? Va veni în curând şi Ritulia. Ai fost vreodată cu un negru? m-a întrebat Ritulia. Nu, am recunoscut cu sinceritate. Am fost mereu curată. Ritulia însă era curtată de Joel din Martinica. Negru, dar, ceea ce este caracteristic, cu paşaport franţuzesc.

Ritulia i-a făcut chiar şi felaţie! Şi apoi el a plecat şi a trimis din Martinica o vedere cu o lagună şi palmieri pletoşi, în care scria că nu i-a plăcut la noi în ţară pentru că aici este mult prea frig şi nu e niciun carnaval. Ritulia era foarte indignată şi-i spunea lui Joel vită nerecunoscătoare.

Nu, îi zic eu lui Stanislav Albertovici, nu e negru. Mai rău!

— Nu poate fi mai rău, spune bulversat Stanislav Albertovici, cu interes însă. Nu i-am răspuns nimic. Un om pe care nu te poţi baza. Bine, am zis, hai să terminăm discuţia. M-a servit cu o ţigară. Copilă, pot să vă dau un sfat? Am ridicat din umeri, dar el, fără a lua seama, continuă: dumneavoastră, desigur, puteţi să nu luaţi în seamă opinia mea, copilă. Dumneavoastră sunteţi o femeie celebră, renumită în presa scrisă din toată lumea, dar şi în eter, aveţi, desigur, prieteni, protectori şi sfătuitori, adică văd: atinge o temă alunecoasă, nu eu, un bătrânel demodat, care în curând va ieşi la pensie şi se va stabili la vila lui de la ţară, nu ştiam că avea o vilă, şi mă gândeam: iată că el, porc bogat, şi-a înjghebat o situaţie pe lacrimile şi neputinţele femeieşti, are şi ţigări bune, blonde — şi unde o fi viluţa? la Kratovo! A! Sătuc jidovesc, m-am prins, Israelul de lângă Moscova

— Şi-a dus el mai departe ideea: nu el, cică, trebuie să se amestece în viaţa dumneavoastră, copilă, agitată şi interesantă, unele detalii picante pe care a avut ocazia întâmplătoare, aici a coborât vocea, să le zărească într-o revistuţă foarte originală — am ridicat liniştită sprâncenele, o revistuţă interzisă foarte respectată de el, era plin de entuziasm, chiar aşa şi zicea, cuprins de cel mai autentic entuziasm, deşi, slavă Domnului, a oftat cu

zgomot, a văzut multe la viaţa lui, şi nu numai el, ci şi câţiva dintre prietenii cei mai apropiaţi care erau atât de uimiţi, încât chiar au considerat drept laudă gratuită confirmarea mea, că v-am mai folosit uneori în scopul, evident, al unor sondaje medicale. Mai mult: entuziasmul nostru nemărginit a avut câteva momente ce nu pot fi reproduse, pe care am fost nevoiţi să le constatăm cu indignare şi mândrie, şi ne-a fost clar că minunăţia dumneavoastră, copilă, este mult mai eficientă decât multe făcături străine în acest domeniu, iar pentru că prietenii mei sunt uneori înclinaţi să generalizeze, ei au tras concluzia că noi am fi putut avea şi aici, în acest domeniu, judecând într-un sens strict patriotic, întâietate şi supremaţie.

Mi-am imaginat foarte clar respectabila companie formată din cei care poartă bretele şi bărbuţe, îngrămădiţi cu lupele în jurul mesei pentru a contempla delicatesa din revista lucioasă care ducea, în acest timp, o grea cruce!

— Of, Stanislav Albertovici, ce prostii spuneţi! am zis eu, mai degrabă necăjită decât măgulită de mărturisirea lui, deşi eram în acelaşi timp şi măgulită.

— Ce mare celebritate! Ce mare viaţă agitată şi interesantă! Ştiţi că eu, Stanislav Albertovici, în urma acestei istorii, trăiesc de parcă sunt cel de pe urmă şoarece din biserică, care se teme să mişte lăbuţa de frică să nu fie devorat!...

— Cândva şi la noi vor învăţa să aprecieze frumuseţea, a spus încetişor Stanislav Albertovici, dus pe gânduri, bătând darabana pe masă cu degetele exersate şi nedumerit de ce frumuseţea mea nu putea fi pusă în slujba patriei, fiind folosită, în schimb, în direcţie contrară, lucru de care şi mie îmi părea rău, şi am remarcat din prudenţă că direcţia se mai poate încă schimba. — Aş fi dat toată această celebritate, tot zgomotul şi agitaţia, am oftat eu supărată — pe liniştea familială sub aripa soţului, căruia, înainte de culcare, i-aş fi spălat picioarele în lighenaş!...

— Şi eu tocmai despre asta vorbesc, s-a bucurat bătrânul ticălos. Naşteţi copilul şi faceţi-i băiţă într-o albiuţă, creşteţi-l, este al dumneavoastră, al dumneavoastră, naşteţi-l neapărat, iar tatăl lui o să dispară, dacă a meritat asta!

— Nici nu vă daţi seama la ce mă împingeţi, am spus eu cu tristeţe şi am hotărât să-l întreb verde-n faţă, ca specialist:

— Stanislav Albertovici, mai ţineţi minte mirosul meu?

A ezitat puţin, a întârziat să răspundă şi am înţeles că, deci, e adevărat, sunt accesibilă tuturor doritorilor.

— Ce vreţi să spuneţi, copilă? a întrebat el cu o voce falsă, de parcă nu mi-ar fi lăudat el de numeroase ori aroma deosebită care a intrat deja în legendă, comparabilă numai cu mirosul florilor de pergamută, în timp ce, îi plăcea lui să râdă, varietatea parfumurilor este uimitoare şi adesea nu în favoarea deţinătoarelor, mai ales dacă este vorba de aburii mlaştinilor, mirosul de peşte prăjit, deşi sublinia şi mirosul Ksiuşei: aşa miroase o legătură de ciuperci uscate vândute la piaţă pe bani buni, şi este un miros constant, îl au femeile cu o faţă inteligentă a cărei mimică se schimbă rapid... Ksiuşa! Ksiuşa! Scriu şi o simt, ducând dorul vremurilor când la Koktebel (Staţiune climaterică din Crimeea, la Marea Neagră, *n. Trad.)*, pe plajă, ridicându-şi ochii din romanul franţuzesc, se uita la mine cu o curiozitate sinceră, fără niciun strop de concurenţă salutând calităţile mele, nu aşa se uită femeile la femei, şi “u am fost cucerită, m-am îndrăgostit imediat, fără niciun gând ascuns, de cuvintele şi obiectele ce o înconjurau, chiar şi de această cărticică franţuzească cu copertă tare în roşu şi alb, care, cum am înţeles mai târziu, când ne-am despărţit pentru a nu ne mai revedea niciodată, era o aluzie la viitoarea despărţire, un tunet şi un fulger îndepărtat, care o va transforma pe nedrept, total, într-o aventurieră internaţională şi aproape într-o spioană.

Şi uneori, perora Stanislav Albertovici, sunt şi exemplare deosebit de interesante. Mă ascultaţi, copilă? Ele miros a mărar sau, mai bine zis, a soc... Dânsele, se corectează el, aşa se vorbea înainte. Iar eu am zis: minţiţi cu toţii! Dânşii binemiros la fel, l-am contrazis eu, deşi, referitor la mănunchiul de bureţi uscaţi, nu a greşit, numai că Stanislav Albertovici încerca cu un glas extrem de fals să întârzie răspunsul şi când eu l-am prins cu spatele la zid, strigând că ce, nu se aude, că m-am împuţit, am început să miros de parcă pântecele ar fi fost umplut cu cârpe putrezite, atunci, cu spatele la zid, Stanislav Albertovici a recunoscut că atenţia lui a fost atrasă într-adevăr de schimbare, dar n-o să mirosim toată viaţa a pergamute, acum e vremea să naştem.

A rămas mulţumit de butada lui nereuşită. Am izbucnit în plâns chiar acolo, în cabinet, în faţa unui Stanislav Albertovici uimit, care, desigur, mare cunoscător într-ale lacrimilor femeieşti şi al băşinilor noastre involuntare speriate, era şi prietenul meu, care m-a scăpat de probleme nu o dată, fără durere şi fără prea multă vorbărie, pe lângă toate astea, trădătorul meu, care mă umplea de scuze după ce m-a trădat, care mă aştepta în ploaie, ascuns sub o umbrelă mare, neagră, pe partea cealaltă a străzii şi care s-a aruncat asupra mea:

— Iertaţi-mă, copilă, am fost reţinut! Ar fi avut chef să-mi sărute mâna.

— Gata, Stanislav Albertovici! Deci nu v-a fost chiar aşa de greu să fiţi reţinut... Lăsaţi-mă... şi am plecat cu taxiul la bunicul, unde era alt concert. Stanislav Albertovici şi-a dat seama că vorbesc serios, s-a schimbat la faţă, decizând că nu este vorba de niciun negru şi că este total inacceptabil şi că, cum-necum, iar nu i-a reuşit. M-am oprit din plâns şi am început să-l liniştesc. A propus să se liniştească în schimbul sincerităţii. Ei bine, aţi ghicit: este negru! Nu a crezut. Ei bine, nu vreau să nasc, nu vreau niciun copil, niciun băiat, mai ales nu fată, ca să se chinuiască, nicio broască, niciun purceluş, nu vreau nimic! Scutece, oliţe, nopţi nedormite. Brr! Nu vreau! Dar, copilă, este ultima dumneavoastră şansă.

— Asta el Nu vreau!

— Chiar aşa am zis.

Unde este Ritulia? Unde dracu este? Gata! Gata! M-am hotărât. Mă botez! Mâine îl anunţ pe părintele Veniamin. Ochii lui respiră bunătate, are sprâncenele până-n obraji. Iar Stanislav Albertovici, când i-am spus că mă pregătesc să mă botez, a întrebat: nu cumva la catolicism? Dar ce, dumneavoastră sunteţi catolic? Am fost, zice, cândva, în copilărie, catolic, şi acum nu sunt nimic, deşi papă al Romei a ajuns un polonez. Stanislav Albertovici este polonez. El este din Lvov, dar cu sânge jidovesc. Nu înţeleg, de ce nu sunteţi în Polonia?

Aşa s-a întâmplat. Nici polonă nu ştiu.

Atunci ce polonez mai sunteţi? Iată, bunica mea era o poloneză adevărată! Nu, zic, fluturând fusta largă, ca pe o aripă. Nu! Sunt ortodoxă,

şi nu că aşa am chef, acum e la modă, vreau să mă botez, că toţi ai noştri s-au botezat demult şi pe copiii lor i-au botezat, comandând la Hamburg cămăşuţe de botez, eu mă botez de nevoie. Simt, Stanislav Albertovici, că am cam rămas în urmă cu biserica! Ei, ce să spun, zice doctorul, vă înţeleg pornirea spirituală, numai cum s-o împăcaţi... asta nu prea e o treabă pe placul lui Dumnezeu.

— De unde ştiţi? S-a minunat şi a spus:

— Mai staţi o clipă, copilă. Mai vreţi o ţigară? Zic:

— În principiu, ne-am înţeles?

— Bine, răspunde, mai aşteptăm două săptămâni. La ce să ne grăbim?

La ce? Dacă ar şti el că eu devenisem câmpul de luptă al celor mai înalte forţe!

Şi acum Stanislav Albertovici, de parcă l-ar fi apucat umorile, întreabă dacă e adevărat că am avut legătură cu moartea lui V.S. Eu, zice, am citit un articol ciudat într-un ziar, unde, cum am înţeles, spunea de dumneavoastră, copilă, intitulat „Iubire", semnat de doi autori, din care am înţeles numai că în clipa morţii aţi fi fost la el în apartament. Am înţeles bine? Într-adevăr, răspund, articolaşul e neclar, nici eu n-am înţeles mare lucru, că falşii fraţi Ivanovici au încurcat totul, dar, vă spun, V.S. Şi-a dat sufletul foarte demn. Da, a dat el din cap, nu şi-au dat seama imediat, au organizat o dezbatere ruşinoasă. Şi pe mine m-au implicat... o să vă povestesc cândva despre asta. Nu vă supăraţi pe mine, copilă?

— Bine, zic, cine se mai gândeşte la lucruri uitate... Da, a căzut pe gânduri Stanislav Albertovici, nu orice femeie se poate mândri că la pieptul ei a murit, de fapt, o întreagă epocă... Staţi puţin! A exclamat el deodată. Copilul nu e cumva al lui? S-a uitat pătrunzător la mine, ca un clarvăzător, deşi am şi eu un câmp bioenergetic puternic, eu, vă spun sincer, am fost tulburată de privirea aceea, dar tot el a răspuns, fără ajutorul meu:

— De fapt, ce spun eu!

Când a murit el? În aprilie? Şi acum... S-a uitat pe fereastră: cădea o lapoviţă, şi noi ne reflectam în ea.

— Nici nu e păcat să ai un copil de la acest om,, a observat Stanislav Albertovici.

— Ce aberaţii spun şi eu, copilă! Iertaţi-mă! De parcă nu ar exista şi alţi bărbaţi! Am schiţat eu un zâmbet slab... Ritulia! A venit Ritulia! Ura! Cu o sticlă de şampanie! Să bem, să petrecem...

2

Ritulia afirmă că noaptea am strigat. Se prea poate, dar n-am auzit. Ritulia mi-a arătat ca dovadă mâna ei cu urme de unghii.

— Abia m-am smuls!

— Probabil am avut coşmaruri după şampanie.

Şi ce am strigat? Pur şi simplu „a-a-a-a-a!”...

îmi place Ritulia, dar tac, ca peştele pe uscat. Versiunea oficială: mă ascund de un bărbat. Are o doză de adevăr. Cel mai îngrozitor lucru este că trebuie să îngrop taina în mine şi n-am ce face, mă tem că mă vor declara nebună, mă vor lega, mă vor lăsa să putrezesc, îmi vor da foc ca unei vrăjitoare, la crematoriu. M-am săturat de Merzliakov. Merzliakov, când i-am povestit în linii mari, de groază ar fi sărit în ajutorul unei vechi prietenii. M-a dus, pentru orice eventualitate, într-o biserică de lângă Moscova, unde mi-a poruncit să mă rog. M-am rugat cum am putut, din toată inima, am revărsat în faţa icoanelor o grămadă întreagă de lacrimi şi am început să bocesc, după care am plecat la restaurant. La restaurant am băut puţin, am plecat, iar eu, sub influenţa groazei recente, i-am propus lui Merzliakov să rămână la mine peste noapte şi să ne aducem astfel aminte de vechea noastră iubire de şase zile. Dar Merzliakov cam şovăia şi s-a eschivat sub pretextul că va lua dracu ştie ce sifilis mistic. Ei, zi, nu-i porc? M-a jignit profund. L-aş fi dat afară din casă pe Merzliakov, dar el era deja beat turtă. În schimb, am început să bem amândoi pe rupte şi nici nu ştiu când am adormit.

După ce am verificat reacţia oamenilor la aflarea tainei mele, am înţeles că mai bine nu o mai afişez. Dar şi mie mi-era greu, peste putinţă s-o duc... Scumpa mea, îţi spun doar ţie nişte întâmplări ce au avut loc. Nu zic că povestea mea, deşi mai rar întâlnită şi destul de revoltătoare în sine, din punctul de vedere al tulburării ordinii lucrurilor instituite în lume, ar fi ceva

nemaipomenit, despre aceasta oamenii preferă să nu vorbească, pentru că femeile zic: de ce să te legi? Nu am de gând să tac, n-am nimic de pierdut, măcar în scopuri ştiinţifice, că doar ştiinţa ar mai putea avea o explicaţie, asta numai dacă m-ar crede cineva şi nu m-ar duce direct la balamuc. Eu sunt categoric convinsă că nu sunt nici nebună şi, spre deosebire de Veronica, nici vrăjitoare, căci Timofei era lângă ea numai aşa, de abureală, iar dacă s-a întâmplat aşa cum s-a întâmplat, înseamnă că au fost motive, despre care voi scrie mai pe larg.

Desigur, pot să scriu, dar o nelinişte involuntară îmi produce faptul că nu ştiu cum, adică n-am niciun fel de tangenţă cu literatura. Ar fi fost mult mai bine dacă povestea mea ar fi fost scrisă, de exemplu, de Şolohov. Îmi imaginez că el ar fi descris-o astfel încât toţi ar fi rămas cu gurile căscate, dar el este deja bătrân şi, mai mult, se zice, într-atât a căzut în patima beţiei, că au început să se răspândească despre el zvonuri că operele lui geniale nu le-ar fi scris el, ci o cu totul altă persoană. Ceilalţi scriitori în viaţă nu-mi inspiră încredere, pentru că scriu plictisitor şi mint mereu, căutând fie să înfrumuseţeze faptele vieţii poporului, fie, dimpotrivă, să o ia total în râs, ca Soljeniţân, despre care V.S. Mi-a povestit cu certitudine că în lagăr era un turnător renumit şi un dezertor, nu degeaba mai apoi a şi luat-o razna, spre deosebire de acelaşi Şolohov, care a scris sincer şi cum a fost şi de aceea a căpătat şi respectul unanim şi chiar are şi avion personal. Mai interesant şi mai omeneşte scriu autorii străini (mă rog, cu excepţia mongolilor) care sunt tipăriţi adesea în paginile revistei „Inostrannaia literatura” („Literatura străină”. Probabil o referire la Cinghiz Aitmatov, scriitor kirghiz de limbă rusă, n. *Trad.)*, la care mai înainte mă abonase cu regularitate Viktor Haritonâci, şi acum nu-mi mai face abonament. Ei sunt mai reuşiţi decât ai noştri, pot să redea psihologia, mai ales că despre viaţa străinilor este mai interesant de citit, pentru că despre a noastră şi-aşa ştim tot, ce să mai citim despre ea, nici la film nu mă duc la toate prostiile, îmi pare rău de timp, dar şi ei tot te mai ameţesc uneori cu ceva fistichiu, nu mai înţelegi unde-i sfârşitul şi unde-i începutul, modernism curat care slăbeşte forţa artistică, şi nu-i deloc clar de ce-i publică. Iar aşa, pornind de la experienţa mea, trebuie să spun că scriitorii sunt nişte oameni mărunţi, ca bărbaţi sunt şi mai mărunţi şi, dacă nu iei în calcul înfăţişarea lor exterioară impunătoare, sacourile de piele, sunt mereu cam agitaţi, se aprind uşor şi termină foarte repede. Nici n-am vrut vreodată să mă căsătoresc cu vreunul, deşi de vreo câteva ori a apărut posibilitatea, unul era chiar director de editură. Era un

bărbat încă tânăr, dar cu sistemul nervos complet la pământ, care visa să le-o tragă tuturor. Cel mai mult voia să i-o tragă cântăreţei Alla Pugaciova. În visele sale ajungea până la isterie. Din modestie i-am spus că sunt educatoare. Asta l-a atras foarte mult. Dar el voia mai întâi să mi-o tragă şi mie, şi după aceea să ne căsătorim. A trebuit să mă despart de el. Şi multe s-au căsătorit cu asemenea mediocrităţi, de ţi-e necaz.

Dar nu vreau doar să pun ştiinţa în încurcătură, oferindu-i noi date. Trebuie să recunosc, asta nu mă tulbură deloc. Trebuie în sfârşit să fac puţină ordine în viaţa mea. Dar nici nu sunt gata să mă căiesc. Uneori mi se pare că sunt o femeie nefericită şi proastă, de care viaţa şi-a bătut joc, printre altele, ca nenorocita aia plângăreaţă de Polina Nikanorovna, şi nu-ţi mai rămâne altceva decât să te duci să te îneci în baia ta, unde bubuie, fără să înceteze nicio clipă, o invenţie omenească, boilerul cu gaz, iar uneori, desfăcându-mi părul bogat, mă privesc şi îmi spun: şterge-ţi lacrimile, Ira! Poate că tu eşti într-adevăr o nouă Jeanne d'Arc? Ei, te-ai căcat pe rine. Şi ce-i cu asta? Ia gândeşte-te! N-ai putut salva Rusia, dar nu te-ai temut să mergi la moarte de dragul unei întreprinderi aşa de îndoielnice! Ei, cine încă, dintre conaţionalele tale, al căror mare curaj constă în faptul că, fără să ştie soţul, şi-au dezvoltat, cum spune mama, care a dat fuga la Moscova să se dea cu parfumul meu, un interes paralel şi au trăit cu el o dată-de două ori pe săptămână, pe drumul spre casă, sub pretextul alergăturii după produse deficitare, cine a mai riscat atât de frumos şi disperat ca tine?

Nu o dată am făcut-o de oaie, îmbrăcată în haine de seară, nu o dată m-am acoperit de ruşine şi m-au scos de acolo, dar nu dintr-o cârciumă oarecare, ca pe o curvă de la gară, ci din sala Conservatorului, unde, la premieră, am aruncat cu portocale în orchestra britanică din cauza situaţiei mele fără ieşire! Nu, Ira, nu ai fost cea de pe urmă dintre femei, din cauza frumuseţii tale înnebuneau şi-şi ieşeau din minţi bărbaţii, tu beai numai şampanie şi primeai buchete de flori, ca o solistă, de la cosmonauţi, ambasadori şi de la milionarii neoficiali.

Un bărbat extraordinar, nepot al preşedintelui unei republici latino-americane, frumosul Carlos, te-a iubit pe masa de la reşedinţa sa, uitând de soţia lui ciolănoasă, şi Volodia Vâsoţki îţi făcea adesea cu ochiul de pe scenă, când ieşea la rampă după ce jucase „Hamlet"... Au mai fost şi alţii, mai simpli, erau pur şi simplu gunoaie şi ticăloşi, dar numai prin comparaţie se vede măreţia omului! Şi cu adevărat am iubit numai oameni mari, pe faţa

lor iradia lumina onctuoasă a vieţii şi a slavei în faţa căreia eram neputincioasă şi ardeam toată, dar şi eu ştiam să fac minuni, şi nu degeaba Leonardik mi-a spus „geniu al iubirii”, şi el se pricepea.

Dar şi amorul meu cu el, cât de nefast şi păgubitor a fost pentru mine, pot eu să-i zic vulgar? Nu, Ira, îmi zic, e cam devreme să renunţi, soarta ta nu se decide într-un mic birouaş, apropo, de ea se preocupă neîncetat şase dintre cele mai frumoase frumuseţi ale Americii, la care, văzându-le mereu în filme şi la televizor, se masturbează armata milioanelor de americani medii, şi ele s-au reunit: cinci albe, a şasea ciocolatie, într-o ceainărie la modă din New York de pe 57 Street şi, sub bliţurile aparatelor de fotografiat, în zumzetul camerelor de filmat, au cerut în cor să nu o mai necăjească, să nu o atingă pe sora lor care, în singura ei haină de blană din vulpe roşu-aprins, părea de departe cea mai sărăcuţă, cenuşăreasa, murdăriei, pierdută în mijlocul zăpezilor şi al necazurilor. Credeam că, împreună cu salutările, îmi vor trimite vreun mic cadou, măcar o haină îmblănită, aşa, ca amintire, pe care oricum n-aş fi acceptat-o, din mândria pe care am moştenit-o de la străbunica mea cu care semăn, am sub pat portretul ei, dar nu mi-au trimis nimic, nu s-au ruinat...

— Da’ mai dă-le dracului! a spus Ritulia când ne uitam la fotografia în care ele se îmbrăţişau: cinci albe şi una ciocolatie.

— Nişte mutre dizgraţioase! Dinţoase, una şi una! Mârâie Ritulia, fiind geloasă pe americance.

— Bine le-a mai zis Haritonâci!

— Se bucură ea cu răutate. Rituliei nu-i plac în general străinele, pentru că ele iau partea leului în ceea ce priveşte străinii. Dar faţă de mine ea este bună şi tandră, ca o căpriţă. De două luni locuiesc la Ritulia într-o stare de spaimă permanentă. Cred în legăturile delicate ale prieteniei feminine. Fără ele aş fi murit cu siguranţă.

— Mai bine l-ai suna pe Gavleev al tău! mă sfătuieşte Ritulia. De ce Gavleev?

— Şi el şi-a luat tălpăşiţa. Să-i ia dracu, au înnebunit toţi! Înainte nici trei zile nu puteam avea linişte, miroseam ca o livadă albastră de pergamute într-o noapte cu lună, când stelele spânzură pe cerul sudului şi alături, în

valuri, se bălăceşte Ksiuşa mea. Dar grădina a fost călcată în picioare. Să mă botez? Dar dacă nu pot? Că doar n-o să-i spun totul părintelui Veniamin, în ruptul capului! Toţi s-au coalizat împotriva mea!

Nu degeaba, nu degeaba m-a întrebat despre Leonardik, cum, zice, a murit. Ei, o să răspund ca la spovedanie, ca în faţa anchetatorilor care m-au chinuit şi m-au achitat, trebuie să fie cineva vioara întâi la pomană, eu sunt aia, şi nu ea, sau, în orice caz, ar trebui să ne împăcăm, aşa cum la mormântul Annei Karenina cea călcată de tren s-au împăcat cu lacrimi în ochi soţul ei şi ofiţerul Vronski, pentru că în faţa morţii toţi sunt la fel, dar Zinaida Vasilievna n-a avut atâta mărinimie, dar de unde să aibă scârba asta, nu numai că m-au dat în brânci afară, dar uneltirile Zinaidei au mers chiar mai departe! Şi-a folosit toată influenţa ei de văduvă pentru a mă face praf. Şi am mai şi alergat... Of, de ce am alergat?

Dacă ar şti ele, cele cinci albe şi cea ciocolatie, ce rău mi-e astăzi! Vai, rău!... Dar acum nu mă mai ajută, nimic nu mai ajută. Nu, o să mă botez în câteva zile şi atunci să vedem! Atunci de partea mea se va afla oastea luminoasă a forţelor cereşti şi dacă cineva va îndrăzni să se atingă de mine, o să vadă el! O să i se usuce mâna obijduitorului, picioarele i se vor tăia, ficatul va fi mâncat de cancer... Nu fi tristă, Ira, îmi zic, eşti rezistentă, ca o mie de pisici! Eşti rezistentă ca o mie de pisici... Poate că într-adevăr eşti o nouă Jeanne d'Arc?

3

Beam numai şampanie, în general, beam puţin, fără să fac din asta o obişnuinţă, nerespectând tradiţia populară, beam rar şi puţin, şi numai şampanie, nimic în afară de şampanie şi, înainte de a bea, răsuceam în pahar sârmuliţa ce ţinea dopul să nu sară. Atunci paharul făcea spumă şi fâsâia, bulele înţepătoare, imposibile pentru gât, zburau în sus, dar din toată şampania îmi plăcea *brut* (Un tip de şampanie foarte seacă (*n. Trad.).* Ah, *brut! Brutalen,* eşti un gangster, eşti Blok-pasărea Gamaiun În mitologia slavă, pasăre mitică, mesager al zeilor, care le cânta oamenilor imnuri divine şi le transmitea viitorul, aici, comparaţia se referă la poetul Aleksandr Blok (1880-l921), n. *Trad.)*! Eşti divin, *brut...*

Când nu era şampanie, cedând rugăminţilor, beam coniac, ce-mi turnau, beam, până la ultima picătură, dar nu de asta e vorba: voiam să fiu

înţeleasă şi, în schimb, mă îmbătau cu bună ştiinţă şi temeinic, dar mă făceam că nu-mi dau seama şi am început să fac mofturi şi să-i dispreţuiesc pe toţi. Nu vreau Martel! N-am nevoie de Courvoisier-ul vostru!...

— Îmi place Cointreau!

— Spuneam cu un zâmbet victorios, vrând să-mi bat joc de ei, iar ei răspundeau:

— Dar ăsta nu e coniac!

— De ce nu e coniac? Nu poate fi un coniac din portocale?

— Toţi hohotesc. Cunoscătorul a fost umilit. Nu mă luaţi de proastă! Bine, Grişa, îi ziceau, gata cu protestele. Adu Cointreau! Dar Grişa nu avea Cointreau şi nu a ieşit bine.

— Odată eram într-o companie în care era, imaginaţi-vă, un baron, un baron adevărat, căruntei, nu-i adevărat, Ksiuşa? Ksiuşa se uită la mine cu tandreţe, ca la un copil alintat.

— Proprietarul acelui coniac.

— Şi ce bea el, baronul? întreabă un profesor păduchios de la Universitatea „Lumumba" (Universitatea „Prietenia popoarelor Patrice Lumumba", din Moscova, care nu are o valoare deosebită în circuitul academic, fiind specializată mai ales în pregătirea studenţilor străini, în general din lumea a treia (*n. Trad.).*

— Coniacul lui?

— Nu,

— Zic eu, făcând cu ochiul, gazda rănită de mine, care acum mă urăşte pentru Cointreau, ăsta

— Cum îi zice?

— Grişa, la care am fost cu Ksiuşa, aşa, ca să-i facem un favor. Nu, ironizează Grişa, era ca şi cum ţi-ai fi băut pisatul!

— Vai, ce inteligent,, spun sec. Nu-i deloc amuzant. Şi simt cu groază că nu mă înţelege nimeni aici, că sunt o străină la sărbătoarea vieţii, că trebuie să bei, să te îmbeţi cât mai repede ca să nu izbucneşti în hohote,

trebuie să înveţi o limbă străină, pentru că baronul nu vorbeşte ruseşte, măcar câteva cuvinte pe zi, dar sunt aşa de leneşă, aşa de leneşă, că aş putea molipsi cu lenea mea o întreagă insulă de mărimea Irlandei, şi va rămâne Irlanda pustie... Jale mare! Şi ce? M-am uitat în jur s-o văd pe Ksiuşa, dar în locul ei pe podea erau pantofiorii, pentru că Ksiuşa fusese înghesuită în bucătărie, seduşi de strălucirea ei fantastică, ea tocmai venise în maşina ei roz, gătită toată, venise şi spusese:

— Nu mai rezist în Rusia. Nu pot fără Rusia... Ce să fac, soarele meu?

Mereu îmi zicea „soarele meu”, punând în aceste cuvinte atâta tandreţe! Au dus-o desculţă la bucătărie. M-am dus după ea şi văd: în jurul ei se învârtesc doi regizoraşi de la Mosfilm, iar ea stă jos şi bea nes. Îi zic, Ksiuşa, să plecăm! Aici nu ne înţelege nimeni, numai ne dau de băut întruna. Hai să mergem, soarele meu, îmi zice ea, ajută-mă să mă ridic! Bărbaţii în scurte de antilopă ne trag de mâini, ne invită la dans.

Iar eu spun: după ce să dansăm? După chestiile astea vechi? Nu, mersi, spun, nu ne interesează! Ne-au dat drumul cu mare greutate, iar Grişa se leagănă în uşa deschisă şi se uită urât la noi cum plecăm cu liftul. Poate vă răzgândiţi, fetelor?

Am un pepene galben. Ksiuşa spune: ia dă încoace pepenele. Mâine ţi-l aducem înapoi. Grişa chiar s-a înnegrit de ciudă şi noi am apăsat pe buton să coborâm.

— Nu-s de teapa noastră, zic, nu-s de noi. Iar ea răspunde: cum de-am ajuns aici?

Ne-am urcat în maşina roz şi ne gândim ce să facem în continuare. Ksiuşa îmi propune să mergem la Antoncik. Care Antoncik? N-o să iasă vreo încurcătură? Niciodată nu reuşeam să fac cunoştinţă cu toţi prietenii ei, roiau în jurul ei ca muştele. Hei, ia zi, cum a fost în Franţa? Rahat, răspunde. Ksiuşa s-a căsătorit cu un medic stomatolog, spunând râzând că n-o s-o mai doară dinţii. Acest Rene a venit la Moscova la un congres ştiinţific, iar ea l-a filmat pentru televiziune, el ştia să împreuneze mâinile ca o madonă.

— Vai, soarele meu, îmi povestea ea, i s-a deschis nasturele de la cămaşă şi i-am văzut buricul lăsat... Soarta mea fusese hotărâtă. Credea că

în Franţa va lucra tot la televiziune, pentru că din copilărie ştia franceză şi cânta la pian, ca în secolul trecut, dar francezul nu i-a dat voie şi a dus-o în apropiere de Paris, în gara Fontainebleau, unde este înmormântat Napoleon, dar nu despre aceasta este vorba: Ksiuşa trăia într-o casă mare cu o mare livadă de peri, şi-mi scria scrisori disperate. Soarele meu drag, îmi scria, soţul meu Rene, la o privire mai atentă, s-a dovedit a fi un idiot patentat. Toată ziua scormoneşte măsele, îşi măsoară timpul până la ultima secundă, ţine banii sub saltea. Seara, luând o mină importantă, citeşte ziarul „Le Monde" şi discută în pat despre un drum aparte al socialismului, cu înfăţişare franţuzească. Atingerile şi mirosurile lui sterile aminteau tot de cabinetul stomatologic, deşi organul lui nu semăna cu bormaşina şi cu nimic cunoscut. M-am umflat de pere, am diaree cronică. Diaree îmi produc şi ruşii de aici, cu care am făcut cunoştinţă. Sunt bătuţi în cap şi tot timpul plâng după patrie. N-are niciun rost să protestezi: sunt suspicioşi şi ursuzi. Ai citit conferinţa de la Harvard a lui S.? (Referire la conferinţa de la Harvard a lui Aleksandr Soljeniţân, din 1978, în care era făcută o critică a sistemului materialist de valori occidental), o ruşine cruntă. Am roşit din cauza acestui tâmpit şi am aflat cu mare bucurie de vechea poreclă partinică: mersi pentru cele de ieri, să răspunzi pentru cele de azi! Şi ei au decis că, în general, eu sunt comunistă. Mi s-a format complexul local al Emmei Bovary, l-am ademenit pe şoferul tinerel al unui camion, dar şi el e plictisitor... Într-o altă scrisoare ea recunoştea că Franţa este o ţară destul de frumoasă, că, de plictiseală, a început să călătorească, ce minunăţie

— Normandia, numai că, din păcate, peste tot sunt numai garduri, proprietate privată, şi francezii sunt insuportabili! Cel mai mult mă omoară snobismul parizian

— Scria ea.

— Nu scot niciun cuvânt despre simplitate, tot timpul sâsâie, gândurile n-au niciun fel de legătură cu viaţa, retorică goală şi naftalină! Am fost cu soţul la un academician. Academicianul i-a întins lui Rene două degete

— Îţi imaginezi?

— În loc să-i dea mâna. Şi Rene nu s-a indignat deloc! Stătea pe marginea fotoliului cu o mutră numai miere... Unde este Occidentul acesta decăzut?

— Scria Ksiuşa.

— Nici nu vreau să-l văd în ochi! Toţi sunt deprimant de corecţi, dar, dacă greşesc, apoi o fac cu un asemenea sentiment al măsurii, cu meticulozitatea cu care un băiat de prăvălie taie feliuţele de şuncă. Sau cum beau votcă

— Cu mici înghiţituri şi nu mai mult de două păhărele, iar după aceea, cu conştiinţa păcatului comis, merg mulţumiţi şi sunt şi mai corecţi decât erau înainte...

— Nu credeam ce scrie, credeam că glumeşte...

— Singura mea plăcere este onania, scria ea.

— Mă gândesc numai la tine, soarele meu!...

— Mi-am zis că Ksiuşa are ceva în gând, că ea trebuie să scrie aşa şi că iubea în continuare Europa. Ah, cum a fost, de exemplu, acest baron cărunt pe care l-am văzut la Restaurantul „Kosmos”! Şi Grişa zicea că mint.

L-am măsurat pe Grişa cu o privire nimicitoare, pe care bărbaţii nu o suportă fără să simtă propria nimicnicie. Hei, Grişa! De unde ai apărut tu cu pepenele tău stupid? Ksiuşa, am zis, hai, zi-mi, dragă, unde mergem, Ksiuşa, te-ai cocoşat de tot!... Sictir, a spus Ksiuşa, la urma-urmelor, sunt franţuzoaică. Ce fac ei din mine?

— Lovea mereu cu cheia în aprindere, dar mult timp nu a luat-o din loc. Maşina a început să urle de ziceai că se face praf. Ningea şi era întuneric. Ksiuşa, am zis, hai să luăm taxiul!

— Stai cuminte şi ascultă muzică, a spus Ksiuşa şi a dat drumul la muzică. O cântăreaţă din Brazilia, nu mai ţin minte cum o chema, a început să cânte tare, dar cu o voce atât de caldă, de parcă ne cânta doar mie şi Ksiuşei. Mi-am adus aminte de Carlos. Ne-am îmbrăţişat, năpustindu-ne una în cealaltă. Ea era în haină din blană de lup, la modă, care strica impresia despre avariţia medicului pe care, până la nuntă, nici nu l-a cunoscut, pentru că Ksiuşa, în pofida iubirii noastre, avea viaţa ei şi nu lăsa pe nimeni în ea, iar eu mă supăram şi încercam să fiu ca ea. Iar eu, cu vulpea mea roşcată veche, pe care mi-a făcut-o cadou Carlos, nepotul preşedintelui, numai că el nu mai era la Moscova şi, poate, nici în viaţă,

pentru că preşedintele a fost dat jos şi la putere a venit o junta formată din oameni unşi cu toate alifiile. Ei l-au chemat pe Carlos de la Moscova şi el a dispărut, fără să mai răspundă la vreo scrisoare.

Nu ştiu dacă Carlos a fost un bun ambasador, dar că a fost un amant cutremurător ştiu precis! Şi-a transformat ambasada în cel mai vesel loc din Moscova. Era foarte progresist şi, călcându-şi pe inimă, nu i se refuza nimic. Era aşa de progresist, că la recepţii mergea cu un Jiguli furgonetă, la care punea steguleţul lui pestriţ, ca o pijama, şi fără şofer, dar eu ştiam că în garaj are un Mercedes cu aripi strălucitoare, noaptea mergeam cu el, când aveam chef să mă plimb. A transformat o sală de la subsol în sală de dans. A cumpărat cantităţi uriaşe de potol, băutură şi ţigări în magazinul pe valută de pe Gruzinskaia şi punea de nişte chefuri nebuneşti. Acolo venea toată intelectualitatea Moscovei. Acolo Bella Ahmadulina mi se destăinuia că, dumneavoastră, copilă, sunteţi nespus de frumoasă. Carlos dansa minunat, dar eu dansam şi mai bine, şi el a remarcat repede asta şi a apreciat-o cum se cuvine. Am rămas la el când ultimii oaspeţi au plecat, în zori, şi miliţianul i-a dat la rândul lui onorul. Eu sunt ambasador

— I-a şoptit Carlos miliţianului ce păzea ghereta, ţinând în mână un pahar şi o sticlă de votcă „Moskovskaia”

— Şi, dacă refuzi, mă supăr. Miliţianul, de teamă să nu-l supere pe ambasadorul din ţara prietenă, a băut fără să clipească. Am rămas la el şi el, s-a dovedit, ştia să iubească chiar mai bine decât dansa. Ne-am potrivit la preferinţa pentru muzică clasică şi patul nostru în acea noapte a fost biroul lui uriaş, cu un teanc de cărţi şi hârtii la o margine, care păstrau secretele efemere ale republicii bananiere, dar el nu era un brunet pătimaş cu o mustăcioară neagră, care promitea bruscheţe şi jurăminte mincinoase înflăcărate. Înfăţişarea lui meridională era atenuată şi ţinută în frâu de manierele de la Oxford, unde a trăit mulţi ani, când a studiat. Nu aveam de-a face cu un parvenit pătimaş. M-a cucerit cu calmul său aristocratic şi n-am crezut-o pe Ksiuşa.

Ksiuşa a venit peste un an, motivând o deplasare falsă pentru a aduna reproduceri pentru catalogul unei expoziţii, îmbrăcată atât de dezinvolt şi ireproşabil, încât nici nu mai era nevoie să-i vezi etichetele rochiilor, cizmelor, puloverelor şi cămăşilor de noapte pentru a afla că fuseseră cumpărate din cele mai ucigătoare buticuri, ca să nu mai vorbim de maşina

ei roz, în jurul căreia s-au adunat toţi, dar nici n-a apucat să se dea jos, să facă un duş şi să se schimbe de pe drum, că a început să-l vorbească de rău pe soţul ei şi, o dată cu el, şi livada de peri. Obişnuită s-o înţeleg din primele cuvinte, dintr-o aluzie sau chiar şi fără cuvinte, numai privindu-i faţa inconfundabilă, m-am simţit păcălită, dar am tăcut. Şi când, după toată zarva şi după cadouri, ea mereu mă răsfăţa, ne-am culcat în sfârşit, i-am cerut explicaţii. Oare Ksiuşa a renăscut? Mă gândeam. Nu, îmi ziceam, nu o să o iubesc mai puţin din cauza asta, o să-i iert totul şi n-o să-i reproşez nimic, dar voiam nu numai să iert, că şi eu pusesem în practică acest comportament al ei în care m-a iniţiat chiar până la nuntă, deci i-am cerut explicaţii şi ea, căscând, a spus că nu-i greu să te deprinzi cu binele, soarele meu, dar merită să te deprinzi, când nu mai este bine devine nicicum şi totul porneşte de la zero şi se observă pierderile. Ce-i asta, nostalgie? am întrebat eu. A protestat vag.

— Dar spui pierderi...

— Of, a spus ea, s-o lăsăm pe mâine, şi m-a sărutat pe tâmplă, dar mâine era nemulţumită deja de altceva: noaptea îi fuseseră şterpelite ştergătoarele autoturismului ei roz, iar pe capotă, cu litere mari, zgâriaseră PULA. A înjurat şi asta am înţeles. Au înjurat-o în magazin. Stând alături, am simţit o mare satisfacţie. Ea a făcut o comandă cu Fontainebleau şi a gângurit mult cu stomatologul. Oameni ciudaţi, povestea ea. Nici nu apuci să te măriţi, că vor să şi faci copii, ca la noi în Asia Centrală. Senili. Şi mai e şi gelos!... Rămâi

— I-am propus.

— Ce vorbeşti! a spus Ksiuşa pornită. N-am zis nimic şi în schimb ne-am apucat de petreceri şi în a patra noapte ne-am îmbătat la Anton care semăna, a remarcat Ksiuşa, cu Aleksei Tolstoi tânăr. Este bine sau cum? am întrebat, fără să mi-l pot imagina, recunosc, nici tânăr, nici bătrân, ştiam cu numele ăsta numai o stradă cu regim special.

— Depinde de dispoziţie, a spus Ksiuşa.

— Am făcut cunoştinţă cu el la Paris.

— Ce făcea acolo?

— Mi-o trăgea. Ieşisem din Moscova.

— Ksiuşa! am început să intru în panică.

— Nu mergem unde trebuie! Era întuneric, dar nu mai ningea.

Când ne-am întors, ne-a oprit Circulaţia.

— Calm, a spus Ksiuşa şi şi-a tras pe ochi o căciuliţă tricotată. După ce a lăsat fereastra, Ksiuşa s-a purtat frumos cu inspectorul. Au căzut la pace şi-i tot dădea la brichete de unică folosinţă, brelocuri, pixuri, ţigări, prezervative suedeze, casete, gumă de mestecat şi calendare cu femei goale

— Parcă sunt nebuni de la calendarele astea, se bucura ea. Era blindată cu tot felul de flecuşteţe din astea. Inspectorul, rozaliu-închis din cauza gerului, a salutat, ne-a urat să fim atente pe drum şi în ultimul moment ne-a sorbit din ochi. Am plecat mai departe, dar imediat ne-a înghiţit pădurea.

— Asta nu se poate întâmpla în Europa! jubila Ksiuşa. Apoi a tăcut şi a adăugat:

— Sălbatici...

Era inconsecventă Ksiuşa mea, în această seară şi în următoarele. Şi cu cât ne depărtam în timp, cu atât mai mult. Şi cu cât trăia mai mult acolo, cu atât era mai puţin consecventă.

În sătucul de vile se vedeau din loc în loc felinare şi lătra câte un câine, dar drumul era curăţat exemplar. Am mai băut ceva pe drum şi ne-a luat total apa. Ksiuşa râdea şi mă apuca de genunchi. Ni se făcuse cald. Ksiuşa vorbea atât de tare, de parcă era la ea acasă. Câinii au început să latre toţi deodată, dar nu ne-a deschis nimeni poarta. Ceasul maşinii arăta ora trei. N-am zis nimic, dar, pentru a nu adormi, am luat o gură de Martini. În sfârşit, poarta s-a întredeschis şi la lumina farurilor am văzut o faţă bărboasă într-un cojoc negru. Bărbosul ne-a examinat maşina cu o mutră somnoroasă, dar cu un dispreţ nedisimulat. Mai târziu acestui paznic cu ochi de viţel i-a fost sortit să joace un rol în viaţa mea, deşi n-aveam habar de asta. Fie că paznicul o cunoştea pe Ksiuşa, fie că a simţit un val de respect faţă de maşină, cert e că, după ce s-a gândit puţin, ne-a lăsat să intrăm şi am pătruns pe teritoriul care mie mi se părea un parc uriaş. Ksiuşa a cotit către casă, intrarea era luminată, şi am coborât din maşină saturate de muzică. Ksiuşa a mai făcut câţiva paşi şi, epuizată, a căzut într-un morman de

zăpadă. I-am sărit repede în ajutor. Stăteam culcate în zăpadă şi ne uitam la pinii ale căror vârfuri foşneau.

— Asta chiar e mişto! a zis Ksiuşa şi a început să râdă. Eram de acord, dar totuşi am întrebat, uimită de dimensiunile casei de alături.

— Ksiuşa, unde suntem?

— În Rusia! a răspuns Ksiuşa, fiind foarte convinsă de asta. Era bine în zăpadă şi am început să ne ridicăm spre cer picioarele în ciorapi fini şi să ne zbenguim. Pe terasă a ieşit un bărbat în cămaşă şi, după ce s-a uitat bine la noi, a început să strige:

— Ksiuşa!

— Antoncik! a început să strige Ksiuşa.

— Facem băi de zăpadă! Vino la noi!

— O să răciţi, idioatelor! a început să hohotească Antoncik şi a alergat să ne scoată din nămeţi.

— Antoncik! a spus Ksiuşa, opunându-se şi nedorind să se ridice.

— O să ne-o tragi sau nu?

— Bineînţeles! a răspuns Anton deodată interesat.

— Atunci hai să mergem! a spus Ksiuşa şi nu s-a mai opus. Anton ne-a luat la braţ şi ne-a dus pe terasă.

— De fapt, cuvântul a o trage, medita Ksiuşa, deja udă de la băile de zăpadă, dar minunată cu căciulită ei neagră, trasă sexy pe ochi, a observat Ksiuşa, uşurează problema grea a futaiului rus... I-am dat dreptate în adâncul sufletului, dar tăceam, fiind uşor intimidată de bărbatul necunoscut.

Pe terasă Anton s-a prezentat şi am făcut imediat cunoştinţă, după care am intrat în casa încălzită. După ce ne-am dat jos hainele de blană, am intrat în sufragerie, unde la masă erau diferiţi oameni, aflându-se la finalul unei cine, dar poate că nici nu existau şi nu erau la finalul cinei

— Şi poate nu era nimeni, pentru că, în urma căldurii şi a impresiilor noi, mi s-a rupt total filmul, ca şi Ksiuşei, de altfel, care nu mai ţinea minte

nimic până la momentul în care am ajuns şi am stat de vorbă cu miliţianul de la Circulaţie.

Cum să redai starea când ţi se rupe filmul şi începi să trăieşti într-o altă dimensiune, dându-te zălog în mâinile unui bun protector cu care de fapt nu te întâlneşti? Iar uneori mai ieşi la suprafaţă şi te menţii deasupra valurilor, după care te dai din nou la fund şi, la revedere!

în felul acesta, mai ieşind din când în când la suprafaţă în noaptea aceea, m-am trezit în pat, iar alături se rostogolea Ksiuşa, faţa ei schimonosită s-a întins spre mine, s-a întins şi m-a muşcat de m-am îngrozit şi nu ştiam ce să fac, să protestez sau să accept această atitudine, dar am fost absorbită de vederea unei ordini mai dihai care mi se înfipsese în obraz şi se făcea tot mai fierbinte. L-am apucat şi, după ce l-am tras

— El a tresărit şi s-a îndoit, i-am zis: Să trăieşti, şefule de trib! Sprijinindu-mi coatele în patul moale, după ce l-am mângâiat în semn de salut, am fost uimită de situaţie, drept care am şi ieşit la lumină, dar un alt şef de trib s-a înfipt în mine dintr-o cu totul altă parte, iar Ksiuşa, ca o lună, ieşea de acolo prin partea dreaptă. Păream încercuită şi eram încurcată, văzându-l pe terasă numai pe Anton, că el doar nu putea să se dedubleze, dar eram ocupată şi gemeam numai uimită, dar şi Ksiuşa a venit în curând, însă, în loc să se fi dat jos de pe mine, s-a lipit şi mai mult şi, îmbrăţişându-ne, ne-am ridicat în văzduh. Cuprinse de emoţie, de patimă, întinzându-ne aripile, am luat înălţime şi ne-am dus! Ne-am tot dus! Întinzând capetele, depăşindu-ne una pe alta, râzând şi fluierând din când în când, ne-am luat zborul! Ne-am luat zborul!

Şi din nou m-a luat apa, memoria doarme

— Dintr-odată senzaţia de durere şi ţipătul meu! Am călcat pe un pahar şi m-am tăiat, m-am apucat de talpă. Ksiuşa, ca un câine, mi-a lins rana, iar eu stăteam cu faţa în sus şi gemeam în vuietul aprobator

— Şi din nou Ksiuşa, cu buzele însângerate, ca de la vişine, prostuţă, dragă, şi am început să plâng din cauza iubirii irezistibile pentru ea

— Imaginându-mă ca un gigant rănit care, adunându-şi puterile, atârna jalnic şi dezumflat. O cârpă. Dar nu era în principiile noastre, ale mele şi ale

Ksiuşei, să dăm înapoi! Sunt miloasă, ca orice femeie. Fac în acelaşi timp şi minuni, şi prostii.

Anton stătea în halat şi se juca cu paharul.

— Hai, bea! M-am sprijinit în cot, dar am căzut, nu mă puteam ţine. Anton s-a aşezat lângă mine. Bărbia lui

— Grăsuţă, mică, de doi bani, nu-mi plăcea, şi m-am întors spre fereastră. Pe pervaz erau ciclame albăstrui şi albe, şi, dincolo de fereastră, era iarnă.

— Ferestruica! Deschide ferestruica! Am rugat şi mi-am udat puţin buzele. Era şampanie. Am băut-o până la fund. Mi-a mai turnat. Am băut-o pe toată şi m-am întins, uitându-mă în tavan.

— Ai fost genială, a şoptit, zâmbind, Antoncik. Şampania şi-a făcut efectul: mi-am revenit. Şi tu ai fost bine

— Am spus cu o voce stinsă, amintindu-mi cu oarece efort de nişte dedublări ale personalităţilor şi de zborul nostru cu Ksiuşa.

— Dar unde e Ksiuşa? m-am impacientat nemaivăzând-o.

— A plecat dimineaţă la Moscova. Are treburi, mi-a explicat Antoncik, confirmând extazul meu pentru Ksiuşa, care putea, printr-o voinţă deosebită, să-şi revină şi să păşească în viaţa de zi.

După o noapte nedormită, ea devenea şi mai stăpână pe sine şi mai plină de viaţă, numai ochii încercănaţi îl făceau pe cel experimentat să-şi dea seama de acest lucru. În ambele vieţi ea rămânea aceeaşi, nu se împărţea, îmbina abilitatea cu tandreţea, dăruindu-se cu acelaşi patos şi ziua, şi noaptea, găsind fiecărei situaţii minunăţia ei. Eu îmi reveneam mult mai greu şi a doua zi eram moartă, mai ales iarna, când se înserează chiar de la amiază, iar în amurg vrei să stai într-un pulover călduros şi să priveşti nemişcată, de preferat un şemineu, care exista, bineînţeles, în această vilă minunată, alături de tablouri, mesteacăn de Karelia, bibliotecă, fleacuri şi covoare, care, pufoase, apăsau cu greutate podeaua acoperită cu parchet.

— Ai fost foarte bine! i-am spus lui Antoşa, mulţumind pentru înghiţitura de şampanie, iar el s-a înclinat şi m-a sărutat, şi eu, încet, l-am tras spre mine, fără să mă uit la bărbia lui: grăsuţă, mică, de doi bani.

După ce m-am aranjat în baia albastră toată numai în faianţă, pe care era desenată o nimfă ce se scălda într-un lighean, la etaj era şi saună finlandeză adevărată, am coborât cu grijă scările, simţind o uşoară ameţeală, de la care totul mi se părea instabil şi fantomatic, dar şi asta avea farmecul ei. Anton m-a invitat la masă trăgându-mi scaunul şi zâmbind cam obosit. Gustări reci cu nemiluita, care pe mine nu prea m-au atras, dar m-a impresionat abundenţa lor primitoare. O servitoare înaltă şi slabă, soţia portarului, destul de drăguţă, dar cu ochii cam în afară, iar gura semăna cu un cur de găină. Nu-şi dădea seama de pozna cu gura ei şi-şi dădea pe buze cu un ruj strident. Portarul însuşi a băgat şi el capul din bucătărie, interesându-se de persoana mea, pentru a discuta mai apoi cu nevastă-sa, şi eu m-am uitat la el încruntată, dar Anton, care se afla în acea stare de spirit în care se află adesea bărbaţii cu stare, l-a invitat pe portar, cu care se tutuia, să bea 6 sută de grame. Propunerea l-a făcut pe portar să ia teatral o mină îngrozită: şi-a pocnit mâinile, ochii au început să i se rostogolească în cap şi a început să refuze, zicând ceva de cărbunele împrăştiat în garaj. În felul acesta refuză votca numai cei mai mari împătimiţi ai ei, aşa că nu m-am putut abţine şi am râs.

Soţia portarului, la fel, se pare, de împătimită—a cedat prima rugăminţilor. Cât timp ei se tot tratau, m-am uitat cu coada ochiului în jur. Nu era o casă de plebeu şi mi-a părut rău că n-am întrebat-o pe Ksiuşa despre proprietarul ei, deşi soldăţeii verzi, cu un stegar în frunte, aranjaţi pe şemineu, mi-au spus mai mult decât verigheta pe care n-o purta. Au adus borşul. Cât m-am bucurat de borşul gras, fierbinte, care aburea în supiera albă, o piesă total uitată şi nefolosită a serviciului de masă, ca şi galoşii.

Ce sănătos a fost acest borş! Cum a început să circule sângele în vene! Nu, în viaţă sunt totuşi momente luminoase, nu e numai viscol şi noapte! Dar nu despre asta este vorba: atunci, la finalul mahmurelii matinale, când mâneam bucuroasă borş fierbinte, iar Anton, apropiindu-se de mine cu faţa lui cenuşiu-gălbuie, cu un zâmbet elastic de reclamă, îmi făcea complimente suplimentare, fapt ce vorbea nu numai de galanteria lui, ci şi de educaţie, eu mâneam borş fierbinte, iar Anton spunea că a întâlnit puţine femei frumoase, dar şi mai puţine erau frumoase în somn, pentru că în somn faţa unei femei frumoase se relaxează şi este mai urâtă, pe ea apar urme ale unei vulgarităţi adânci şi ale unor păcate originare, dar pe faţa mea adormită a citit numai sinceritate şi frumuseţe — atunci, la finalul mahmurelii

matinale, în viaţa mea s-a deschis o nouă uşă, şi în ea, din gerul de decembrie, cu paşii hotărâţi ai unui om norocos şi celebru, a intrat Leonardik!

4

A intrat în timp ce râdeam. Râdeam lăsând capul pe spate, cu un râs vesel de neîncredere în faptul că eram frumoasă şi sinceră în acest vis mahmur, de după noaptea de iubire în care mă cufundasem, fără a-mi reveni, adică trecând dintr-un extaz în altul, iar Antoncik, care s-a dovedit a fi până la urmă un mare rahat, s-a întors spre uşă şi a spus:

— A, salut! M-am întors şi te-am văzut, Leonardik!

Nu veneai din frig, de pe terasa înceţoşată, scoţând din mers mănuşile de şofer, din piele fină, pentru că, în pofida vârstei, erai un şofer pătimaş

— Veneai la mine chiar din ecranul televizorului, veneai cu strălucirea albăstruie a cutiei lui, într-un nor de cuvinte senine, te-ai revărsat din lumea artei într-o cunună de lauri şi respect, numai că erai puţin mai scund decât am crezut, şi puţintel mai slab, dar faţa ta cu păr argintiu, cu începuturi de chelie roşiatice, cu o cărare înaltă intangibilă, emana tocmai acea lumină inconfundabilă a succesului în viaţă, deşi în adâncurile ei, cum am văzut mai târziu, se cuibărise o oarecare confuzie.

Ah, dacă pe vremea aceea n-aş fi avut şcoala serioasă, de bune maniere şi tot felul de lecţii a Ksiuşei, dacă nu ar fi fost Carlos cu şicul lui de la Oxford, dacă n-aş fi stat la măsuţa de la „Naţional” cu trei ambasadori o dată, fără a mai lua în calcul însărcinatul cu afaceri etiopian, dacă n-aş fi fost prietenă cu oameni importanţi, inclusiv cu Gavleev, şi cu celebrităţi de mâna a doua, în comparaţie cu tine, m-aş fi făcut stană de piatră când ne-am întâlnit! Dar nu mai eram acea prostuţă de douăzeci şi trei de ani care fugea în adorata Moscovă din vechiul orăşel natal, unde, îţi spun cinstit, nu este, nu a fost şi nu va fi nimic bun.

N-am sărit de pe scaun, ca o şcolăriţă. Am aşteptat, fără să mă ridic, privirea lui şi salutul, şi în acest salut

— Mă jur!

— Era deja un oarecare interes, şi nu o simplă amabilitate abstractă şi iubirea de semeni a unei personalităţi neobişnuite.

— Faceţi cunoştinţă! radia Anton, remarcând atent acest lucru, şi mi-a fost prezentat cu prenume şi patronim, întinzând mâna.

— Iar ea este, a spus Anton, şi ei îmi admirau gâtul fragil care ieşea dintr-o rochie pestriţă, mai ales în tonuri de lila, un pic ţigănească, dar, din punctul de vedere al eleganţei, ireproşabilă, un cadou de la trădătoarea mea, care m-a aruncat lui Antoncik la matineu, ca un adaos la monstruozitatea iubirii, un adaos cerut de bărbaţi mai degrabă nu din lăcomie, ci dintr-o stare involuntară a nevoilor odihnite ale organismului.

— Iar ea este, ei mă admirau, şi lui V.S. I se subţiase puţin profilul uscăţiv, acel medalion de sărbătoare pe care îl şlefuise în victorii şi pe care îl dăruia, fără a pleca de la casă, fiecărui neavenit, deşi în fotografiile cu dedicaţie din cabinetul lui profilul se topise din cauza temperaturii înalte, dar de pretutindeni se vedea că în tinereţe fusese un om voluntar, cu păr creţ: uite, Hemingway însuşi se uită concentrat la V.S., strângându-i palma pe fundalul unui oraş meridional nu din Rusia, iar V.S. Se uită şi el la fel de concentrat la Hemingway.

— Şi cine este acest matusalem?

— A fost un povestitor legendar la vremea lui, Djambul.

— Nu-l cunosc... Dar acesta, blând, cu cutiuţa în mână?

— Kalinin. Primul meu ordin. Ia uite aici. Pe front. Cu Rokossovski.

— Dar ăsta?

— Este neinteresant, un cor popular...

— Ai şi cu Stalin?

— Am. Se apleacă, se cufundă în sertarul biroului, cu mare atenţie.

— Uite. În sala Gheorghievski (Sală de ceremonii de la Kremlin, *n. Trad.)*.

— Şi tu unde eşti?

— Vezi, în colţul din stânga, în spatele lui Fadeev şi al lui Cerkasov.

— O, ce mic este!

— Oamenii mari au fost mereu mici de înălţime, zice el un pic necăjit.

— Înseamnă că şi tu eşti mare! El a glumit cu modestie:

— Cred că în necrolog vor scrie despre mine „renumit”. Şi cum a mai ghicit! În necrolog au scris: renumit.

— Şi aici sunt cu Şostakovici.

— De ce stă aşa, de parcă e vinovat?

— Probabil că greşise el cu ceva. Rămăsese pe gânduri cu ochii la fotografii, zâmbea cu bunătate, amintindu-şi de tinereţea furtunoasă, şi adăuga, jucându-se cu ceva, îi plăcea să răsucească în mână câte un flecuşteţ: o cutiuţă, un nimic, o furculiţă, o broşa de-a mea sau o şuviţă de păr:

— Atunci nu era greu să greşeşti cumva, adăugă el, considerând mereu că merit asemenea completări pe care le făcea:

— Şi eu am păţit-o... A rămas din nou pe gânduri, dar fără a fi marcat, fără a fi nelinişţit, nu iremediabil, nu fără întoarcere, aşa cum cad pe gânduri toţi cei care înoată în ape mici

— Aşa numea el gunoaiele, creiere de găină, care comentau în fel şi chip, în stânga şi-n dreapta, care sufereau de incontinenţă a vorbirii şi de înclinaţia de a generaliza nepermis, iar el nu se băga să se joace cu medalionul lui în jocuri gălăgioase

— Acolo, la înghesuială...

— Arta trebuie să fie constructivă, mormăia el, dar nu cu răutate, mai degrabă paşnic.

— Şi ce înţeleg ei despre gospodăria asta? îi plăcea acest cuvinţel, „gospodărie”, pe care îl folosea şi în sensul guvernamental, dar şi în cel cotidian, şi chiar unele lucruri pământeşti le numea cu dragoste „gospodăria mea”. Şi eu, în adâncul sufletului, eram patrioată, şi spuneam şi eu:

— Imaginează-ţi, prietena mea, scumpa mea Ksiuşa, îmi scrie din Fontainebleau scrisori disperate! El mă asculta cu foarte mare atenţie,

trăgându-se de lobul urechii

— Tot un tic, de fapt, el avea urechi frumoase, nobile, nu atârnau, nu erau clăpăuge, nu aveau lobii lipiţi, nu erau ascuţite, erau flexibile, fascinându-mă şi indicând o natură muzicală. Am remarcat imediat aceste urechi, deşi urechile noastre sunt un obiect excedentar în discuţie, nu sunt deloc la modă

— Norodul e prea puţin răsfăţat, dă-le mai bine un bust şi un picior, oamenii sunt mai degrabă admiratori ai bustului

— Mă uit la mine: interesul este stârnit de nişte sâni mari, sunt de acord, nu sunt deloc de lepădat, şi eu am apelat la comparaţii, recunoscând obiectiv victoria de partea mea, să luăm măcar acele fotografii, iar Ivanovici mă întreabă: la ce fotografii vă referiţi? de parcă el a făcut fotografii numai cu de-alde Hemingway! Şi văd

— Am pus degetul pe rană

— Numai, zic, nu vă mai apucaţi de căutat, o să tot căutaţi şi n-o să găsiţi nimic, nici eu nu sunt proastă, puţini sunt cei care te judecă după frumuseţea urechilor, şi atunci în fugă: este un organ complicat. Dar şi foarte folositor. Şi pe medalion, mai adaug eu, este vizibil. Este mai vizibil decât sunt ochii sau sprâncenele. Adică, dacă e în profil. Deşi, când s-a creat acest curent, am încetat imediat, mândră, să mai port sutien, fapt ce a făcut-o pe Polina să ia o mutră de parcă ar fi ars-o, şi cât sânge rău mi-a făcut, la obiect sau nu: litri! Litri! Mă zărea uneori, şi când eram beată! ~, mă plângeam Ksiuşei la Koktebel, iar Ksiuşa se apropia tiptil de mine, cu mare atenţie, ca să nu mă sperii din greşeală, să nu mă zgârie cu vreo mişcare grăbită, vedea că nu pricep nimic, că eram o găgăuţă care a venit să facă un pic nebunii şi care se arată pe plajă într-un costumaş de baie epatant, murea de ruşine pentru mine, Ksiuşa mea, aşa de sus mă aprecia! Cu Polina a fost nebunie mare, nu dorea să audă nimic, o dată m-a împins cu umerii ei micuţi, aproape că mi-a scos un ochi, după ce că şi tata era chior, să mai fiu şi eu! S-a ajuns până acolo că urla de zor:

— Scrie declaraţia! dar s-a găsit ac şi de cojocul ei, în persoana plenipotenţiarului Viktor Haritonâci, un cunoscător şi un admirator, în acelaşi timp şi protector până la un anumit grad de risc, care mi-a permis să întârzii sau chiar să nu vin, să duc o viaţă destul de liberă, şi cum mai radia!

Cum mai spumega de furie! Când acel grad de risc a fost depăşit şi ura, ca o apă clocotită, mi-a opărit rău picioarele, iar eu încă mai încercam să mă menţin, de parcă ai fi putut să te obişnuieşti cu ura. Nici cu viaţa nu te obişnuieşti! Totuşi, înainte de povestea veche, n-am ce zice, Haritonâci mă apăra, îmi făcea favoruri, una, alta, ei, era mare invidie în colectiv, de ce privilegii, şi vouă ce vă pasă? Scorneau, evident, tot felul de chestii, numai că nici noi nu le dădeam apă la moară, ce Dumnezeu, nu în public! Deşi mai erau, desigur, scăpări, din partea lui, nu din a mea! Pentru că nu dorea să aibă măsură şi risca din cauza mea, mă chema ca un soldăţoi în cabinet, cică, să vorbim. Refuzam, el se bosumfla, Polina tuna şi fulgera, şi noi am pregătit un plan

— Să mă mute la Bolşoi, să dansez în rolul reginei: nu era obligatoriu să dansez, aici sunt importante mersul şi graţia, cel mai important lucru este talentul de a lăsa capul în jos ca o regină şi de a-mi face vânt cu evantaiul

— Toate astea le ai deja în sânge, nu-i greu să exersezi, mai ales că era şi mare tentaţia: dansau la picioarele tale toţi artiştii emeriţi şi ai poporului, fapt pentru care un spectator simplu ar fi putut avea de la distanţă o iluzie vizuală şi m-ar fi considerat solistă, aşa că de ce să nu-l ameţim puţin? Problema era aproape rezolvată, pentru orice eventualitate au fost făcuţi câţiva paşi preliminări, au fost încheiate câteva cunoştinţe, au început să acţioneze legăturile comune şi, ce să vezi, mi s-a deschis perspectiva nu numai de a-i prosti pe provinciali, ci şi turnee, dar aici a avut o revelaţie Viktor Haritonâci şi a lăsat-o mai moale, gândindu-se că dacă ieşeam de sub protecţia lui voi deveni inaccesibilă tocmai ca acea regină, îşi imagina el, dar această barieră psihologică era posibil de depăşit: deşi era încăpăţânat, nu era totuşi ranchiunos, mai era şi în vârstă, şi nici eu nu l-aş fi supărat, iar dacă l-aş fi supărat, nu era mare lucru, el ar fi suportat şi ar fi uitat: aveai de unde alege, toţi nu fac decât să aştepte cu mare veselie privilegii, s-ar fi liniştit el până la urmă, nu s-ar fi întâmplat nimic cu el, dar cuvântul e cuvânt, că doar n-am îndurat şi eu atâtea degeaba!

Şi numai ce mă apucasem să surp încetul cu încetul bariera psihologică, după principiul că sub piatra nemişcată nu curge nimic, pe neaşteptate, s-a surpat în alta, tocmai în partea personală a vieţii mele, pentru că şi aici s-a umplut paharul răbdării mele îndelungate, al cărei început a fost pus la finalul mahmurelii matinale, chiar în clipa în care, râzând de o poantă reuşită, am întors capul şi iată-l

— Cu o întrebare ascunsă: şi cine, mă rog, este dumneaei?

— Aceasta este,

— A răspuns Anton şi a întârziat prezentarea mea din cauza unui lapsus, în pofida tuturor complimentelor, dar până şi eu, în privinţa numelor, am o părere nepreconceptă, după principiul: măcar să fie omul bun.

— Ira,

— M-am prezentat eu la timp şi pe neaşteptate, de parcă am rupt o floare de nu-mă-uita chiar de la marginea mlaştinii.

— Aceasta este Ira!

— A repetat cu înflăcărare Anton, care putea totuşi să fi ţinut minte un nume nu chiar atât de complicat, pe care mi l-a redat Ksiuşa, nu fără ezitări din partea mea, deoarece, pornind de la uşurătatea lui Viktor Haritonâci, mi se zicea Irena, cu o vulgaritate tot mai deprimantă, şi asta chiar îmi plăcea

— Irena! —, dar Ksiuşa s-a luat cu mâinile de cap:

— E ca şi cum ai merge în crinolină! M-am supărat şi am lăsat capul în jos, pentru că eu, o intelectuală din prima generaţie, nu reuşeam să disting din prima o piatră falsă de una adevărată, iar anii între timp treceau. Restul suna ca un ditiramb. A spus că o să-mi zică Ira

— Adică n-o să-mi spună în niciun fel, pentru că eu sunt geniul iubirii, inegalabil, divin, zăpăcit!

— Tată!

— A strigat Anton în mare grabă.

— N-o să crezi! Asta este o... A dat ochii peste cap şi şi-a îndreptat halatul ce se desfăcuse de prea multă mişcare, cumpărat, după toate probabilităţile, la Paris, unde se putea duce mai des decât mă duceam eu la Tuia, numai că eu nu prea aveam ce face la Tuia.

Vladimir Sergheevici nu a spus nimic, doar s-a apropiat de masă, şi-a pus un păhărel de votcă şi l-a dat peste cap. Din bucătărie a apărut o servitoare anostă cu un şorţ alb, invitându-ne la masă. Propunerea a fost

acceptată cu un entuziasm de om flămând, deşi, după un timp, el a recunoscut râzând că era sătul până-n gât, venind tocmai dintr-o vizită, dar eu nu ştiam şi eram uimită că el, după ce s-a aşezat la masă, a început să refuze tot, cu excepţia unei bucăţele de somon. Îl urmăream cu atenţie. A băut cel de-al doilea păhărel, dar n-a ciocnit cu noi, ci aşa, separat.

— Astăzi e frig, a observat el.

— Minus douăzeci de grade.

— Frig, s-a încruntat Anton şi a băut şi el.

— Mie-mi place iarna, am spus eu uşor provocator, deşi mie nu-mi plăcea defel iarna şi preferam orice alt anotimp. Vladimir Sergheevici s-a uitat la mine cu o încurajare ce tot creştea uşor:

— Asta e bine, a spus el apăsat, că vă place iarna. Fiecărui rus trebuie să-i placă iarna.

— De ce trebuie să-i placă? a întrebat Anton.

— Lui Puşkin îi plăcea iarna, a explicat Vladimir Sergheevici.

— Şi ce-i cu asta? a spus Anton.

— Şi ce mă interesează Puşkin? Mie nu-mi place! O urăsc.

— Deci ni nu eşti rus, a spus Vladimir Sergheevici.

— Adică cum nu sunt rus? s-a minunat Anton.

— Ce sunt atunci, evreu?

— Şi evreilor le place iarna, a spus Vladimir Sergheevici.

— Cum se poate să nu-ţi placă o asemenea frumuseţe? a întrebat el şi s-a uitat pe fereastră.

Se întuneca.

Vladimir Sergheevici mi se părea puţin sever, dar, cu toate acestea, eram fericită să stau cu el la aceeaşi masă şi să discutăm.

— Nu sunteţi cumva ucraineancă? m-a întrebat uşor viclean.

— Sunt rusoaică get-beget, am răspuns şi am continuat:

— Este bine iarna. Iarna poţi patina.

— Vă place să patinaţi?

— La nebunie!

— Iar eu credeam că sunteţi ucraineancă, a recunoscut Vladimir Sergheevici.

— Nu, sunt rusoaică

— Am zis eu cu convingere.

— Egor a curăţat patinoarul? l-a întrebat pe Anton.

— Iarna facem din terenul de tenis un patinoar, a spus către mine: şi atunci mă considera demnă de completările lui!

— Dracu ştie! a spus Anton.

— Oricum, eu nu patinez.

— L-a curăţat, s-a băgat în vorbă servitoarea, strângând farfuriile.

— Asta e bine, a încuviinţat Vladimir Sergheevici.

— Duceţi-vă după masă să patinaţi! aproape că mi-a poruncit Vladimir Sergheevici şi eu i-am răspuns cu o privire recunoscătoare, având faţă de patinat numai o legătură indirectă, iar el mi-a zâmbit abia perceptibil, şi eu aproape că i-am schiţat un zâmbet, şi el a luat furculiţa şi a început să ciocănească cu ea în masă, căzând pe gânduri, s-a întors spre Anton şi a început o discuţie de-a lor despre nişte telefoane, care s-a întrerupt repede, pentru că Anton deconectase telefonul de ieri.

Am început să fumez, ţinând ţigara la distanţă, dând de înţeles nu numai că ştiu manierele, dar şi că am mâini cu nişte încheieturi foarte fine. În disputa dintre nobleţe şi etalon ofer în gând ramura de măslin nobleţei, dar şi gleznele mele sunt subţiri, însă câţi dintre bărbaţii de pe la noi sunt bărbaţi adevăraţi, de fapt: bust şi picior, asta-i imaginaţia lor săracă, deşi niciodată n-am permis prea mare libertate obrăzniciei, nicăieri nu am fost aşa de singură ca în societatea asta agresivă şi mă uitam cu tristeţe la mutrele de calitate inferioară din transportul în comun, din trenurile ce veneau din suburbii, de pe stadioane, din cinematografele ale căror scaune

scârţâiau: pentru aceştia, gleznele şi încheieturile mele erau importante ca baia unui mort! Schimonosiţi de griji, ei curgeau în valuri, se prelingeau ca nişte umbre cenuşii în preajma magazinelor de produse alcoolice, iar eu rămâneam neînţeleasă în ce avea mai bun fiinţa mea, dar eu mă urcam în taxi, le-o luam înainte uneori, dând chiar ultima mea rublă. Îi dispreţuiam aşa de tare, încât chiar am început să mă gândesc la salvare. Întotdeauna a fost în mine o Jeanne d'Arc, care în cele din urmă s-a trezit. Răbdarea mea a ajuns la capăt.

Şi ce-i cu asta? Nu-i nimic bun. Cu toate acestea, remarc că până acum sunt caldă, încă în viaţă, deşi însărcinată, deşi posedând o încărcătură mortală mai periculoasă decât bomba atomică.

Trăiesc, mă ascund la Ritulia. Nu ştie nimic de mine toată lumea civilizată. Dar ce importanţă mai are asta dacă groaza se strecoară mai ales de după uşă, sub forma unor foşnete, scârţâituri ale parchetului, a huruitului frigiderului când este deschis deodată în toiul nopţii, trepidând tot? Nemernicii! Nemernicii! Până unde au mers! Şi dacă n-ar fi Ritulia, dacă n-ar fi ochii ei blânzi şi ascultători, mângâierile ei îngândurate care îndepărtau măcar pentru o clipă ruşinea mea trecătoare, groaza nemeritată, ce mi-ar mai fi rămas în afară de cada plină, sânge şi trupul plutind deasupra ei? Dar o cruţ şi nu-i spun chiar tot. Nici în Stanislav Albertovici nu pot avea încredere, dar o dată ce s-a apucat să mă ajute

— Să mă ajute! Şi tu, Haritonâci, şi tu eşti un neruşinat, chiar dacă odată ai fost şi tu indulgent cu mine, şi eu dormeam, am tot dormit până la unu, până la două, iar apoi stăteam în spumă de brad şi a venit un masor de şapte ruble aşa de priceput, deşi nici Ritulia nu masează mai prost, încât în mâinile lui, până la urmă, am început să tremur. Nu i-am spus niciodată asta şi nici el nu dădea impresia că ştie, fără a trece graniţa politeţii obişnuite, îmi spunea ultimele noutăţi despre actriţe şi balerine, fără a explica vreodată motivul tremurăturilor mele involuntare. Şi după tot ce a fost, mă cheamă Haritonâci să scriu un răspuns tăios protectoarelor mele! Nu, dragule. Scrie singur. În acest timp mă imploră şi este, logic, indignat de faptul că ceea ce fusese odinioară accesibil a devenit îndepărtat şi nu mai este al său! Şi eu râdeam de tine, nemernicule! Şi tu te făceai mic!

Şi eu râdeam!

Ni s-a adus cafeaua. Discuţia a devenit din nou generală şi însufleţită, dar dintr-odată s-au auzit paşi grei de femeie şi în sufrageria noastră, unde discutam atât de liber, când Vladimir Sergheevici făcea ce făcea şi se uita la mine, deşi el mereu a fost un om ascuns, conducându-se după modelele perioadei clasice, nu ca Antoncik, din a cărui gură curgea sos, el era prea gălăgios pentru a simţi profund, în schimb Vladimir Sergheevici, care refuzase desertul, se mulţumea cu o discuţie prietenească

— A intrat stăpâna casei.

Cu o nemulţumire prematură, dar şi cu un sentiment pervertit al valorii personale, a aruncat o privire asupra mesei şi m-a descoperit şi parcă i-a venit să vomite, deşi m-am ridicat în întâmpinarea ei aşa cum se cuvine şi i-am arătat tot respectul, având cea mai paşnică înfăţişare a mea, dar ea nu se uita la mine, ci, în cel mai bun caz, la un liliac!

— Anton! Şi aceasta cine este? A strigat ea ascuţit.

— Aceasta este Ira, a făcut Anton prezentările, stăpân pe sine, fără să observe niciun fel de problemă.

— Vrei cafea?

— Doar ştii că-mi face rău cafeaua!

— Totul îi face rău acestei curci puse la îngrăşat, acestei gâşte needucate care în lumea bună s-a transformat într-o femeie educată care se pricepe la artă şi, după ce m-a studiat din cap până-n picioare, de parcă aş fi fost o hoaţă ce venisem după argintăria lor de familie cu monogramă, pe care nici n-am observat-o, de altfel, neavând în fire niciun fel de înclinare spre materialismul lucrurilor, şi-a făcut despre mine o impresie greşită şi a ieşit din cameră. Cum putea să trăiască cu ea? Ce avea în comun

— Un om cu suflet şi porniri tainice de eliberare din mijlocul familiei

— Cu această muiere ofuscată? Sunt de acord că în tinereţe, judecând după câteva fotografii vechi, fără a fi frumoasă sau chiar pur şi simplu plăcută ochiului, ea ar fi putut totuşi să fie agreabilă, să zicem, prin erudiţia ei şi prin loialitatea faţă de idealurile soţului, cărora Vladimir Sergheevici, în mod naiv şi nechibzuit, le-a căzut în plasă, dar viaţa ei dulce în care lâncezise a distrus-o definitiv. Nu oricine este demn de o existenţă

voluptuoasă, obositoare, deşi, pe de altă parte, apropiindu-mă mai mult de Vladimir Sergheevici, mi-am dat seama că nici el nu este uşă de biserică şi probabil că a călcat-o bine pe nervi pe Zinaida sa, glumind nu o dată despre feţişoara ei proaspătă şi grăsuţă, în pofida faptului că viaţa lor la vilă, unde numai reni domesticiţi nu aveau, putea să i se pară unui observator străin, de pe stradă, o simfonie măreaţă şi fericită, dacă ar fi să apelăm la un termen muzical, pentru că muzica este singura plăcere a suferinţelor mele, deşi niciodată nu m-am plâns, nu am depus armele şi, o dată, uitându-mă pe fereastră, când eram la cineva, în raionul bulevardelor, unde pozam, imediat ce sosisem la Moscova, pictorului Agafonov, sărăcuţul, pentru portretul unei zâne dintr-o carte de basme populare pentru copii, văd: tramvaie care zdrăngănesc, copaci, acoperişuri şi mai departe iazuri, iazuri, şi de sus oamenii se văd chiar un pic fericiţi, şi nu-ţi trebuie nimic, uite, să stai aşa ziua toată şi să priveşti apusul, înfăşurată într-un cearşaf alb. Şi i-am dorit mai apoi acestei nemernice văduvia şi dezonoarea, deşi nu sunt rea. Ea a primit însă din plin. Între timp, am băut cafeaua, coniacul s-a dus în sânge, nici urmă de mahmureală.

— Vreau să patinez! Dumneavoastră nu vreţi? Îl întreb direct. El a refuzat, dar s-a uitat la mine nu fără un gând ascuns. Antoncik îşi apără interesele, ne invită sus să stăm în fotolii de piele, dar eu ştiu preţul propunerii, iar el spune că ar fi dorit să mă lase să mai stau pe aici, dar că mama va înţelege altceva, păzind interesele familiei, deşi nu se împacă cu nora, din care conchid foarte evident că Anton este căsătorit, pe deasupra are şi copil! un om de nimic, un trecător, şi eu mă pregătesc să plec la Moscova, las numărul de telefon fără niciun fel de tragere de inimă, şi acum vine coincidenţa: şi Vladimir Sergheevici pleacă şi e gata să mă conducă. Observ nişte umori reciproce, dar nu mă grăbesc să mă felicit. Antoncik, pe ultima sută de metri, tot a reuşit să mă ducă sus pe furiş, unde rămăseseră împrăştiate piesele toaletei mele, şi am acceptat, ce rost avea să stârnesc în el duşmanul! Numai că Antoncik s-a dovedit a fi un fiu nedemn de tatăl lui răposat! Da, da, Antoncik, scriu şi nu iert. Nici mie nu mi-e uşor! Pe la ora nouă seara am părăsit, împreună cu Vladimir Sergheevici, casa lui primitoare. Paznicul Egor, care numai dădea impresia că este paznic, păzind cu toate puterile viaţa paradiziacă, se purta servil, de parcă era în vechiul regim, ne-a urat drum bun, a deschis larg porţile şi a încremenit, cu barba zbârlită, dar, din fericire, Zinaida nu a ieşit, scuzându-se că are migrenă şi că citeşte în pat

— Aşa mi-a transmis Antoncik, sărutându-mi mâna în semn de recunoştinţă. Era mulţumit, porcul dracului!

5

Of, Ritulia... Dumnezeu să te aibă în pază! Mergem mai departe. Moscova se apropie. Printre pini şi brazi, în mijlocul florilor de câmp, arde pe cer Moscova: au vrut să mă dea afară din ea, dar nu m-am lăsat, am devenit turbată. Dar atunci, chiar în acea seară, când Vladimir Sergheevici, întorcându-se spre mine cu o admiraţie mută, se apropia de Moscova, totul era adormit şi deasupra luncilor era ceaţă, râul curgea, totul era romantic şi strălucea ca la televizor. Oamenii obişnuiţi se culcaseră prin sate, muierile bombăneau aplecându-se pe lavoar, mugeau vitele furate de somn, bărbatul îşi examina picioarele, se scărpina pe piept. Treceam printre toate acestea. Era s-o păţim înainte să fi ajuns la vreo înţelegere. Asta ne-a apropiat.

Mult timp Vladimir Sergheevici nu a putut lua o hotărâre. Vedeam asta, dar nici eu nu mă decise-sem să-l încurajez, deşi Moscova se apropia. Începusem deja să mă neliniştesc. Eram cuprinsă de panică adevărată, văzând cât de chinuitor pierde timpul. În sfârşit m-a întrebat sever:

— Mai ţineţi minte povestea lui Puşkin despre pescar şi peştişor?

— Ţin minte povestea, dar nu prea bine, n-am mai citit-o de mult, mi-aduc aminte vag.

— În linii mari, am răspuns eu evaziv. El întrebase atât de sever, încât mă simţeam destul de prost: doar nu-mi verifică acum cultura generală... Doar nu mă pune să-i spun povestea pe de rost... Cine ştie ce-i mai trece prin cap! Atunci nu-l cunoşteam deloc. Aşa că i-am răspuns:

— Ei, în linii mari, desigur... Nu, este imposibil. O s-o sugrum!!! M-am strâns şi m-am întors pe o parte. Burta mă cam ţine, mă dor sânii. Sunt cam agitată. Bine, azi nu voi sta mult. Mergem mai departe.

— Ţineţi minte, în povestea asta

— A spus Vladimir Sergheevici după ce a tăcut puţin, un pescar bătrân îi cere peştişorului de aur nişte servicii...

— Cere o nouă albie! am spus eu, aducându-mi aminte.

— Nu numai, a protestat Vladimir Sergheevici, ţinând mereu volanul cu mănuşile de şofer, şi adia mereu dinspre el un miros de aftershave bun, cu asta te cumpăra, dar uneori, în viaţă, era aşa de nedecis!...

— În general, a spus Vladimir Sergheevici, după mine, bătrânul ăsta era cam prost. S-a pierdut, ba a cerut altceva şi până la urmă a plecat peştişorul. Aşa că vedeţi, Irina...

— Eu chiar am tresărit când mi-am auzit numele.

— Simţiţi în dumneavoastră puterea şi dorinţa de a fi, de exemplu, peştişorul de aur? Pun problema deschis.

— Uneori simt... răspund eu indecis, şi mă gândesc: nu cumva vrea să-mi ofere bani, să mă jignească, nu mă ia oare drept altceva sau poate ca pe o aia ieftină?

— Deşi

— Adaug

— Eu nu sunt de aur şi n-am nici înclinării spre materialism de joasă speţă.

— Ce spuneţi! exclamă el speriat.

— Eu vorbesc despre cel mai înalt sens!

— Ei, dacă-i despre cel mai înalt, mă liniştesc eu, atunci simt.

— Atunci

— Zice

— Ştiţi ce i-aş fi cerut eu peştişorului de aur?

— Mă tem

— Răspund

— Că bănuiesc... S-a schimbat imediat la faţă:

— De ce

— Spune

— Vă temeţi? Eu

— Îmi aruncă o privire

— Nu sunt îngrozitor. Eu, adaugă cu durere — am încetat de mult să mai fiu îngrozitor...

— Înţeleg, dau din cap aprobator — înţeleg tot, dar totuşi este îngrozitor. Sunteţi celebru, toată lumea vă ştie, mă tem chiar să vă ating mâna. El s-a înveselit şi s-a bucurat:

— Irina! spune.

— Sunt fermecat de sinceritatea dumneavoastră. Acum îmi pune mâna pe genunchi şi îl strânge prieteneşte, de parcă ar fi o mână. Strângerea lasă o urmă de neşters: şi acum o simt, în pofida represaliilor.

Asta nu era o strângere slabă a unui desfrânat bătrân, deşi el, evident, era un desfrânat bătrân, epuizat de abuzurile frecvente, pentru că, aşa cum spunea, spre deosebire de ruşi, deşi şi el era rus, iubea femeile mai mult decât votca, dar mereu îi plăcea şi să bea.

Un desfrânat adevărat, meşter, poate să-şi ascundă desfrânarea, el se preface a fi tovarăş, prieten, o persoană dezinteresată şi în general nu în acest domeniu, şi un asemenea desfrânat este periculos şi tulburător pentru femei, iar cei pe faţă, demonstrativi, cu o figură pătimaşă şi hotărâtă, aceştia sunt stângaci, şi mă amuză să le privesc mişcările corpului. Vladimir Sergheevici a atins trepte înalte nu numai în privinţa slavei şi a onorurilor. Se pricepea la toate! Dar bătrâneţea îşi spunea cuvântul. Cum adică îşi spunea cuvântul? El putea, desigur, să-şi găsească diverse alinări, dar era neputincios în privinţa modului celui mai important şi, prin urmare, era îndurerat. Nu trebuia să ai intuiţie deosebită pentru a-ţi da seama. El era atât de mâhnit, încât mâhnirea lui se reflecta chiar şi în strângerea genunchiului. L-a strâns cu mâhnire. Şi în acelaşi timp cu demnitate.

I-am răspuns aşa legat de aceasta:

— Ştiţi ce, Vladimir Sergheevici? Peştişorul de aur poate avea şi el poftele lui. În urma cuvintelor mele mi-a dat asigurări că nu va rămâne dator şi că, din acest punct de vedere, să fiu liniştită.

— Nu, am spus. Nu m-aţi înţeles. Aşa sunt eu. Pot numai atunci când e vorba de iubire.

Am citit în ochii lui o neîncredere sfioasă şi am fost cucerită la modul serios, pentru că tot timpul am căutat iubirea. Voiam să iubesc şi să fiu iubită, dar în jurul meu rar erau oameni demni, pentru că în general ei sunt puţini. Unde sunt ei? Unde? De la o vreme am început să mă îndoiesc de nobleţea şi sinceritatea oamenilor. Am observat, în ceea ce mă priveşte: optzeci la sută dintre bărbaţii mei puţin numeroşi, după ce au depus armele, adormeau ca porcii, uitând de mine, iar eu mergeam la baie să mă spăl şi să plâng.

Pe de altă parte, ceilalţi douăzeci la sută nu adormeau, dar, aşteptând să mă întorc, îmi cereau diverse continuări ale egoismului lor, cum ar fi: fumau în pat, se lăudau, îşi arătau bicepşii, povesteau anecdote, comentau neajunsurile altor femei, se plângeau de unele aspecte negative ale familiei şi traiului, răsfoiau reviste de divertisment, beau, priveau la televizor întreceri sportive, mâncau sandvişuri, îşi ofereau spatele pentru a-l mângâia şi torceau, iar apoi, cu forţe noi, doreau îmbrăţişarea mea în scopuri pur egoiste, pentru ca mai apoi să adoarmă, ca şi celelalte optzeci de procente, iar eu mă duceam la baie să mă spăl şi să plâng.

Nu ascund: erau şi excepţii. Era ambasadorul Carlos cu purtări elegante, care dorea fericirea femeii. Era şi Arkaşa, care mă iubea fără margini, chiar dacă era un candidat în ştiinţe tehnice obişnuit, cu o rablă de Jiguli, dar i-a făcut nevestei, parcă în ciudă, gemeni, şi a fost nevoit să se despartă de mine. Mai era şi Dato, un violonist şi violoncelist gruzin. Şi acum mă iubeşte, şi azi ar mai fi bătut la uşa apartamentului meu, şi probabil chiar bate, dar nu mai sunt acolo, şi lumina este stinsă, şi pe podea sunt cioburi împrăştiate: eu locuiesc la Ritulia. Ea sforăie din nou. Cum se îmbată, cum sforăie. Dar Dato era sclav al năravurilor gruzine, şi părinţii lui mă iubeau, ca pe o fiică, dar ca mireasă ar fi vrut o fată mare! A plâns Dato, a plâns şi tatăl lui, procurorul Vissarion, am plâns cu toţii: nu eram fată mare. Şi ce să vezi? Vine la mine după căsătorie, îşi împreunează mâinile, cum pot să facă asta?! spune în jargon caucazian:

— Dă-mi!

— Nu, răspund.

— Nu-ţi dau! Dormi liniştit cu fecioara ta din Taşkent! Nu, au fost, desigur, câţiva oameni merituoşi, din cauza trofeelor lor se prăbuşeşte măsuţa mea de toaletă, şi ei m-au tulburat, eu am fost mereu accesibilă poftelor lor, deşi Ksiuşa, deşteaptă, ca o pisică, m-a învăţat să-i privesc pe bărbaţi cu mai mare detaşare şi să depind de ei numai după bunul meu plac, dar pofta mea în acea seară parfumată plină de fantezie şi flori de câmp, când, împreună cu Vladimir Sergheevici, m-am apropiat de Moscova, care se reflecta pe cer, era nemărginită.

— Vladimir Sergheevici, am spus.

— Voi face o minune. Nu vă ascund: sunt geniul iubirii... DAR PENTRU ACEASTA CĂSĂTORIŢI-VĂ CU MINE!

Ce l-a apucat! Vai, ce l-a apucat! Ksiuşa, nu-ţi vine să crezi! A început să râdă în hohote, încât, la propriu, a pierdut controlul şi ne-am trezit sub farurile unei maşini ce a zburat spre noi. Era aproape să murim din cauza hohotului lui, în care răsunau entuziasmul şi cea mai mare nedumerire. Abia ne-am revenit. A alergat spre noi şoferul înnebunit, care se pregătea să sară la bătaie de teamă pentru viaţa lui de şofer. Dar Vladimir Sergheevici a găsit cuvintele potrivite. Şoferul s-a potolit instantaneu şi s-a dus. Vladimir Sergheevici era o personalitate puternică. Stăteam într-o rână cu motorul stins. Vladimir Sergheevici mi-a pus din nou mâna pe genunchi, l-a strâns din nou şi a spus laconic:

— Bine.

Moscova ardea în cer. Ne-am sărutat lung. Emoţionant şi nevinovat, sărutul a consfinţit înţelegerea care a făcut-o să tresară în patul cel mare pe ticăloasa de Zinaida Vasilievna.

6

Părintele Veniamin, un preot cu suflet deschis şi curat, m-a botezat ieri la prânz într-un altar lateral pustiu din biserica sa. Ţinându-se delicat la distanţă de păcat, m-a stropit cu agheasmă, iar o bătrână care-l ajuta, o sfântă cu degete de fier, mi-a tras elasticul chiloţilor, pentru ca apa sfinţită să-mi răcească ruşinea.

Chiar dacă eram însărcinată, arătam ca o fetiţă, numai pieptul se îngreunase şi atârna de parcă nu era al meu.

într-o rochie albă cu o cureluşă subţire, cu ciorapi albi şi eşarfă albastră, eu, înaripată, aeriană, tandră, am ieşit zburând din biserică, salutând soarele, arţarii şi pe cerşetori, salutând crucile din cimitir, şi coroanele, şi grilajele reci, spiritul secătuit al pământului de toamnă, păcănitul roţilor de tren. Ca fiică a Bisericii Ortodoxe şi novice supus, declar armistiţiu în toate războaiele mele mărunte şi lipsite de pioşenie, cer iertare duşmanilor şi, cum se întâmplă ceva, îi cer sfatul părintelui Veniamin, din care emană o emoţie a unei sfinţenii epuizante prea puţin actuale. Nu doresc nimănui răul, nu cer socoteală nimănui, eu voi fi curată, iar dacă voi păcătui, oricum voi fi mai aproape de Dumnezeu, în privinţa căruia îndoielile mele se spulberă repede. Astăzi cred mai mult decât ieri! Mâine, şi mai mult decât azi!

Ritulia merge lângă mine, mă invidiază. Şi ea se gândise să se boteze, dar nu vreau să i-l prezint pe părintele Veniamin, pentru că ea încă nu e pregătită.

— Acum ispitele pot fi mult mai atrăgătoare, a recunoscut cu un oftat părintele Veniamin.

— Luptă-te cu ele! Fii vigilentă!

— Am înţeles! am răspuns eu.

Iar Ritulia degeaba se supără pe mine.

Doamne! Nu ştiu să mă rog la Tine, iartă-mă, nu sunt vinovată, nimeni nu m-a învăţat, viaţa mea a curs departe de Tine, nu în această direcţie, dar s-a întâmplat nenorocirea şi am înţeles că, în afară de Tine, n-am cui să mă adresez. Nu ştiu dacă exişti sau nu, deşi mai degrabă exişti, pentru că tare aş fi vrut ca Tu să fi existat. Dacă nu exişti şi mă rog în pustiu, atunci de ce aţâţi oameni atât de diferiţi, ruşi şi străini, invalizi şi academicieni, bătrâne şi oameni mult mai tineri, au construit mereu, din cele mai vechi timpuri, biserici, i-au botezat pe copii, au pictat icoane, au cântat imnuri?

Oare totul este în zadar? Nu se poate. N-o să cred niciodată că a fost o minciună grosolană şi o obtuzitate generală, care dintr-odată a început să fie ridiculizată şi umilită!

Desigur, poţi să-mi reproşezi că, până m-a trăsnit necazul, am trăit departe de Tine, dedându-mă bucuriilor, cântam cântece şi dansam. Dar

acest lucru este rău? Oare nu poţi să cânţi cântece şi să dansezi? Oare nu poţi să păcătuieşti? Poate că Tu spui că nu se poate! Poate spui că nu am trăit după legile scrise în Evanghelii, dar nu le ştiam. Şi acum ce să fac? Acum să merg în iad, când oi muri, să mă chinuiesc veşnic? Dacă-i aşa, atunci este o mare cruzime şi nedreptate! Dacă este iad, atunci Tu nu exişti!

Tu numai ne sperii cu iadul. Nu-i aşa că am ghicit? Dar dacă greşesc şi Tu exişti totuşi, schimbă-Ţi voinţa divină, amnistiază-i pe păcătoşi, mulţi dintre ei de mult plătesc pentru asta, şi spune-le asta, şi în general nu te mai ascunde, de ce Te ascunzi de atâtea sute de secole, tocmai din cauza asta oamenii se îndoiesc şi se urăsc! Dă un semn!

Nu vrei? Crezi că nu merităm? Dar atunci explică de ce mai suntem aici, de ce ne-ai făcut aşa de ticăloşi? Nu, dacă Tu ne-ai făcut aşa de ticăloşi, atunci de ce, ne întrebăm, să te superi pe noi? Nu suntem vinovaţi. Vrem să trăim.

Revocă iadul, Doamne, revocă-l astăzi, acum! Că, dacă nu, n-o să mai cred în Tine! Şi nu numai pentru că te rog acest lucru, că îmi fac griji pentru mine şi pentru că nimeni nu merită raiul, ci tocmai pentru că suntem nedemni, lasă-ne şi pe noi acolo!...

Sau Tu ai hotărât că mă tem de Leonardik? De vizitele lui? Bineînţeles că mă tem! De aceea locuiesc acum la Ritulia, care şi ea vrea să se boteze, dar la ea e din cauza modei, ea încă nu e pregătită, crede-mă! Dar şi chiar dacă mă tem de el, asta nu pentru că el e îngrozitor: pur şi simplu nu mă aşteptam să-l văd, el însă era, dimpotrivă, nu foarte îngrozitor, numai că avea gheare, dar în general era mai tandru ca înainte, şi m-am pierdut, am făcut prostii, dar mă tem că aş putea să nu rezist, şi numai în faţa Ta recunosc, în faţa propunerii lui. Iar copilul, dacă îl păstrez, cine este el? Răspunde! Să mă despart de el sau nu? Dar oare nu este singurul document care este o dovadă a vieţii mele în afara oricărei vieţi, lăsând la o parte viaţa care este o dovadă că trăiesc?

Aşteaptă, încă nu m-am hotărât, şi Te implor, dacă stă în puterile Tale, şi totul este în puterile Tale, fă să nu mai vină, interzice-i, Te implor, lasă-mă să mă decid singură, şi înlătură de la mine groaza!

Rugăciunea mea n-a ieşit prea bine, deşi niciodată nu am fost o intrigantă şi niciodată nu am ademenit bărbaţi însuraţi, numai că nu trebuie

să mă jigneşti şi, dacă vrei, pot jigni pe oricine, chiar i-am dat peste bot lui Dato când s-a încurcat cu o prostituată din toate punctele de vedere, pentru a-mi face în ciudă, deşi el nega cu înverşunare, de parcă nu ar fi fost culcaţi pe canapea în poziţii sexuale compromiţătoare, de parcă nu am văzut cu ochii mei şi nu eram gata să iert şi să arunc responsabilitatea pe această scursură cu păr slinos, care de mult se strecura la el în culise privindu-l în faţă şi spunându-i cuvinte goale care se ştie unde ţinteau, şi l-am prevenit pe Dato, ai grijă, sunt geloasă! Nu voi permite! Nu voi răbda! —, iar el lua o mutră inocentă şi cu aceeaşi mutră inocentă se uita la mine de la locul crimei, ca atunci când a venit peste noi părintele Veniamin, a bătut la uşă când eu îi călcam lui, tâmpitului, o cămaşă, şi el m-a atacat din spate, ca o panteră, şi şi-a băgat-o! Stă şi cântă strigături cu glasul lui muzical, în engleză însă, îi plăcea să transpună strigăturile în limba engleză, şi noi râdeam în hohote, numai că acesta nu mai era Dato: era un băieţel, Volodecika, ne potriveam, dar era un băiat foarte tehnic, avea relaţii comerciale cu străinătatea pe linie de serviciu, şi noi ne odihneam la Ialta, într-un hotel extrem de luxos, şi englezul, tată a doi copii englezi, care a bătut la uşa camerei mele 537, mi-a declarat că mă iubeşte, până ce soţia lui a început să intre în panică jos, la barul în valută, dar eu nici măcar nu clipeam din ochi, iar Volodecika chiar atunci se pregătea să plece şi m-a strigat, dar am dat din mână: ce să zic! Ca stewardesă am zburat pe multe aeroporturi ale lumii, am fost în Somalia şi în Madagascar, la Dakar şi în Ţara de Foc şi nu dădeam doi bani pe propunerea lui, iar el aproape că nu era mirat, crezându-mă şi zicând că aşa trebuie, şi el a avut un zbor în Dakar şi acum mă chema la Tunis: să nu-ţi faci probleme, acolo totul e ca la albi

— M-am gândit să accept invitaţia, deşi el mi se potrivea şi era cu şase ani mai mic, dar foarte tehnic, aproape ca Dato, numai că ăluia îi plăcea mult să se zbenguiască, să înţepe, să se alinte, ca şi atunci, când la locul crimei se ridica şi strălucea ritmic curul lui jovial, el tăgăduia cu fervoarea unui militar, deşi găsisem deja explicaţia şi am rugat-o pe nemernica aia tânără să iasă

— Cum nu vă e ruşine, domnişoară! Chiar nu vă e ruşine? —, ea însă, fără să se tulbure deloc, merge la oglindă şi-şi piaptănă părul slinos, se aranjează şi chicoteşte, cum am făcut şi eu cu Dato, când a intrat odată procurorul raional al Gruziei, tătucul Vissarion, şi spune cu voce de bas: oho!

— Iar eu mă uit în acordurile muzicii, pentru că Dato al meu este organist de clasă internaţională, mereu în turnee, lua mereu cu el fotografia mea, în care eu, după ce am fost la un restaurant la Arhanghelsk, radiam la aparatul ce făcea instantaneu fotografii, la beţie, şi o arăt nu ştiu de ce, iar el zice: ăsta cine este? şi-l arată pe un necunoscut, iar pe mutra necunoscutului e întipărită o neputinţă dulce, cum au toţi în această situaţie. Care dracu e treaba ta? Vreau s-o iau, dar nu mi-o dă: dă-mi-o să o păstrez şi

— În portofel, că dacă va veni mama ta, va vedea ea, şi

— În portofel, n-am reuşit să i-l smulg, şi a zburat fotografia mea în avioane şi elicoptere, a văzut jumătate din lume, a fost în Somalia şi în Madagascar, la Dakar şi în Ţara de Foc, a fost martora catastrofei aviatice a secolului de la Las Palmas, iar eu spun sec:

— Stewardesă. Remarcaţi mersul meu? El 0 remarcă. Aşa că am fost cu el prin toată Ialta, iar tătucul Vissarion în uşă: oho! Iar Dato tăcea, era un om reţinut, degeaba era gruzin, dar, apropo, sunt şi din ăştia, chiar eu am remarcat, cum e ceva

— Imediat cu mâna la cuţit! Deşi nu toţi sunt aşa, iar când nemernica tânără iese pe uşă, fără să spună la plecare „la revedere”, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, obrăznicie fără margini, chiar eram uimită: iată, gândesc, ce nivel are! Nespălată, şi aşa de obraznică, la concert l-am întors pe Dato cu spatele la ea şi părea că nu o observase, dar cum ne-am urcat în maşină, am plecat la Rustaveli, unde e aşa de bine şi magazinele sunt deschise până la miezul nopţii, ce să văd: ea era în maşina noastră, şi Dato s-a aşezat în mijloc, între două fete, ca un grădinar. Nu, spun, Dato, nu merge aşa, iar el se şi sărută cu ca: ea-l sărută pe buze şi i se prelinge pe pantaloni, ca o căpuşă. Întoarce-te aici, dragul meu! El era ocupat, dar s-a întors. L-am pocnit o dată în faţă, mi-a apucat mâinile, mă ţine: ce s-a întâmplat? Îi spun: drept cine m-ai luat?

— Şi îl muşc! Chiar a şi început să plângă de necaz, avea nervii slabi, ca mulţi muzicieni, dar era mare meşter la minciuni: nici vorbă că a rupt fotografia, nici vorbă că de gelozie a început să bocească, dimpotrivă, este în portofel şi o poartă prin toată lumea, iar când ea este în spatele uşii, neagă totul, cică n-a fost nimic. Cum adică nu a fost?! Chiar am înlemnit. Iar el a început să cânte:

Come, Marusia, with duck. We shall cat and we shall fuck!

Stop! Spun, Volodecika, trebuie mai întâi să-ţi câştigi dreptul la vulgarităţi! La fel spun şi despre înjurături, mai înainte nu le foloseam deloc, mă feream, considerându-le o lipsă de educaţie, dar Ksiuşa mi-a explicat avantajele, când, spune, cuvântul se întoarce la sensul lui originar: asta-i mişto! Doar tagma profesorilor nu le foloseşte, care nu ştiu deloc ce-i mişto! Şi într-adevăr, nu a greşit nici aici Ksiuşa mea, iar că i-a ponegrit pe francezi, este o mare taină, iar recent a fost şi în SUA şi transmite: acolo e ŞI mai rău, sunt un popor total needucat, cam ca al nostru, numai că mai bogat şi se bucură foarte tare că sunt sinceri. Noi, spune, suntem sinceri ca nimeni alţii, şi fără niciun fel de complexe, dar, transmite ea, printre ei sunt mulţi proşti adevăraţi, asta chiar are caracterul unei epidemii. Dacă e s-o crezi, chiar a respirat mai liniştită când s-a întors la Paris, groaznic popor, zice, americanii. Şi ce gu-u-u-u-sturi au!

La Paris îi recunoşti, zice, de la un kilometru.

Şi în muzee merg ca maimuţele, cu căşti. Cu ce fel de căşti? Nu-mi plac cuvintele ei, cu cât e mai departe, cu atât e mai rău! Mai stai şi tu la coadă, spun, aleargă pe la farmacii după vată, cizme, zic, pentru două sute, nu e ceva? Se supără. Eu, spun, n-am stat niciodată la coadă, pot să trăiesc şi fără portocale: numai cu lapte şi cu brânză! A venit şi timpul meu, crăpăm eu de furie: Ksiuşa, nu te atinge de americani! Un popor prost nu zboară pe Lună. Deşi, pe de altă parte, ce căşti? Ăsta e, spune, obiceiul: vii la muzeu, iei un ghid pe casetă, el dă din gură şi tu

— Cu căştile. Aşa, explică ea, americanii merg în şir de la un tablou la altul, ca muncitorii, cu căşti. Frunţi încreţite, feţe de proşti. Ghidul le porunceşte mecanic: un pas înainte! Fac un pas înainte. Apropiaţi-vă de tablou! Se apropie... înapoi! Doi paşi înapoi! Pleacă... Acum în altă sală. Numărul trei. Merg în sala numărul trei, trecând peste sala numărul doi, unde nu se uită la nimic, pentru că li s-a ordonat să meargă tocmai în sala numărul trei. Ei, spune, nu-s idioţi? Mi-a fost necaz de ei: nu văd, zic, nimic de râs, în afară de progres, şi eu mi-aş fi pus căştile, bine măcar că mai ţin minte engleza din şcoală şi chiar strigături pot să cânt în engleză: Come, Marusia, with duck...

Ei, el o roagă să vină la el cu gâscă, gâscă, înţelegeţi, gâscă! We shall eat

— Ei, gâscă asta

— Eat

— A mânca, iar apoi englezul se holbează, se încordează, nu înţelege umorul, dar, spun, multe depind de companie: dacă cei din jur nu strică totul, strigătura poate deveni chiar o mare operă de artă ce porneşte din străfundurile vieţii poporului, deoarece viaţa poporului, aşa cum m-am convins pe pielea mea, este un fenomen contradictoriu care nu a dispărut în totalitate. Are şi părţi bune, care mă îndeamnă spre patriotism (eu sunt patrioată), dar sunt, desigur, şi părţi proaste. Evreii, de exemplu, spun că noi suntem un popor greu de cap, că nu mai găseşti oameni atât de înceţi. Ce să zic! Oamenii noştri nu sunt foarte descurcăreţi, mai ales la ţară, unde trăiesc şi mai rău decât e normal; pe de altă parte, dacă ar trăi mai bine, să mănânce şi ei mandarine, alune, carne, unde am fi ajuns? Cum mi-au explicat cei doi fraţi Ivanovici (sunt ziarişti), poporul are rezerve inepuizabile de înţelepciune populară, chiar dacă sunt proşti, dar imediat ce se lasă de băutură şi trăiesc mai rău decât trebuie, atunci înţelepciunea populară va renunţa şi la celelalte virtuţi, pentru că sufletul este curat numai când e cumpătare! E adevărat, protestez eu, n-am nicio fărâmă de materialism meschin, dar azi, după ce m-am botezat, dau sub semnătură cu amândouă mâinile: este un popor cu suflet! Iar despre americani Ksiuşa degeaba spune că sunt un popor bun, numai că noi suntem şi mai buni! Eu, ca o fiică adevărată a Bisericii Ortodoxe, şi nu ca o renegată oarecare, când am căzut în genunchi să mă rog, m-am uitat în podea şi n-am ştiut ce să zic. Merzliakov îmi şopteşte: Roagă-te! Roagă-te! Îi spun: mă rog. Iar eu numai tulbur aerul din biserică. Dar cum a apărut părintele Veniamin în calea mea, am început treptat să disting frumuseţea şi să simt aromele pământului secătuit de toamnă, pe care zboară frunze căzute, şi viitorul covor galben sub picioare, mergi în voie pe el, nici nu mă mai simt, sufletul se bucură, am auzit un cântec în urechi, dar iată, cum vor închide accesul provinciei în Capitală, vor pregăti Olimpiada veşnică, va fi şi mai bine, pentru că, spun eu judecând după viaţa mea, altfel se vor molipsi şi nu se vor mai întoarce, cumpărând toate produsele, mai ales dacă sunt cu pretenţii şi nu sunt ultimii oameni, vor scoate Capitala din ale ei şi o vor perverti. Când oi primi viză pentru Moscova, atunci să te duci, aşa, să stai acasă, nu-ţi mai face vânt,

altfel vei visa noaptea, ţipi uneori în somn, la distanţă de o noapte, chiar vă dau şi un exemplu: mergea acolo un tren arhiplin, nu era niciun loc liber, ca în metrou, dorm pe poliţele de bagaje, însă la întoarcere se întâmpla ca în vagonul mare să fiu singură-singurică. În acelaşi timp, populaţia din oraş nu scădea. Am fost de două ori căsătorită, adică până în douăzeci şi trei de ani, de ambele daţi prosteşte, dar nu e vorba de asta: mergeam la Moscova să bat teatrele şi restaurantele: să-mi odihnesc sufletul, făcând tot mai des vizite, am făcut câteva cunoştinţe, dar ce era cel mai important era că la Moscova locuia bunicul meu

— Caz unic!

— Într-un apartament cu două camere! singur!!! Ei, a murit soţia lui, bunica mea, iar eu trebuia să-mi duc viaţa într-o mizerie provincială totală! Bineînţeles, nu toţi au un bunic care locuieşte la Moscova, un stahanovist bătrân, cu sănătatea cam şubredă, care avea nevoie de îngrijire, iar fiul lui, tăticul meu uşuratic, a făcut nebunia de a pleca din Moscova şi de a se stabili pentru totdeauna în vechiul nostru orăşel, să devină un nimic din toate punctele de vedere. Îi simt trecutul de puşcăriaş, despre care în familie, în urma unui pact nescris, nu era voie să se vorbească, nu degeaba a rămas el chior, adică la propriu, cu un singur ochi, cel de-al doilea ochi, artificial, era mai mic şi foarte nereuşit, drept care la şcoală copiii începuseră să mă tachineze chiar din clasa întâi, dar bunicul tăcea prudent, iar acum mama scrie: e pe pat de spital, cu un infarct cât toate zilele, poate că a murit chiar în clipa asta, de unde să ştiu eu?

Eu locuiesc la Ritulia, deşi m-am săturat să stau la Ritulia, fir-ar ea să fie! Dar şi mama umbla mereu cu cioara vopsită, iar când trecutul tatălui a năvălit asupra mea foarte direct, lucru pe care, din prostia tinereţii, nu puteam să-l bănuiesc, când aveam cravată roşie, iar eu credeam că aşa mă educă el, el mă pedepseşte pentru greşeli şi note proaste, că aşa trebuie, nu mi-am dat seama imediat, mult timp încă aveam să nu-mi dau seama, habar n-aveam de nimic, iar mama muncea şi nu ştiu cum a aflat de toate astea prin cortina care se trăsese la o parte, când s-a întors într-un moment nepotrivit, atunci imediat a alergat şi a spus la miliţie, şi eu mă gândeam: ei, acum să vezi, o să se omoare unul pe altul

— Aşa se certau! iar tata a fost cândva, se zice, tâmplar de lux, circulă în familie legenda asta, dar nu-mi aduc aminte să fi ţinut vreodată în mână o

bucată de lemn preţios.

Totuşi nu s-au omorât, mai trăiesc şi astăzi, iar bunicul

— Care bunic?

— Rămâne o pată luminoasă. Totuşi, un infarct cât toate zilele.

Iar când mama a vrut să vină aici, pentru a pleca în Israel, dorind să tragă spuza pe turta mea, spunea că tatăl nostru a făcut-o lată, a pierdut încă o dată ochiul artificial, altul nu mai comandă. În orice caz, nu este exclus ca tăticul să fi fost la închisoare nu ştiu pentru ce, poate că numai se pregăteau să-l închidă, şi atunci el s-a cărat la capătul lumii, unde pe mine, din cauza lui, porc chior, au început să mă tachineze chiar din clasa întâi, făcându-mă să plâng, iar eu eram o ditamai puştanca, de mai mare minunea, cu o faţă prostească, două codiţe şi un surâs sfios, într-un colţ. Eram foarte ruşinoasă, aproape sălbatică, îmi era ruşine să mă dezbrac în faţa femeilor, în baia comunală, şi asta mi-a rămas în suflet pentru totdeauna, numai Moscova şi-a pus asupra mea amprenta Capitalei, dar cum m-am mai îndrăgostit de Moscova!

Nu puteam fără ea, parcă eram dependentă.

Spun: bântuiam nopţile, îl speriam pe soţ, mai ales pe al doilea, chiar dacă era oarecum o celebritate a oraşului: fotbalist. Eu, cum se spune, l-am trădat când era la spital cu pneumonie, aş fi fost bucuroasă să nu-l trădez, dar şi el îmi aprinsese un foc aşa de mare, că am căpătat curaj, iar căpătând curaj, am luat-o din loc: în locul Moscovei am început să visez numai sule, neamuri întregi, ca ciupercile, m-am trezit toată numai o transpiraţie, groaznic! Dar nu asta era problema, că l-am trădat, ci că l-am trădat aiurea, cu unul dintr-o altă organizaţie sportivă. Ăla, bineînţeles, umflându-se în pene, a spus tuturor. Oraşul e mic, cea mai mare parte e din lemn, şi pe stema veche sunt numai aripioare. Au ajuns bârfele oraşului până la jucătorul meu de curte. Am fost bătută îngrozitor şi a fost mare minune! Chiar o mare minune! Să nu rămân infirmă, deşi o mică cicatrice pe nas mai am şi acum, în semn de salut din partea fotbalului.

Cicatricea, hai, să zicem — e exotică, dar n-am suportat umilinţa, am fugit la Moscova, am căzut la picioarele bunicului: ia-mă drept însoţitor! Bunicul, cu convingeri severe, se temea că o să-mi fac de cap. Am jurat pe

sănătatea părinţilor, iar dacă l-am păcălit pe moşulică, nu a fost intenţionat. Numai că acum nu-mi este foarte clar: cine pe cine a păcălit? Pentru că bunicul, desigur, putea să nu fi luat cuvântul la adunare, spunând că este bolnav, ca un om bătrân, aşa nu mi-ar fi pus funia de gât, aşa, cică, m-a apărat — asta mai rămâne de văzut... În fine, Dumnezeu să-l ierte, şi cum ne-am culcat, eu şi Ksiuşa, ne-am îmbrăţişat, întreb hodoronc-tronc:

— Ei, cum e cu New-York-ul? Zgârie-norii nu afectează psihicul?

— Nu, răspunde, deloc. Dimpotrivă, priveliştea e frumoasă.

— Atunci înseamnă, gândesc, că minţi întruna, numai că nu-mi dau seama de ce? Iar bunicul, prin Golful Finic, merge desculţ:

— Nu te-ai săturat, zice, să-ţi faci de cap? Iubiţii au stricat de tot telefonul!

— Era secretarul meu, răspundea la telefon, spunea ca pe vremurile trecute:

— La telefon! Şi Carlos sunase, ambasadorul latino-american. Iar bunicul îi zice:

— La telefon! Şi Leonardik forma uneori numărul, aşteptându-mă şi arzând de iubire şi de patimă, iar bunicul:

— La telefon! îmi ţinea contabilitatea telefonului, dar uneori era cicălitor, nu înţelegea pluralismul, şi acum uite că moare, poate că a şi murit.

Stăm culcate, vorbim, ne-au năpădit amintirile de la Koktebel, ca un val. Scăldatul noaptea iluminate de grăniceri, iar noi ne scăldam, înotam pe spate, treieram marea cu mâinile, iar când ieşeam, ne reţineau, ca pe nişte spioane turcoaice, numai Ksiuşa, pricepându-se la spionaj, îi bombarda pe soldăţei, explica: nu suntem musulmane! Nu se vede, ce naiba? Soldăţeii ne luminau cu felinarele şi hohoteau: nu sunteţi cumva actriţe? Aşa de înalte amândouă! Nu sunteţi nişte celebrităţi? Ksiuşa, descurcăreaţă, spune:

— Celebrităţi! Soldaţii hohoteau, iar noi mâneam pepene roşu, roşu-roşu, stăteam sub un cort, iar ea citea un roman franţuzesc, din copilărie învăţase limbi străine, iar în urma noastră veneau o mulţime de bărbaţi: îi dispreţuiam, ne iubeam una pe alta, extrem de mult. Şi degeaba Iurocika

Fiodorov afirmă că sunt duşman al culturii, el spune asta pentru că la el e loc gol acolo unde mie-mi foşnesc pergamutele, unde susură pârâiaşul şi sunt peşti cu aripioare roşii

— Acolo el are loc gol, pământ ars, iar în privinţa culturii, degeaba. Eu sunt citită şi înţeleg tot, chiar şi Ksiuşa se minuna: de unde le ştii tu pe toate? Degeaba, desigur, pentru că mult timp nu am putut să scap de mirosul vechiului oraş cu stema cu aripioare, oricât m-am spălat, cu orice şampoane şi parfumuri m-am dat, mă miroseam

— Simţeam o duhoare pestilenţială: săpun de casă şi mucegai. Nu, Iurocika, n-ai cum să înţelegi!

— Mai ţii minte, spun, Ksiuşa, ce lege importantă am făcut noi, pornind de la observaţiile noastre? Mai ţii minte? Cum, spune, să nu ţin minte, soarele meu, o lege importantă şi dreaptă, numai că nu era accesibilă tuturor. Am început să plângem şi să ne îmbrăţişăm, nu mai aveam nevoie de nimeni. Iar mai încolo o să povestesc şi despre Leonardik, despre înţelegerea noastră, ea îl ştia pe Leonardik din copilărie, îi zicea nenea Volodia, pentru că părinţii lor erau prieteni, cu Antoncik de pe la patru ani se jucau de-a mama şi de-a tata, iar lui, pur şi simplu nenea Volodia. Iar eu, spun, pe atunci era cât pe ce să mor, pentru că pe strada noastră se împotmolise o basculantă în noroi. Au venit tractoare s-o scoată, trag, trag, iar noi, copiii, ne uitam cum trăgeau, dar deodată cablul a pocnit, ca o coardă de chitară, a început să şuiere şi a lovit un băiat ce era lângă mine, l-a lovit la tâmplă, el a căzut, iar eu eram alături, ei, stăteam pe vine lângă el la o jumătate de pas, şi eu eram curioasă să văd cum o trag, dacă intrase cu tot cu cabină în noroi. Şi mă uit: băiatul este la pământ, moare, iar voi, zic, vă arătaţi unul altuia tot felul de prostii prin tufele de zmeură, cât timp părinţii voştri se plimbau cu un aer important pe sub pini într-o zi fierbinte, discutau probleme mondiale, având pălării de doc şi costume de vară, luând la bani mărunţi momente istorice, un articol din ziar şi planurile de mâine, dând din cap mereu, iar soţiile cele frumoase puţin mai departe flecăresc despre cârpe, dar nu de ziar era vorba, ci probabil despre femei. Orice era posibil, spune Ksiuşa, nu era obligatoriu să fie despre femei, căci nenea Volodia era un mare colecţionar, nici tatăl meu nu era uşă de biserică, deşi era talentat. Dar băiatul?

— A murit, zic, imediat. L-au îngropat. Apoi mămica lui spunea:

— Nu-i nimic. O să fac altul. Şi a mai făcut unul, dar mai întâi a plâns, s-a zbătut, l-a ţinut în braţe, nu-l lăsa din mână, l-a scos din sicriu, nu-i da drumul, ţipa mereu, iar apoi a născut, tot un băiat, ca două picături de apă, cu capul la fel, tuns zero, cu ceafa albăstruie, ca un porumbel, iar eu eram lângă el, pe vine.

— Măcar au scos de acolo basculanta sau tot acolo a rămas? Râdem, de parcă n-am fi fost despărţite, de parcă nu era franţuzoaică, de parcă nu conduce un autoturism roz, speriind oamenii.

— Dar ce se mai întâmplă cu nenea Volodia? zice. Se căsătoreşte cu tine sau glumeşte? Îi arăt eu glumă! Dar mă plâng totuşi: trage de timp, pomenind mereu de reputaţie. El şi chirurgul, zice, cu profesorul copiilor, ţin minte, plănuiau să testeze nişte surori siameze. Două capete, două gâturi, la gât eşarfe, două inimi, patru sfârcuri, şi mai departe, un buric, restul era una: tot dădeau roată, salivau, fetele aveau cam nouă ani, erau îngrijite separat de noi, au angajat o doică, avea mereu grijă de ele. Dar s-a întristat profesorul, ar fi fost interesant dacă ar mai fi trăit, dar ele nu prea trăiesc mult, într-adevăr, au murit fetele fără să ajungă la vârsta cuvenită. Eu, bineînţeles, am ţinut minte asta, chiar şi dacă ar fi fost numai o glumă, şi-l întreb pe Leonardik: ce tot scrii mereu despre altceva? Am citit, spun, am făcut şi la şcoală, am văzut şi filme, m-au tulburat!

— Ura atunci când am început să mă cert...

— Ei, ce e? întreabă Ksiuşa.

— L-ai înviat din morţi pe Lazăr al lui? Sau tot mai atârnă până la genunchi, acoperit cu păr cărunt?

— Vai, îi spun, cât de rea eşti, Ksiuşa!

— Da’ dă-l dracu’! spune.

— E respingător!

— El e respingător, Rene e respingător, pentru tine, Ksiuşa, toţi sunt respingători, în timp ce eu cred că fiecare are frumuseţea lui! Iată-l pe Carlos al meu, în timp ce nevasta lui năsoasă se spetea în patrie, el se distra, noi trăiam numai pe birou, în mijlocul articolelor de papetărie.

— Sunteţi, spunea, o femeie rară, Irina, puteţi tine picioarele în forma literei U!

— Numai că dintr-o dată îl cheamă şi pe el. Ce s-a întâmplat? A venit la putere junta!

— Ştiu, spune Ksiuşa.

— Nişte bandiţi inumani! I-au închis chiar şi pe preoţi!

— Cine?

— Junta, cine? Nu te mai prosti, soarele meu, căsătoreşte-te cu Arkaşa!

— Căsătoreşte-te! îmi este credincios, desigur, ca un câine, şi soţia lui rabdă tot, chiar mă uimeşte femeia asta, dar ce să iau de la el? Numai tristeţe. Vai, soarele meu, peste tot e numai tristeţe!...

—, Dar Rene? Tot socialist este?

—, De ce? spune.

—, Şi eu sunt tot socialistă! Ksiuşa, ai milă — spun, tu... tu

—, socialistă? Dar ea nu râde, este serioasă, şi faţă de bani este serioasă, ţine banii prinşi cu acul, ca pe nişte gândăcei îi înţeapă, văd: nu este chiar aşa simplu, îmbrăţişând-o, poate, gândesc, este ultima oară, când va veni data viitoare se va schimba de tot, mă va respinge, dar cine m-a învăţat ce este o idilă? Cine? Tot la Koktebel, tot la Marea Neagră a început, în Crimeea Orientală, numai că n-o să uit niciodată asta, cum stătea în faţa mea în genunchi, cum mă ştergea cu grijă cu prosopul după scăldatul nocturn, dar păstrez amintirea aceasta, nu mă dezic, dar dacă o anume Nina Cij, care nici nu ştie pe unde fac pipi femeile, pentru ca m-a întrebat despre asta, chiar dacă avea peste treizeci de ani!

—, dar cum îndrăzneşte oare să-mi zică aşa!

—, numai că îmi înăbuş ura: sunt creştină, de mult trăgeam spre religie, purtam cruce, credeam că pentru plăcere, dar s-a dovedit că am greşit. Mi-au sfinţit această cruce cu apă sfinţită şi preotul Valerian m-a numit mucenică.

În ceea ce-l priveşte pe primul soţ, o să spun aşa: dacă l-aş întâlni pe stradă, nu l-aş mai recunoaşte, l-am scos total din minte, şi dacă mă întrebi cât am trăit cu el o să răspund: o lună, hai, cel mult două, iar dacă e după buletin, atunci doi ani! Iar acum nu l-aş recunoaşte pe stradă. Nu pentru că sunt mândră sau mă prefac, pur şi simplu l-am uitat, am trăit doi ani, am trăit, şi am uitat tot, dar tot, chiar şi unde lucra — am uitat... însă pe al doilea îl ţin minte: fotbalist! Am fost bătută animalic pentru infidelitatea silită, pentru că situaţia ajunsese până acolo, cât timp el era la infirmerie cu un accident la picioare, încât când am văzut într-o zi doi câini din curte care îşi lingeau urechile, am fost cuprinsă de o emoţie de moarte şi am hotărât că s-a terminat! Acum nu mai e chiar aşa! Vântul sfinţeniei îmi bate în faţă, şi sânii împung în direcţii diferite, ca la capre. Ei, unde să mă duc, măi, mamă? Cui îi sunt de folos? Nu, acesta e sfârşitul. Vântul sfinţeniei îmi bate chiar în faţă.

Şi de ce, spun, tu, bunicule, o ţii mereu aşa de curajos prin Golful Finic, cu picioarele goale? Unde-ai apucat-o aşa, fii bun şi spune-mi! Nu cumva te-ai dus la talcioc la Helsinki, nu cumva te-ai hotărât să o porneşti la drum? Dar finlandezii sunt, se zice, bănuitori! Nu te duce, bunicule, prin Golful Finic, nu mă speria noaptea! Nu, răspunde bunicul, şi merge ţeapăn prin Golful Finic, fără să mă bage în seamă, nu, m-am hotărât să mă duc la Helsinki-Helsingfors, nu la talcioc, sunt prea bătrân pentru asta, pentru a mai minţi şi a mai înşela, n-am nevoie de nimic, respir aer curat!

— Uită-te, zic, o să te împuşte, bătrân stahanovist, o să te duci la fund!

— E timpul, răspunde, să o pornesc, să mă plimb niţel prin Golful Finic, iar dacă mă împuşcă, mare brânză, o să mă duc la fund. Ei, Ksiuşa, spun, circ! Bunicul se plimbă prin Golful Finic, iar ea s-a băgat în mine şi scânceşte încetişor. Are părul făcut după ultima modă, trebuie, mă gândesc, să mă tund şi eu aşa, nu am putut să rezist: am invidiat-o, deşi, mă gândesc, pe de altă parte, ce să invidiezi, dacă omul este trist din prea mult bine sau fiind la limita sărăciei

— Care mai e diferenţa!

Însă ce se mai alintă, n-ai nicio scăpare în faţa ei! Uitaţi-vă, spune, nu sunt musulmană, deşi am ceva sânge tătăresc, ca noi toţi, păcătoşii! Şi stăteam pe cărăruie, la lumina lunii, cu un genunchi în Marea Neagră,

ţinându-ne de mâini, celebrităţi moscovite, stele ale cinematografului mondial, Marii Ivanovne, iar soldăţeii-grăniceri se uită la noi, şi pantalonii le freamătă de aşa privelişte. Cum a observat asta Ksiuşa, a şi fluierat a jale:

— Ei, zice, copilaşi, daţi-vă jos automatele, deschideţi nasturii la vestoane, hai să ne scăldăm împreună, iar ei răspund în cor, cu accent ucrainean:

— Ne îndeplinim obligaţiile de serviciu!

— Lăsaţi, zice Ksiuşa, pentru o clipă obligaţiile voastre, hai mai bine să ne scăldăm, să fim prieteni! Dau din cap grănicerii:

— Nu avem dreptul, cică, să ne scăldăm, dar putem să stăm pe mal, să fumăm o ţigară. Şi am ieşit. Noaptea era înstelată, împrejur erau numai stânci, valurile foşneau. Natura te predispune. N-au rezistat băieţii, şi-au dat jos automatele grele, ne duc pe stânci, uitând de spionii care vin din Turcia. Au părăsit fortăreaţa de pe graniţa de stat. După aceea au mai stat puţin, au mai fumat. Şi-au aranjat soldaţii vestoanele, şi-au pus armele pe umăr. Ne despărţim prieteni. Au plecat mai departe, să apere graniţa, iar noi am intrat din nou în mare, bâldâbâc! şi înotăm la lumina lunii.

— Ce crezi, spun, n-or fi infestaţi?

— Ce vorbeşti! Sunt curaţi! Mă stropeşte ea.

— Onanişti!

Iar în zori îmi face o observaţie: soarele meu, ai un costum de baie nasol, foarte vulgar! Schimbă-l! Ei îi e uşor să zică: schimbă-l. Eu pentru acest costum de baie cu o breteluţă... iar ea: schimbă-l! Nu-i plăcea vulgaritatea, aşa că mi l-a dat pe al ei: ia, probează-l! Multe am învăţat de la ea, deşi Ksiuşa nu avea mereu dreptate, degeaba îl necăjea pe Leonardik. Ei, hai, spune ea, povesteşte ce e cu el. Nu, se încrunta, nu povesti!

Dar de ce, mă mir eu, porc bătrân? Nu este deloc porc bătrân, este foarte amabil, ştie să facă curte, să-mi aducă la timp pardesiul şi să-mi tragă scaunul, suferă, desigur, pentru reputaţia lui, dar este îndrăgostit ca un puştan: îmi trimite acasă trandafiri, bunicul îi miroase.

— Şi nu ţi-e silă cu el? Răspund sincer:

— Niciun pic! Ea se uită la mine, ca o franţuzoaică:

— Ce oameni ciudaţi mai sunteţi, zice.

— Care NOI? Nu răspunde nimic, tace, renaşte sub ochii mei, şi nu mai are când să vină, să stea în vizită, să se plimbe în voie, departe de stomatologul ei, ce să vezi: pregătiri. Face rost de icre negre tescuite, pentru cadouri, şi înjură juntele fasciste. Desigur, degeaba l-au omorât pe Carlos, degeaba au rupt relaţiile diplomatice şi au stricat subsolul lui în care se dansa, deşi, evident, au respirat uşuraţi, bătând uşa în scânduri: prea era extravagant! Prea era liber! Numai jeanşi americani s-a jurat că nu poartă, şi n-a purtat. Nu-i plăcea America, ca şi Ksiuşei, un popor căcăcios, ei, dar mie mi-era totuna: prost, prost, junta, junta!

Îi răspund sincer, din tot sufletul, fără ascunziş: nu, draga mea Ksiuşa, niciun pic! Este, zic, un om mare! Dinozaur! Iar despre ce scrie, nu noi trebuie să judecăm, el, din punctul de vedere al statului, vede mai departe ca noi, iar noi, eu şi tu, înotăm în ape mici. Dar, spun, lui îi sunt deschise alte orizonturi, nu ca ale noastre. Iar ea se uită la mine, dă din cap:

— Ce oameni ciudaţi sunteţi VOI! Ciudaţi! Ciudaţi!

7

Sertarele vraişte. Ciorapii atârnă cu călcâiele galbene, uzate. Mă întorc în casa mea pustie.

Iată flacoanele de parfum, dopurile faţetate, stau în şir, Diorissimo, sunt înghesuite, văzuta de sidef cu nu-mă-uita uscate, vată multicoloră, loţiuni, pieptănaşi de baga, cartuşele aurii ale rujurilor. N-am măturat cioburile de atunci, lasă-le acolo, pe oglinda de toaletă scria cu degetul IRA, am pornit patefonul meu şuierător, m-am încruntat şi scriu mai departe, mâzgăleala se reflectă în oglindă: iată flacoanele de parfum, dopurile faţetate, stau în şir, Diorissimo...

Iată pântecele. În curând totul va fi ireparabil. Eu strig la el cum de îndrăzneşte să intre: iată pântecele meu, iată-l! Cutia poştală e plină de ziare, sunt ale bunicului. Pe perete, fără ramă, este prinsă în cuie o pânză mare: străbunica mea. Portretul este vechi şi nu se ştie cine l-a făcut, dar era talentat. Cavalerii se minunau, admirând-o: cine este aceasta?

Patul este bun. Cuvertura e de atlas, cu ciucuri grei.

Merzliakov, când s-a dus odată cu un grup de turişti în Polonia, povestea: acolo, în bisericile lor, sunt tăbliţe de argint şi de aur, în semn de recunoştinţă. Mulţumesc, Iisus Hristos, că ai salvat-o pe fata mea de meningită sau că mulţumită Ţie am devenit om, îţi mulţumesc! Asemenea tăbliţe, zice, sunt agăţate prin biserici, bătute pe pereţi, pe rame, pe stâlpi, câte astfel de tăbliţe ai fi putut' pune pe patul tău? Eu, spunea Merzliakov, aş fi pus numai din aur curat: dzişkuje, pani Irena! (Mulţumesc, doamnă Irena! în polonă, *n. Trad.)*

— N-a pus nicio plăcuţă... Pe atunci se desfăşura iubirea noastră de şase zile, ne uitam ore întregi, fără să obosim, în această oglindă, el, sărăcuţul, deja nu se mai ţinea pe picioare, la final se umplea de sânge şi se tot minuna, ce să fie asta? A rămas cu soţia, o traducătoare de simultan, s-a apucat să se înmulţească, a uitat de tăbliţe, a trecut în rândul prietenilor vechi, trecea de două ori pe an să bem câte un ceai, şi nu mai era ca înainte, nu mai era, nu-l mai prea trăgea inima, de parcă nu mai era el.

Dacă o să moară bunicul, n-or să-mi lase mie apartamentul, este mult prea mare, bunicul a servit cu credinţă adevărată, dar eu? Am semnat, cum se obişnuieşte, la cerere, pentru ca Viktor Haritonâci să-şi poată scrie până la capăt scrisoarea lui mârşavă, să pună timbrul şi s-o trimită protectoarelor mele, cică, nu-i vom face niciun fel de rău, singură s-a hotărât să se consacre vieţii particulare, aşa cum se obişnuieşte în ţara dumneavoastră, deşi, procentual, la noi femeile care muncesc sunt de şase ori mai multe decât la voi şi nimeni la noi nu dă de pământ cu sexul slab, nu este adevărat, chiar tu, spune, ai fi şters câteva rânduri: mulţumesc, cică, pentru grijă, pentru cuvintele frumoase, dar chiar nu trebuie să vă neliniştiţi...

— O să te descurci!

— Am răspuns şi m-am gândit: adevărat, poate că n-o să-mi facă nimic după articolaşul lor, că doar dacă ar arunca-o toţi pe seama iubirii, mi-aş fi găsit aşa un alibi. Am tăcut, ascunzându-mă în jignirea de moarte, o chem imediat pe Ksiuşa din sătucul Fontainebleau de pe calea ferată franceză, iar ei încep să mă trimită încetişor înapoi în oraşul natal, să mă dea afară. Mă apuc şi eu să sun în mii de locuri! L-am avut în vedere pe Şohrat, om mare în toată Asia Centrală, au vrut să mă trimită de tot acolo, să-mi revin:

— Eu sunt, Şohrat! spun cu o veselie falsă, am zburat împreună prin toate Samarkandurile de acolo, am vizitat locurile sfinte ale musulmanilor, numai că mai departe de hotel nu ieşeam, rămânând în lux: pian, aer condiţionat, pepeni galbeni selecţionaţi. Ţi se topeau în gură.

Mă despart de Mărgărita atât de rece, deşi, fără îndoială, prieteneşte, şi nici ea nu mă reţine, Mărgărita are pe cineva, nu ştiu pe cine, în pofida mângâierilor arătate: nu-i nimic, gândesc, n-o să pieri, n-o să dai ortul popii, pentru că n-ai tu atâta conştiinţă, de parcă nu mai ţin minte cum l-ai infestat pe japonezul tău, patronaşul acela, şi el a plecat în Japonia într-o prostraţie totală, deşi tu ştiai că ai boala, şi acum mă cheamă şi pe mine în baie, de parcă ar fi sănătoasă, nici nu găseam cuvinte, totuşi nu se cuvenea aşa ceva, Ritulia, nu-i frumos, numai că ea avea alte considerente, însă eu n-am zis nimic: s-a vindecat şi a început din nou să fie prietenă cu mine, am fost prietene, dar îi plăcea duioşia mai curând din curiozitate, nu era din obscurantism, nu ca la Ksiuşa, cealaltă avea pentru toţi, când se plimba pe Leninski prospekt, cu Jiguli-ul ei de culoarea canarului, scaunele negre, sânii în sus, deşi era o diferenţă, un sfârc se vede, iar celălalt abia se conturează, asimetric, dar chiar original, e adevărat, nu la lumina zilei, mai ales către miezul nopţii, dar şoferii de taxi şi ceilalţi spectatori întârziaţi erau prostiţi de tot şi se frecau la ochi.

Dar Veronica mi-a spus: o să mergi mai departe. Iată că m-am dus, dar ce m-am dus, am luat-o la goană! Şi ştiu: Ksiuşei nu-i este dat să facă asta, unii pot s-o facă, alţii nu, aşa stau lucrurile. Veronica mi-a explicat: asta nu e parohia Ksiuşei, Ksiuşei îi sunt date teatrul şi bucuria, iar ţie, Ira, moartea.

— Nu mai vorbi prostii! îi spun, dar nu o privesc în ochi, are privirea grea, nu rezist. Veronica

— Şi asta era vrăjitoare, fruntea umflată, avea multe gânduri în ea, şi era ciudat s-o vezi cum merge la laborator ca în metrou: urâtă, nepieptănată, n-o distingi dintre ceilalţi, picioarele groase, hainele

— Mai bine să nu vorbim, niciun bărbat nu va întoarce după ea capul, iar dacă se uită

— Îl ia cu tremurat! Cum a plecat Ksiuşa, iar pe Ksiuşa o iubea, Ksiuşa îi producea o bucurie pe care noi am uitat-o, unde, întreabă, este bucuria aceea, unde? S-a întors: eclipsă totală, stătea prostită, şi nici Ksiuşa

n-a rezistat, fluturaşul, şi am rămas eu cu Veronica, numai că nu puteam fi prietenă cu ea, era dintr-o altă viaţă, iar dac-o vezi în metrou: femeie serioasă, cu diplomă de doctor, merge să facă chimie. Şef-adjunct al laboratorului. Aşa.

Însă eu semăn cu bunica, cu străbunica mea, zi, bunico! Atârnă acolo pe perete, mândră. Aşa că, pardon, nu sunt deloc plebee! Iar ei tot mă lăudau: ce glezne! Ce picioare!

— Dar tot sugerându-le eu, numai Leonardik a remarcat singur. Ksiuşa întreabă: i l-am înviat eu pe Lazăr al lui? Ei, n-o să mă laud acum, l-am înviat, deşi situaţia era destul de grea, nu aveam niciun fel de speranţe, de aceea, probabil, a şi acceptat înţelegerea, consfinţită cu un sărut sincer, deşi viclenia a ieşit rapid la lumină, pentru că el nu credea în puterile sale, se afla la capătul puterilor, dar era şi răsfăţat peste măsură, îi plăcea să enumere balerinele, le pocea numele, voia să-mi închidă gura ca unui peşte. Dar eu o ştiam pe-a mea, iar când Ksiuşa a dorit amănunte, am răspuns: nici tu nu ai vrut să-mi dai amănunte despre nenea Volodia, nu-ţi spun nici eu, dar i-am spus, pentru că am vrut, evident, să mă laud, l-am înviat, ce să mai vorbim! Ei, şi cum l-am înviat, îi spun lui, cam în glumă, dar nu imediat, fireşte, mai întâi las' să se desfete, şi a terminat, ca un drăguţ, de parcă nu era un geniu internaţional, ci de-al nostru, iar cum a murit, bunicul vine în fugă cu ziarul, bucuros la aflarea veştii: uite cine a murit! Habar n-avea, bătrânul, că nu a găsit pe cine să uimească, eu veneam tocmai de acolo, de-abia mi-au dat drumul, abia m-au lăsat în pace, dar eu eram de vină că nu ştiam să descui uşa? Nu era o uşă, era o baricadă întreagă, nu eu am chemat Salvarea? Când? Mă întreabă.

— Cred că încă nu murise, zic, iar ei spun: tu eşti vinovată! tu! Tu! Tu!

— Nu! A fost iubire! Răspund. Şi mie, zic, mi-au ieşit peri albi, nu a fost deloc uşor, s-a stins sub privirile mele, ca să nu spun mai rău. Dar de ce sunt leziuni şi vânătăi pe corp? Pe care corp?! Nu te mai prosti, zic ei! Mulţumesc, răspund, nu trebuie să-mi arătaţi nimic, mie mi-au ieşit peri albi, despre ce capricii este vorba, o dată ce el, vă rog să mă scuzaţi, mă iubea aşa de mult! E clar, nu?! Ei înţeleg, dar nu cred nimic, dar remarc totuşi: au trecut la „dumneavoastră". Sunt nervoşi. Eu spun: chemaţi-l pe Anton! Anton este martor, speram eu, dar nu a ieşit aşa, deşi totuşi mi-au dat drumul, numai că în locul unui răspuns clar la gluma mea, CÂND

MERGEM SĂ SEMNĂM ACTELE? a preferat să cumpere tot felul de flecuşteţe, şi o lungea aşa de mult, am aşteptat ca el să se obişnuiască cu ideea, că nu avea unde să se ducă, dragul de el, că doar nu la Zinaida Vasilievna! Iar Zinaida Vasilievna, gândesc, trebuie că e pusă şi ea la curent cu situaţia, pentru că este o femeie isterică, dar aici nu prea a înţeles ea cum trebuie, Ksiuşa nu era un tovarăş, adică ea nu mă judeca, privea cu interes de la distanţă, îi scriam, ea se plângea de scrisul meu, scrisul meu, de ce, nu ştiu, nu-i plăcea, zicea: ai o înclinare mult prea mare, mai lin! Mai lin! Şi ce? Un scris normal... Numai că nu era un tovarăş, pentru că, probabil, nu voia ca eu, cu prietenul tatălui ei, dar ce să faci dacă el mă adora, aşa şi este, îi zic lui. Ea nu a crezut niciodată, excluzând această posibilitate, dar a ieşit ca mine, numai Zinaida a izbucnit: cum a auzit la a treia mână, a spus obosită: da' să se fută cu cine vrea!... Gândeam: acum o să-i dea drumul! Iar ea: vă rog. Nu m-am aşteptat de la ea la atâta înţelepciune, am rămas puţin uimită, dar gândesc: stai puţin! Şi forţez şi mai departe nota. El îndură. Bunicul urlă:

— La telefon! Mă uit: el dă telefon. Spun:

— Nu sunt acasă!

— Când pot s-o găsesc?

— Nu puteţi! iar eu aveam o listă specială, completată pentru informarea lui Tihon Makarici al meu:

— La un anume Vladimir Sergheevici să reacţionezi negativ, iar el va fi bucuros să facă eforturi, la toţi ar trebui să reacţionezi negativ, glumeşti? încă nu sunt moartă, mă sunau, veneau cu blugi zmeurii, nişte secături, desigur, dar bunicul, ce zicea?

— El era în cealaltă cameră, ca un popândău, nu mai ieşea niciodată după ora zece, se uită la televizor şi apoi se culcă, ei, sigur, mai încet decât dacă nu era el, iar vara în general pleca la coteţul lui, i-au repartizat undeva un lot pe Paveleţkaia, îi plăcea să scormonească pământul. Şi venea pe nepusă masă cu coacăze roşii. Nu vrei să guşti nişte coacăze roşii? S-au făcut frumoase, au o mulţime de vitamine! Am mulţumit frumos. Am învăţat toate cuvintele de mulţumire, aici Ksiuşa a scos din mine toată necurăţenia, strângându-mă la pieptul ei asimetric, ca pe O felia, iar când a aflat că-i spun Leonardik, a început să hohotească tare!

O ţineam tot pe-a mea şi ne tot întâlneam: du-mă la restaurant sau la filarmonică, sau la teatru, vreau cultură! Imediat se face ghem, se strânge, spune, o să-ţi cumpăr o maşină mai bună. Cumpără! Nu, mulţumesc! Nu trebuie! Eu vreau la teatru! Mergem la teatru. Oficial ne spuneam „dumneavoastră”, până la moartea lui am păstrat distanţa, din respect pentru profil şi merite, dar Ksiuşa mi-a venit în ajutor:

— De ce, prima întrebare, pusă din uşă — a murit?

— Cum de ce? răspund fără să ezit:

— De bucurie!

Mai degrabă mor pe loc, luând-o drept martoră pe bunica, al cărei portret nu-l voi vinde, mai degrabă mă înec în cadă, iar baia, aia este baie? Cu aprinzător pe gaz, boiler pe gaz, o ironie a zilelor noastre, dar apă caldă este mereu, mai degrabă mor pe loc, căci ne tragem dintr-un neam de prinţi, deşi cam rătăciţi pe drumuri, pierduţi în valul istoriei:, Leonardik al meu a murit de bucurie!

Cu mâna pe inimă spun că nu eu l-am omorât. Eu numai l-am adus în stare de extaz. Mai departe s-a dus chiar el... Numai ei au început să mă bârfească, păduchii dracului, sug sângele, au înnebunit de tot! Ce v-am făcut? Ce vă legaţi de mine?! Nu sunteţi nici la degetul meu mic! Uite, priviţi, am o străbunică, boieroaică de viţă din Kalinin! Uite portretul, în ulei! O femeie extrem de elegantă, graţia întruchipată, decolteu, privire trufaşă, pietre preţioase. O să vând tot, plec prin lume să cerşesc, dar nu vând portretul, deşi, nu am, vă spun fără să mă ascund, pentru ce să mai trăiesc, dar dacă încă mai mănânc icre, sunt tot primite, o să se termine rezervele, icre şi coniac, asta-i tot, orice mi-aţi da, n-o să mă vând, am forţat eu nota, şi iubiţi, dacă e pe-aşa, am avut nu mai mult de zece! Dar pe străbunica n-o vând! Este o amintire. Ritulia spune: semănăm. Ritulia, Ritulia, dar şi eu m-am comparat: lipesc portretul de oglindă, mă aşez alături şi mă uit: asemănarea este indiscutabilă, şi privirea este la fel de trufaşă, nu de-a noastră, şi gâturile seamănă. Numai că pe faţa ei este mai puţină nelinişte...

Şi tu, Leonardik, eşti bun, n-am ce zice! Vezi ce urât a ieşit. Şi acum o ţin una şi bună: de unde sunt, zic ei, vânătăile?! Şi eu ce să spun? De ce trebuie să sufăr pentru fanteziile tale? Pentru ce?? Eu, desigur, sunt

bucuroasă să-ţi apăr reputaţia, dar nici mie nu-mi place când urlă la mine! Nu sunt obişnuită cu o asemenea atitudine, sunt educată altfel, nu ca bădăranii, iar în ceea ce priveşte cadourile, dacă sunteţi aşa de interesaţi, de parcă ele ar explica valoarea iubirii noastre, o să vă spun: chiţibuşari! Arkaşa mi-a făcut mai mult promisiuni mari, înaintea gemenilor mi-a făcut cele mai bune cadouri, luând de la gura familiei, şi la ce-mi trebuia maşină, dacă eu şi aşa, cu taxiul, ajung unde trebuie, dar în aceste chestiuni bănuiesc un şantaj, iar Zinaida Vasilievna spune: nu ştiu nimic, aud pentru prima dată de asta. Minte de îngheaţă apele! Cum nu ştie, TOŢI ştiau, mueam să ies în lume, iar când o ţineam pe-a mea, cică nu e acasă

— Şi gata! şi el nu rezista, o săptămână, de nevoie, iar apoi:

— Irişenika, pregăteşte-te! Am luat bilete.

— S-a legat de mine... Ei, mă exprim astfel, încât toţi încep să exclame, iar el:

— Fii mai reţinută când te apleci, se vede tot!

— Şi ce? Să se uite, să moară de invidie! Nu-i plăcea asta, deşi încerca să meargă ţanţoş, ca la armată, se întâlnea cu cunoscuţi:

— Aceasta este, cică, Ira, îmi făcea cunoştinţă, deşi nu-i făcea plăcere, mai degrabă evita, dar eu ieşeam în evidenţă, toţi se uitau, Ksiuşa îmi făcuse cadou nişte rochii, nu din salariu, bineînţeles. Aşa a trecut un an, a venit al doilea, şi am cam început să mă plictisesc, nu mă mişcăm din loc, e adevărat, el a tot încercat să facă câte ceva: ba o trimite pe Zinaida în sud, la un sanatoriu, ba o mai expediază undeva. Mă invită la vilă. Egor zâmbeşte, bucurându-se de sosirea stăpânului, nici el nu era chiar aşa de simplu, după ce l-am cunoscut mai bine: s-a dovedit că compune cântece, iar Vladimir Sergheevici îi plătea o sută cincizeci de ruble, îl proteja, iar Egor mi-a şoptit: speră să se mântuie pe socoteala mea, o dată ce mi-a dat adăpost. Iar soţia lui, servitoarea cea slabă, era mare iubitoare de Porto, şi era proastă peste măsură, pentru că, spunea Egor, s-a căsătorit înainte de vreme, fără a avea încredere în sine, iar Vladimir Sergheevici, cum începe să bea, îl cheamă pe Egor şi-i spune:

— Tu, Egor, uită-te la mine! Nu scrie ce nu trebuie! Iar Egor imediat se preface ticnit şi începe să-l linguşească:

— Ce spuneţi! ce spuneţi, Vladimir Sergheevici! O sută de ani o să ţin minte, Vladimir Sergheevici...

Iar cum a murit stăpânul, îl întâlnesc, perorează, a observat, cică, moravurile: a fost, vă raportez, un ticălos adevărat. Eu, în faţa noilor prieteni, îl pun la punct pe Egor: te rog, taci, nu împroşca atâta nerecunoştinţa, numai ce să văd: pentru ei, Vladimir Sergheevici nu este un om, ci un rebut, deci totul este posibil, dă în el, dar n-am mai protestat, ştiu eu ce fac, dar dacă e să privim drept, degeaba a zis aşa Egor, deoarece Leonardik avea bătaie lungă, iar ce scria, înseamnă că aşa trebuia. Însă el, Egor, făcea comparaţii: preaslăvea, cică, faptele eroice, când oamenii ardeau de vii pentru un morman de paie de la colhoz, dar el s-ar fi dus să ardă? Ei, nu, zic eu, oamenii sunt diferiţi: unii trebuie să moară, iar alţii trebuie să scrie cântece pentru ei, se pare că e de înţeles, şi atunci Iurocika Fiodorov, care se uita la mine de la început ca la o pitulice din vila lui Vladimir Sergheevici, începe să se îndoiască, nu sunt oare o turnătoare? Însă mie îmi plac, în general, oamenii cu un suflet neînţeles, şi când se pune problema aşa, mi se face greaţă.

Şi pe Ksiuşa mea a dat-o în vileag, de parcă n-ar fi umblat după ea ca un câine, a strâns un dosar, erau acolo tot felul de poveşti, şi uite, cum a intrat Ksiuşa, zâmbind tuturor, i-a şi venit ideea nelegiuită, a făcut scandal, deşi, la drept vorbind, cu ce drept? Tu

— A început să strige, curvă mizerabilă! Trebuie împuşcate cele ca tine, curve mizerabile! Ksiuşa zâmbeşte, fără să înţeleagă, dar ascultă cu interes, a început chiar să râdă fără niciun fel de istericale, o vedeam isterizată numai după mângâieri: nu rezista, uneori urla, chiţăia, şi dintr-odată începea să ţipe! Să se agite!!! Ei bine, parcă era apucată, îi pui mâinile pe faţă: se întinde pe pat, se linişteşte, iar după aceea nu mai ţine minte nimic, dar e şi păcat să-i aminteşti, însă am fost uimită de forţa plăcerii ei, care era chiar mai puternică decât organismul ei inteligent, deşi mai plângea şi singură uneori, şi dacă cineva nu termina la timp, era gata să-l omoare, iar Ksiuşa se făcea chiar albastră, ca boieroaica lui Turgheniev, aşa ajungea! Şi acum stă, zâmbeşte, se uită zâmbind la Iurocika Fiodorov:

— Sărmanul băiat! E la capătul puterilor! Iar ăla înjură, are ochii injectaţi, urăşte pe toată lumea şi spune, la rândul lui:

— Dar unde este sora ta bună, unde este Lena-Aliona, de ce nu povesteşti nimic despre ea? Ksiuşa ridică din umeri: de ce să vorbesc de ea, îi e rău şi fără asta, stă bine-mersi la vila ei. Şi aici îmi aduc aminte că şi părinţii Ksiuşei au o vilă, numai că ea nu se duce pe acolo, în general nu se duce, uneori, când o cheamă părinţii, se duce pentru o oră şi se întoarce înapoi, nu rămâne niciodată peste noapte.

Nici mie nu mi-a povestit niciodată despre Lena-Aliona, am devenit şi eu atentă, s-o fi întâmplat ceva? Chiar aşa? De la Ksiuşa te poţi aştepta la orice, dar să fie criminală? Iar Iura Fiodorov, viitorul însoţitor al meu, deşi am protestat, dar fără niciun folos: Merzliakov a refuzat, temându-se, iar ceilalţi prieteni, mai bătrâni, se îndoiau de intenţia mea, chiar era dureros să-i vezi, iar eu credeam în mine ca în Jeanne d'Arc!

Nu, spune Iura Fiodorov, povesteşte-ne, curvă mizerabilă, de ce sora ta îşi petrece toată viaţa numai la vilă, cu babele, îngrijitoarele, de ce îi scot mereu afară, iarna şi vara, oala cu căcat? Mă uit, Ksiuşa a căzut pe gânduri, nu răspunde nimic, ei, gândesc, mare scandal, iar Ksiuşa era mereu mândră, dacă nu-i convenea ceva, imediat exploda, dispreţuia tot, şi acum tace, iar gaşca e beată, şi Iurka e beat, iar ca beţivul, era grosolan şi exploda şi el, deşi niciodată, trebuie să recunosc, nu mi-a plăcut cu el: era plin numai de teorii, afaceri demascatoare, eu, zic, un om care iubeşte toată viaţa o singură femeie, dar cum începe să bea, devine mare măgar, toţi ştiau asta şi totuşi îl invitau, chiar şi eu l-am mai chemat: ştiu dinainte, îşi va strâmba buzele şi va pufni pe nas, va face paradă de toată ştiinţa lui, dar aşa s-a întâmplat, unde vine el, apare un eveniment, deşi habar nu aveam ce făcea şi cum făcea, nici nu voiam să ştiu: ei, este destul de cunoscut în nişte cercuri restrânse, şi basta! Iar cum au început să se intereseze, printre altele, de persoana lui Iura, răspundeam:

— Dracu să-l ia! Dar că e psihopat, asta e sigur... Şi erau mulţumiţi de răspuns, dar eu eram sinceră, pentru că nu trebuia s-o necăjească pe Ksiuşa mea, dar totuşi era interesant, omeneşte, să afli cu ce greşise Ksiuşa mea. Bine, spune Ksiuşa, cuprinzându-i cu privirea pe toţi cei din jur, pe atunci încă nu era franţuzoaică, se pricepea bine la oameni.

— Bine, spune ea, o să vă spun: am o soră paralizată, toată viaţa a stat numai în pat, de aici şi oalele, şi îngrijitoarele, şi înapoierea mintală. Stă şi

şuieră, de aici şi decubitul, şi toate celelalte neplăceri: mai bine ar fi murit, dar, înţelegeţi, nu moare deloc...

— Să nu ne faci să te compătimim, răspunde pentru toţi Iura Fiodorov, aici sunt oameni cu carte, cunosc viaţa, iar gaşca era gaşcă

— Care venea, care pleca, şi totul se întâmpla când nu era bunicul aici, el săpa mereu pământul, în general vara, şi eu eram singură cu Ksiuşa, idilă adevărată.

— Cum poţi trăi aşa când alături sora ta îşi petrece timpul în pat, n-a învăţat toată viaţa să vorbească? Cum, spune, poţi să sari de fericire până în tavan când lacrimile curg?... Curvă mizerabilă ce eşti! Ksiuşa zâmbeşte întruna şi spune:

— Eu, zice, poate că trăiesc pentru mine şi pentru ea, dacă pe ea, zice, a lovit-o nefericirea aceasta, mai bine, spune, să fie viu un singur trup, decât două, zice, este un echilibru, iar nu bezna iadului, care, la urma urmei, tot întuneric este. Da, spune Iura, nu m-am aşteptat, îţi spun sincer, de la tine sau, mai exact, tocmai la asta m-am aşteptat! Se ridică şi iese demonstrativ, eu nu-l reţin, iar gaşca, întâmplătoare, mai stă un pic, tace niţel, după care dă-i cu băutul şi cu mâncatul. Peste o oră, mă uit, Iurocika se întoarce singur, scuzându-se pentru că s-a băgat în taina altuia. Iar Ksiuşa este deja cam abţiguită, a uitat, s-a aşezat lângă cineva, discută. S-a strecurat el să se împace

— S-au împăcat, nu era ranchiunoasă, dar când s-au despărţit şi Iurocika se tot învârtea în jur, aşteptând darul, nu a greşit deloc, ea a venit la el, lăsând nu ştiu pe cine, dar nu era important: l-am luat eu pe un actor, ea pe Iurocika, şi se purta cu el foarte blând, asculta şi îndeplinea poruncile, sau nu! Eu eram cu un căpitan, un căpitan foarte interesant, el mi-a spus încetişor că va ajunge în curând cosmonaut. Mie, trebuie să recunosc, îmi păsa prea puţin, şi am început să ne-o tragem, iar Iurocika a chinuit-o pe Ksiuşa până la ziuă. Şi când au plecat în zori, căpitanul meu şi Iurocika, duşmani de moarte nu ştiu din ce motiv, au plecat într-o tăcere deplină, aruncând priviri piezişe, atunci îi zic Ksiuşei:

— Surioara Alionuşka (Referire la un basm populat rusesc, Surioara Alionuşka şi frăţiorul ei Ivanuşka, *n. Trad.*) este un basm sau într-adevăr suferă?

— Suferă, spune, zgârie pereţii, scoate sunete ciudate, ba miaună, ba o apucă râsul, dintr-odată începe să urle, nu pot să ascult, plec, iar de murit

— Nu moare, mama aproape că-şi pierde minţile, asta e, cică, situaţia. Aş fi fost curioasă s-o văd pe surioara ei, să le compar feţele, şi în general era ceva interesant: una sare, iar cealaltă zgârie în pat, ia-mă, zic, o dată la vilă, când te mai duci.

— Neapărat, soarele meu! Nu, zice, n-am niciun fel de secret faţă de tine, iar despre sora Lena nu am spus nimic, înţelege-mă: mi-e foarte greu, uite, a zâmbit, trăiesc eu pentru amândouă, de ce e păcat să fiu veselă, dacă alături este aşa ceva, poate totuşi că este păcat...

Ea a zâmbit, a început să fumeze, dar tot nu m-a dus acolo, fie că aşa s-a întâmplat, fie nu i-am adus aminte, cert este că Ksiuşa nu m-a dus să-mi arate ruşinea familiei, cum scot afară oliţa şi plâng mereu, zi şi noapte. Era mândră. În schimb, Ritulia mă mâhneşte foarte tare, vă spun sincer, mă neliniştеşte Mărgărita, să nu alunece cumva

— Toată fără niciun pic de piele, numai vene şi muşchi la suprafaţă

— Pe pervaz, ca să se târască mai departe pe burlan, şi ştiu: dacă va pleca, nu se va mai întoarce, am apucat-o de picior, simt, e numai mâzgă. Piciorul e alunecos. Se smulge, dar până la urmă i-am venit de hac, l-am apucat, l-am tras înapoi, şi aşa am salvat-o, că putea să se facă praf, prostuţa! N-am ce împărţi cu ea în afara iubirii, fiica mea vitregă cea iubită!

Ei, Ritulia, puteai să mori... prietenă!

Dar n-a trecut nicio clipă, când

— Soneria!

Mă furişez la telefon, foarte emoţionată, îmi tremură mâinile, parcă am furat găini, sună telefonul în apartamentul mort, cineva îi dă telefon sufletului meu, stau nehotărâtă, mă tem să răspund, dar curiozitatea mă depăşeşte, iau receptorul: tac, ascult, să răspundă el primul, şi simt: el, deşi oare de ce, de fapt, să fie la telefon? Dar aşa am gândit şi tac. Aud totuşi vocea Rituliei, respir în voie, eu, zice, o să trec pe la tine, am o treabă

— Vocea e blândă, parcă supărarea a fost uitată.

— Bine, desigur, m-am bucurat.

— Desigur, iubirea mea!

Cine va înţelege dorinţele unei femei însărcinate? Nu voiam acum scrumbii, nu castraveţi marinaţi, ci dorinţe deloc elevate puseseră stăpânire pe mine: fie că oglinda acţionase aşa asupra mea, dând naştere unor imagini vechi, fie groaza dorea să iasă la lumină?

Am deschis bufetul, sticla pe jumătate, coniacul pe care îl beam cu Dato a rămas de la vechea ceartă, mi-am turnat un pahar şi m-am aşezat, încălzindu-mă de la băutură, părăsită de toţi la bătrâneţe, am mâncat bomboane de ciocolată umplute cu alune, dar sunt încă vie şi caldă, mă privesc: piele albă, nebronzată, ar trebui să merg în sud, să călăresc, atunci calul mi l-au dat pe mari pile, iar Volodecika, care făcea cu străinii negoţ cu mare succes, numai că el nu era un speculant, ci o făcea pentru binele patriei, a făcut rost de un pursânge, eu sunt amatoare, a pregătit tot, numai că era cam mic de înălţime, dar m-a invitat în Tunis şi a fost atât de încântat de mersul meu, dar apoi a plecat, ei, dar şi eu o să zbor aşa prin toată lumea, stewardesă sau aşa, după reţeta medicului, o să arunc o privire la Fontainebleau, mă duc în vizită la Ksiuşa:

— Bună, Ksiuşa! Ea o să se bucure, o să stăm la masă cu stomatologul ei, o să vedem care e problema, apoi

— În America, la salvatoarele mele: cinci albe şi una ciocolatie, şi ne vom întâlni într-un hotel de lux, pe acoperiş, în bătaia vântului, numai soboli şi nurci, iar eu cu vulpea mea năpârlită, iar sub ea vidul şi absenţa mea, pentru că, o să spun, eu, prietenelor, sunt beată, puneţi-mă jos, nu mă atingeţi, că altfel o să vărs, iertaţi-mă... dar pentru că, iertaţi-mă... m-am îmbătat... am mai găsit!... m-am îmbătat cu lichior... şi vă declar... ascultaţi!

O să vă nasc un asemenea monstru care mă va răzbuna, ca Hitler sau ca altcineva, ei tot din ăştia erau, ştiu eu, numai că femeile tăceau ca să nu le dea foc, mi-am dat seama! Nu sunt prima, aşa îmi spune o voce, îmi tot şopteşte: nu sunt nici prima şi nici ultima, iar ca să vă răzbunaţi n-o să faceţi din mine o cârpă de şters pe jos! N-o să sufăr pentru voi, să suferiţi şi singuri, şi să suferiţi şi voi cu toate ideile voastre şi voi care-i pupaţi în cur şi tu, poporul meu ce m-ai născut, dar nu-i vorba de asta, iată legea noastră, legea făcută de mine şi Ksiuşa, şi a spus Ksiuşa că o asemenea lege n-a fost

încă creată de omenire şi i-am spus noi legea Mociulskaia-Tarakanova, această lege foarte importantă îi uneşte pe toţi, o să vă spun mai încolo, o să înţelegeţi despre ce vorbesc, de născut o să nasc

— Aşteptaţi bucuroşi, vă voi face iată un asemenea dar din dragoste pentru voi toţi, iată un asemenea dar, numai să mă duc să mă culc... nani-nani... o să le spun pe nume duşmanilor mei... ţineţi minte... m-aţi înţeles?... toţi... academicienii...

8

Şi totul a devenit curat în natură, de parcă ar purta chiloţi albi din dantelă.

După ce a căzut prima zăpadă, m-am întors de la Stanislav Albertovici. M-a întâmpinat ca pe o rudă, nu s-a dat la mine, simţind responsabilitatea momentului, era sever, mi-a sărutat numai mâinile, era foarte ceremonios, ca şi mine. A rămas mulţumit. Ne-am decis să nasc. A promis sprijin. La urma urmelor, de mult voiam să am un copil. O să am grijă de el. Va avea nişte picioruşe şi mânuţe aşa de micuţe... O să-i tai unghiuţele. Simt: se trezeşte sentimentul matern. S-a supărat că din cauza mea trebuie să suporte duhoarea alcoolului. I-am promis că nu mai beau, pentru că în general nu-mi place, nu intră în regulile mele, dar m-am îmbătat întâmplător şi tot ce am scris până acum arunc ca pe o mare prostie! ARUNC ŞI ŞTERG TOATĂ ACEASTĂ PROSTIE!

A nu se citi ce scrie mai înainte!

Dar m-am întors şi totuşi am băut, pentru că era o hotărâre importantă, n-o împărtăşesc Rituliei, dar ieri Ritulia, când m-a dezbrăcat, s-a mirat de rotunjime şi de oglinda spartă, dar mi s-a făcut rău, n-am mai apucat să-i răspund, iar dimineaţa, când a întrebat din nou, am răspuns evaziv, dar ea e bănuitoare, ce şi cum, şi eu m-am apucat s-o gâdil

— Atenţia i-a fost distrasă şi a început să râdă în hohote, iar când s-a potolit, era târziu, deşi, evident, adevărul iese la iveală.

Nota bene: într-un viitor apropiat se anunţă ghionturi subterane, dacă este în viaţă, şi nu a murit...

Voi fi o mamă singură şi voi urmări totul cu mare atenţie, iar dacă va fi ceva, mă voi încredinţa ştiinţei, orice se poate întâmpla! —, uite, o să nasc, dacă nu mi se întâmplă altceva, o să renunţ categoric la băut şi beţia o urăsc total, dar nu-mi consider hotărârea ca un fel de capitulare în faţa lui Leonardik, care este pentru mine ca mai înainte, un trădător şi un bărbat care nu a procedat bine, pentru că dacă a promis să respecte înţelegerea, păi s-o respecte! Iar să arunce vorbe-n vânt un om aşa de respectat, sub necrologul căruia era o pădure de semnături, iar eu i-am smuls ziarul bunicului şi m-am încuiat, m-am aşezat în apă caldă, urlu şi citesc.

L-am iubit şi mai mult pentru necrologul lui, tipărit în toate ziarele, şi la televizor au anunţat cu voce tristă, şi câte semnături, câte semnături! Pur şi simplu mi-am ieşit din minţi.

Şi mai înainte ştiam, Leonardik, că eşti celebru, că încă din timpul vieţii erai o legendă vie, dar cum am citit, am înţeles că am pierdut un om mare, peste tot ai fi făcut dovada talentului tău, indiferent în ce domeniu, din copilărie ştiam numele tău, iar când noii prieteni, în frunte cu Egor, un Iuda lacheu, cum a murit stăpânul, au şi pornit să te trădeze, cică, rahat, dar tu nu eşti rahat, tu ai intrat în istorie, cu cine nu te-ai fotografiat tu, şi chiar şi cu mine, te-am studiat la şcoală, din cauza ta chiar a trebuit sa mai rămân după lecţii ca să învăţ, când toţi se duseseră la iaz să se scalde, ca să nu-i prindă furtuna, unde la începutul secolului al XX-lea s-a înecat fata moşierului Gluhov, o domnişoară de douăzeci şi doi de ani, şi de atunci, cum povestesc martorii, nimeni nu s-a mai scăldat din superstiţie, iar în locul conacului s-a păstrat un loc gol, înconjurat cu grijă de un gard din plante veşnic verzi, în schimb în oraş a rămas de la Gluhov o clădire cu două etaje într-un stil complicat şi cu contururi armonioase

— Acolo se află acum şcoala noastră, în care am învăţat.

Va trece timpul. Vila ta va fi transformată într-un muzeu memorial şi vor începe să-şi târşâie picioarele vizitatorii, încălţaţi cu papuci de pâslă, ţinând mâinile la spate, alunecând pe parchet ca pe gheaţă, în faţa ochilor tuturor se va remarca patul înconjurat cu un şnur de mătase, din mesteacăn de Karelia, unde l-am înviat împreună pe Lazăr cel ofilit. Sarcina nu a fost uşoară, dar tu ştii: Irocika ta s-a descurcat cu bine, pentru că, dacă şi-a dat cuvântul, nu a refuzat, şi pe care nu doreai să o părăseşti, chiar nu înţeleg: chiar tu recunoşteai, caracatiţă bătrână... Şi tu ştii ce fel de soţie ţi-aş fi fost!

O, ai fi trăit cu mine ca în sânul lui Avraam: n-ai fi murit nici azi, imediat m-aş fi prins cine este duşmanul tău şi cine este răuvoitorul cel ascuns, ca Egor, căruia i-ai dat un acoperiş, şi el te-a umplut cu rahat din cap până-n picioare, ca să câştige de pe urma asta un capital ieftin, şi a mai şi promis că o să scrie despre tine, evident, vor fi numai minciuni, chiar aşa i-am şi spus:

— Egor! Nici n-a apucat să se răcească stăpânul tău, că tu începi să-l calomniezi... Teme-te de Dumnezeu, Egor! Iar el se jură pe Dumnezeu şi spune că este credincios. Asemenea credincioşi ar trebui împuşcaţi! Iată ce vă spun, şi dacă cineva va ajunge să citească calomnia lui Egor, vă rog să nu-l credeţi, pentru că totul e minciună. Vladimir Sergheevici a fost un om multilateral, despre care necrologul a spus mai bine decât mine, iar fiecare poate să citească necrologul în ziare, chiar şi în cel pentru agricultori, l-am decupat.

Stăteam în baie şi plângeam, lacrimile îmi curgeau, în ciuda batjocurii pe care o resimţisem cu puţin timp înainte, ca ultima mucenică. Veronica nu mi-a prorocit degeaba: Ksiuşa va avea parte de bucurie, iar tu, Ira, eşti condamnată la suferinţe! Dar, stând în baie, nu-mi aduceam aminte numai de lucrurile rele, nu numai de şiretlicurile tale, nu numai de minciună şi de refuzul final, ci mă prefăceam că acceptasem refuzul, mai bine zis, nu că-l acceptasem, ci că nu pot trăi fără tine indiferent în ce calitate, chiar în cea mai îndepărtată, deşi argumentele pe care le-ai adus au sunat ca un gângurit de copil, iar dacă tu te temeai de sarcină, atunci, Dumnezeule! De dragul vieţii cu tine i-aş fi trimis pe toţi dracului, iar dacă, de exemplu, era vorba de Ksiuşa, pe ea n-o luăm în calcul, este cu totul altceva, este cum aş fi tot eu, numai că mai bună, pentru că eu ştiu: odată, pe terenul de tenis, în clipa în care a avut un serviciu puternic, ai descoperit dintr-odată că a crescut

— Şi ai ratat mingea, lăsându-l nedumerit pe tatăl ei, în ciuda oricărei prietenii, iar Ksiuşa a spus:

— Bine. Dacă nu vrei, n-o să mai merg acolo... îmi aduceam aminte nu numai lucrurile neplăcute, fuseseră şi zile fericite, când căleai ca un general, ţanţoş, mândrindu-te cu achiziţiile tale, cu fanteziile tale care rar se mai întâlneau la oamenii din generaţia ta, aşa cum chiar tu spuneai, dar şi tu, e adevărat, erai unic, iar dacă tu erai zgârcit, cine nu are niciun defect?

Cu toate acestea, în ceea ce mă priveşte, nu te-am minţit, iar că mă îmbrăcam frumos, asta nu e un păcat, dar tu oricum te îndoiai, fapt ce-mi amintea de ceilalţi, deloc importanţi, deşi printre ei erau şi oameni merituoşi, acelaşi Carlos, ambasadorul latino-american, mult mai darnic decât tine, şi mai era şi străin, şi eu de mult m-aş fi căsătorit cu el dacă aş fi vrut, pentru că el era nebun după mine şi trecea pe sub fereastra mea în Mercedes şi chiar, vai! A scârţâit uşa!... uite ce m-am speriat... nu, nu mint: degeaba erai gelos şi te îndoiai!

Numai că acum e prea târziu. Nu trebuia să ne fi sărutat degeaba în acea primă seară şi să-mi dai speranţe, pentru că, deşi nu mi-ai stârnit repulsie prin bătrâneţea şi neajutorarea ta, pentru că am înţeles singură la ce mă înham, şi apoi, fără îndoială că eşti un mare zmeu, totuşi, imediat ce mâna a căzut pe piept, eu, vă spun cinstit, m-am strâns un pic, simt totuşi diferenţa de vârstă, parcă era bunicul, dar nu, asta era pentru mine un fleac, am văzut în tine omul şi mi-a plăcut foarte mult zborul tău, nu-mi era silă, de dragul tău eram gata să fac totul chiar de la început, eram tandră, tu ai trezit în mine toate acestea, şi tu, în loc de recunoştinţă, te-ai speriat dintr-odată pentru reputaţia ta, deşi oamenii mari la bătrâneţe tăiau lemne cu toporul şi mergeau drept la ţintă. Reputaţia! Reputaţia! Dar cine putea să se atingă de reputaţia ta? Cine avea nevoie de tine?

Uite, tocmai asta m-a descumpănit, mă împingea la gânduri întunecate, să caut alinarea în braţele, de exemplu, ale lui Dato, care putea să cânte la pian numai pentru mine, deşi în turnee cânta în faţa unui public de mii de oameni şi-mi arăta cronicile şi programele în care scriau despre el ca despre un nou fenomen, iar tu încercai să fii mereu cu familia, te tot fâţâiai pe acolo, dar nu-mi aminteam numai de rele, iar Ksiuşa mi-e martoră: când a venit, după moartea ta, eram nemângâiată nu numai pentru că mi-au făcut figura porcii ăştia, asta se înţelege de la sine, ci şi pentru că îmi era dor de tine, ca să mă aperi. Dar eu nu-mi aminteam numai de rele: mai ţin minte şi zilele fericite, când mergeam la vilă, luam masa, beam vin sec, tu mă ascultai, îmi ascultai gândurile pe care ţi le spuneam cu voce tare, dar şi fanteziile tale au început să mă pasioneze, dar când a trecut un an şi a început să se încheie şi al doilea, m-am cam săturat de această stare, pentru că timpul trecea şi zvonurile creşteau, că eu aş fi fost înregistrată la tine. Şi Dato a început să miroasă că nu-i a bună, dar eu râdeam, zicându-i: cică prietenie curată! L-am convins pe Dato: pur şi simplu prin intermediul

Ksiuşei am plăcerea să ştiu, iar Dato, cu toate acestea, şi până acum se poartă respectuos, deşi cumva totul a mai scăzut în jurul tău după ce ai murit şi rar se mai rosteşte una-două numele tău, drept care duşmanii jubilează, iar eu plâng.

Numai că eu nu-mi aduceam aminte numai de rele, Leonardik! Am fost îndrăgostită de tine, spun adevărul, şi mai apoi au scris şi adevărul, deşi cam încurcat, ca nimeni să nu ghicească, deşi spuseseră Ivanovicii că aşa trebuia să scrie, ca nimeni să nu înţeleagă nimic, dar ca să fie scris ca document. Şi a sărit atunci Zinaida Vasilievna, ca opărită a sărit, nenorocită de articolul intitulat IUBIRE! Şi n-o să-şi mai bată joc pe socoteala mea! Triumfam. Nu mă ascund. Dar oricum mă duceam la fund, şi bubuia boilerul, şi bunicul, stahanovist bătrân, îşi aducea aminte de tine ca de un geniu şi un erou. Dar eu ştiam bine care sunt slăbiciunile acestui geniu cu un flecuşteţ cu care nu numai că mă distram, dar pe care îl şi măsurăm cu permisiunea lui, îl prindeam de maiou şi în felul acesta eram îmbrăţişată, şi el râdea în hohote şi simţea un aflux de forţe noi, pentru că mereu trebuia să găsesc ceva neobişnuit, sau să îl strâng între genunchi: caută, iubitul meu! Sau rade-mă, asta se petrecea vara, se pregătea: a săpunit pămătuful şi, punându-şi ochelarii, şi-a încruntat important fruntea şi mă rădea, ca un bărbier sau ca o infirmieră, dar mult mai atent, pentru că infirmierele zgârie tare, au lama boantă şi mai şi strigă furioase:

— Ei, fetelor mari, care urmează?! şi eu mă grăbeam să le-o iau înainte, admirându-mă în oglindă, unde, printre parfumurile primite cadou, apăream ca o fetiţă, nici sutien nu purtam, drept care Polina Nikanorovna avea motiv de comentarii! Dar mersi de Haritonâci, m-a protejat, iar eu nu i-am spus niciun cuvânt despre Leonardik, deşi adora povestirile: povesteşte şi povesteşte, mă tot întreba. Dar lui Leonardik îi apăream dintr-o cu totul altă perspectivă, deşi mai înainte intenţionase să fie gelos şi pe Antoncik, numai că nu m-am lăsat, am trecut la atac, iar Rituliei, care venise la mine cu propunerea de ieri, îi răspund că trebuie să mă gândesc, că banii sunt pe terminate. Exemplul Ksiuşei mele incomparabile îmi apare în faţa ochilor, dar ea nu pentru bani o face, evident, ea este dintr-o familie bogată, familia Mociulski este cunoscută, şi tatăl ei era prieten, printre altele, cu Vladimir Sergheevici, se plimbau pe sub pini şi jucau şah după masă, căscând şi cântând cuplete, ca să se gândească mai bine

— Şi pentru o şi mai mare plăcere, şi ea o obţinea (erau situaţii), ieşind din întâmplare în piaţa Manejului, cu spanielul ei urecheat, eu chiar nu credeam, dar ea mă invita ca să ne amuzăm, dar nu mă hotărâm. De ce? În alte povestiri mă băgăm cu plăcere, şi avem ce să ne amintim, eu şi Ksiuşa, două babe blânde, dar nu ca să ne ruşinăm, însă nu mi se părea serios, dar Ksiuşa nu insista: nu vrei, cum vrei, mă duc cu spanielul, iar Veronica, ea pur şi simplu nu suporta bărbaţii din principiu, nu-i considera oameni, erau fiinţe neestetice, ei, vedeţi, nu-i plăcea că acolo, să zicem, li se leagănă ouăle

— Pfui! dezgustător! Ne certam. Dar cu ea nu te puteai certa, când se supăra însă ea, parcă în glumă, zicea:

— Pubisul tău, Irişa, e mai puternic decât mintea

— Lucru supărător, dar vrăjitoarea este vrăjitoare!

Şi când Ksiuşa se învârtea lângă arhitectura mea adorată, în mijlocul lalelelor nenumărate, am recunoscut înfrângerea: nu mai puteam aşa! Temându-mă fie de Polina Nikanorovna a mea, fie de un miliţian obişnuit care se uita atent la picioarele mele şi aştepta să mă împiedic, pentru a râde mai apoi de „picioare-lungi asta”, mereu aşteptând să fiu trimisă acolo unde tot joacă fotbalistul, iar timpul stă pe loc, în pofida trădării cu primul competitor, în scurta lui nouă de nailon albastră, aşa de mult îmi plăcea! Am vrut să pun puţin mâna pe ea, drept care a ieşit un întreg roman provincial nebunesc, când în răcoarea serii mi-a aruncat scurta pe umeri, în vale curgea râuşorul nostru cafeniu şi copiii se jucau în el, prinzând raci cu plasa, soarele apunea, când al doilea soţ a ajuns la spital cu un accident temporar cu care m-a întărâtat toată viaţa şi care a fost nenorocirea mea, am fost bătută sălbatic cu pompa de la bicicletă, iar că primul meu soţ a dispărut de tot, şi aici este o doză de nedreptate: dacă n-ar fi adăpostit-o el pe Irocika, ascunzând-o de părinţii ei, ce s-ar fi întâmplat cu fetiţa aceea şi ar fi văzut-o vreodată pe Ksiuşa

— Asta este o întrebare, deşi Leonardik mă răsfăţa prea puţin în lume, şi în mine s-a adunat supărarea: cu ce sunt mai rea decât Zinaida pe care o tot plimbă prin foaieruri şi pe la banchete cu briliante în urechile bătrâne, oare nu l-ar fi înţeles, mereu îi făceau pe plac! —, iar el iradia tot, şi numai eu aveam voie să glumesc, şi dacă au apărut apoi leziuni şi vânătăi pe corp,

păi el a fost cel ce s-a gândit la asta, sub conducerea mea, eu simţeam cu mirosul şi pielea mea această penultimă nebunie a lui, şi Lazăr a înviat!

Ne-am apucat în pripă să ne îmbrăţişăm, ne-am grăbit să serbăm victoria, mi-am umezit degetul şi l-am ajutat să nu se chinuiască, iată că a terminat şi, după ce a terminat, a spus, ştergându-şi faţa luminată:

— Ei, eşti un geniu al iubirii! Ce mai, eşti o zeiţă!

Iar eu stăteam cu faţa în sus, de parcă nu se întâmplase nimic, şi el are grijă emoţionant de plăcerea mea, ca, probabil, niciun altul din generaţia lui aspră, trecând prin glorie şi moarte, a fost o victimă a proporţiilor istoriei, şi, când totul s-a terminat, voia să preamărească măcar un pai, chiar măcar o întâmplare îndoielnică sau un continent străin, de felul Africii celei fierbinţi, pentru că sufletul creator era la el mărit, ca ficatul, şi ţâţele îi plăcea să fie mari (ca şi toţi ceilalţi, din generaţia lui aspră). Iar eu stăteam în cadă şi plângeam, aducându-mi aminte de atâtea lucruri frumoase! Avea grijă cu însufleţire, până la uitare de sine, şi eu mă prefăceam: respiram, respiram, oftam, dar durerea se aduna, nu-mi trebuia niciun fel de maşină pe care, chiar dacă mi-a făcut-o cadou, imediat am şi ciocnit-o, ca pe un ou de găină! Nu voiam o maşină, voiam fericire, iar dacă mă împrietenisem cu Haritonâci era pentru că îmi trecuse prin minte să dansez în rolul reginei, mai exact, nu să dansez, ci să merg, dar se furişa uneori un vis mai important, apreciat de Ksiuşa: să trec prin fosa orchestrei şi să păşesc în sală ca o regină! Adică să revărs peste tot iertarea mea, dărnicia, bunătatea, aş fi putut, repetând-o pe o antecesoare îndrăzneaţă, numai că, dacă-i chef, apoi chef să fie, iar dacă ai un scop nobil, atunci să înfloreşti, patria mea! Eu sunt patrioată! Ksiuşa se topea de bucurie, adora tablourile imaginare conturate în vis, spunea:

— Cred! Cred! Şi m-am gândit: de la Leonardik drumul a luat o astfel de întorsătură, că el nu-mi mai este necesar decât pentru a pluti, şi am început s-o ţin pe-a mea, am pufnit pe nas şi am fugit.

Dar s-a dus totul dracului, pentru că natura cavalerului meu s-a dovedit a nu fi prea bogată, el era ocupat cu urgenţa unor treburi mărunte şi-şi tot purta peste tot profilul. L-am învăţat pe de rost, dar visul se accentua: mergeam cu el sus pe scară, marmură albă, şi vedeam chipurile celor mai buni oameni, şi ne cunună dulcele preot Venedikt, şi ne doreşte fericire, iar

patriei, înflorire, şi eu la fel! Şi eu vreau să-mi dăruiesc fericirea mea modestă armoniei generale, îmi propuneam numai să mai reducem din cântecele şi dansurile populare, pentru că sunt plictisitoare, în schimb, ar fi avut loc o asemenea bunăstare, încât oamenii cei mai buni ar fi mărşăluit împreună cu torţe prin pieţele sărbătoreşti ale Capitalei, iar eu — modestia însăşi

— Stau înconjurată de adjunctele mele fidele, privesc şi jubilez la Ksiuşa cea neruşinată, care poate orice, pe care o ador! înnebunesc! Este unică! Mor şi plâng...

Da, bucuria mea era fără margini, se întâmpla să plâng în somn, sunt cuprinsă de extaz şi plâng din nou, aşa viziuni aveam! Dar numai că Leonardik era cam sfios, copilaşul meu, întindea mâinile, dar despre înţelegere nimic-nimic, iar eu îi spuneam: ai grijă! Inima o să-şi facă de cap! iar el îmi răspunde: nu mă lua drept bătrân! O să mai avem de luptat împreună!

Asta am ţinut minte, dar timpul totuşi trecea, se contura înşelăciunea, şi visele păleau, dar iată că-mi trimite rapid o invitaţie despre care i-am cerut imediat să-mi facă rost, că vine o orchestră engleză şi este anunţat Britten. Ei, Britten, ne-Britten, este un eveniment important, vreau să merg! Încă o dată este cuprins de îndoială, spune că e nehotărât, cică, sunt multe persoane cunoscute, vor interpreta greşit şi se va duce vestea: mai bine te duci cu bunicul! Cu bunicul! Ha-ha! Nu, gândesc, ajunge atâta jignire pe faţă, sunt peştişorul de aur sau nu?

— Eşti! Răspunde.

— Peştişorul meu de aur! Scumpa mea! Însă nu trebuie!

— Dar ce, gândesc, a dat de greu laureatul meu! Nu, gândesc, nu vii cu mine la Britten, o să fiu nemiloasă. A cedat, simţind un eşec total, eram însă neînduplecată, iar el se dezobişnuise să trăiască fără mine. Îşi face curaj: ei bine, să mergem! M-am îmbrăcat. Mi-am pus rochia roşie ca focul şi stau pe terasă întruchiparea inaccesibilităţii, mergem, el este îngrozit din cauza rochiei, mormăie nişte cuvinte, cică reputaţia, reputaţia, ştii, eu nu am voie, am renumele unui bărbat serios, care proslăveşte munca şi eroismul, iar tu eşti atât de gătită şi pieptul e descoperit, pune măcar, cică, o eşarfă, ceva, iar eu îi spun: ei, ia fă-mi plăcerea să-mi spui de ce te temi. Eşti mai puternic

decât ei şi vor fi ruşinaţi, dar tu te temi de ei, însă eu, chiar dacă aş veni şi dezbrăcată, dacă sunt însă cu tine, ne vor da onorurile şi ne vor lăsa să intrăm în orice ambasadă! Nu, nu, spune, numai nu acolo! Era boier, dar se temea totuşi, aşa era educaţia, acum mor unul câte unul, ies la pensie, totul era accesibil, dar numai fără gălăgie, ascundeau coniacul în servantă de vreun musafir nepoftit şi se comportau cu perdea, arătând o limitare a sentimentelor, şi Ksiuşa, când era studentă, tatăl ei, tot om important, îi poruncea spunând: Fute-te, dar în linişte!

Aşa era deci situaţia. Nu-mi plăcea, dar ce puteam să fac?

Ne apropiem de intrare. Strălucesc luminile de parcă visul meu a prins viaţă, şi intrăm: toată sala de spectacol aşteaptă orchestra engleză, pe margini sunt steaguri, emoţie, frumuseţe, ne ocupăm locurile în loja oficială, iubitul meu e galant, răspunde din cap la saluturile din jur, văd: s-a trezit oarece interes, prind privirile şi ţin sus bărbia, fără a o lăsa jos, ca o lady, orchestra engleză se pregăteşte, vor cânta, dirijorul intră deodată, cu o înfăţişare de japonez, toţi îl întâmpină furtunos şi, au început! Mi-am acoperit ochii. Divin! Îi transmit lui, aplecându-mă. Ce fericire!

— Mă bucur! răspunde, dar, simt, puţin sec. S-a încordat

— Nu se relaxează deloc, e trist, abia aşteaptă sfârşitul, oftează pe ascuns: ar fi vrut să fie la vilă, în spatele gardului, acolo se simte bine, iar aici uite un japonez fără baghetă. Mă gândesc: ei mănâncă orez cu beţişoarele, de aceea dirijează orchestra fără beţişor, îi şoptesc asta, el prinde gluma, dar vecinii sâsâie încet, iar cum se face pauza, du-mă, zic, la bufet, vreau să mănânc îngheţată, iar el: mai bine să stăm aici, am obosit toată ziua, nu mai am puteri, şi muzica mă îndepărtează de agitaţia bufetului, dar eu spun: hai, te rog, să mergem! El, nervos: du-te singură, şi aşa se holbează toţi!

— Du-te dracului! M-am întors şi am plecat, el ar fi dat bucuros douăzeci şi cinci de ruble ca să plec.

Am plecat de parcă fusesem făcută albie de porci. Stau la coadă, mai neagră ca un nor de furtună, în jur oamenii schimbă păreri, apreciindu-l mult pe japonez, şi eu sunt de acord, însă tac, la această coadă sunt de prisos, străină, în sfârşit, îmi vine rândul, spun: desfaceri o sticlă de şampanie şi puneţi, vă rog, cinci kilograme de portocale! Ei îmi spun: vă

desfacem şampania, dar nu o să vă dăm aşa de multe portocale, pentru că nu suntem la piaţă, şi simt, sunt umilită. Oamenii râd, am venit să mă târguiesc la un concert englezesc, parcă aş fi într-o telenovelă, dar numai că eu am alte gânduri, să le ia dracu de portocale.

— Nu m-aţi înţeles cum trebuie, spun.

— Nu-mi trebuie mie, le duc în loja oficială. S-au mai gândit, s-au mai sfătuit şi mi le-au dat. Aici, Ksiuşa mea, hohotind, avea obiceiul să mă întrerupă, de ce, zice, ai cumpărat atâtea?

— De răutate, răspund, din pură şi făţişă răutate. Hai să intru, gândesc, în loja oficială cu cinci kilograme de portocale, ca ultima nesătulă, dacă el este atât de meschin în groaza lui pentru reputaţie, să ofteze, iar şampania

— Iau un pahar, cum se cuvine, şi beau până la al treilea gong toată sticla, sub privirile spectatorilor uimiţi care mănâncă sandvişuri şi beau bere şi care discută între ei calităţile japonezului parşiv. Şi cum am băut toată sticla, până la cel de-al treilea gong, fără să mai las nicio picătură, mă întorc în loja oficială plină de spectatori respectabili, dar necunoscuţi mie, deşi, observ, cunoscuţi de cavalerul meu laş, mă prăvălesc în lojă cu cinci kilograme de citrice şi produc, se înţelege, efectul scontat. Vladimir Sergheevici se schimbă la faţă şi-mi şopteşte furios:

— Eşti întreagă la minte, Irina? Răspund:

— Da, şi trimit spre el o adiere de şampanie.

— La ce-ţi trebuie grămada asta de portocale?

— Îmi plac, răspund, portocalele. Nu ai observat până acum? El s-a uitat la mine şi spune oarecum nedumerit.

—, Ce-ai făcut, ai băut?

—, Dar ce, n-am voie?

—, Se poate

—, spune, dar mai bine să mergem acasă, n-avem ce să mai facem aici. Pe dinafară pare liniştit, putea să se abţină, nu izbucnea, bună şcoală, remarc, dar în interior, mă uit, este tulburare totală, ca un jeleu, chiar mi s-a făcut puţin milă de el, dar m-am împotrivit:

—, Nu! spun cu voce tare.

— Vreau să-l ascult în sfârşit pe Britten, dar tu, zic, ţuţulică, nu te enerva, totul va fi bine! El a pălit şi s-a uitat atât de semnificativ la mine, că am înţeles: SFÂRŞIT, şi Britten ne va fi muzica de înmormântare, va cânta acum pentru iubirea noastră moartă, aşa simţeam, deşi băusem un pic şi mă îmbujorasem de minune. Leonardik tace şi el, palid, dar e un bătrânel destul de nobil, dacă îl priveşti din afară. Iar eu eram cu portocalele. Stau, dirijorul iese din nou, entuziasm general, şi eu, evident, aplaud, dar, de fapt, care-i problema? S-a dus dracului iubirea mea, gata cu visurile şi n-o să fiu niciodată ca predecesoarea mea, şi cum au început să cânte a început să-mi apese pe suflet, să-mi fie rău, aş fi vrut să plâng din cauza acestei proaste dispoziţii şi a mizeriei, din cauza tuturor acestor bărbaţi căsătoriţi care mă considerau o proastă, fără să fie preocupaţi de nevoile sufletului, adulmecând numai aerul cu miros de pergamută, adulmecau şi înnebuneau, şi se îndopau cu icre, cu icre, cu icre, încântaţi de amfilada apartamentelor şi a maşinilor, iar ei dăruiau parfumuri, parfumuri, parfumuri şi se uitau pe ascuns la ceas, şi se lăudau, se lăudau, se lăudau, fiecare cu ce putea, la nimereală: care cu gloria, care cu banii, care cu talentul, care cu faptul că era mereu nemulţumit şi de aceea şi el trebuia luat în seamă şi respectat, odată ce fusese descoperită această dublă socoteală, cum glumea râzătoarea Ksiuşa, dispreţuind această companie şi în inexistentul oraş Paris, pentru că el nu există, şi Ksiuşa, urcându-se în automobilul ei roz, dispărea în neant, şi aici, pe pământul solid, natal, pentru că, credea ea, fiecare carieră e plină de aventuri, zigzaguri şi mârşăvii, se merită unii pe alţii, îi ura, dar nu putea trăi fără asta: se întorcea pentru a ironiza, şi pleca din nou, şi iar se întorcea, iar eu

—, stai aici şi taci! Iar Ksiuşa la asta:

—, Hai să plecăm amândouă!

—, Iartă-mă, dar eu sunt în plină poveste de iubire.

—, Cu cine? Cu Antoşka? Scoate-ţi-l din cap! Este neserios!

—, Nu! răspund.

—, Mai sus! Cu Vladimir Sergheevici, naşul tău şi laureatul!

—, Nu te felicit, se încruntă Ksiuşa.

—, De ce? Este un om renumit. Nu mă va necăji. Aşa gândeam eu, şi mă uit: stă palid, gata să mă facă praf, să încheiem socotelile şi să nu mă mai sune, chiar dacă e legat de mine şi îi e greu, oftează, să se despartă de mine. Numai că şi eu acţionez de pe poziţii de forţă, scuză-mă, spun, dar ce se mai aude cu înţelegerea noastră?

—, Dar portocalele? întreabă mânios.

—, Ce legătură au portocalele cu asta? Aşa ne-am certat la întâlnirea fatidică, dar încă nu se terminase: stau şi ascult în voie Britten, îmi place foarte mult, sunt în extaz, m-am înroşit toată, aud: foarte, foarte frumos!

—, dar numai vecinul meu, Vladimir Sergheevici, s-a dat la fund şi-mi strică viaţa.

Pentru că semănăm mereu cu o şcolăriţă ruşinoasă cu cozi groase, nu ştiam să mă port mitocăneşte cu oamenii, chiar cu cei slabi şi neajutoraţi, dar nu-mi plăcea să fiu tratată ca un lucru de nimic, îmi dădeau de mâncare şi cereau frumuseţe, pentru că eu mă apreciez cum se cuvine şi frumuseţea mea este rebelă, căci numai femeile mai frumoase decât mine mă pot judeca, iar bărbaţii în general n-au niciun drept să judece, ci numai să se extazieze, iar în privinţa frumuseţii, n-am întâlnit pe nimeni mai frumos ca mine. Întreabă: dar Ksiuşa?

— Hai să ne înţelegem. Ksiuşa, desigur, e frumuşică, n-am nimic de zis, n-are lipsuri, să zicem, dar se mai întâmplă şi aşa: are faţa frumoasă, dar spatele este plin de coşuri, am văzut multe de felul ăsta şi mi-a părut rău de ele, dar Ksiuşa, fără îndoială, este frumuşică, numai că eu sunt frumoasă, eu sunt geniul frumuseţii pure, aşa îmi ziceau toţi, şi Vladimir Sergheevici spunea:

— Tu eşti geniul frumuseţii pure! adică fără nicio corceală, dar frumuseţea ta nu este de bulevard, nu este de piaţă, frumuseţea ta e nobilă, nu te poţi sătura de ea!

— Aşa spunea şi Carlos ambasadorul, şi Şohrat, cel din Asia Centrală, dar când i-am dat telefon, întreb:

— Mă recunoşti, Şohrat? el răspunde fără niciun pic de umor şi ţâţâie din buze în receptor. Am înţeles imediat: Ei, să ne auzim cu bine, Şohratik! iar eu mai că nu izbucnesc în plâns.

— Să ne auzim cu bine! Răspunde Şohrat, un mare om în Asia Centrală, am fost cu el cu avionul în toate republicile, mâneam păstrăv şi-mi citea din Ahmatova şi Omar Khayyam, mândrindu-se cu frumuseţea mea nebulevardieră.

— Să ne auzim cu bine! repetă Şohrat şi ţâţâie cu limba, cum fac orientalii, înşelaţi în sentimentele lor cele mai sincere. Dar Flaviţki, Stanislav Albertovici, s-a dovedit a fi, până la urmă, un prieten: ei, spune, îl întreb, trebuie să nasc? Care-i treaba? Iar el se nelinişteşte, sună, mă invită la consultaţie şi, când Ritulia îmi transmite propunerea lui, îi spun: nu-i va face rău? Pentru că mă temeam ca asta să nu fie un atentat la viaţa copilului nenăscut, nu-i va sparge oare capul armeanul petrecăreţ?

—, Este exclus! îmi răspunde doctorul Flaviţki.

—, Este exclus, dar, copilă, fiţi mai atentă, este un caz unic, deşi înainte spunea: n-o să nasc niciodată, şi eu, foarte mulţumită, îi zâmbeam în loc de răspuns, numai noaptea mă mai întristam uneori, dar Ksiuşa spunea şi ea:

— Nu vreau! iar stomatologul ei o obligă nu ştiu al câtelea an, dar Ksiuşa se perpeleşte şi se minunează:

— Ce mai, ca în Asia Centrală! Şi aici inima mea nu mai rezistă, izbucneşte: iau o portocală din sacoşă şi o arunc!

—, şi s-au dus! s-au dus! au început să zboare fructele portocalii în japonezul ticălos şi în fraţii lui englezi, în violoniştii şi violonceliştii îmbrăcaţi în frac, na! luaţi! şi am început să arunc în ei şi s-a aruncat asupra mea cavalerul meu celebru şi eroic, acum alb de tot, dar am îmbrâncit moaştele lui bătrâne, l-am împins încât ele au zburat binişor, şi dă-i înainte! în Britten, în simfonia lui neruşinată! Până s-a oprit muzica şi s-a instaurat atunci o tăcere mormântală şi au năvălit în lojă, ca nişte câini graşi, plasatoarele care ţineau în sân programele şi le vindeau pe sub mână. Le-am pocnit şi pe ele cu nişte portocale şi totul a început să mi se pară comic, iar în sală era linişte şi spectatori respectabili, iar în lojă toţi se îndepărtaseră de mine, iar eu încinsesem o bătaie cu plasatoarele, să nu rupeţi, strig, cu mâinile voastre murdare rochia mea! Cum îndrăzniţi! Şi mă bat în loja oficială ca o cârpă roşie, şi japonezul s-a întors interesat spre mine, şi toţi englezii după el, şi atunci au mai năvălit în lojă nişte bărbaţi puternici şi disperaţi, întind mâinile spre mine ca să mă opresc, dar nu vor să fie violenţi în ochii englezilor, mai bine să cădem la pace, mă ademenesc să ies, nu degeaba au cântat imnurile la început, iar eu gândesc: chiar de se duce totul dracului, o să mă bat! Dar ei se descurcă totuşi ca nişte gentlemani, văd, stau chiar alături de Vladimir Sergheevici, se gândesc: dar dacă aşa trebuie să fie? A venit un ordin să se arunce cu portocale în muzica engleză? Aşa judeca Ksiuşa, când a ascultat povestea şi era foarte mulţumită de încurcătură.

—, Uite, vezi, spunea ea, tu, soarele meu, te-ai dovedit a fi mai puternică decât mine! N-aş fi riscat să fac aşa ceva — să-i atac pe englezi. Mişto!

Mai trebuie să adaug totuşi că Iura Fiodorov, când a auzit de asta, a rupt relaţiile cu mine motivând că este o jignire adusă culturii, pentru că el a considerat că acesta este terorism cultural şi mojicie ce porneşte din adâncul sufletului, dar eu o să obiectez la asta: daţi-l dracului! Şi uite, imaginaţi-vă, mă întâlnesc cu acest Iura în tovărăşia unor noi prieteni ai mei şi el începe să mă critice, deşi asupra mea deja de pe atunci se răsfrânsese aura celebrităţii generale, iar asupra lui?

— Tu cine eşti? îi spun.

— Tu, lepădătură, tu cine eşti? Şi atunci i s-a făcut ruşine, pentru că ultimul cuvânt fusese de partea mea, ca o muceniţă pentru o idee, dar în acest moment Vladimir Sergheevici a văzut că ăia îmi răsucesc mâinile şi se poartă nepoliticos, mă trag pe coridor, iar acolo era deja mulţimea care aştepta să mă vadă şi să mă sfâşie, alţii în frac, dar animalele, tot animale! Uite atunci Vladimir Sergheevici, cavalerul meu, spune administraţiei adunate acolo:

— Plecaţi! Şi toţi, trebuie să observăm imediat, au început să se îndepărteze, iar Zinaida Vasilievna afirmă că ea, vedeţi, nu ştia nimic despre mine! Toţi ştiau, numai ea nu ştia! Dar acest episod a fost accesibil oricărui om care nu purtase frac niciodată, iar Vladimir Sergheevici, Leonardik al meu, a făcut semn cu mâna lui mică şi zice:

— Plecaţi!

Ei au plecat, în pofida miliţiei şi a agiotajului de la uşă, am vrut să-mi iau portocalele, dar mi-au smuls legătura din mână şi ele s-au vărsat, şi imediat au început să fie călcate în picioarele stângace ale multor bărbaţi, şi Vladimir Sergheevici m-a apucat cu brutalitate de încheietură şi pe scară, unde se înghesuiau de asemenea mulţi oameni curioşi, iar în sală muzica tăcea, el a spus administratorului, care dorea să-l condamne pentru atitudinea însoţitoarei:, Mai bine aţi continua concertul! Şi administratorul, dându-şi seama că Vladimir Sergheevici are dreptate, a plecat să-l calmeze pe japonez şi japonezul s-a liniştit repede, în orice caz, Britten zbura ferm pe deasupra bolţilor când am părăsit clădirea pe la ieşirea de serviciu, Britten fusese repus în drepturi, iar pe mine, din cauza gălăgiei, a început să mă doară capul şi abia mai vedeam, aşa de tare mă durea capul!

9

Mergem încet. Mult timp nu zicem nimic. Suntem un catafalc.

Ei, gândesc eu, o să mă omoare. Are tot dreptul.

El îşi ţine la distanţă profilul palid, suferă. Ei, eşti mulţumită?

— Nu! răspund, mă tem de mânia lui şi

— În extaz

— El este totuşi salvatorul meu, dar poate că a făcut-o ca să mă sfâşie, dar totuşi mergem. Şi mai departe? Întreabă Ksiuşa.

— Ce mai departe? Iar mai departe el spune: sper că înţelegi că acesta este sfârşitul, acesta este, spune, definitiv, iar el mă conduce în continuare, nu mă lasă pe stradă. Tac, ascult, am migrenă, văd în faţa ochilor numai portocale, privirea uimită a japonezului uitându-se cu coada ochiului la spectacolul meu, uimit de obiceiurile unui stat străin, sau a simţit el ceva rău, încălcarea drepturilor, dar Britten pluteşte din nou peste bolţi, şi eu am toate drepturile. Înţelegi, spune, că acesta este finalul înţelegerii noastre! Am deschis gura. Îhî!

Ei, gândesc, şmecherul! Bestia! Nu m-am aşteptat. Nici Ksiuşa, nici eu. Un filosof fin, a separat una de cealaltă, iar eu, deci, nu m-am ales cu nimic, şi împung cu degetul în oglinda prăfuită: sfârşitul înţelegerii! Dar este un început pentru toate! O să trec într-o altă calitate, o să pierd prerogativele peştişorului de aur şi devin, prin urmare, un nimic. Casc gura: admir nobleţea şi profilul, mergem mai departe, iar el este chiar bucuros, parcă i-a căzut piatra de pe suflet, şi Zinaida Vasilievna jubilează foarte după ce a auzit vestea. Jubilează, speculanta, jubilează! Numai că mai târziu o să plângi, când în urma sicriului marelui om o să mergi pe un drum neumblat până atunci, şi o să te iei la harţă la vila cea rece din cauza partajului cu Antoncik, care goneşte la înmormântare nu ştiu, de la Oslo sau de la Madrid, pentru că s-a aranjat băiatul, admiratorul meu prefăcut, dar şi eu am înţeles imediat: păducherniţă. Iar în faţa lui Vladimir Sergheevici mă plec, mare om! Dar m-am necăjit când am văzut o uşurare pe faţa palidă. A scăpat! A cumpărat ieftin, şi acum mă conduce acasă, mâinile îi miros a piele de automobil, unde este bunicul care-şi petrecea seara la televizor, doarme somnul unui stahanovist drept şi al unui veteran credincios, doarme şi-l doare-n cot că nepoata lui iubită este aruncată pe trotuar, chiar lângă casă, şi mai apoi i se urează noapte bună! Ei, ce să mai zici, ţi-ai plâns necazul, te-ai zbuciumat suficient, intru în casă, în cameră portocalele mi se rostogolesc la picioare, oamenii în frac gesticulează făcând spume la gură, strigă cu glas rău, iar dirijorul japonez mănâncă cu bagheta dirijorală orez rece, ale cărui boabe alunecă, dar nu orez, ci terci, de parcă ieri s-a terminat războiul, stă în pat, cu ochii oblici, se uită viclean, şi la picioare mi se rostogolesc portocale, iar Timofei se învârte printre genunchi şi-mi adulmecă fusta, a simţit un suflet pereche, iar eu îi spun Veronicăi:

— Nu mă plânge! Nu plânge! Şi ea a început să plângă în hohote, hohotea, deşi era vrăjitoare şi scârbă, şi numai ea ştia ce face, că nu le permitea bărbaţilor să se apropie, şi numai Timofei era favoritul ei, şi zice Timofei:

— Ei, bine... Ce să mai spunem...

— Totuşi e un suflet-pereche, şi se învârte în jur, adulmecând fusta, mă uit: a înnebunit!

— Ei, îi zic Veronicăi, tare bun mai este, n-am ce zice!

— L-a tras de ureche, l-a smotocit, iar Timofei îşi arată colţii, râde. Numai că la ea n-am venit degeaba

— Am venit să-i cer sfatul, pentru a mă binecuvânta, şi a spus ea cu glas stins:

— De ce să nu încerci?... Dar de Timofei, Ira, să nu te iei...

— Dar Ksiuşa? o trag de limbă.

— Dar Ksiuşa? Tace. Pauză în discuţie, aşa că n-am mai reuşit s-o trag de limbă, nu va spune nimic, şi nici Ksiuşa n-a zis nimic, n-a vorbit chiar deloc, în ciuda prieteniei, şi Timofei se uita la ea posesiv, ca la proprietatea lui, iar pe mine, deci, m-au trădat şi prietenele, remarc pentru mine, deşi n-am niciun fel de dovadă, dar am fost refuzată de moarte şi eu şi Timofei am început să ne simţim jigniţi. Foarte jigniţi. Şi am venit cu mâinile goale, cum m-am dus, aşa m-am întors, şi Leonardik se mândreşte cu cearta pe care a interpretat-o în folosul său, dorindu-mi noapte bună singură cu oglinda, şi am sărit la telefon pentru a mobiliza toată gaşca onorabilă, dar numai că era târziu, era târziu, şi aud în receptor cum sună în zadar şi voci abia trezite care se scuzau că e târziu, ei, bine, şi am rămas singură cu oglinda, şi asta e o chestie, că stăteam în pat, ca o fetiţă, şi gemeam, făcând monograme şi ornamente, întorcându-mă în oraşul meu singură-singurică, numai că eu adoram Moscova, o mâneam pe pâine, şi gemeam, căutând alinare în lucruri neînsemnate, dar scumpe şi unice, dar n-am reuşit să uit, cum m-am trezit şi am încetat să mai cânt, mă uit: noapte şi pe cer bate un vânt neliniştitor, norii s-au îmbulzit ameninţător, umbrele lunii pe cuvertură, iar în oglindă se iţesc picioarele mele, picioarele mele şi mâinile mele, iar între ele se înalţă o faţă părăsită, şi atunci am hotărât, în acea noapte, m-am

ascuns şi am înţeles tot, că n-o să mă părăsească, ci doar va strânge lanţul şi mă va supune, ca totul să meargă mai departe după voinţa lui, la vilă şi aici, în minunatul apartament a cărui stăpână m-am şi văzut deodată, lipindu-mi obrazul de mesteacănul de Karelia. Jubilează, Zinaida Vasilievna! Astăzi, în noaptea asta, poţi dormi liniştită, iar vestea s-a răspândit, şi a doua zi

— Dar chiar aşa a fost? Portocalele s-au rostogolit şi s-au tot rostogolit, dar n-a trebuit să aştept prea mult, şi în timp ce tot răspândeam în jur dezminţiri false, păstrând secretul, sună telefonul şi bunicul, ca un cur dresat, aleargă, strigă:

— La telefon! şi către mine, acoperind receptorul cu mâna:

— Eşti acasă sau nu?

— Acasă! acasă! Fug din baie, uitând să-mi mai pun halatul, şi bunicul seamănă cu părintele Venedikt, se ruşinează, îşi acoperă ochii, cât timp mătuşica cea bătrână toarnă dincolo de elastic şuvoaie, valuri de apă sfinţită, dar numai că nu am prea avut grijă de mine în acele două săptămâni, care s-au întins pe jumătate de an, numai că nu m-am prea protejat, am trăit o viaţă de rusalcă, tot sărind dintr-o cadă în alta, tulburându-i pe lemurii cu mutre geniale, e îngrozitor să-mi aduc aminte, şeful serviceului auto îi dojenea în fiecare dimineaţă din pat pe supuşi, iar Ksiuşa era departe şi Ritulia îşi trata boala, dându-şi seama că patronul o suspecta de lucruri rele, puroi în chiloţi, buze infectate

— A plecat în patrie, şi japonezii au cucerit toată lumea, aşa că Ksiuşa se jura şi pe Dumnezeu, locuind la Paris şi numindu-l oraş japonez, iar eu vin la telefon potolită:

— Cine, zic, este?

— Alo! aud: Leonardik are o voce ezitantă, răposatului nu-i plăcea telefonul, suspectându-l de tot felul de neajunsuri, ascunzându-l sub pernă, iar eu, facându-i în ciudă, special, ei, ia spune că mă iubeşti! Că arzi de patimă! Povesteşte cum mă vei duce pe braţe, cum mă vei dezmierda şi vei avea grijă de mine! Cum o mai ţinea pe-a lui: mai aşteaptă puţin, nu acum, nu-mi spune pe nume, nu aud nimic, sun de la un telefon public, îmi bat în geam cu kopeika

— De parcă am aruncat degeaba cu portocale în faţa spectatorilor uimiţi, depăşind cordoanele miliţiei, îngrădirea, îngrădirea

— Totul!

— S-a terminat ilegalitatea noastră. Crimă împotriva imaginii. El a alergat după viaţă, slavă Domnului, a căpătat o întreagă experienţă a mersului pe vârfuri prin colţuri şi pe scările de marmură, şi în adâncul feţei s-a întipărit confuzia: stăpânul nu dădea voie să fie stăpâni, stăpânii nu dădeau voie să fie stăpâne, stăpânele îi snopeau pe cazaci. Stăpânul şi-a tras plapuma pe el, ceilalţi n-au decât să îngheţe şi să crape, şi confuzia se instalase în ridurile feţei, şi viaţa lui minunată curge încet, liniştit, dar era exclusă astăzi ura lui pe telefon, însă nici mie nu-mi mai era chiar aşa de dor, eram epuizată tot purtându-mi visul şi minunându-mă că a scăpat, a plătit cu o salvare măruntă rugămintea umilită, pentru arta mea irepetabilă, numai că de această dată nu m-am grăbit s-o ţin pe-a mea, nu m-am grăbit să vorbesc: stau, ascult, apa se scurge de pe mine, bunicul s-a dus în cameră nebărbierit, nedumerit. Îmi transmite că ar fi vrut... şi că Zinaida Vasilievna o să plece să-şi trateze fierea, că-i este dor şi unde am dispărut? Răspund: n-am dispărut nicăieri, îmi duc viaţa singură, cu cartea, îmi plăcea Blok...

— Cine?

— Ei, Blok! Poetul. Am învăţat versuri pe de rost. Tace, probabil deja învinuindu-se că a sunat şi că a încercat să se împace, dar eu ştiam că aşa o să se întâmple, însă Ksiuşa nu credea:

— Chiar a sunat? Nici ea nu putea fără mine, a venit nerăbdătoare, dar şi eu, deşi eram prietenă cu Ritulia, însă Ritulia mă tulbura cu spiritul ei practic, îi plăceau obiectele, mai ales cele scumpe, mai ales lucrurile de valoare, adora pietrele preţioase, caratele şi, dacă s-ar fi întors japonezul, ea n-ar fi venit la mine, nu m-aş mai fi dus la ea, şi ce-aş fi făcut atunci, şi aşa am rămas amândouă mulţumite de succesele prieteniei, dar Ksiuşa e Ksiuşa, e Ksiuşa!

N-o speriau modulaţiile unei conversaţii inteligente, dar nu le prea aprecia pe femeile filosoafe, şi ţin minte cât de repede a dispărut Nataşa, care se zbătea pentru fericirea cauzei comune, fiind însă de fiecare dată demascată. Ea, a dat Ksiuşa din cap spre femeia filosoafa, este rece ca picioarele unui distrofic din Taimâr, aici probabil era o aluzie la sora ei,

numai că Nataşa a dispărut în curând împreună cu clitorisul ei uriaş, un obiect de batjocură pentru doamnele adevărate, care ne-au schimbat pe nişte conversaţii inteligente şi, când am întâlnit-o în mijlocul unui public ales la baletele lui Bejart, o desfătare pentru creierul ei, am salutat-o indiferentă şi am trecut mai departe, am rămas rece. Dar Ksiuşa era altfel, fără să fie filosoafa, era inimaginabilă! Şi pe ea o credeam şi o imitam până ce desfăcea mâinile neputincioasă:

— Ei, ia mai lasă-mă! Ia mai lasă-mă! Să sune chiar el! După toate acele portocale...

— Dar nu înţelegi!

— Aici am zâmbit sfioasă.

— El trebuia să sune. Că atunci ajunsese la concluzia că m-am predat şi voi ceda.

— Bine, am acceptat eu fără să mă grăbesc, şi el a spus:

— Ei, atunci e foarte bine!

Am convenit să ne întâlnim la el, nu, nu prea eram hotărâtă, voiam să văd ce-o să mai fie, şi când ne-am întâlnit în apartament, fără niciun fel de rinichi şi vezici, mi s-a părut un pic tulburat şi neliniştit, lucru care nu stătea în firea lui, se plângea că are sănătatea zdruncinată, gemea: în faţa mea se afla un bătrân cu urmele fostului lux, atât şi nimic mai mult! Ira! Mi-a spus şi m-a dus în sânul mesteacănului de Karelia, ale cărui ferestre dădeau într-un parc, străluceau mânerele de bronz ale uşilor, iar uşa de la intrare era ca o baricadă.

— Ira! a spus el trist, plângându-se de impotenţă.

— De ce nu m-ai sunat? Era îmbrăcat în acelaşi costum de oraş în care fusese înmormântat, era costumul lui preferat de oraş, asta era găselniţa lui amoroasă: acasă în costum, pentru mine! Numai pentru mine! Am recunoscut că nu am crezut în propunerea lui, că am considerat cearta efectiv definitivă şi că m-am împăcat cu decizia. Stătea încordat în fotoliu, de parcă era un fotoliu străin, ştiam, n-o să-i placă că m-am împăcat cu ideea. Ira, a spus el, nu pot. I-am răspuns cumva că nici eu nu pot şi el a zâmbit slab, chiar a început să se mai schimbe, era însufleţit de faptul că şi

eu simţeam la fel, şi el radia! Numai că eu nu mă grăbeam să mă bucur, înţelegeam scopul propunerii lui, ca amândoi să cedăm şi s-o luăm bine-mersi de la capăt, dar de ce trebuia să cedez eu? Ce pierdusem eu? Aveam eu oare nevoie de îmbrăţişările lui tremurătoare? De pielea lui cu pigmenţi cât bobul de mazăre? Îţi imaginezi, tot eu, gentlemanul! Am tăcut. Am spus numai că şi eu la fel, pentru că voiam să spun că şi eu la fel, şi am spus că şi eu, şi el radia! Atunci, râzând, Vladimir Sergheevici a povestit urmarea poveştii cu portocalele, cum a aplanat el totul, pişându-se pe focul acesta, şi totul s-a liniştit, numai că eu nu voiam ca totul să se liniştească! Numai că eu nu voiam! Şi am spus:

— Căsătoreşte-te cu mine. Chiar aşa am spus, lăsând la o parte lucrurile de prisos, fără introducere şi aluzii, căsătoreşte-te şi basta. Am spus, am obosit, înţelege, să rămân fată bătrână, dar el se temea mereu că o să-l fac de ruşine, că-l vor arăta cu degetul, la care eu i-am spus că, dacă îl iubesc, atunci îl iubesc fără rezerve, mă iubeşti?

— A întrebat el, apucându-se de fotoliu, ca o ploşniţă, se îndoia total, se chinuia, suferea şi se temea, îmi era respingător în acel moment, am răspuns, da, zic, desigur, cum îndrăzneşte să mă întrebe sau nu sunt destul de disperată, să fi luat măcar acele portocale? Aşa sunase recunoaşterea întârziată a sentimentelor, a ultimelor lui sentimente, a tresăririi cărnii lui, eu am răspuns: da, zic, te iubesc. Nu am umblat cu tertipuri, am răspuns: da!

— Şi el: da!

— Am spus: căsătoreşte-te cu mine! Am fost destul fată mare!

10

Chiar şi femeile filosoafe cu un clitoris nesimţitor, de cal, plâng, văzând îmbătrânirea feţelor, uscăciunea pielii le sperie imaginaţia sârguincioasă, chiar şi ele caută o mână şi o voce poruncitoare, iar când s-au dedat dezmăţului şi chefului, tot aud ticăitul ceasului şi de aceea ochii lor sunt aşa de înfriguraţi şi cuvintele, după ce au băut, seamănă cu nişte bocete, de parcă în camera alăturată ar fi un mort, de parcă i-ar fi greu sufletului şi el zboară ca o privighetoare în noapte, nemaisuportând lamentaţiile. Chiar şi femeile filosoafe cu un clitoris de cal, de un deget, cad

în disperare şi în paturile altora şi, după ce au tot strigat, sunt cuprinse de melancolie.

Trăiesc. Îl vizitez pe Stanislav Albertovici şi aproape că nu mai fumez, evitând bărbaţii, şi în pântece loveşte cu picioruşele viitorul meu răzbunător, altfel n-aş fi reuşit să iert jignirile, nu le-am iertat, deşi trăiesc creştineşte, pentru că mă tem. Dar nu de tine, Leonardik! Ştiu: vei veni din nou, dacă nu te evapori, dacă nu putrezeşti, dacă nu te pierzi pe tine în ceţurile de după moarte, sunt gata, iar că Viktor Haritonâci m-a vizitat ieri, asta e problema mea, ţine de domeniul vieţii, despre astea nici nu mai vorbesc, dar n-am uitat să-mi ating scopul, iar apoi am început să-l întreb, zic, ce intenţii are, a venit cu coniac şi cu parfum, şi din nou s-a reflectat în oglindă neobrăzarea lui, mă uitam şi mă gândeam: ce înseamnă bărbatul? Care-i la el cel mai important lucru?

Prietenele mele nu s-au zgârcit cu vorbele urâte. După ce ne-am adunat, am început să ne luăm la ceartă. Era răutăcioasă mai ales Veronika. Ne acuza mai ales pe mine şi pe Ksiuşa: înjuraţi, dar oferiţi! Ce să facem dacă vrem? A zâmbit Ksiuşa, luând o atitudine defensivă. Veronicăi nu-i plac bărbaţii ca specie: nici trupurile lor păroase, nici sufletele mâncate de stricăciunea îngâmfării masculine. În privinţa sufletului eram de acord, dar mie îmi plăcea când erau păroşi, ca nişte ursuleţi. Acolo era şi Nataşa, plină de tot felul de idei şi teorii. Nataşa ne-a spus autoritar că bărbatul are mai puţină nevoie de noi decât avem noi de el, dar natura a făcut aşa încât să ne prefacem că nu ne este de prea mare folos, iar el se preface că îi suntem foarte necesare. Pe această minciună înfloreşte dragostea. Prostii, a contrazis-o cu răceală Veronika. Timofei este tot bărbat, a observat între paranteze Ksiuşa. Timofei, slavă Domnului, este alt soi, s-a răstit Veronika. Fetelor, am spus, bărbatul nu are suficientă căldură! Este ca o casă în care caloriferele abia încălzesc, nu te poţi încălzi la ele. Depinde, a spus Nataşa. Bărbatul meu le are atât de fierbinţi, încât ţi se face greaţă. Deşi nu pot să nu recunosc, medita ea, că acum, când femeile au început să-i vâneze deschis pe bărbaţi, emisia de căldură masculină în general a scăzut simţitor. Ksiuşa s-a apucat să o gâdile, pentru ca teoriile să-i iasă printre râs. Am privit-o pe Nataşa, blana înţepătoare, sânii subţiri, ca un şezlong, am privit-o şi am îmbrăcat-o din nou: nu, mulţumesc!

Iar cum s-a reflectat în oglindă Viktor Haritonâci, i-am şi amintit de ticăloşia şi judecata lui, de batjocura şi de mârlănia lui, aveam ce să ne

amintim împreună, să bem un coniac, numai că eu am rămas parcă impasibilă, aşa că mie asta chiar nu mi-a plăcut deloc, dacă e să judecăm după oglindă, iar în ea se oglindiseră lucruri diferite: şi Carlos, ambasadorul latino-american, nepot al preşedintelui, şi vechiul meu prieten şi fost iubit Vitasik Merzliakov, care s-a ascuns, ca struţul, în nisip, şi chiar acest cretin de Stepan, care m-a lovit în intersecţie, intrând în coapsă cu toată puterea: eu m-am aruncat pe trotuar speriată de moarte, mă uit

— El stă deasupra mea, şi el speriat de moarte, şi se leagănă, pentru a tulbura toate normele circulaţiei publice, aşa că noii prieteni mă asigurau că Stepan m-a lovit intenţionat, numai s-a prefăcut a fi beat. Nu voia să mă omoare, ci să mă lase infirmă. Pentru că forţa mea e în frumuseţe, aşa se scria în ziare şi aşa credea şi Leonardik, numindu-mă în această privinţă geniu, nu-l contraziceam, dar m-am supărat: aveam o comoţie cerebrală parţială, el mă implora să-l iert, venea de la o aniversare, iar pe coapsă se conturase o vânătaie mare cât Marea Neagră şi de forma ei

— Aşa lovitură! El se văita, mi-a oferit şi bani, şi chiar, privindu-mă mai bine în toiul nopţii, s-a şi îndrăgostit de mine. Ori s-a prefăcut îndrăgostit, ori s-a îndrăgostit special, cine mai ştie? Deşi noii prieteni erau convinşi, îmi tot aminteau diferite poveşti asemănătoare. Boris Davâdovici mi-a dat un exemplu clasic cu un actor evreu şi un camion şi a mai dat un exemplu cum unui activist i-au dat cu sticla în cap, tuturor li se părea că sunt persecutaţi, iar Ksiuşa a spus aşa:

— Degeaba se chinuieşte. Orice-ai face, fără minuni nu se poate.

Iar eu am ţinut minte. Şi, când m-am hotărât, le-am spus că am, se pare, capacitatea de a resorbi necurăţenia revărsată, simt aşa în mine o astfel de forţă neclară, şi Veronika, în ceea ce o priveşte, îmi pune o întrebare despre agresor şi aude ca răspuns că literalmente în fiecare lună se repetă această fugă pe stradă, această scară murdară, paşi în sus pe scară, eu m-am ascuns într-o nişă întunecată şi el mă ajunge în sfârşit: monstruos şi minunat!

— Ei, atunci încearcă! spune Veronica, dar totuşi fără niciun fel de entuziasm. Pe ea n-o tulburau problemele sociale, deşi, ce să spun!

— De parcă Timofei era mai bun decât ceilalţi! Şi-a găsit înlocuitor din piele, o putoare şi o ticăloşie, aşa cum nu mai întâlneşti în Capitală! Eu

nu o aprobam, dar dacă am ajutat-o, îi invitam pe oameni ca atmosfera să fie veselă, total dezinteresată, deşi Veronica se considera prietenă, gătea bine, cu un sentiment aparte îmi aduc aminte de plăcinta ei de lămâie, şi Timofei primea mereu bucata cea mai bună şi mârâia sub masă, niciun pic de atenţie, de parcă acum jumătate de oră n-ar fi fost participant la reprezentaţie. Eu, în orice caz, eram uimită de abilitatea lui, dar şi musafirii erau cuprinşi de o stare de spirit tulburătoare: începeau să se sâcâie şi să se enerveze unul pe altul, gazda însă le demonstra arta lor, iar în loc de oglindă, care n-o avantaja, noi eram oglinda, ea aduna câte douăzeci şi cinci de ruble, adică de pereche, iar dimineaţa, după ce luam repede micul dejun şi-l ameninţam pe Timofei: nu urla!

— Plecam la serviciu, la laborator, iar Timofei, parazitul, umbla ca un stăpân, tacticos, prin apartament, făcea duş, se agăţa de telefon şi nu prea ne băga în seamă, probabil cu excepţia mea, pentru că se obişnuise şi lua mâncarea: eu îl mângâi, îl bat pe spinare: băiat deştept!

— Iar Veronica, mă uit, se uită cu o suspiciune permanentă, e geloasă

— Nu-i nimic, scăpase chiar prea uşor, chiar nimeni n-a pocnit-o, iar eu, pot spune, sufăr degeaba din cauza unei iubiri nevinovate pentru Leonardik.

Leonardik, în ziua împăcării, a primit o distincţie pentru curaj, dar nu-mi părea rău, pentru că mi se făcuse dor de el şi aşteptam cererea în căsătorie, dar, după ce m-am săturat şi am decis că m-a adus la disperare, V.S. Din nou o făcea pe importantul şi chiar de câteva ori s-a comparat involuntar cu Tiutcev (Feodor Ivanovici Tiutcev, poet rus (1803-l873), *n. Trad.)*. Numai că el, cică, se apucă să descrie iubirea fatală nu în troheu, ci într-o alegorie în proză. Povestea, ca de obicei, se petrece pe front, iar eu, se înţelege, sunt infirmieră. În general, explică V.S. Că se pregăteşte să mă eternizeze, adună material şi chiar se uită la mine mult timp printre gene, memorând trăsăturile iubite: ochii de culoarea valului marin, nici verzi, nici cenuşii, enigmatici, infirmieră îndrăzneaţă, iubăreaţă, iar el, un colonel rănit, în vârstă, o observă şi se îndrăgosteşte şi el, uitându-se cum râde ea cu locotenentul, plină de viaţă. Ca o femeie educată cu înclinaţie spre poezie, ştiam că Tiutcev, în pofida versurilor sale, nu s-a despărţit de soţie, iar Leonardik face aluzie la paralele: scriu, cică, pe fondul evenimentelor mondiale ale ultimului război, îşi împărtăşeşte cântecul de lebădă într-un

interviu dat unei reviste literare, şi pe infirmieră o înzestrez cu ochii tăi migdalaţi.

M-am prefăcut că sunt bucuroasă, dar, de fapt, am tăcut, pentru că văd în asta refuzul lui categoric şi i-am spus că nu mă mai pot întâlni cu el, odată ce m-a înşelat, iar în privinţa portocalelor, astea sunt istericale, este o chestiune feminină: ISTERICALE!!! Şi, mă rog, nu trebuie, ţuţulică, să mă convingi şi să-mi săruţi mâna, vreau să mă căsătoresc, să nasc copii, şi atunci îmi răspunde pe neaşteptate: ei bine, fie ca tine, n-o să ne mai vedem niciodată, dar eu te voi descrie şi voi suferi ca şi cum ai fi murit, mă duc să pribegesc la congresul de la Geneva şi mai departe, pe muntele Montblanc, şi o să-mi aduc aminte, o să sufăr, iar acum, draga mea, adio, numai uite, înaintea despărţirii apropiate, de rămas-bun, să ne iubim, ca acel colonel singuratic, ieşind din spitalul militar, iar acolo fie că au început să bombardeze, fie că erau şi alte evenimente, numai ce moare infirmiera îndrăzneaţă, chiar el o împuşcă cu un revolver rumegând, pentru că ea va fi din nou cu locotenenţii şi el nu mai poate îndura asta, iată că el o împuşcă şi pune totul pe seama operaţiunilor militate, iată, cică, intriga cărţii la care va plânge toată ţara, numai că mă tem, era pierit de încântare, că o vor interzice (altă dată, după cină, visa să creeze ceva interzis), a fost comandat şi un libret de operă, şi în cinematografie a început agitaţia, cine va scrie scenariul: el stă deasupra ei, cu picioarele desfăcute, cu pistolul fumegând, în depărtare arde o garnitură de tren, iar pe cer zboară spre Vest bombardiere uşoare: un amestec de Tiutcev şi de colonel creţ, iar apoi el pleacă să cucerească Varşovia, sau Praga, sau Copenhaga, dar, din punct de vedere moral, rămâne nepătat, are şi o soţie, leită Zinaida Vasilievna, uite acum într-adevăr e o isterică autentică, crucea lui de acasă, patru ani antebelici i-a petrecut mohorâtă, ca opărită, dar de ce

— E secret.

Zinaida Vasilievna Sârţova-Lominadze.

Tu eşti ultima muză a mea! Pentru tine mă apuc din nou de condei, dar el nu de condei se apuca, ci de mine, şi se emoţionează, şi mă roagă să fiu cu el extrem de sinceră, ca el să se târască pe podea şi să cadă la picioarele mele, iar eu îl împingeam cu piciorul şi nu cedam până ajungeam să ne încăieram, şi el îmi strecoară în mână cureaua şi a încuiat şi mai bine uşa de la intrare, pentru orice eventualitate, în general, văd: dramă de adio. Eu şi

înainte de asta, nu vă ascund, îl biciuiam pe spate şi chiar găseam o alinare în asta, pentru că este un om mare, o relicvă. Eu, strigă, sunt o canalie mizerabilă, nu mai găseşti una ca mine să cauţi cu lumânarea! Nu m-am speriat de strigătele lui şi îl pocnesc pe bot cu toată satisfacţia, şi strig: mă doare-n cot că eşti un porc şi o canalie, că ai omorât şi ai dezonorat pe cutare, încât s-a căcat pe el, mă doare-n cot!

Tu m-ai înşelat pe MINE, înţelegerea NOASTRĂ, a mea şi-a ta, ai călcat-o în picioare, n-ai cutezat să te căsătoreşti cu mine, lacheu căcăcios! El şuieră şi este extaziat de cuvintele mele adevărate, îi place foarte tare, iar eu gândesc: nu-i a bine că te distrezi aşa. Ce crezi, mă joc cu tine de-a v-aţi ascunselea? Uite unde era Tiutcev! În pielea goală şi bătrân, se târăşte şi-mi preamăreşte frumuseţea, tu eşti frumoasă, Irina, tu eşti perfecţiunea, nu sunt demn de tine! Eu sunt un laş mincinos şi bătrân!

Răspund: taci, pederastule!

Se rostogoleşte la picioare, tremură, tu eşti zeiţa mea şi aşa mai departe, iar eu îl pocnesc pe spate! Pe spate!

— Şi nu prea îl cred: chiar eu uneori îl îndemnasem spre acest strigăt sălbatic. Strigă în voie, îl convingeam, borăşte din tine toată măreţia ta, şi Lazăr va învia, şi acela a înviat, şi acum, mă uit, înviază încetişor, şi o picătură tulbure îi apare căcăciosului. Eu, strigă cât îl ţine gura, te-am trădat, nu sunt demn de tine, dar fă-mi o ultimă plăcere, lasă-mă să te ling de la unghii până-n creştet, cu limba mea ticăloasă şi mincinoasă, lasă-mă, Irina, să te ling!

— Şi îşi înghite saliva, îşi ţuguiază buzele, pe buze are spumă, ei, gândesc, o să-ţi vin de hac! minţi, nu vei scăpa! Şi dă-i zgârieturi, lovituri, biciuiri, cotonogeală

— În timp ce linge, roşu ca racul, se îneacă şi şopteşte: pentru ultima oară, Ira, iartă-mă!

În asta consta cândva prietenia noastră: el îşi permitea, şi eu la fel, adică nici eu nu mă plictiseam şi, dacă e să gândesc la rece, unde ar fi fugit de mine?

— S-ar fi întors din nou târâş sau l-aş fi omorât, pentru că întrecuse orice măsură cu mine.

El şi după asta mi-a spus, pentru că, a spus, cum a venit, speriat, simt în tine un suflet-pereche, împreună suntem soţ şi soţie. Tu eşti mireasa mea nepământeană! Pe pământ mi-am ratat fericirea, înzestrat prin tradiţie cu talent, mi l-am pus integral în serviciul principiilor şi al liniştii personale, credeam că o să trăiesc aşa, o să mă mântui, dar în amurgul vieţii te-am văzut pe tine, mireasa mea, mi-am scos repede mănuşa, am scuipat pe toate şi am început să urlu că sunt ticălos! Iar alţi oameni, Irina, se consideră perfecţi până-n măduva oaselor, uite, zice, e o mică deosebire în justificarea mea, pentru că tocmai cu aceşti ochi

— Aici îşi băga în ochi unghia monstruoasă, mai să-l scoată, tocmai cu aceşti ochi am văzut eu multe, prea multe, dar nu am atins plăgile, pentru că îmi iubesc poporul, e adevărat, un popor lipsit de mânie şi de ranchiună, şi nu trebuie, nu trebuie să-l necăjeşti şi să-l tulburi!

N-am ţinut minte tot şi nu am mai întrebat o dată: nu eram spioană şi nu eram nici mare amatoare de recunoştinţă, pentru asta ar fi trebuit s-o pregătim pe Nataşa, ea ar fi aflat tot, numai că ei nu i s-a destăinuit, nu a lăsat-o să-i calce pragul, iar când odată a dorit să o vadă pe Ritulia, a refuzat tot în ultima clipă, iar eu îi tot descriam cum o să ne producem în faţa lui, el înnebunea, cerea, ţipa şi refuza, n-am nevoie de Ritulia, şi Ritulia a rămas acasă cu nasul pudrat.

El urlă şi linge, linge şi se bese, şi este roşu ca racul şi respiră inegal, eu îi zic: hai, lasă-mă şi pe mine. Şi dă-i şi suge! El a început să tremure, iar eu gândesc: tremură! Tremură! Vicleanule!

— Şi el tremură tot şi se scuză, şi mă imploră să-l las s-o facă clasic, botul e plin de sânge şi pe spate e numai jolituri, l-am pocnit binişor şi, după ce am obosit, l-am lăsat. S-a apucat să mă penetreze ca un flăcău, chiar m-am mirat. Hai, strig, dă-i bice! Nu fi puturos, gândac bătrân! El

— Şi mai repede!

— Iar eu strig: înainte! ura! Haide! Nu mai pooot!

— I-a căzut bărbia, ochii i-au ieşit din orbite de parcă l-a călcat un camion, obrajii îi tremură, şi călăreşte! şi călăreşte!

— Şi murmură ceva ininteligibil, iar apoi sperma lui amară de bătrân năvăleşte în mine! cum se mai prăbuşeşte! Cum începe să urle de extaz! Şi

eu

— O dată cu el, fapt care nu se întâmpla prea des, iar, dacă e pe bune, atunci a fost prima dată, că eu mai mult mă prefăceam, şi când lingea, eram la limită

— Acum! acum! dar valul se ducea, rămâneam fără nimic şi mă înfuriam: să te ia dracu'! prostule! Nu poţi, nu te băga! dar el se băga, putea, numai că eu întârziam, gândindu-mă mai degrabă la el, ca să creadă în puterile sale, care oricum erau o nimica toată, şi el s-a prăvălit şi a început să horcăie, şi scotea spumă pe nas şi pe gură, numai că nu mi-am dat seama imediat

— Mi-am mai tras sufletul puţin, iar Ksiuşa ascultă şi se uită la mine cu privirea ei roşcată, ascuţită

— Nu sunt probe, nu, numai speculaţii. Cum mi-am revenit, zic:

— Leonardik! Ce s-a întâmplat?

— Iar el horcăie îngrozitor, de parcă i s-au rupt măruntaiele, e timpul să chem doctorul, vreau să mă eliberez, dar el, simt, s-a făcut greu, însă viaţa, prin inerţie, înfruntă totul, vreau să mă eliberez şi-i prind involuntar privirea. Se uită la mine ca la o străină şi am înţeles imediat: nu vrea să moară cu mine, pentru că, oricum ai lua-o, nu cu mine a trăit, aşa mi s-a părut, adică nu ştiu, ar fi vrut s-o vadă pe Zinaida Vasilievna, poate că n-ar fi vrut nici el, sau pe Antoncik? Numai că se uită la mine chiar cu un fel de ură şi moare, văd, se stinge. Am început chiar să-l bat uşor pe obraji, unde, strig, sunt pastilele tale de inimă, nitroglicerină sau cum s-or chema, nu vrea să răspundă, am sărit din pat, unde să fug, ticălosule, răspunde!

— A mişcat din mână, cică, nu-mi mai trebuie, adică e târziu! Eu mă reped la telefon, avea un telefon original, în locul discului apeşi pe butoane, m-a învăţat să apăs şi am sunat la 100 (Serviciul de informaţii telefonice despre ora exactă, *n. Trad.)*, am auzit cât e ceasul, şi era târziu, în jur de unu noaptea, şi afară e primăvară, o noapte cu lună, ţin minte, a dat din mână, horcăie, cică, nu trebuie să suni, şi am avut o revelaţie: nu vrea să chem Salvarea, până la ultima suflare are grijă de reputaţie. Stă gol şi cu faţa plină de sânge. Eu zic: unde sunt tabletele? Şi că trebuie să sun. Iar el se uită la mine cu o privire ostilă şi nu răspunde nimic, nu spune nicicum un ultim

cuvânt, după ce a terminat, şi a terminat ca un flăcău, autoritar şi aprig, numai că s-a epuizat şi totul s-a rupt în el, şi mă uit

— Ochii se tulbură, ca la o vrăbiuţă care, ştiţi, îşi dă sufletul.

Fug să dau telefon la 03 (Telefonul Salvării, *n. Trad)*, explic incoerent, nu pot să explic deloc: nu ştiu adresa, niciodată nu i-am scris scrisori, care e, îi zic, adresa ta, iar lui numai de adresă nu-i arde, deja nu mai are nicio adresă, este deja ca o vrăbiuţă, ochişorii sunt tulburi... Nimănui nu-i doreşti aşa ceva, iar pe mine m-au mai şi luat să dau explicaţii: ce şi cum? A venit o mulţime de oameni! Şi dintre rude: Zinaida Vasilievna e la Truskaveţ, să-şi trateze vezica, Antoşka e în delegaţie. Numai eu am dat explicaţii la telefon, mă duc la el, mă uit: a murit! Să mă îmbrac mai repede că vin doctorii, hainele sunt rupte, el este lovit. Sună la uşă. Mă duc la uşă, altă problemă

— Nu se deschide, scârba! Nu pot deschide, încuietoarea e sofisticată, ca o barieră, lungă, lungă, în cinci coruri, n-am văzut aşa ceva în viaţa mea, strig prin uşă: nu pot să descui!

— Ei, pe partea cealaltă, înjură, aleargă undeva, văd că problema e serioasă, au început să spargă uşa, dar nici ea nu e standard, pe scurt, cât timp au spart-o m-am pus cât de cât la punct, iar pe el nu-l mai ating, stă şi se uită la agitaţia mea.

Şi cum au năvălit înăuntru au alergat spre el, se învârtesc în jurul lui şi-l dau peste tot cu iod şi încep să-l ungă cu ceva, şi imediat vin la mine cu pretenţii: dacă ai fi deschis la timp!... Dar ce pot să fac eu dacă nu mă pricep la încuietori, uite, spun, vedeţi ce încuietoare, iar ei spun: de ce sunteţi amândoi aşa de zgâriaţi ca pisicile, ce-aţi făcut, v-aţi bătut? Eu, evident, spun, vă rog, cum adică ne-am bătut? Ce spuneţi? Doamne, scriu şi din nou m-am emoţionat! Astăzi afară e un vânt rece, în rafale. Tare nu-mi vine să mă duc la magazin după de-ale gurii!...

Le-am spus doctorilor: daţi-mi mai degrabă şi mie ceva de liniştire, o injecţie, doctorii mă întreabă cine sunt eu, dar de-acum nu mai sunt doctorii. Parcă aş fi o hoaţă de argintărie de familie, dar cum să le explici totul? Îl iubesc! L-am iubit! Iar ei o ţin pe a lor: de ce sunt vânătăile? Ei bine, mă ruşinez, ne-am făcut de cap... ne-am jucat...

— Ce jocuri interesante, spun ei, şi se uită cu atenţie la buletin, şi stau în impermeabile până în zori, nu mă cred, iar dimineaţa totuşi îmi dau drumul, cică, o să vă mai chemăm, pentru că Zinaida Vasilievna e în avion spre Moscova, goneşte cu un bombardier de serviciu, va ajunge în curând, va stabili expertiza, în cap totul îmi vuieşte, dar mi-au dat drumul totuşi, mă gândeam: n-o să-mi dea drumul. Şi cum am ajuns acasă cu faţa zgâriată de Leonardik al meu, din nou mă iau la întrebări: nu cumva dumneavoastră aţi aruncat cu portocale? M-am înveselit: eu! Eu! Toată Moscova muzicală e la curent, iar ei spun: i-aţi cerut cumva ceva mai insistent? Funcţii mari, se vede după felul în care arată, se uită la mine de parcă m-ar sfâşia, l-am iubit, repet, lăsaţi-mă în pace, pentru mine e o tragedie, l-am iubit, mi-a promis că se căsătoreşte cu mine, o ura pe proasta asta bătrână de Zinaida Vasilievna, m-a iubit timp de doi ani, se pregătea să facă un film despre mine, am de la el următoarele cadouri: două inele de aur cu nişte safire mici de mâna a doua, semnul FECIOAREI pe un lănţişor din aur, parfumuri nenumărate, curii goale de bomboane, două perechi de pantofi, nu mă atingeţi, nu jigniţi o femeie, să vi se întâmple şi vouă aşa ceva, să vă moară şi vouă cineva într-un moment nepotrivit! A trebuit să povestesc detaliile care-l discreditau, dar ce-mi mai rămânea de făcut? Să fiu închisă pentru fantasmagoriile lui? Iar Anton, ticălosul, şi el s-a dezis de mine, cică nu mă ştie, iar eu zic: cum nu mă ştie? Am fost la vilă în prezenţa lui. Şi aici îmi amintesc, din fericire, de Egor, paznicul, aşa că şi pe Egor l-au chinuit, credeau că poate noi amândoi, şi pe soţia lui, Liusia, servitoare şi beţivă, mare amatoare de vin de Porto, iar pe ei, pentru că ar fi spus că m-ar cunoaşte, i-a dat afară imediat Zinaida Vasilievna, şi până la urmă s-a lămurit şi cu portocalele, mi-au fost de folos, s-au găsit martori, dacă n-au confirmat iubirea, cel puţin că am fost împreună în loja oficială, la Britten — şi au mai dat înapoi, iar bunicul cu lopata, după ce a terminat de săpat grădina, se întoarce şi — din prag: ştii cine a murit?

11

Şi-mi întinde ziarul. Iar în ziar este deja o pădure de semnături, o pădure întreagă şi portretul într-un chenar negru, gătit şi sever, de parcă s-ar fi fotografiat special, dar în adâncul feţei se vede că este puţin tulburat, parcă se scuză, şi m-am aşezat cu el în apă caldă, pentru a înăbuşi emoţia, şi urla deasupra mea boilerul, promitea să explodeze dintr-o clipă în alta, şi citeam, reciteam şi, vă spun drept, mă minunam!

Nu, şi mai devreme, desigur, ştiam, dar să fie aşa de celebru, să fie chiar aşa în toate, nu credeam, nu-mi imaginasem, te-am îndrăgit şi mai tare pentru necrologul tău, pentru că ai fost şi luptător, şi semănător, şi plugar, şi purtător de drapel, aşa cum nimeni nu va mai fi după tine, şi am pierdut toate acestea, dar moştenirea ta va rămâne mereu o baionetă de oţel din arsenalul celei mai rezistente arme cu bătaie lungă, stăteam şi plângeam şi-mi veneau în minte expresiile tale cu care mă onorai, spunându-mi peştişor de aur, discuţiile despre artă, călătoriile pasionante la vilă, îmi veneau în minte mângâierile tale şi iubirea ta. Ai fost un uriaş, nu degeaba îţi spuneam Leonardik al meu, şi cum îţi mai plăcea asta! Cât de bine am ghicit! Pentru că am avut intuiţie, şi-mi făcea plăcere să cred că ai murit întins pe mine, că ai salutat cu ultimul tău strigăt iubirea noastră şi că voi veni prima în urma sicriului, în orice caz, îmi imaginam, şi voi arunca prima pe sicriu o mână de pământ din cimitirul la modă, unde fiecare mormânt este un ecou al vuietului puternic al drumului din timpul vieţii şi unde sunt săpate tranşee pentru o mai bună legătură între ele, şi răposaţii dispun de telefoane, păcat numai că nu sunt chiparoşi, şi o poartă etern ferecată le protejează conversaţia.

Dar n-o să primesc permisiunea de a intra în această vale a durerii, n-o să-mi dea mandat de drept de vizitare a dragului de rine, strivit de o garoafă decontată şi de coroane departamentale, nu mă vor lăsa în sala în care, printre medalii şi gardă de onoare, te afli în costumul tău de oraş, ascunzând zgârieturile şi furtunile dragostei, vei fi expus în faţa unei mulţimi de organizaţii, elevi şi soldaţi (erau mulţi soldaţi), unde, întristaţi, îşi vor şterge lacrimile veterani celebri şi secretari ai culturii, unde te ia ameţeala de la flori şi de la cuvântări, nu, n-o să mă lase acolo.

într-o rochie neagră modestă, simpluţă, nemachiată, de parcă aş fi chiar o persoană străină ţie, o să vin să-mi iau adio de la tine împreună cu ceilalţi. În mâini o să am un bucheţel de cale albe.

Voi pune bucheţelul sub un freamăt de nemulţumire, o să fac pe neobservate semnul crucii asupra ta, care nu mai semeni deloc, cu faţa moartă umflată nefiresc, victimă sărmană a unei reanimări nereuşite, şi un isteţ vulgar o să-mi şoptească în urmă că nu cale, ci cinci kilograme de portocale ar fi trebuit să aduc, n-o să mă remarce cu ochiul lui vigilent neplâns Antoncik, în turneul lui de la Madrid, care strigase despre mine că

sunt un geniu al iubirii curate şi-şi bălăngănea ouăle în faţa pleoapelor mele obosite cu speranţa timidă a reciprocităţii

— Un om jalnic! —, şi nişte oameni vor veni pe nesimţite lângă mine şi mă vor reţine, şi feţele lor vor fi nemiloase, de parcă n-am venit să te conduc pe ultimul tău drum, pe tine, un om drag mie, ci am atentat la argintăria de familie, şi mă vor apuca de mâini ca pe o văduvă, şi din nou mă vor da afară în mod ruşinos, iar Antoşka, spionul va transmite mamei lui de pică şi ea va jura să se răzbune pe mine, de parcă nu eu, ci ea i-a auzit vaietele lui dinaintea morţii, de parcă nu pe mine, ci pe ea ar fi iubit-o, şi o ducea la concerte, şi la cafenelele izolate din preajma Moscovei, de parcă eu n-am dreptul la asta, şi voi începe să mă agit în mâinile păroase ale gărzilor, iar ei mă vor scoate pe sus şi mă vor trimite acasă cât timp acest public străin îi va aduce ultimul omagiu.

Iar eu mă gândeam: îi convine atâta mărinimie că vom plânge împreună pe mormântul soţului comun, pentru că nu banii voia să-i împărţim, nu averea, ci singurul sentiment sincer, pentru că ea l-a iubit pe el, iar el pe mine, şi mi-a propus să ne căsătorim, numai că-şi apăra cu sfinţenie căminul, îi părea rău de Zinaida, fiind nu numai un om genial, ci şi sensibil, se dăruia total, ieşind din mirajul liliachiu al televizorului, iar în suflet purta dorul, groaza de viitor, de aceea îşi ascundea sentimentele, de aceea şi scria, şi pleda, şi dovedea că nu trebuie să atingi rănile, pentru că ele sunt purulente, de aceea nu au dreptate nimicurile, fraţii lui de condei neînsemnaţi care sunt mereu nemulţumiţi, pentru că voinţa istoriei este mai puternică decât mintea tânără şi neformată. Şi cum Egor, gonit de la vilă, din cauza vinului depăşind bunul-simţ, a început să povestească despre el nişte flecuşteţe de anecdote, că nu se dădea în lături să se poarte ca un mitocan, dacă cineva era la mâna lui, şi să-l calce în picioare, şi în faţa Liusiei, slugă plecată, să apară într-un mod neaşteptat şi chiar uşuratic, încât o tulbura şi o ruşina pe tânăra fată, numai că pe Liusia nu prea poţi s-o tulburi!

— Ea ştie numai să dea pe gât Porto şi să bulbuce ochii, am înţeles că nimeni, niciun om, în primul rând familia lui de monştri, nu putea înţelege cel mai important lucru la el, numai mie mi-a arătat ce era mai important: acest chin nemăsurat pentru oameni, el tare ar mai fi vrut să le fie tuturor mai bine! Iar Egor, cum a murit el, zice: nu voia nimic, cică, şmecherul! Şi-l vor uita, cică, a doua zi, la comemorarea a patruzeci de ani nu se vor mai

reuni, iar dacă se vor reuni, asta numai pentru a înfuleca pe degeaba, pentru că răposatului îi plăcea să halească.

Este adevărat. Ne plăcea să ne îndopăm, şi chelnerii îl binecuvântau după comenzile noastre, înţelegând că în fata lor se află un om cu bani, nu un neica-nimeni, ci însuşi Vladimir Sergheevici care la masă nu permitea să se glumească, haleam mult şi bun, cine se mai putea compara cu noi în această artă a înfulecatului! Şi în urma acestei mâncări abundente şi generoase ne căcam aşa de frumos, parcă era un poem!

Nimeni nu l-a înţeles şi nu l-a iertat, toţi se grăbeau să scuipe pe mormântul proaspăt săpat, pentru că nu e adevărat că la noi morţii sunt iubiţi, sunt iubiţi la noi numai acei morţi care nu sunt iubiţi în timpul vieţii, iar cei care sunt iubiţi în timpul vieţii, după moarte nu fac cât o ceapă degerată. Şi dacă Zinaida Vasilievna m-ar fi invitat la pomană, i-aş fi iertat tot! Tot! aş fi fost prima protectoare a ei, prima prietenă, ne-am fi adus aminte împreună expresiile ochilor, ale gândurilor şi ale mâinii lui care miroseau a piele scumpă, din străinătate, şi clevetitorii, nedemni de unghiile lui, ar fi fost făcuţi de ruşine în mod public, dar s-a întâmplat invers, au căzut sorţii pe mine să trec în tabăra lor, pentru că răbdarea mea veşnică a ajuns la capăt, pentru că s-au gândit să mă dea afară fără niciun fel de scuze din sala în care era el, nu m-au lăsat să-i aduc darul meu modest, calele cu căpşoare albe, nu, nu cunoştea alinare sufletul ticălos al Zinaidei! Şi am rămas numai cu amintirile mele, cu strigătele lui, când nu avea, în afară de mine, cui să-i strige, ascunzând telefonul sub pernă, la care ne uitam mereu cu dispreţ şi se bucura că am găsit pentru el un cuvânt potrivit: căzătură!

— Da, sunt o căzătură! se bucura el.

— Căzătură! Căzătură! Cine mai îndrăzneşte să zică aşa despre sine, nu este oare creştineşte? Şi acum mărturisesc, ca o fiică a Bisericii Ortodoxe, stând pe marginea prăpastiei deciziei mele de a da naştere heruvimului meu fatidic:

— Nimeni nu s-a umilit în halul acesta!

— Da, am văzut tot felul de oameni mari care-şi smulgeau părul din cap, pradă unei căinţe confuze de o clipă, dar ce erau cuvintele lor în comparaţie cu biciul şi cravaşa lui Leonardik al meu, care s-a născut nu în secolul în care artele vor înflori în jurul picioarelor plinuţe renascentiste ale

Monei Lisa, în preajma altarelor iubirii şi ale visărilor primăvăratice? Iar ultima lui idee, referitor la colonelul care a împuşcat, ca Tiutcev, legătura lui nelegitimă, nu este oare aici un ecou surd al catastrofei? Oare nu aici bântuie dorul lui?!

Da, el iubea, şi dacă Zinaida Vasilievna, ieşită din minţi, l-a ameninţat cu sinuciderea, de care nu era capabil trupul ei gras, atunci el era pur şi simplu un sfânt, cine ar mai fi putut suporta toată această corabie ce scârţâia din toate încheieturile, care era vila sa, toţi aceşti paraziţi şi linge-blide, oameni total necredincioşi, în mijlocul cărora îmi era silă să fiu, şi nu întâmplător m-au scos din sala sufocantă, deşi nu spusesem nimic şi nu atentasem la nimic în mod clar, voiam să trec neobservată cum trece o iubire curată, însă ei m-au luat pe sus şi m-au îmbrâncit, şi în plus mi-au mai şi spus huligancă, şi bunicul, complotând cu ei, nu mi-a spus nimic despre asta. Aşa că de ce să fiu tristă dacă el a murit speriindu-se de mine ca de o molimă şi a fugit acolo unde joacă fotbalistul, iar timpul stă pe loc?

Şi să crapi pe patul de spital, Tihon Makarovici, deşi creştineşte nu sunt împotriva vindecării tale şi a continuării vieţii tale mărunte de băşinos bătrân, că eu nu mai sunt o fetiţă şi viaţa mea nu e roz! Mi-am pus o rochie simplă, sărăcăcioasă, nu m-am machiat, nu m-am pieptănat, eram cea mai frumoasă în acea zi de doliu a umilirii mele! Dar nu au permis să se observe supremaţia. Lumea e mică. Şi tocmai Viktor Haritonâci, vechiul şi credinciosul protector al meu, şi-a încruntat feţişoara lui de ţap, pregătind cazul urât al răzbunării, şi ardea de nerăbdare să smulgă de pe mine cuvertura, să intre cu capul sub cearşaful meu, să adulmece aerul iubirii mele nefericite Polina Nikanorovna, destrămătoarea iluziilor. Acum se străduieşte să mă învinuiască pe nedrept! Acum se bucură de lacrimile mele, pregătind toată această ruşine, iar Haritonâci? Ei, ce-i cu Haritonâci? El îşi va întoarce abătut privirea şi va începe şedinţa, şi eu, nepregătită, într-o rochie de vară înflorată, aflu dintr-odată multe lucruri noi despre mine, dintr-odată se lansează despre mine zvonuri insidioase, şi adunarea, în tăcerea umilirii, mă va exclude din lumea celor vii şi mă va alunga unde trenurile merg goale, fără niciun fel de marfă, sub protecţia tatălui meu chior care a pierdut deja darul vorbirii coerente, sub protecţia părintelui bădăran care a schimbat viaţa pe acalmie, asemeni morţii de viu.

Dar va veni din Fontainebleau pasărea Ksiuşa, care are acces numai la plăceri profunde, la plăceri voluptuoase, şi-mi va propune soluţia şi o

găselniţă îndrăzneaţă, şi eu voi fi de acord, şi ea îl va suna pe X., care s-a abătut de dragul ei de la pasiunea nobilă pentru spiţa bărbaţilor, pentru a lua cu el toate accesoriile sale şi a goni spre noi, şi atunci ea a spus:

— În acest simţ deosebit al lui X. Îţi vei găsi norocul. El va fotografia totul astfel încât vor rămâne numai dantelăriile artei, şi tu vei scăpa de vulgaritate! Şi a avut dreptate, Ksiuşa mea cea deşteaptă, şi nu mie trebuie să-mi pară rău, deşi presimt că ara depăşit acel prag când oamenii îi înţeleg pe oameni, şi totuşi de ce?

— Pentru că grădina mea era mai frumoasă decât a multora şi mulţi obişnuiau să vină în ea, şi mulţi bănuiau că o vor călca în picioare încă şi mai mulţi, şi nu aveau încredere unul în celălalt, şi nu credeau în sinceritatea mea, grădina era mult prea frumoasă, mult prea dulci erau poamele ei, şi am rămas cu poamele mele începute, şi au început să putrezească când dintr-o parte, când din alta, pentru că, ştiţi voi, nu-i o bucurie viaţa unei fete frumoase printre monstruozităţi!

Şi când a ajuns simpaticul fotograf X. Mare maestru şi prieten al elitei petersburgheze, dar insensibil faţă de femei, lucru care m-a intrigat totuşi, pentru că, în afara lui Andriuşka, pe care puteam să mă bazez cu curaj şi chiar să dorm alături de el, cum dormi alături de un nou-născut, nu aveam încredere în aceşti bărbaţi insensibili, văzând în ei un fel de afront personal, adică cum se poate asta! Şi nu am crezut în ei, presupunând că pur şi simplu nu pot, iar ei s-a dovedit că puteau, dar nu voiau deloc, şi ei ne vedeau aşa cum suntem, şi a venit atunci X. Cu aparatura lui modernă, cu accesorii aproape stranii, parcă erau pentru o vânătoare subacvatică, numai în catifea, unghiile ovale, plin de o delicateţe veche faţă de Ksiuşa noastră, în pofida ciudăţeniilor, şi Ksiuşei îi plăcea, ea sublinia şi nu ascundea, ca o învingătoare, şi Ksiuşa îi zice:

— Aşa şi aşa. Poţi s-o faci? X. S-a gândit un pic şi a răspuns:

— Să încercăm!

12

Dar iubit nu este cel cu care te culci, ci cel cu care-ţi place să te trezeşti dimineaţa, şi Viktor Haritonâci ştia aceasta şi nu putea să mi-o ierte, iar când Zinaida Vasilievna, vărsând rouă văduvei, a început să tragă pe spuza

ei o pensie grasă şi a început să se plângă de mine ca să-şi reabiliteze soţul pierdut, care a trăit cu mine doi ani şi ceva şi a fost fericit ca un căţeluş şi a murit cu un strigăt demn, când Zinaida Vasilievna şi-a pus în practică fapta ei criminală, eu habar nu aveam ce se întâmplă, îmi plângeam pierderea şi reciteam necrologul pentru a mă consola, şi bunicul, Tihon Makarâci, îşi ducea alături viaţa lui anonimă de stahanovist şi tăcea, de parcă n-ar fi fost implicat, iar când Viktor Haritonâci bucuros, cu vibraţii intime, m-a invitat să trec pe la cabinetul lui, n-am avut nici cea mai mică bănuială, ci mă gândeam că nu se poate linişti nicicum şi, se pare, a venit vremea să plătesc pentru viaţa mea privilegiată, numai că degeaba, mă gândeam eu, afişează relaţiile noastre şi se mândreşte cu mine în ochii colectivului şi ai Polinei Nikanorovna, care mereu a crezut că o femeie fără sutien nu este o femeie, ci ultima creatură, pentru că bustul Polinei Nikanorovna de mult nu-i mai da ascultare, şi niciodată n-aveam cum să ne înţelegem una pe alta, deşi vom mânca împreună multă pâine şi sare la masa comună în timpul călătoriilor prin târguri şi bâlciuri, unde în autobuzul în care ne duc să ne schimbăm se înghesuie ca la carne, iar Nataşa, vegetariana lui Dumnezeu, răsucind cu mâini rapide tortul unor cuvinte abstracte, cum că filosofia cărnii conduce lumea şi prin carne Dumnezeu şi problemele veşniciei nu se văd prea bine şi, când mergea, refuzând carnea, vedea componenţa aerului şi-i zâmbea, vedea chiar şi microbii, iar Veronica o lăuda şi-i dădea lui Timofei al ei carne, ca să fie puternic şi rău, iar când Viktor Haritonâci, cap de ţap, m-a invitat să ne vedem, eu, desigur, am simţit că nu-i a bine, am nas, slavă Domnului!

— Şi am hotărât să refuz propunerea, dar el a insistat aşa de mult şi delicat, că m-am gândit că e nerăbdător, sau că a auzit ceva şi vrea să-mi spună, îi plăcea mereu să-i povestesc câte ceva, le comparam meritele, cine, ce şi cum, orice, numai povesteşte-i despre merite şi abateri, şi-l distram povestindu-i, şi lui îi plăcea foarte mult, că ministrul nu era al industriei grele, dar nici al uneia prea uşoare, un om cu calităţi uimitoare, era supărat pe mine pentru că la un picnic de gală pe malul Moscovei stăteam turceşte, după ce mi-am dat jos cârpa udă a costumului de baie dăruit de aceeaşi Ksiuşa Mociulskaia, care şi ea critica filosofia cărnii, şi ea, ca şi vegetariana aia, se pronunţa răutăcios asupra puterii ucigătoare a timpului, dar numai eu cunoşteam această veşnicie, unde nu numai profunzime nu-i, dar nu-i nicio bucurie: adică este numai o mlaştină de netrecut în care dispar camioane şi băiatul curios, stând pe vine, din vecini, şi pe mine m-a ars, acest cablu, m-a

zgâriat pe obraz, şi-n fundătura asta, mersi, nu vreau, iar Ksiuşa, crescută numai cu muşchi file şi numai cu nazuri, din copilărie, elevă care nici nu terminase clasa a zecea, se săruta cu colegele, iar tatăl meu chior mă păzea şi se purta rău cu mine nu total dezinteresat, şi mie-mi trecea totul pe lângă urechi: despre Dumnezeu care, cică, nu prea se vede prin carne, mulţumesc mult! iar Viktor, deci, Haritonâci era satisfăcut de încurcătura ministrului şi se mira de uşurătatea lui, pentru că ăla credea că eu educ copii de vârstă preşcolară, cu asta mă ocupam, şi râdea din suflet cu o voce de bas răguşit, şi cum m-am aşezat turceşte la acel picnic, cu faţa spre râu, s-a simţit prost şi că se încalcă protocolul, pentru că nu era singur, ci într-o companie, şi li s-a oprit în gât şaşlâkul, ca să nu spun mai mult, şi mie puţin îmi păsa: stau jos, mă simt bine, iar ministrul moare în curând de cancer, dar înainte de asta s-a împăcat cu mine şi chiar am făcut cunoştinţă cu mama lui bătrână, aceasta este, zice, Ira, despre care ţi-am povestit, şi el era, fapt caracteristic, văduv, şi mamei lui i-am plăcut foarte mult, numai că el a murit, l-a ars boala, îi aduceam pachete, în salon avea televizor color, iar doctorul îmi spunea: chiar dacă se va pune pe picioare, tot nu va mai putea să fie bărbat, şi eu spun: nu-i nimic, nici nu trebuie! Iar doctorul, la asta: sunteţi o femeie foarte nobilă!

Aşa mi-a spus doctorul acela, iar ministrul nu s-a mai făcut bine, cu tot spitalul, s-a stins într-o lună, ghinion total, iar dacă s-ar fi făcut bine, Aleksandr Prokofievici s-ar fi căsătorit sigur, un om minunat, o figură luminoasă, numai cam aspru, şi niciodată nu mi-a iertat că stătusem turceşte şi mă tot întreba îndurerat: dar de ce stăteai tu turceşte? De ce?

— Iar eu, fapt foarte important!

— Îi fusesem prezentată mamei lui bătrâne, cum se cuvine, şi chiar am luat masa împreună, pe o faţă de masă albă scrobită, şi cu vaze de cristal, şi ei i-am plăcut foarte, foarte mult bătrânei, şi Viktor Haritonâci, care respecta funcţiile, se bucura pentru mine şi se entuziasma şi mai tare şi-mi promitea că mă va muta neapărat să fiu regină pe scenă, şi în loc de asta nu s-a întâmplat nimic, şi a scris el un bileţel protectoarelor mele în care se justifica că eu, zice, la dorinţa mea, din cauza marii pierderi, şi Zinaida Vasilievna şi-a şters o lacrimă şi a rămas fără ea, pentru că proslăveau iubirea mea, o făceau cunoscută public în expresii neclare, dar cine trebuie va înţelege, dar până atunci el mă cheamă cu o voce linguşitoare şi nu mă previne deloc, la ora unsprezece, aşa că eu sunt călduţă, chiar din pat am

venit la el, uimită de dorinţa lui. Mă uit: emoţie, şi toţi se uită la mine, mă gândeam, la mărgele, am pus nişte mărgele latino-americane, de ametist, de la Carlos, pentru a-i plăcea acestei stârpituri, dar ce să văd — toţi se uită la mine şi secretara lui mă conduce în sala unde aveam prezentările, şi masa verde este plină, numai că nu pentru banchet, şi la ea se află Viktor Haritonâci şi alţi reprezentanţi, şi Nina Cij. O ştiu bine pe Nina Cij. Îi plăceau rulourile cu cremă opărită şi nu ştia pe unde anume ne pişăm, şi când a făcut cistită mă întreba, şi eu i-am spus, dar aşa nu am fost prea apropiate, şi Polina stă şi se uită la mine triumfător, şi Sioma Epştein este aici, Viktor Haritonâci îşi fereşte privirea şi spune, cică, de mult a apărut nevoia de a dezbate şi a venit vremea, şi-i dă cuvântul Polinei — căţelei — Nikanorovna, care, fiind şefa mea directă, trebuia, cică, să exprime opinia generală, şi sare din locul ei Polina Nikanorovna şi aleargă la tribuna improvizată, la microfon, de parcă ar comenta ţinuta mea şi toţi se vor zgâi şi vor şuşoti, iar eu încă nu înţeleg nimic, dar mă gândesc de ce au venit cu toţii, şi chiar şi pe uşă se iţesc croitori în jachete matlasate şi cu bolduri în dinţi, şi cusătorese de diferite vârste, cu bluze uşoare, semi-transparente, ei de ce dracu au ieşit din ascunzătorile lor? Niciodată n-a fost atâta agitaţie în biroul nostru de când a ars arhiva de la cadre, iar eu stăteam picior peste picior, iar Polina începe să strige la mine că nu trebuie, cică, şi că mi-am spânzurat mărgelele, iar un bărbat necunoscut, la care, văd, Viktor Haritonâci se uită cât îl ţin puterile şi-l imită, spune şi el că nu e în ordine, şi staţi, în sfârşit, cum se cuvine! Bine, stau, şi Polina începe ba de una, ba de alta, despre disciplină şi înfăţişare, exterioară şi interioară, că, cică, pe cea exterioară deja am şi văzut-o, tot felul de mărgele, iar în ceea ce o priveşte pe cea interioară, este la fel, dacă nu mai rău, şi ar fi interesant, prin urmare, să întrebăm ce părere, zice, are Tarakanova, pe ce se bazează, numai că acum e cam târziu să întrebi, pentru că nu o dată, cică, au întrebat-o, nu o dată au chemat-o şi au discutat, şi chiar ea, şi iată, şi Viktor Haritonâci a avut, cică, discuţii cu ea despre înfăţişare, numai că totul mergea şi mai rău, şi disciplina îi scăpa din mâini, şi acest lucru s-a reflectat dezastruos, iar munca este specifică, ochi în ochi, şi dacă timpul liber se remarcă prin neruşinare, atunci ne influenţează pe toţi, nu e pur şi simplu o chestiune personală, şi iată, se dovedeşte că se deosebeşte, că, cică, veneau tot felul de semnale, din toate părţile, dar şi eu le-am văzut de câteva ori, când în călătorii cu o sarcină complexă se întâmplau lucruri nepermise sub forma unor bărbaţi, precum şi alcool, se ajungea chiar până la spirt, şi acest lucru

se vedea pe faţă, mai ales bărbaţii, care literalmente îi dădeau târcoale, ca muştele, însă mierea, iertaţi-mi expresia, era râncedă! Nu era a noastră! Şi lipsa disciplinei, despre care s-a declarat în public, şi noi am acordat atenţie, numai că acest parazitism mascat, să spunem drept, şi un bărbat necunoscut în faţa căruia Viktor Haritonâci ia poziţie de drepţi, aprobă, şi sala, adică tovarăşii mei deci, îl ascultă, şi Polina anunţă că s-a terminat, cum se zice, răbdarea şi că e timpul, cică, să decidem, şi mărgelele nu mă mai ajută, şi nu mai am de ce să le flutur, dar şi cuviinţa vestimentară este cunoscută, iar că bustul ei are o viaţă independentă şi atârnă la scăldat, ea n-a zis, dar mi-a reproşat şi asta, şi eu tot stau şi clipesc din ochi, nu m-am trezit încă, pentru că, la fel ca şi Ksiuşa, nu dispreţuiam somnul şi nu-mi plăcea să trăiesc dacă nu dormisem suficient, iar aici Nina Cij, căreia îi plăceau rulourile cu cremă opărită, s-a înroşit de emoţia cuvântării şi bâiguie că, cică, ar fi fost bine dacă ar fi fost numai fumatul şi bărbaţii care veneau ca muştele, dar mai e şi altceva, şi, zice, nouă asta ne e total străin şi nu înţelegem de unde apar unii ca ăştia, iar Sioma Epştein, care a luat cuvântul mai înainte, anunţă că s-a îndoit mereu, numai că era înconjurat, cică, de un climat nesănătos, chiar

— Cum să spună? De admiraţie, ce spui, zice, în faţa cui, cică, s-a minunat, nu oare în faţa unei iluzii vizuale, deoarece climatul este aşa de nesănătos, parcă aruncă o piatră în curtea lui Viktor Haritonâci, numai că ăluia nici nu-i pasă, ci stă, este revoltat, dar conduce şedinţa, iar croitorii cu acele în dinţi se uită din uşă, şi simt: cum s-au mai schimbat lucrurile! Şi aici, niciuna, nici două, sare Nina Cij, tot reprezentanta mea, ei bine, Epştein ce zice, e mare călător prin străinătăţuri şi legiuitor local, şi Nina Cij asta, reprezentanta unui destin ratat, pe care din milă o duceam să vadă orchestra la restaurant, unde nimeni nu o invita, când călătoream prin Necernozemie (Cea mai mare regiune agricolă şi industrială din Rusia Europeană (cuprinde 23 de raioane şi şase republici) *n. Trad*, şi ea, niciuna, nici două, anunţă că, dacă ar începe dintr-odată războiul cu chinezii, oare Irina Tarakanova s-ar fi înrolat voluntar şi şi-ar fi dat jos mărgelele? Întrebarea este, zice, serioasă, mai ales în lumina evenimentelor, iar Polina se grăbeşte să adauge că, la o adică, Tarakanova nu s-ar fi înrolat la voluntari, ci ca amantă a renumitului general Vlasov (Andrei Andreevici Vlasov (190l-l946), general-locotenent al Armatei Roşii. În cel de-al Doilea Război Mondial a comandat un corp de armată, fiind adjunctul comandantului frontului de pe Volhov, comandant al Armatei a doua (frontul de pe Volhov), în 1942 fiind încercuit. După ce a fost în prizonierat,

a comandat Comitetul de eliberare a popoarelor din Rusia (KONR) şi Armata rusă de eliberare (ROA), alcătuită din prizonieri, numiri *vlasovţî.* În mai 1945 a fost prins de trupele sovietice şi spânzurat (*n. Trad)*, ar fi fost o zăpăceală totală, iar noi o ţinem, şi nu este oare un sacrilegiu că ea este reclama chipului şi asemănării noastre, a mersului şi chiar, dacă vreţi, a coafurii, şi de la cine să iei exemplu, de fapt? Epştein strigă: că doar nu din Polonia!

Şi eu strig: ei, asta e prea mult! Şi mă gândesc la ce, zic, fac ei aluzie, la care Vlasov, adică ştiam, nu sunt proastă, dar ce-are a face el aici? S-a sculat patriotismul în mine şi strig:

— Nu e adevărat! Este prea mult! Iar ei îmi răspund că nu e prea mult, totul este adevărat şi că, cică, a venit vremea să tac, nu să flutur din mărgele, iar eu flutur din mărgele şi-i las pe oameni total nedumeriţi, şi pentru asta să mă trageţi la răspundere în faţa bărbaţilor şi femeilor care s-au adunat aici, că eu n-am de ce, zic, să protestez împotriva acestui fapt, pentru că şi aşa totul e clar, iar Nina Cij mai declară că ar fi fost bine dacă erau numai bărbaţi şi alcool, şi în hotel parul era răvăşit, dar că aici mai sunt implicate şi femei, şi nu era de bine, atunci uite că apare o imagine total funestă şi ameninţătoare, şi Sioma Epştein zice că nu va fi îndurare, iar un bărbat necunoscut, pe nume Dugarin, s-a injectat de tot şi s-a uitat la mine aşa de semnificativ, încât m-am calmat şi chiar m-am hotărât să nu mai răspund la clevetiri şi mi se spune că este şi în interesul meu să ascult, de parcă faptele mele nu sunt prea modeste şi frumoase şi ei trebuie să mă judece! Dar am tăcut şi ascult în linişte.

Şi s-a făcut atunci o coadă mare, unul mai bun decât celălalt, şi toţi mă peţesc ca mireasă a renumitului general şi descoperă la mine alte şi alte neajunsuri şi mă critică, şi chiar croitorii, cu hainele necusute, iau cuvântul şi-şi preamăresc articolele şi cer ca aceste articole să nu fie pângărite de mine cu şiretlicurile mele şi să nu le port, dar eu nici nu voiam asta, totul era un rahat mare, dar totuşi e ciudat să aud, iar Viktor Haritonâci se tot enervează şi-mi evită privirea, iar Polina Nikanorovna nu a mai rezistat şi a început să plângă din cauza lipsei de iubire faţă de mine ce se tot acumulase, n-a mai rezistat, şi atunci Nina Cij a început s-o liniştească şi să-i ofere rulouri cu cremă opărită, şi au început să înfulece lacom sub privirile tuturor, de parcă erau la patiserie, şi pe mine nu mă lasă nici să-mi mişc mărgelele, s-au năpustit asupra mea, păduchi nenorociţi, iar eu stau şi nu mă

apăr, ascult cu atenţie, şi s-a liniştit acum Sioma Epştein, şi deja s-a stins acum mânia nepotolită a necunoscutului pe nume Dugarin care adusese şi el câteva exemple ale influenţei mele dăunătoare asupra colectivului, că v-aţi uitat bine la ea şi chiar poate aţi lăudat-o, râvnind înfăţişarea ei exterioară şi judecând prea puţin conţinutul interior, şi m-am gândit eu că totul se apropie de sfârşit, se potoleşte furtuna, dar nu era aşa: năvăleşte în arenă îngerul meu protector, apărătorul intereselor mele personale, Stanislav Albertovici Flaviţki, şi zice graseind cu o voce dulce:

Stanislav Albertovici. Sunt străin numai după înfăţişare, iar după dispoziţie sunt foarte limpede, şi eu, dragii mei pacienţi, de nenumărate ori i-am făcut Irinei Vladimirovna avorturi şi le-am pierdut şi socoteala. N-o să le număr acum, pentru că am pierdut socoteala lor şi nu ţin minte cifra exactă, deşi secretul medical nu are în faţa dumneavoastră o importanţă prea mare, pentru că dumneavoastră sunteţi voinţa sindicatului care v-a trimis.

VIKTOR HARITONÂCI. Bineînţeles.

POLINA NIKANOROVNA *(plângi).* U-u-u-u-u!!!

NINA CIJ. Bom-bom-bom!

DUGARIN. Mai departe.

STANISLAV ALBERTOVICI *(cu însufleţire).* Şi de fiecare dată am fost uimit!

VIKTOR HARITONÂCI. Corect!

STANISLAV ALBERTOVICI. Nu semăn cu Irina Vladimirovna Tarakanova câtuşi de puţin, dar ţin minte bine cuvintele ei despre faptul că nu doreşte să nască copii nedoriţi, deşi, ca doctor, nu-i doresc răul, ci doresc să se mai gândească.

POLINA NIKANOROVNA. N-o să se mai gândească!

GENERALUL VLASOV. A fost însoţitoarea mea de legătură.

SIOMA EPŞTEIN. Criminalo! Ar trebui să ţi se scrie în frunte!

STANISLAV ALBERTOVICI.

Noi, oamenii în halate albe,

Noi o condamnăm cu mânie pe bunica avortului rus.

Noi, oamenii în halate albe,

N-o lăsăm în casa noastră pe bunica avortului rus!

POLINA NIKANOROVNA. Eu sunt Polina Nikanorovna!

STANISLAV ALBERTOVICI. Sunt nespus de bucuros!

SALA. Prietenie. Prieteni-i-i-i-e!!!!

CROITORII. Priviţi, băieţi, generalul!

GENERALUL VLASOV *(în lanţuri, cu gleznele în apă, plin de şoareci)*. Toate intenţiile criminale i le datorez Irinei Vladimirovna Tarakanova, o aventurieră italiancă, concubina lui Mussolini.

Croitorii *(plâng şi cântă)*.

Gândacul (Rus. *Tarakan,* o posibilă referire la numele eroinei, Tarakanova*, n. Trad.)* şi păianjenul Locuiesc în casa noastră. Candidaţi în ştiinţe Gândacul şi păianjenul Pederaştii!

NINA CIJ. Bom-bom-bom!

Volina Nikanorovna şi Stanislav Albertovici se sărută sub privirile tuturor.

VIKTOR HARITONÂCI *(aplaudă violent)*. Aşa da caz!

EU *(ţipând)*. Şi tu, bunicule!!!

Bunicul, fără să se oprească, trece pe lângă mine, cu medaliile şi ochelarii strălucind.

Elâsi curăţa medaliile cu praf pentru dinţi. Nu aproba pasta de dinţi ca fiind o noutate dăunătoare fi periculoasă, care inducea poporul în eroare. Bunicul urcă la tribună.

Cuvântarea Bunicului.

Dragi tovarăşi!

Nepoata mea, Irina Vladimirovna Tarakanova

(tace).

VIKTOR HARITONÂCI. De ce ai tăcut?

Bunicul *(tace).*

VIKTOR HARITONÂCI. Aveţi textul.

Bunicul. Mi-a căzut.

VIKTOR HARITONÂCI *(anunţă).* I-a căzut.

BUNICUL. Pot să spun aşa? Simplu.

DUGARIN. Vorbeşte, bătrân stahanovist!

BUNICUL. Ei, să încep prin a spune că atunci când iese din casă nu închide niciodată lumina şi robinetul de gaz din baie nu-l închide, şi din cauza asta poate să ia foc şi o să ardă dracului totul, iar eu nu vreau să fiu o victimă a incendiilor, nu pentru că, se poate spune, am trăit ca să ajung la bătrâneţe victimă a incendiilor, ci pentru că se plimbă prin apartament într-un halat japonez chimono, nu-mi pare rău, distrează-te, dacă n-ai niciun pic de conştiinţă, şi dintr-o dată sare din pat sau din vreun colţ la telefon şi dă-i vorbă, eu *(către Dugarin),* fiule, sunt altfel, însă pe mine, ca om bolnav, mă traumatizează, şi uneori ei mai rămân noaptea la ea în cameră, hohotesc şi se stropesc, de parcă n-au unde în altă parte, şi din nou apa invadează chiar şi coridorul, şi mai şi fumează în pat, iar eu mă agit, nu pot dormi, totuşi îmi e necaz, dacă ajung victimă a incendiilor la bătrâneţe, sau chiar mai rău: odată, nu mint, am văzut în patul ei o întreagă baltă de sânge, am vrut s-o întreb, dar, vă spun sincer, m-am temut, mai ştii, dar era o baltă, dar că umblă cu halatul japonez chimono n-am niciun fel de pretenţie, pentru că e un halat bun, deşi e o mârşăvie, desigur...

VIKTOR HARITONÂCI. Ce concluzii tragi de aici, Tihon Makarovici?

BUNICUL *(oftează).* Ce concluzii să tragi...

VIKTOR HARITONÂCI. Ei, dacă puteţi trăi la un loc.

BUNICUL. A, despre asta!... Ei, să încep prin a spune că a trăi la un loc din cauza ameninţării incendiului, mie, ca un om respectabil, nu-mi prea vine. Şi n-am nevoie de niciun fel de protecţie din partea ei! S-o ia dracu'! *(bate din picioare).* Sala. U-u-u-u-u-u-u!!!!

Se aude o împuşcătură. Ce să fie'? S-a împuşcat generalul Vlasov.

CROITORII *(scandează).* Erou cu gaură! Erou cu gaură! Erou cu gaură!

O CUSĂTOREASĂ ÎN BLUZĂ ALBĂ. Fetelor! Haideţi să-i smulgem părul! Să-i scoatem ochii cu boldurile!

FETELE. Haideţi!

VIKTOR HARITONÂCI *(sever).* Ei, ei! Fără huliganisme!

NINA CIJ *(jubilând).* Bom-bom-bom!

SIOMA EPŞTEIN. De ce s-a împuşcat cadavrul generalului Vlasov?

POLINA NIKANOROVNA *(delicat).* Cine mai ştie?

Cadavrul generalului Vlasov *(cu accent sudic).* Nu m-am împuşcat. Toate cele păcătoase i le datorez Irinei Tarakanova!

VIKTOR HARITONÂCI *(mie).* Ei, ce mai zici acum? *(se uită cu ură).*

Eu *(stând la tribună).* Nu l-am iubit niciodată *(spre cadavrul generalului Vlasov)* pe omul acesta. Am iubit pe altcineva. Foarte! Totul s-a întâmplat din cauza lui!!! Eu... eu... eu... *(leşinând).*

Se lasă seara. Sunt, ca mai înainte, culcată, fără cunoştinţă. Deasupra mea se apleacă două feţe cunoscute. Sunt Viktor Haritonici şi prietena lui, dolina Nikanorovna. Se lasă seara aceleiaşi zile.

VIKTOR HARITONÂCI *(Polinei Nikanorovna, înmuindu-se).* Of, căţea ce eşti!

POLINA NIKANOROVNA. Iartă-mă.

VIKTOR HARITONICI. Scârbă.

POLINA NIKANOROVNA. Şi ce-i cu asta?

VIKTOR HARITONICI. Nu-i nimic! Prostituată bătrână!

POLINA NIKANOROVNA. Cine? Eu?

VIKTOR HARITONICI. Tu.

POLINA NIKANOROVNA. Ticălosule!

VIKTOR HARITONICI. Iartă-mă.

Polina Nikanorovna. Canalie!

VIKTOR HARITONÂCI. Iartă-mă.

Polina Nikanorovna. Monstrule!

VIKTOR HARITONÂCI. Iartă-mă.

Polina Nikanorovna. Nu te iert.

VIKTOR HARITONÂCI. Nu, iartă-mă!

Polina Nikanorovna. Nu.

VIKTOR HARITONÂCI. Căţea!

Polina Nikanorovna. Nu te iert.

VIKTOR HARITONÂCI. Scârbă!

Polina Nikanorovna. Taci. Când ţi-oi da...

Când ţi-oi da o ţâţă peste ochi te las lat!

VIKTOR HARITONÂCI. Aşa ceva nu se poate.

Polina Nikanorovna. Ba da!

VIKTOR HARITONÂCI *(neconvins).* Nu se poate.

Polina Nikanorovna *(face un gest ameninţător).* Ba se poate!

VIKTOR HARITONÂCI. Du-te! Te omor!!! Polina Nikanorovna. Iartă-mă. VIKTOR HARITONÂCI. Nu te iert. Polina Nikanorovna. Vitea!

VIKTOR HARITONÂCI. Ce Vitea?

Polina Nikanorovna. Vitea...

VIKTOR HARITONÂCI *(înmuindu-se).* Of, căţea ce eşti!

Şi aşa s-au întins unul spre celălalt, erau cât pe ce să se apropie, am început să mă mişc pe canapeaua directorială, dând de înţeles că mi-am revenit şi că sunt martor conştient al defecărilor lor interne, aşa că s-au holbat la mine şi văd că mi-am revenit, iar Polina Nikanorovna, mulţumită de revenirea mea, din motivele ei, îi explică lui Viktor Haritonâci că, cică, el şi-a făcut griji degeaba şi că n-au întrecut măsura cu nimic, ci au procedat conform planului, şi Viktor Haritonâci s-a mai tras şi el şi a început să arate a tinerel, iar eu spun cu o voce slabă că vreau să mă aranjez în voie, iar ei nu obiectează şi se uită la mine bucuroşi, ca la un fapt împlinit, şi Viktor Haritonâci se linişteşte de tot şi nu se mai ceartă cu Polina, ci discută cu ea foarte galant şi este foarte mulţumit de sine, pentru că totul merge conform planului, nu sunt niciun fel de abateri şi ocolişuri, iar eu îmi trec limba peste buzele uscate şi mă uit chiorâş la Polina şi zic că poate ne lasă puţin şi că aş dori să rămân între patru ochi cu Viktor Haritonâci, dar Viktor Haritonâci este tulburat de rugămintea mea şi, spunând că e târziu, îmi propune să-mi găsească o maşină şi să mă transporte la domiciliu, şi se ascunde chiar el în spatele Polinei, iar Polina se uită la mine ca la un animal strivit, cu un oarecare dezgust, iar eu stau întinsă, slăbită de pierderea cunoştinţei, şi-mi imaginez greşit, deşi ştiu că Viktor Haritonâci, în esenţă, nu este un om rău şi că a fost obligat, însă ea, ea însăşi, şi chiar mai mult! Adică chiar m-ar fi omorât, dar şi el este mulţumit, pentru că totul a mers foarte bine, ei, m-am ridicat, m-am aranjat şi, fără să le spun niciun cuvânt rău, am ieşit, luând un taxi, iar afară era o ploaie caldă, e seară, oamenii se plimbă aproape fericiţi şi, după ce s-a uitat în jur, se apropie de mine cu un pas furişat Stanislav Albertovici, care s-a ascuns undeva în magazin sau sub o boltă unde s-au aciuat negustorii de timbre, se apropie mascat de umbrela neagră şi-mi propune să-mi explice situaţia, iar memoria mea simte că el a spus despre mine cuvinte compromiţătoare şi chiar a ameninţat cu pumnul, lucru care nu se potrivea deloc cu profesia de medic, iar el mă tot roagă nu neapărat să-l înţeleg, ci să-l ascult şi face aluzie că m-a aşteptat, pentru că totuşi nu era chiar atât de laş să mă aştepte şi să-mi propună să mă ia la braţ şi să mă conducă acasă, când o umbră a plutit deasupra mea şi mi-e rău şi chiar mă ia ameţeala, iar el explică că a nimerit într-o situaţie deosebită şi mă roagă să-l înţeleg, iar dacă nu-l înţeleg, măcar, cel puţin, să remarc neliniştea lui, şi eu nu protestez deloc, dar numai că n-am chef de el, simt că vin schimbări radicale şi, cum a spus Viktor Haritonâci, zile hotărâtoare, şi

unde-mi porunciţi să merg, nu oare la bunicul, care totuşi a dispărut în acea casă, şi unde să mă duc, şi nu ascult discursul lui Stanislav Albertovici, ci urc în taxi şi indic adresa mea, lăsându-l pe Flaviţki sub umbrela neagră pe pavajul alunecos, în mijlocul mărturisirilor, dar ce nevoie am eu de ele, n-am însă nici ceva împotrivă, numai că el nu-i de niciun folos, dar cine îmi va lua apărarea? Asta mă preocupa pe mine cât treceam prin oraş, ba fiind slăbită, ba înviorându-mă, ba mă lua transpiraţia, ba mă luau frigurile, pentru că am stat atâta timp fără cunoştinţă, nu ţin minte nici când a început, mi-e greu chiar să spun, dar s-a terminat oare? Pentru că mă invadase sentimentul de leşin la gândul că mă urăsc, pentru că era pentru mine ceva nou să trăiesc cu această ură, nu, desigur, se mai întâmplase şi înainte, dar ca să şi mai aplaude toţi când am leşinat, şi Nina Cij le împărţea tuturor rulouri vanilate şi mie nu mi-a dat, numai că unde să mă duc? Şi totuşi mergeam acasă, deoarece cu bunicul, cu Tihon Makarovici, voiam în primul rând să mă dumiresc şi să înţeleg încotro se îndreaptă lucrurile, iar abia după aceea să trântesc uşa, dar deocamdată nu voiam să mă gândesc, pentru că din cauza surprizei obosisem foarte tare şi mâinile nu mă ascultau, iar în creier ajungeau numai zgomote şi strigăte ciudate, şi de ce m-au chemat la întrevedere înţeleg eu, dar măcar puteau să mă fi prevenit cum se cuvine, aşa a fost neplăcut, pe nepregătite, ei, să mă fi chemat Viktor Haritonâci şi să-mi fi spus că o să te mustram şi o să te dăm afară, iar tu să plângi şi să suferi sub privirile lor, aşa cum se cuvine — mă rog, sunt gata, aş fi plâns şi aş fi recunoscut imediat, dar ei nici măcar nu voiau să asculte, ci au început să strige din toate părţile şi s-au băgat persoane necunoscute, şi chiar acel general, de parcă aş fi avut ceva în comun cu el, că doar n-a fost nimic, şi el adora imaginea unei supuneri de câine, şi eu i-aş fi explicat situaţia, numai să ajung barem acasă, şi acum remarc, dintr-odată totul e cumva incert şi alunecos şi nu pot face distincţie între taxi şi jignire, între şoapta croitorilor şi mâinile şi părul meu şi am refuzat să mai dau de capăt acestei probleme serioase, acestor fantasme de tipul generalilor, ci am sosit la bunicul, am descuiat uşa şi mă gândesc: uite acum o să-ţi arăt eu până la urmă, iar el stă în bucătărie, lângă aragaz, cu un şorţ cu buline roşii şi prăjeşte batog, şi cum m-a văzut s-a bucurat şi vine spre mine, dar eu îi răspund sec că nu înţeleg aceste tandreţuri, că mai bine s-ar bucura mai puţin, pentru că totuşi este rudă cu mine, iar el îmi răspunde că nu se bucură degeaba, ci că e bucuros să mă vadă vie şi nevătămată, adică s-au confirmat aşteptările lui şi a ieşit după voinţa lui, iar el s-a întristat puţin, pentru că era

târziu şi eu tot nu veneam, iar eu îi spun — atunci de ce m-ai lăsat acolo? Şi care mai sunt prognozele lui? Iar el îmi răspunde că hai mai bine, Irunia, să bem de bucurie, şi deschide frigiderul şi scoate de acolo o jumătate de cubaneză cu un dop cu şurub şi o pune pe masă, iar pe masă sunt aperitive — castraveciori, murături, şproturi, *servelat (*Un sortiment de salam uscat, de tipul celui de Sibiu, *n*. *Trad.),* şi batogul sfârâie pe aragaz, eu îi zic, tu eşti în toate minţile, porc bătrân? Ce bucurie? Mă dau afară de acolo în şuturi şi zbor de-acolo de-a berbeleacul tocmai în orăşelul meu uitat de lume să fiu singură-cuc, iar el îmi zice: merită să te întristezi? Oare asta e fericire? Până la urmă totul s-a terminat cu bine!

— Ce să zic!

— Draga mea, răspunde, de parcă eu nu cunosc viaţa, dar parcă eu n-o cunosc! numai că o ştim în feluri diferite, şi el vorbeşte numai de tot felul de lucruri pesimiste şi se uită la mine când cu un tremurat, când cu respect, şi face aluzie că, zice, sunt la curent cu ultimele evenimente şi a înţeles acum cauza necrologului şi în lumina unor asemenea lămuriri i se pare ciudat să mă vadă tristă, iar eu îi spun: de ce să mă bucur dacă bunicul meu mă tromboneşte de mai mare dragul, iar el se minunează: eu te-am trădat, când eu te-am apărat cu fiecare cuvinţel al meu!

— Iar eu lui: şi de ce, ticălos bătrân, nu mi-ai spus nimic înainte? măcar de dimineaţă, ca să mă fi pregătit şi eu şi aş fi apărut un pic altfel, măcar fără mărgele şi nu cu rochia de la Ksiuşa, ci aşa, ca o călugăriţă, iar el spune: aşa ar fi trebuit!

— Cine?

— Cum cine?!

— Nu-l înţeleg, continui să-l interoghez: de ce ai făcut ticăloşia asta?

— El nu înţelege, zice că din toată inima, şi imediat a cerut să fiu apărată de atacuri, pentru care au şi căzut la înţelegere, de aceea a şi venit, de aceea s-a şi terminat totul aşa de bine, deşi, zice, am rămas vizibil în urmă cu viaţa modernă şi nu-mi intră deloc în cap de ce ţi s-a făcut favoarea asta, şi nu am înţeles toate cuvintele, deşi am făcut eforturi, iar eu spun: de ce ai luat cuvântul?!

— Iar el: dar cum să nu iau cuvântul dacă sunt un om cu conştiinţă şi vreau să trăiesc fără să-ţi doresc răul, iar cuvântarea, zice, am aruncat-o la WE, cum ţi-a plăcut?

— Nu mi-a plăcut, zic, dar degeaba, răspunde, acolo erau formulări şi mai biciuitoare, şi mai jignitoare, şi nu mi-a plăcut, eu, deci, m-am gândit ce m-am gândit şi o arunc în canalizare azi-dimineaţă, iar eu am făcut-o pe prostul, ei, ca un senil, şi pentru a face o mai mare impresie mi-am pus medaliile şi insignele, ca să ştie că şi eu sunt cineva!

— Puţin le păsa lor de medaliile tale ruginite! spun eu.

— Mai bine explică-mi de ce te-ai băgat să iei cuvântul şi nu mi-ai spus nimic mai devreme.

— Ei, spune, nu înţelegi nimic, hai mai bine să bem

— Ei, gândesc, poate, dacă o să bea, o să-mi povestească, dar îmi zic: el cică nu m-a trădat, dar ce-a mai spus! despre nu ştiu ce baltă de sânge! A? Asta nu înseamnă că m-a trădat?!

— El zice: despre baltă am scornit de teamă, că ei se tot uitau la mine şi aşteptau, iar eu spun nişte detalii neînsemnate, încă, la ce bun, se mai şi supără pe mine pentru încălcarea înţelegerii, şi amândoi o să suferim, iar aşa, zice, mă rog, vino când vrei, o să mai cerceteze vreun an-doi şi apoi o să se sature, te obişnuieşti, iar că te-au dat afară de la serviciu...

— Cum m-au dat afară?!

— Dar cum?

— Nu, zic, habar n-am, eu m-am luptat cu slăbiciunea şi leşinul, ei, uite, zice, mai eşti şi sensibilă şi te mai şi bagi în diverse aventuri, nu degeaba n-am vrut eu să te iau la mine, dar tu te-ai jurat pe sănătatea părinţilor, ştiam eu că se va termina rău, uite că s-a şi terminat, deşi tu, desigur, ai ajuns departe, dacă sunt adevărate toate astea despre Vladimir Sergheevici, care, îţi raportez, mi-a strâns mâna odată la o întâlnire a fruntaşilor, când eram încă un om needucat şi nu ştiam cum să măsor temperatura corpului cu termometrul şi l-am strivit în pat, după ce am ajuns, din cauza depăşirii planului, la spital, iar când m-am făcut bine, aflu că am făcut singur norma a o sută cincizeci de săpători negri, atunci mi-am

zdruncinat sănătatea, şi toţi sunt cuprinşi de entuziasm, iau cuvântul la miting, salută pactul dintre Molotov şi Ribbentrop, şi cum au început să mă felicite, şi Vladimir Sergheevici mi-a dat mâna ca unui oaspete de onoare, dar şi tu, se pare, îl cunoşteai...

Am băut o jumătate de pahar de votcă pentru a mă încălzi, dar nu am vrut să povestesc nimic, însă nici el n-a insistat, ci dimpotrivă, s-a cherchelit şi a început să tot povestească, dar a spus că s-a ferit să-şi continue cariera, de aceea a şi rămas în viaţă, pentru că mereu s-a mulţumit cu puţin şi, slavă Domnului, şi-a trăit viaţa, nu ca alai care s-au ridicat sus şi au căzut dureros, ci el a trăit, a respirat egal şi n-a fost niciodată jignit şi că, atât timp cât se desfăşoară ancheta, mai pot sta la el câteva zile, iar după aceea, desigur, trebuie să-mi strâng catrafusele, aşa e înţelegerea lor, dar deocamdată stai şi mănâncă, uite, ia ciupercuţe marinate, le-am desfăcut special, a turnat:

— Să bem!

— A băut şi s-a pilit de tot.

— Totuşi eşti un nemernic, i-am spus cu o voce obosită.

—, Eu sunt nemernic? s-a înviorat bunicul după votcă.

—, Ei sunt nemernici, ei, dragii de ei, ticăloşii, deşi nu noi, păcătoşii, trebuie să-i judecăm, dar totuşi sunt nemernici, of, nemernici, deşi nu chiar... Ei, te-au dat afară — ei, gândeşte-te numai, te-au dat afară de la serviciu! Eu, draga mea, i-am întrebat imediat: ce aveţi de gând să faceţi cu ea?

— Aşa şi aşa, răspund ei, o s-o dăm afară de la serviciu.

—, Bine, zic, şi mai departe? Iar ei spun: nu avem alte intenţii. Cum, mă îndoiesc eu, numai o daţi afară? Da, răspund ei, dar să ne ajutaţi şi dumneavoastră, ca nu mai fie nici urmă de ea în Moscova!... Ei, atunci, răspund eu, o să vă ajut, daţi-o afară-n şuturi de dragul memoriei luminoase a lui Vladimir Sergheevici, care odată mi-a strâns mâna în Sala coloanelor şi pe care de atunci îl respect, iar pe ea goniţi-o, o alungaţi şi de la serviciu şi din Moscova, ce să mai facă ea în Moscova, goniţi-o! Iar eu mă gândesc: iată până unde au ajuns! O dau afară de la serviciu pe sabotoare! Bunicul a râs cherchelit. O dau afară şi nu se ating de ea, ca în timpul lui Nikolai! Uite, gândesc, cum stă treaba, dar totuşi nu i-am crezut, deschid ciupercile

şi mă gândesc: ora este cam târzie... Cum adică nu se ating de mine? Am început eu să strig cu o voce slabă, dar rea.

— Cum nu mă ating? Mă dau afară din Moscova!

— Proasto! hohoteşte bunicul şi ochelarii îi lucesc vesel.

—, Asta înseamnă că se ating de tine? Asta, Irun', este o discuţie neserioasă! Agită el furculiţa înspre mine cu ciuperca înfiptă în ea.

—, Să nu-mi spui mie asta!

Am băut din nou şi amândoi eram deja încălziţi, şi bunicul, cu lentilele ochelarilor lui de baga antediluvieni strălucind, şi eu, puţin obosită de toată această poveste, dar

— Stai!

— I-am spus bunicului,

— O să-i arăt eu lui Viktor Haritonâci ăsta! Însă bunicul nu auzea, pentru că voia el însuşi să vorbească şi să-şi aducă aminte, şi-şi amintea mereu unul şi acelaşi lucru, cum a făcut într-un singur schimb norma a o sută cincizeci de săpători negri, cum a ajuns după aceea la spital şi nu ştia cum să pună termometrul, şi l-a strivit sub plapumă de mare emoţie, şi a prins cu mâna lacul de mercur, şi cum odată a pus îngheţată în buzunarul unor pantaloni de doc, când s-a dus cu bunica la grădina zoologică, şi cum *eskimosul* (Marcă tradiţională de îngheţată, *n. Trad.)* se topea în buzunar, iar el nu observase

— Dar cum de n-a observat?!

— Mă minunam mereu

— Uite-aşa, eram cu ochii la atâtea animale... dar bunica m-a certat după aceea.

— Ce dracu, era scârbă? întrebam, pentru că niciodată nu-mi plăcuseră femeile scârbe şi isterice, cărora le place să facă ordine şi înnebunesc tot spălând rufe şi călcând.

— Tot ce se poate, aproba evaziv bunicul, dar s-a întors la evenimentele din Sala coloanelor (Sală de ceremonii din Kremlin, *n. Trad.)*.

— Uite, îţi raportez, a spus bunicul, mie Vladimir Sergheevici al tău, îţi spun drept, nu mi-a plăcut când mi-a strâns mâna ca unui oaspete de onoare. Nu mi-a plăcut şi basta! Continua bunicul.

— Şi eu i-am strâns mâna fără niciun fel de plăcere, deşi, desigur, era un om excepţional şi el mi-a întins mâna primul.

— Ei, nu ţi-a plăcut şi nici nu trebuie! am spus eu împăciuitoare, încălzindu-mă din cauza votcii, pentru că golisem sticla, iar eu eram după leşin, nu mă simţeam bine, şi băusem amândoi pentru ca lui Vladimir Sergheevici să-i fie ţărâna uşoară, dar eu i-am văzut pe bărbaţi, inclusiv pe Viktor Haritonâci, în cea mai neajutorată stare, pentru că am intrat în istorie pe uşa din dos, şi mereu am fost interesată de tot ce se petrecea, dacă mi-aş fi încleştat vreodată dinţii. Dar bunicul credea că toţi, toate celebrităţile, sunt nişte mari beţivi şi depravaţi, iar la el depravarea începea cu frecventarea restaurantului şi căuta pentru aceasta confirmare în cuvintele mele, dar eu eram puţin beată şi nu-l contraziceam, şi totuşi, a spus el, am rămas în urma vremurilor noi şi, deşi am înţeles tot când te-au dat în vileag, un singur lucru nu am înţeles: lesbiană... Ce nouă etichetă mai e şi asta, agăţată oamenilor?

N-am încercat să-i explic, am dat din mână a lehamite: am zis, tot o prostie, am plecat mai repede în camera mea. Bunicul nu era convins. Nu voiam să plec din Moscova! Ador Moscova!!!! M-am prăvălit în pat şi am adormit.

13

Băiatul meu mă loveşte sub inimă. Pulsează. Mă obişnuiesc cu el. Nota bene: trebuie să mă gândesc la scutece higroscopice, la jucării de supt, la talc englezesc, în sfârşit, la cărucior!!! Zilele trecute am văzut pe Tverskaia un cărucior din material de blugi. Vreau şi eu unul aşa! Cândva o să vă aibă pe toţi la degetul cel mic. Nu mai am deloc timp să scriu. Împletesc o păturică.

Lumea nu este aşa de mică, cum se zice. Uneori te întinzi puţin, întinzi mâinile, şi poţi să trăieşti. Dar atunci, după adunare, orice era posibil. Chiar şi Ritulia se temea. Apropo, unde a fost ea în timpul adunării? Ritulia spunea că a păţit-o din cauza mea. Au chemat-o la Viktor Haritonâci şi el a ameninţat-o. Vine o capră cu coarne... U-u-u! Ritulia striga, pitită într-un

colţ. Şi Polina a început s-o împungă, dar Ritulia mi-a spus că se va căsători şi va abandona serviciul, pentru că e dăunător pentru o femeie să muncească.

Ritulia n-o să piară. Şi-a lins rănile ei ruşinoase şi se pregăteşte să-l distrugă pe un armean pe nume Hamlet. Este trist, că dacă toţi îşi vor zice Hamlet, atunci unde este Hamlet? Ritulia o să-l falimenteze, e sigur, deja a început să-l falimenteze, am văzut un inel cu rubin, se lăuda şi a spus că Hamlet este de acord cu sarcina mea (Ritulia se înnegrise de curiozitate), adică îi era indiferent.

Bunicul cel şmecher a ticluit peste noapte un plan de salvare. S-a internat în spital. Atunci eu, pentru orice eventualitate, m-am apucat să-i sun, pentru că Viktor Haritonâci a refuzat tete-â-tete-ul (eşti ultimul porc, Viten'ka, când era să ţi-o sug imediat mă chemai, dar când să vorbim deschis o dată în viaţă

— Ciuciu!), şi am început să-i sun, dar ei tăceau şi stăteau cuminţi, şi nu găseau cuvintele necesare, şi am pierdut orice speranţă, şi chiar Şohrat, cu care am trecut pe la toate minaretele musulmane, cu un avion Iak, 40, un avion aşa de frumos, şi totul a început de la faptul că Şohrat locuia la un hotel din apropiere de Soci, unde eram în turneu, şi Ritulia era, şi m-am apucat eu să fac gimnastică într-un balcon spaţios, iar Şohrat se uita din luxul lui şi a început să dea buzna în cameră, nu mai putea de fericirea de a mă cunoaşte, cioroiul tot cioroi, scoate-l şi pune-l, aruncă cu bani şi dă-i cu coniacul pe masă, pepeni galbeni dulci, pentru că este *bai* (*Bai*

— Bogătaş din Asia Centrală*, n. Trad)* şi nerăbdător, iar bărbaţii noştri...

Şi atunci m-am gândit: de ce sunt ei aşa, parcă sunt fermecaţi? De ce merg mohorâţi şi parcă pişaţi, indiferent de supremaţia morală? Cine dracu i-a fermecat?! Iar Veronika spune: nu ai avut niciodată vise despre cel ce te-a supărat? Iar eu zic: Draga mea! În fiecare noapte am asemenea vise, iar ea spune:

— Ei, atunci ascultă-mă, iar Şohratik răspunde cu o voce de pe altă lume, că cică să ne auzim cu bine, şi el a prins de veste, urecheatul, buzatul, năsosul, ochiosul şi părosul chiar şi pe spate, asta nu-mi place, dar se mai întâmplă uneori, mistreţ, iar apoi l-am sunat pe Galeev, şi ăla a spus că mă

va suna neapărat cum se va întoarce din delegaţie, dar nu s-a mai întors din delegaţie nici până azi, şi cum îi mai plăcea să se arate supus ca un câine! Şi am început să-i smulg pe toţi din oglindă şi să-i scutur, în care se reflectaseră, ca în naftalină, singuri sau împreună, cărţi de joc măsluite, pachete de valeţi, de aşi, de popi, dar ei păleau şi credeau că o să-i sperii, iar eu le ceream doar un sfat, nimic mai mult, şi nu voiam să mă duc la tăticul-tâmplar de lux, şi Viktor Haritonâci, cu mutra transpirată, tăcea şi pe Ritulia o povăţuia: nu mai fi prietenă cu ea! Dar de dormit cu Ritulia n-a dormit, sau dintr-odată amândoi, nu ştiu, n-o înţelegi pe Ritulia, e vicleană, dar totuşi atunci nu m-a părăsit de tot, venea în fiecare seară, chiar plângea, dar la întrebarea: ce să fac? Desfăcea neputincioasă mâinile tinere. Dacă o ascultam, ar fi trebuit să merg în satul natal şi să fiu acolo probabil întâia dintre femei, adică să strălucesc cu nurii mei auguşti, dar eu eram *sbiten'* (Băutură tradiţională rusească, atestată încă din secolul al XII-lea, fermentată, pe bază de miere, în care erau puse diverse plante aromatice; se servea caldă, fiind păstrată în recipiente de aramă de tipul samovarelor, *n. Trad),* ei, *sbiten'* adevărat, dar formele, desigur, obosiseră puţin, deşi am refuzat ca şi mai înainte povara suplimentară a sutienului şi-l urăsc ca pe ceva inevitabil! Dar totuşi a trebuit să-l port.

Ca pe o botniţă. Sunt femeie însărcinată şi, dacă nu vă place cu cine, nici să nu vă gândiţi că o să ascult de ameninţările voastre.

O să vă nasc un asemenea copil, o să clocesc un asemenea ou, că o să vă cadă dinţii!...

Vai, se mişcă!... Mişcă-te! Mişcă-te!

(împletesc o păturică.)

A doua zi bunicul a ieşit în grădiniţă şi eu vedeam din spatele perdelei de la etajul unu cum discuta cu boşorogii din vecini şi se mira de schimbările găsite:

— Ce chestie, cum s-au schimbat timpurile! discuta el şi se uita fix la jucătorii de domino.

— Ce chestie! Şi el se supăra şi se agita ca un patriot:

— Dacă asta va continua aşa, cataclismul următor va fi câştigat, o să vedeţi, de noi! Ce dracu se întâmplă oare?

El se agita şi se învârtea în jurul jucătorilor de domino dus pe gânduri, iar după-amiază a chemat, plângându-se de inimă, Salvarea, şi-a pus pijamaua, papucii călcaţi în picioare, aparatul de ras, afişul retro „La telefon”, un pachet din biscuiţii preferaţi „Iubileinâe” într-un săculeţ, s-a tras la faţă şi a început să geamă când în uşă au apărut halatele albe, a cam exagerat cu jocul şi l-au dus de urgenţă în urletul sirenei, nici n-a mai apucat să-mi facă cu ochiul, şi am rămas singură cu oglinda, şi telefonul a amuţit, de parcă ar fi fost tăiat pentru neplată, numai Ritulia mă mai vizita, dar nu prea aveam mare folos de pe urma ei, însă nu-mi stătea capul la mângâieri şi nu aveam chef s-o ascult, cum Viktor Haritonâci, în urma poveştii mele, se pregătea să aibă o ascensiune rapidă, pentru că totul îi ieşise perfect, şi pentru asta se cuvenea să fie răsplătit, iar Polinei îi trecuse prin minte să i-o facă lui Haritonâci şi să se caţere în fotoliu, pentru a lupta cu tinerii croitori în calitate de directoare, numai că se vedea că ea era vinovată, şi Viktor Haritonâci i-a făcut-o în mod elementar, şi ea, se poticnise Ritulia, s-a târât în faţa lui pe burtă, şi mie-mi era total indiferent şi chiar nu voiam să revin în prăvălia lor spurcată, deşi nu-mi spuseseră nimic, nici măcar un bilet nu mi-au trimis că m-au dat afară.

M-au dat afară şi gata, iar eu stăteam acasă şi mă gândeam ce să fac mai departe, iar telefonul este mut, şi când voiam să mă odihnesc puţin în urma ultimelor evenimente, Şohrat o lăsase pe vremuri mai bune, Carlos fusese împuşcat în temniţă, iar Dato, ce Dato? De opt luni e în turneu, şi cum o să se întoarcă o să fie foarte ocupat, exersează la pian, n-o să-mi zică niciun cuvânt tandru, ce mare bărbat! Şi m-am bucurat că nu m-am căsătorit cu un om pe care nu te poţi baza, pentru că nu este niciodată lângă tine, iar cum l-au dus pe bunicul m-am hotărât să mă plâng Ksiuşei, să-i descriu toată situaţia proastă şi am început să-i scriu o scrisoare în care am descris tot şi-mi pare rău că nu este aici, dar nici n-am apucat să aştept răspunsul, că prietena credincioasă sună de la un automat internaţional din staţia Fontainebleau, unde se află livada de peri şi Napoleon, şi-mi spune să rezist, pentru că va veni în curând şi că mă iubeşte, şi să nu fiu tristă, de parcă aş fi putut, şi văd: într-adevăr, vine, toată numai pretenţii faţă de viaţa din străinătate, faţă de ruşii din străinătate cu care s-a certat, şi cu spaniolul ei, contabilul, s-a certat, deşi cu spaniolii în general se poartă bine, chiar mai bine decât cu alţii, şi este nemulţumită de tot, dar, se întrerupe, ajunge despre asta, hai să vorbim despre tine, şi am început să-i explic cum a povestit bunicul despre legendara baltă de sânge care nu existase niciodată

în patul meu, şi ea asculta tot cu extrem de marea atenţie a unei prietene delicate, punându-mi capul meu hulit pe umăr, iar eu i-am tot plâns, bând Martini, ca o adolescentă supărată, iar ea mă liniştea, şi din nou ne-am adus aminte de Koktebel, de nopţile fastuoase şi de zilele luminoase şi am oftat ca două femei chelite aflate la menopauză, dar dintr-odată m-a privit cu ochii ei inteligenţi, cum rar întâlneşti, mergând pe stradă, s-a uitat (scriu, iar la radio cântă „Rapsodia albastră" a lui Gershwin) aşa de atentă şi veselă, că am înţeles: se gândise la ceva, şi chiar se gândise, numai că nu ştia dacă voi fi sau nu de acord, pentru că, desigur, nu aveam ce pierde, dar totuşi tot mai puteam pierde ceva, şi am spus: n-am chiar nimic de pierdut, iar în fundătura aia natală nu vreau să plec, pentru că acolo, în tindele umbroase, face floare varza acră, iar ea s-a bucurat: hai să ne spânzurăm împreună în acelaşi timp, tu în orăşelul tău natal, iar eu

— În sătucul necunoscut ţie Fontainebleau, de pe calea ferată franceză, pentru că francezii sunt aroganţi şi căcăcioşi şi ei cred că nu e nimeni mai bun ca ei, de exemplu, evident, spaniolii, deşi m-am certat cu contabilul meu cu trei ore înainte de a pleca împreună în excursie în Granada, peste tot reuşeşte ea să ajungă! Dar nu e vorba de asta: hai, soarele meu, să ne spânzurăm, că mi s-a greţuit să-l tot suport pe stomatologul meu Rene, s-a dus toată răbdarea mea, că altfel o să-l otrăvesc, eu

— Madame Bovary! Dar dacă nu-l otrăvesc cu arsenic şi dacă nu mă spânzur, mai am o idee, care, zice, s-ar putea să ţi se pară extremă, şi-mi aminteşte de acea fotografie pe care mama a descoperit-o în şifonier, în operele complete ale lui Jack London, pe care am făcut-o după ce am fost la un restaurant în Arhanghelsk, unde era, ca de obicei, putină gălăgie şi oboseală, şi ne-au adus carne tare de ren, şi mirosea a desfrâu ofiţeresc, ne-am dus într-un apartament şi acolo polaroidul m-a surprins într-o companie interesantă, şi când mămica a văzut, credeam că va începe să urle: ce-i asta?! pentru că după înfăţişare este o femeie de serviciu tipică cu ochii în orbite şi permanent de şase luni, şi cu cercei de trei ruble, cumpăraţi într-un chioşc de ţigări, dar ea nu a strigat, ci s-a uitat nu cu aprobare, dar, oricum, fără groază, şi zice:

— Interesant... şi s-a mai uitat o dată, iar eu, desigur, m-am tulburat puţin, iar apoi Dato a luat-o cu el prin toate ţările, aşa că eu, pot spune, am fost prin jumătate de lume în portofelul lui. Ksiuşa întreabă: dar dacă?... şi-mi propune un plan încâlcit, pentru că şi aşa e rău, nici aşa nu e bine, iar eu

zic: trebuie să ne gândim bine, pentru că mânia, zic, e mare, m-am convins pe pielea mea, şi nu mai am nevoie, dar Ksiuşa spune: vrei să te întorci la tăticul tău minunat? Ei, vezi, şi eu cred că nu vrei. Iar eu spun: dar cine mai are nevoie de mine? Deşi, îmi dau seama, nu-mi rămâne decât să fiu frumoasă, dar e rău cu nervii, mă ia cu frisoane de la cafea, am obosit şi sufletul are nevoie de o viaţă de familie echilibrată, dar unde este ea, viaţa asta?

Iar Ksiuşa spune: cum vrei, e treaba ta, dar rezultă că tu eşti mai văduvă decât o văduvă adevărată, decât Zinaida Vasilievna, pentru că ea are vila şi pe scârba de Antoşka, iar tu te numeri printre proastele desăvârşite şi anii au trecut degeaba, şi în plus te mai şi jignesc şi te învinuiesc, soarele meu, nu-i deloc frumos, şi văd

— A devenit o franţuzoaică perfectă, şi aceasta a fost ultima ei călătorie aici, pentru că după aceea au început s-o facă pe nedrept spioană, şi Serghei şi Nikolai Ivanovici, doi ziarişti, au început să mă întrebe foarte amănunţit: cine este, zic ei, această Ksenia Mociulskaia, prietena dumneavoastră cea mai bună? Iar eu spun: a fost cândva prietenă, ascund eu în felul acesta, pentru că Ksiuşei oricum îi e indiferent, ea este departe, pe lumea cealaltă se plimbă în livada de peri şi păsările cântă deasupra capului ei, iar eu sunt cu fraţii Ivanovici, dar cu cei falşi: unul este blond-spălăcit, cu pielea feţei deloc netedă, iar celălalt este aşa de gânditor şi înţelege tot. Nu, spun, înainte era altceva, adică nu renunţ la prietenie, ci mai degrabă le ofer ceva de băut, numai că cel gânditor acceptă imediat, Ivanovici cel gânditor, iar cel blond-spălăcit (chiar ei au scris mai apoi despre iubire ceva destul de neclar), aşa că cel de-al doilea zice mulţumesc, cu o voce rece, şi s-au uitat unul la altul dezaprobator, pentru că nu şi-au împărtăşit cuvintele, iar eu spun: lăsaţi chestiile astea, băieţi! Haideţi, beţi, iar eu peste umăr mă admir într-o revistuţă interzisă, folosindu-mă de încurcătura lor, mă uit la ce au adus şi spun direct: a picat bine! Îmi place şi mie!

Şi atunci am început să ne gândim.

Iar Ksiuşa avea un prieten profesionist, el o respecta foarte tare încă de când era la Moscova şi, după mine, nu fără succes, dar el era preocupat de alte relaţii, ei, dar eu aveam faţă de el sentimente bune, oricum ca faţă de un coleg, numai Ksiuşa zice: ştii ce? N-are rost să fii singură, o dată ce ai suferit se va găsi cineva să te compătimească puţin, iar eu spun: toţi au fugit

ca şoarecii şi stau muţi pe la colţuri, chiar nici nu am cu cine să mă culc, şi cine a rămas, chiar sunt numai mărunţişuri, nu-i nimic serios, dar uite ce e serios: sunt, zice, nişte prieteni, şi mă întreabă dacă nu l-am văzut de mult pe Merzliakov, cu care la vremea respectivă am trăit o iubire de şase zile de o intensitate foarte mare, numai că ea s-a terminat cu o prietenie searbădă şi am început să ne mai futem de două ori pe an, ca nişte moşieri de odinioară (Referite la povestirea cu acelaşi titlu a lui N.V. Gogol, *Starosvetskiepomeşciki*, *n. Trad)*, ei, uite, zice Ksiuşa, e bine, şi eu m-am gândit că aş putea să-l sun, şi am început să sun, iar el avea o soţie, şi mie nu-mi place să-i păcălesc pe oameni, nu ca Ritulia, ea l-a îmbolnăvit şi pe patronul japonez, şi japonezul a fugit mâncând pământul în Japonia, iar înainte numai ţoale, aşa erau relaţiile lor, iar mie nu-mi place să păcălesc, Ksiuşa ştie, nici pe Ksiuşa n-am păcălit-o, pentru că pe Ksiuşa chiar Ivanovicii au pus-o la socoteală, şi-au tot frământat creierele şi au pus-o la socoteală, şi mă întreabă: nu este ea oare? Iar eu spun: în orice caz, eu n-am nicio vină, şi, le spun, care este, de fapt, problema? Ce, zic eu, oare eu am dat pe faţă detalii străine sau pe ale mele, dragi? Nu, zic ei, nu negăm că e frumos, imediat se vede că a fotografiat un maestru. Eu spun: chiar eu am făcut pozele. Nu cred.

Dar mie mi-e indiferent. Şi vine atunci prietenul Ksiuşei, bunul X., cu faldurile fluturânde ale catifelei, şi ea împreună cu el, iar pe Vitasik l-am sunat în ajun şi el a promis prin aluzii că o să arunce cumva o privire, pentru că sunt top acasă, iar Ksiuşa îmi zice: să nu-i spui imediat totul, pur şi simplu să fii din nou prietenă cu el, îi plăcea să facă tot felul de combinaţii, iar cu Veronika, întreabă, cum eşti?

— Normal, numai ca ea e vrăjitoare, n-o să mă ajute. De ce? Se miră Ksiuşa, tot ce se poate, numai că mai târziu, dar acum hai să vină X., şi vine X. Cu aparatura lui minunată din străinătate, şi Ksiuşa îmi spune: este important să-ţi păstrezi stilul, dispoziţia. Ce dispoziţie ai, zice? Ştii şi tu, iar ea zice: deci ceva de doliu, asta stârneşte mereu curiozitatea, iar eu îi povestesc, ţinând-o de vorbă, cum am îmbrăcat, cu ocazia despărţirii de Leonardik, rochiţa mea neagră, numai că, mă impacientez, nu mă va îmbătrâni de tot? Ei, spune Ksiuşa, tu, soarele meu, eşti total tâmpită, pentru că încă eşti mamă-mamă! Iar eu spun: bine, şi scot hainele cernite, iar X. Umblă în jurul nostru ca şi cum n-are niciun fel de legătură şi trăncăneşte, trăncăneşte, trăncăneşte, ca un chirurg înainte de operaţie, ei, e de-al nostru,

şi n-am niciun fel de reţinere, dar îmi şi era cunoscută treaba asta, îmi imaginez: trebuie să se întâmple ceva trist, liric, adaugă Ksiuşa, paradă obligatorie de optimism ce triumfă în America, unde se râde de oamenii inteligenţi şi li se aruncă în faţă cuvintele astea: dacă eşti aşa de inteligent, de ce nu eşti bogat?

X. A început să râdă în hohote. Uite, spune Ksiuşa veselă, ce expresii circulă prin America! Iar dacă cumpără şi ei o cărticică şi o citesc, imediat încep să se mândrească, precum în anecdota despre miliţian, şi încă, zice Ksiuşa, ei sunt foarte-foarte scumpi şi sinceri, chiar şi cei bogaţi, e adevărat, nu toţi, dar sunt însă foarte sinceri: sunt nişte proşti minunaţi

— Minunat!

— Este de acord X., uitându-se blând la mine, puţin mai jos! Mai jos! Minunat!

— Pentru că prostia lor, spre deosebire de cei complexaţi, n-o ascund deloc

— Încă o dată! mă roagă X., ei, zic, nici la noi n-o ascund prea adânc, dar cum sunt în privinţa iubirii?

— Aici, recunoaşte Ksiuşa, sinceritatea îi ajută, dar e adevărat, întreabă X., că au strip-tease masculin? Pe Ksiuşa o pufneşte râsul, încetaţi, se supără X., stricaţi toată atmosfera, Ksiuşa se abţine, dar că sinceritatea lor este o virtute, de asta nu se îndoieşte, pentru că în cel mai bun caz

— Deschide guriţa... uite aşa... Ksiuşa, vorbeşte de ceva trist, despre caracterul dăunător al fumatului sau despre cancerul la sân, pentru că în cel mai bun caz este o împodobire a virtuţii, şi, mi se pare, Ksiuşa s-a franţuzit de tot: intră în amănunte şi i-ar fi plăcut să ia din nou avionul Air France, de parcă s-ar fi dus acasă, iar Rene mergea în State să ţină conferinţe şi la fel, şi el îi dispreţuia, iar ei îi spuneau: ştii ce? Dacă, tâmpitule, ne vei dispreţui şi data viitoare, când va fi nevoie, n-o să mai eliberăm Franţa voastră iubită, rămâneţi în rahat, iar el s-a supărat şi zice: ei sunt nişte mitocani autentici, hai, *ma chate,* să plecăm acasă, dar faţă de ruşi, scrie ea în scrisoare, au o părere bună, deşi de nimic n-au habar, pentru că din nou sunt foarte proşti, în rest nu-i nicio problemă, se descurcă în dragoste, numai că fac curte prosteşte: la întâlniri povestesc despre cărţi de *science-fiction* şi propun să

vadă împreună filme cu farfurii zburătoare şi sunt în mare extaz în faţa oricărui căcat, şi nu ştiu: poate oare un asemenea popor să fie puţin mai deştept în condiţiile celei mai proaste democraţii ale sale, pentru că, vezi tu, soarele meu, Irina Vladimirovna, democraţia lor are numeroase defecte despre care o să te informez suplimentar sau n-o să-ţi mai scriu deloc, pentru că şi ţie, probabil, ţi se rupe de democraţia lor. Răspund: în acest punct, dragă Ksenia, nu te-ai îndepărtat prea mult de adevăr, pentru că nu mă bag în politică nu numai pentru că nu înţeleg nimic, ci şi pentru că nu-i văd rostul, sunt numai neplăceri, pentru că şi aşa viaţa mea este plină de evenimente, iar în privinţa americanilor nu sunt de acord cu tine, pentru că un popor prost nu poate trimite un om pe Lună şi edita o revistă aşa de frumoasă, ca „America", la care şi eu m-am abonat prin eforturile lui Viktor Haritonâci al meu, care are un mare cerc de cunoştinţe total indispensabile de la băiaş până la bijutier, şi în această privinţă te atrage, dar asta se întâmpla înainte de comportarea lui revoltătoare, iar în ceea ce priveşte opiniile lui despre America, acum, când cele mai bune femei din această ţară mi-au luat apărarea, numai că ele nu mai ţin minte asta, pentru că în fiecare zi au grijă de câte cineva, ironizează Ksiuşa, nu-i adevărat! mă încrunt

— Ţin minte foarte bine! Şi nu degeaba milioane de americani au fost cuprinşi de un extaz autentic la vederea frumuseţilor mele şi şi-o freacă dându-şi capul pe spate, şi chiar dacă ei nu citesc cărţi, spre deosebire de mine sau de tine, Ksiuşa, las' ca lectura cărţilor să fie treaba noastră, a ruşilor, de la care te ia durerea de cap şi trec anii, nu, Ksiuşa, deocamdată America se masturbează când mă vede, cu accesoriile mele de înmormântare, nu mă gândesc să-mi schimb relaţiile cu America, iar tu, ca franţuzoaică, trăieşte cu idealurile tale!

Şi aici fotograful X. Zice că-i place ideea noastră şi că nu va accepta trivialităţi, ci va face totul ca la carte, la un înalt nivel artistic, demn, de exemplu, de Renoire. N-am nevoie, vă mulţumesc, am protestat eu, de-alde cur-gras şi ţâţoase, ca de un *eskimo* care se topeşte, las să rămână în trecut, iar dumneavoastră alegeţi altă cheie, şi în general, luaţi aminte: frumuseţea mea este foarte rusească! Şi Ksiuşa Mociulskaia, Ksiuşa mea, zice: tu, soarele meu, ai o frumuseţe populară! Iar americanii, adaugă, sunt totuşi proşti, pentru că odată la Chicago am văzut o emisiune la televiziunea locală, cum la o grădină zoologică au adus un urs alb şi ei tot discutau

problema ursului alb, o discutau şi n-au ajuns la nicio concluzie. Dar fotograful X., de fel din oraşul teatrului Leningrad, spune: ei, atunci ştiu ce să fac! Numai să nu te jenezi, spune Ksiuşa, dar de ce să mă jenez, nu e marfă proastă, iar Ksiuşa spune: iar apoi o să bem şi o să ne distrăm, şi fotograful spune: neapărat.

Şi-a suflecat mânecile, a aruncat sacouaşul de catifea, a aprins reflectoarele, proiectoarele şi a pus în lumina puternică frumuseţea mea matură şi măreţia, şi Ksiuşa a exclamat cu mâna la gură, minunându-se de bogăţia ascunsă, şi a fost înmărmurit şi profesionistul impasibil, povestind despre singurătatea unei văduve autentice, despre tristeţea ei şi despre încercările timide de liniştire în faţa oglinzii, unde parfumurile primite stăteau printre flacoanele de lac de unghii, şi m-am reflectat pe fundalul boilerului bubuitor, uimitor prin construcţia sa radicală ce amintea de un vibrator de peste mări, şi m-am descoperit, şi ciorapii negri subţiri s-au ridicat în aer, şi m-am uitat în jos în penumbră, salutându-l pe cititorul bucuros, şi plâng, şi sunt tristă, amintindu-mi de soţul care a dispărut înainte de vreme, dar uite că am început să mă înroşesc de la chinul singuratic al obrazului, şi s-a accelerat respiraţia inegală, şi s-au acoperit ochii inflamaţi, împăienjeniţi de lacrimi şi de gânduri, şi într-o culoare nebunească s-a aprins blana roşcovană a hainei mele de vulpe şi anunţa deschiderea rănii, că eu, o văduvă rănită, mi-am amintit de tandreţea soţului şi că-i rămân credincioasă, dar viaţa merge mai departe, în pofida accesoriilor cernite, grămada dezordonată a hainelor şi a greţei ochilor verzi, care dintr-odată au devenit cenuşii, singuratici, cenuşii, şi din nou clientul american este uimit, nu înţelege transformările ruseşti, şi aşa mai departe, până când boilerul bubuitor mă ia sub protecţia sa explozivă şi şuvoaiele de apă se rostogolesc pe frumuseţile pădurii: acolo fragile se coc lângă sor-da-frate, acolo miroase a ace de brad, acolo este o linişte dogoritoare, un cot al râului şi o pantă acoperită de pini ale căror rădăcini seamănă cu degetele unui pianist, o, Dato al meu! Dar boilerul bubuitor bubuie şi face o căldură care n-o va înlocui niciodată pe cea a soţului ucis de fiorul unui cotidian romantic, cuprins de spasmul podişului Valdai, pe care nu l-a înţeles, oricât ar fi vrut, marchizul călător model o mie opt sute treizeci şi nouă (Aluzie la Astolphe Louis Leonor, Marchiz de Custine, *Scrisori din Rusia. Rusia în 1839* (vezi *şi* ediţia românească, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1993), care a avut opinii deosebit de critice la adresa Rusiei, în urma călătoriei efectuate, *n. Trad.)*, dar viaţa continuă, apa curge şi săpunul îmi alunecă printre degete, şi joacă

scăunelul instabil, şi dacă tristeţea nu va trece şi nu va trece, durerea se va stinge, va pieri, din cauza amărelii medicamentului, streptocidul înghiţit se va dizolva în ceaţa dulce, dacă nu beau, şi nu trebuie să beau, nu trebuie să-mi ascund lacrimile, să curgă ca un şuvoi egal şi strălucitor! Iar ciorapii negri subţiri, fără niciun fel de dantelă, sunt ca un fel de chenar al necrologului, şi prin ţesătura zdrenţelor cernite luminează cu o lumină crepusculară un cot, o meandră, un drum plin de praf, cufundându-mă în cearşafuri albe, negru-alb, alb-negru, numai părul meu armonizează cu vulpea roşcată, şi eu, ridicându-l cu vârfurile degetelor, în sus, în sus, sunt îndurerată.

Căutând momentele fugare ale frumuseţii, X. Se contorsiona. Ksiuşa se uita la mine cu o asemenea efuziune de iubire ce nu putea să nu se întipărească cu o strălucire imaterială, şi chiar a licărit într-una din ele în rolul unui înger-păzitor care vine pe pământ pentru a anunţa că soţul a fost transportat întreg şi nevătămat, şi ne-am îmbrăţişat, şi ea şi-a cufundat în părul meu faţa ei angelică, şi numai sânii respirau cu defectul lor înduioşător, şi fraţii, împungându-i cu degetul, şi-au pus întrebarea: nu este oare Ksenia Mociulskaia, care şi-a schimbat cetăţenia? Irina Vladimirovna! Asta, iertaţi-mă, nu se potriveşte cu dumneavoastră, şi dacă nu aveţi nici pretenţii formale, am spus eu, să bem, băieţi, şi gemenii au băut coniac şi în general mi-au plăcut, sunt băieţi buni, şi au fost foarte atenţi cu mine, înclinaţi să mă asculte, numai pe Ksiuşa se supăra-seră irevocabil, iar fotograful X. A fost pe deplin mulţumit, şi am început să aşteptăm rezultatele, ca nişte eleve, iar eu îi cântam Ksiuşei noi cuplete despre ţigani:

Ţiganii iubesc amarnic Valuta-forte...

Şi mergeam peste tot cu autoturismul roz, speriind trecătorii, iar după aceea au început să vină rezultatele, şi erau minunate, şi noi am început să ţipăm de fericire, aşa de frumoase erau aceste fotografii nemaivăzute, şi Ksiuşa a cerut ca X. Să dea negativele, şi el cu mare părere de rău s-a despărţit de ele şi a cerut un preţ exorbitant, deşi o făcuse pentru prietenie, dar s-a scuzat că avea datorii şi o viaţă dezorganizată, pentru că se despărţise recent de soţie din cauze legate de principii, dar dintr-odată îi revine din nou iubirea de familie, de copiii mici, deşi era târziu, şi el, îndurerat, a plecat în oraşul său şi a dus cu el secretul, implorând să nu-l divulgăm, şi nimeni nu o va afla.

Şi eu o pregăteam pe Ksiuşa de drum şi la întrebarea cum s-a dovedit acolo frumuseţea dumneavoastră, a răspuns sincer: habar n-am, pentru că n-am nici cea mai mică idee, dar am fost mereu împotrivă, pentru că o femeie frumoasă este, băieţi, o avuţie naţională, şi nu un lucru ieftin, destinat exportului, numai că sunt mari amatori de ea, incluzându-l pe Viktor Haritonâci, care a şi transmis acolo.

Şi ei zic: avem nevoie de rusoaice frumoase!

— Iar eu le răspund, râzând: cum să nu! cum să nu aveţi nevoie?

— Şi ei se uită la mine cu interes, şi eu le propun: hai să fim prieteni! Iar ei: de ce nu? Dar aceasta cine este? Şi arată cu degetul spre Ksiuşa, a cărei feţişoară inteligentă este cufundată în părul meu, iar eu zic: ce importanţă, zic, mai are? Ei, o cunoştinţă... Iar ei: ce, asta este Ksenia Mociulskaia, femeia dubioasă?

— Ce???? Dacă o consideraţi pe Ksenia Mociulskaia o femeie dubioasă, atunci arătaţi-mi una cinstită! Şi mai zic: dacă tot căutaţi un vinovat din cauza căruia a ieşit încurcătura, atunci îl ştiţi voi pe Viktor Haritonâci? şi aşa m-am grăbit să li-l dau pe Haritonâci, dar nu din răzbunare, ci pentru că nu a făcut bine să danseze şi să-şi bată joc de mine când îmi pierdusem cunoştinţa, şi apoi să nu te justifici deloc! Şi pentru că o dăduse în bară, se şi temea că Polina, o ştiţi pe Polina?

— O să-l dea de gol că a fost iubitul meu, numai că nu este iubit cel cu care te culci, şi atunci, băieţi, mi-a fost de două ori greu, pentru că nu trebuie să te porţi aşa cu oamenii, iar ei aşa se poartă.

Ksiuşa şi-a început imediat activitatea furtunoasă (o să te mai văd, scumpa mea?), dar prietenia e prietenie, dar Ivanovicii totuşi vorbesc frumos: n-ar fi mai bine să-mi trag sufletul şi să plec din calea acestei agitaţii în oraşul natal, departe de societatea dăunătoare şi de forţa văduvească a Zinaidei Vasilievna (care, recunosc ei, nu este miere), iar eu zic: ia te uită! Pentru ce? L-am iubit pe Vladimir Sergheevici şi nu am de gând să sufăr pentru iubire. Şi-au încruntat frunţile... Iubire, spuneţi?

— Dar ce-aţi crezut?!! Şi mai zic: dacă mă vor supăra, nu bag mâna în foc pentru ce se va întâmpla, şi fac aluzie că într-un loc sigur sunt păstrate nişte fotografii, de data aceasta eu cu el, pentru că, ştiţi oare, a fost un mare

mincinos, aşa cum a arătat expertiza anatomo-patologică, da, ştim, au spus fraţii, numai că nu trebuie, Irina Vladimirovna, să ne fluturaţi pe sub nas ce nici nu există, ei, am spus eu, pentru unii nu e, dar pentru unii există, cu o voce de gheaţă, şi nu-i mai servesc cu coniac, iar ei, compătimitor: nu trebuie să fiţi aşa, Irina Vladimirovna, ci pe bune duceţi-vă şi odihniţi-vă, orăşelul nu e mai rău decât altele, pentru că, deşi Vladimir Sergheevici este un om mare, astfel de insinuări vor aduce o lovitură definitivă memoriei sale şi se va aşterne o uitare rapidă, dar merită oare ca dumneavoastră să-i faceţi asta? Lăsaţi-ne PE NOI TOŢI să-i ţinem minte şi să-i cinstim capodoperele minunate... Văd: în faţa mea sunt nişte băieţi isteţi, şi le-am mai turnat un păhărel.

între timp, Vitasik îmi face cunoştinţă cu noii prieteni, aproape numai evrei, lucru care era oarecum uimitor, deşi unii dintre ei îmi arătau un respect înflăcărat pentru curajul meu, dar eu nu m-am temut niciodată, numai lui Iura Fiodorov tot îi plăcea să mă jignească, în pofida revistei, iar Ksiuşa atunci a fost de acord imediat, şi apare revista lor cu un tiraj mare, o desfătare pentru numeroşii cititori masculini, şi cel mai important loc şi coperta îmi fuseseră dedicate mie, cu toate fotografiile mele, o compoziţie aşa de tristă, de doliu, şi câteva date, cuprinzând:

NUMELE: Tarakanova Irina Vladimirovna.

BUSTUL: 36, nu ştiu de ce în inci, date false, Ksiuşa le-a scos din cap.

TALIA, 24.

ŞOLDURI, 36.

ÎNĂLŢIME, l72 cm.

GREUTATE, 55 (kg) (acum m-am îngrăşat).

ZODIE, Fecioară.

LOCUL NAŞTERII: URSS.

BĂRBATUL IDEAL: o personalitate creatoare bogată.

HOBBY: educarea copiilor de vârstă preşcolară (pe dracu!!!).

Deci faceri cunoştinţă: IRINA TARAKANOVA, căreia prietenii îi spun tandru Irocika, este tristă şi îndurerată, iar motivul nu este simplu: nu

fiecare tânără e condamnată să susţină în braţele sale corpul tremurând de bătrâneţe al unui om mare (în cadrul unei ţări despotice), căruia Ira îi zicea cu dragoste Leonardik (după numele pictorului, arhitectului, sculptorului, inginerului şi teoreticianului italian din epoca Renaşterii, 1452-l519, autor al capodoperei mondiale „Gioconda”

— Paris, Luvru, etajul al doilea, intrarea prin curte), dar că era sau nu geniu şi în ce domeniu este o chestiune de iubire, dar Irocika avea neplăceri care ajungeau până foarte sus (traducere literală: dificultăţi) după moartea lui

— Lucru confirmat de prietenii ei cei mai apropiaţi, care, mai ales, ne-au comunicat că ea a trebuit să părăsească un serviciu foarte bine plătit (primeam o sută pe lună!!!!), dar nu vom lungi prezentarea noastră, veţi avea acum posibilitatea de a vă convinge singuri că FRUMUSEŢEA ÎNVINGE MOARTEA! (Frumos!) Legat de suta de ruble a fost o completare. Nici n-a apărut revista, că au venit la mine doi, un american şi un olandez. Americanul avea cam patruzeci de ani, era frumos. Cărunt, cu o bărbuţă tunsă scurt, îngrijită, ochi languroşi. Dădea mereu din cap orice aş fi spus, iar uneori îşi frângea neputincios mâinile şi suferea, lovind cu pumnul în genunchi. Avea nişte pantaloni de lână în carouri, verzi-albaştri. Olandezul, dimpotrivă, prin înfăţişarea exterioară, ziceai că e un bandit, cu mustăţile vopsite în negru. Pletos, creţ, îi scăpărau privirile în toate părţile şi trăncănea vioi în rusă, pentru că se născuse în apropiere de Irkutsk, şi cel puţin de trei ori se retrăsese pentru o perioadă la toaletă nu ştiu cu ce treabă (şi, parcă era un făcut, tocmai se arsese becul!). Americanul mi-a plăcut, numai că nu prea înţelegea, dar banditul îl ajuta. Au scos un notes lung şi îngust şi şi-au aţintit ochii asupra mea. Iar eu eram în kimono. Şi-au manifestat entuziasmul faţă de bărbăţia mea. Am hohotit vesel: mai bine v-aţi manifesta entuziasmul faţă de feminitatea mea! Ei au zâmbit dezorientaţi: era clar că nu înţeleseseră. Cinci minute tot discutând am încercat să-i fac să înţeleagă ce anume am vrut să spun: olandezul a priceput primul şi s-a luminat şi i-a explicat, cum a putut, colegului, care, compătimitor, şi-a lovit în cele din urmă genunchiul şi şi-a strâns maxilarul, dând de înţeles că a priceput şi el. Am spus că în revistă am minţit în legătură cu salariul şi, în mod sincer, ca un trădător, le-am spus de sumă, iar ei zic: adică nu pe oră, pe săptămână?

— Dar nu pe săptămână! m-am supărat eu.

— Ce Dumnezeu, spun, dumneavoastră v-aţi născut la Irkutsk doar!

— E, asta a fost demult! a desfăcut braţele neputincios acest olandez siberian ciudat.

— Dar dumneavoastră locuiţi de mult aici? l-am întrebat pe american.

— O, da! a dat el din cap.

— Doi ani şi jumătate. Ei! Gândesc, deşi răspund politicos la întrebările puse, dar când discuţia s-a îndreptat către libertatea moravurilor, am subliniat că în mod hotărât nu aprob toate aceste chestiuţe occidentale, mai ales renumita lor revoluţie, deoarece, spun, ea strică totul, pentru că valoarea este valoare, iar dacă sunt bunuri de uz general, înţelegeţi? Este o raritate şi costă mai mult, nu din punct de vedere material, desigur, ci din punctul de vedere al sentimentelor, înţelegeţi? (înţeleg), ei, bine atunci, vreţi cafea? (nu vor), ei, cum vreţi, iar ei întreabă: deci sunteţi rusofilă sau poate liberală? Răspund sincer: eu nu sunt nimic, dar eu sunt pentru iubire, pentru că

— Subliniez în interviul meu

— Este o ocupaţie divină (sunteţi familişti? o, da!), ei, uite, ştiam eu, dar că lipsirea de valoare, inflaţia iubirii, înţelegeţi? Va face rău întregii omeniri, mergând până la, probabil, ameninţarea războiului (mirare), ei, pentru că nu au pe ce să-şi consume forţele (americanul este bucuros: sublimare!

— Şi dă cu pumnul în genunchi), da! şi această revoluţie a voastră, precum şi toate necuviinţele alea în general trebuie anulate, aşa să şi scrieţi (mă uit în blocnotesurile lor), necuviinţele accesibile fiecărui negru, dar dumneavoastră sunteţi abonat la această revistă?

— Soţia mea nu este foarte mulţumită de această revistă! a spus frumuşelul (Doamne, ce mi-a plăcut, un amestec de Redford cu Newman!), iar olandezul a spus că el, râzând, chiar dacă o cumpără, cumpără una mai tare, ca mahorcă! Ei, uite, şi în general: iubirea trebuie redată unui secol mai timpuriu, dacă nu cumva secolului al XIX-lea, pentru că numai acolo se dezlănţuiau patimi adevărate şi erau iubite femeile frumoase, adică femeile frumoase erau la mare preţ şi nimeni n-ar fi îndrăznit să le jignească. Odată, la unul dintre balurile date la Moscova, împăratul a fost total fermecat de

ochii negri de foc ai fecioarei Anna Lopuhina. Imediat ea a fost milostivită cu tidul de domnişoară de onoare şi a fost invitată să locuiască la Pavlovsk. Pentru ea fusese aranjată o încăpere specială, un fel de vilă. Împăratul se ducea acolo în fiecare seară cu sentimente pur platonice de extaz. Dar bărbierul imperial şi Lopuhin-tatăl cunoşteau natura omenească şi priveau încrezători în viitor.

Într-una din seri, când împăratul se dovedise a fi mai întreprinzător decât de obicei, Lopuhina a început să plângă pe neaşteptate, rugând să fie lăsată singură, şi a recunoscut împăratului că îl iubeşte pe prinţul Gagarin. Împăratul a fost cutremurat, dar caracterul lui cavaleresc şi nobleţea înnăscută imediat şi-au spus cuvântul. I-a trimis imediat lui Suvorov răvaş să-l trimită în Rusia pe prinţul Gagarin, un bărbat foarte frumos, deşi nu prea înalt. Împăratul l-a decorat cu un ordin, chiar el l-a condus la iubita lui şi toată ziua a fost sincer mulţumit şi satisfăcut de mândria conştientizării sacrificiului de sine eroic. Generozitatea lui nu cunoştea margini: a poruncit să fie cumpărate trei case pe cheiul Nevei şi să fie unite într-un singur palat, pe care l-a dăruit prinţului Gagarin. Lopuhin-tatăl a fost făcut cel mai luminat prinţ şi numit procuror general al Senatului

— Funcţie deosebit de importantă, ce amintea uneori de aceea a primului lord al trezoreriei Angliei. Bărbierul a fost făcut conte şi grăjdar al ordinului de Malta. Şi-a cumpărat o casă în vecinătatea prinţesei Gagarina cea cu ochi negri şi şi-a adus-o acolo pe iubita lui, actriţa franceză Chevalier. Ofiţerii gărzii de cavalerie în vestoane roşu-aprins au văzut nu o dată cum împăratul însuşi îl conducea chiar el acolo şi apoi trimitea după el, când se întorcea de la iubita lui. Când Excelenţa sa împreună cu familia lui cea mai augustă a părăsit vechiul palat şi s-a mutat la Mihailovskoe, prinţesa Gagarina, Anna Petrovna, a părăsit casa soţului ei şi a fost instalată în noul palat, chiar lângă cabinetul împăratului, prin care comunica prin intermediul unei scări deosebite, secrete, cu încăperile ei, precum şi cu încăperea sus-pomenitului bărbier, care, fiind turc, fusese luat prizonier la Kutaisi. O aluzie a acestor împrejurări triste o găsim într-o poezie a lui Tiutcev uitată pe nedrept, a cui? Ei, Tiutcev, poetul rus! Tiutcev! Nu, nu aşa, prima literă este T, de la Tolia, ei, nu-i nimic, Fiodor Ivanovici Tiutcev.

— Fiodor Ivanovici? a aprobat frumuşelul.

— Ce păcat că în Uniunea Sovietică au renunţat la nume şi la patronimic!

— Cum au renunţat? Când? M-am îngrozit eu, bulversată de veste.

— De o săptămână nu mai ascult radioul. M-au lăsat bateriile! Olandezul i-a spus ceva frumuşelului în limba olandeză pe care nu o ştiam.

— Ei, sunt folosite aşa de rar, nu s-a lăsat americanul.

— Eram convins că au renunţat la ele!

— Pe scurt, am încheiat eu, bărbaţii erau înnebuniţi de foşnetul şi forma picioruşului abia văzut (ridic uşor kimonoul) până la gleznă (îmi arăt glezna: nu-i interesează), de parcă toţi aveau cel mult treizeci de ani! Dar acum? (nu-i interesează). Acum, zic, chiar dacă umbli în ce te-a făcut mama, ca la voi, de exemplu, moda de la plajă, unde stau de-a valma bărbaţi şi femei, şi ce observăm, cum povesteşte draga mea prietenă franţuzoaică? Niciun pic de atenţie! De parcă în jur ar fi bucăţi de carne necomestibilă! Şi asta, întreb, este frumos? Nu, zic, sunt împotriva egalităţii şi (din nou foşnesc!) a descompunerii gratuite a moravurilor, eu sunt pentru tensiune şi interdicţii, iar în condiţiile egalităţii în drepturi niciun fel de apogeu al iubirii, domnilor, aşa să şi scrieţi, nu va fi! Au mai scris câte ceva în blocnotesuri şi mă provoacă în continuare: n-aţi vrea să vă mutaţi în ţările noastre? Iar Ivanovicii, în ceea ce-i priveşte, îmi arată servil ziarele, iar în ziare fotografiile sunt trunchiate, la italieni chiar sunt bucăţi mari, de parcă m-ar fi acoperit cu aceste bucăţi, ruşinându-se, şi spun Ivanovicii: priviţi, Irina Vladimirovna, cum este folosită frumuseţea noastră!

— Ei, hai, zic, daţi-mi-le! Iar ei îmi dau diferite tăieturi din ziare şi traduc:

FRUMOASA RUSOAICĂ ARUNCĂ MĂNUŞA!

Mă îndoiesc: traduceţi oare exact?

— Exact, şi chiar se supără. Sunt mânioasă:

— Astea-s numai prostii! Ce mănuşă? N-am aruncat nicio mănuşă, dar că m-au jignit în cele mai bune sentimente ale iubirii este adevărat, şi nu e niciun fel de lege care să-ţi interzică să-l iubeşti pe un om, chiar dacă e mai bătrân decât tine, iar ei spun, ia uitaţi: A ÎNDRĂZNIT! scriu aceşti copii de

căţea maliţioşi care sunt francezii, scriu, ca de fiecare dată, pe furiş, iată pagina suedeză: LA ÎNTÂLNIRE CU IUBIREA ŞI BUNUL-PLAC, dar iată şi fasciştii: ZECE FOTOGRAFII CARE AU CUTREMURAT LUMEA.

— Într-adevăr, jubilez, au cutremurat-o? Iar ei, zâmbind: n-au cutremurat nimic, sunt numai minciuni grosolane ale lui Springer, asta e aşa, ca să vă arunce praf în ochi, numai că dumneavoastră, Irina Vladimirovna, firi bună, ei, dacă femeia noastră, zic, este bună, cum se zice, la cratiţă, ca să scrie ei despre dumneavoastră toate murdăriile, ei, ar fi fost bine, dacă ar fi fost cu flori, atunci undeva în câmp, ca în vechea Eladă, oricum ar fi fost, n-aveam niciun fel de obiecţie împotriva frumuseţii, chiar noi le-am fi pus în paginile... unui calendar de export, îi ţine isonul Nikolai Ivanovici, sau chiar... i-am fi găsit loc! Ştiţi, şi noi, pentru curaj... uite, credeţi că nu înţelegem?... şi noi ne luptăm cu inerţia gustului... dacă ar fi depins numai de noi... nici nu vă imaginaţi!... se tem de orice!... iar dacă ar fi fost cu flori, ce părere ai? A? Undeva pe un deal sau lângă un pârâu, în stuf... eu gândesc: ce ar trebui!... uite şi eu despre... chiar eu m-aş fi spânzurat în baie (râd)... dar despre sută

— Aici dumneavoastră, Irina Vladimirovna, aţi cam greşit! De ce? Nu înţeleg. Daţi gunoiul afară din casă. E un fleac... dar soţia n-ar fi protestat dacă ar fi fost în baie?... a ta ar fi protestat, a mea însă e modernă... dar totuşi sunt lucruri sacre... să luaţi în râs doliul... da, asta e inadmisibil!... şi cine v-a învăţat aşa, Irina Vladimirovna?... vi se vede, mă scuzaţi, totul între picioare... Asta, Irina Vladimirovna, scuzaţi pentru sinceritate, nu este etic... Totuşi sunteţi femeie...

— Nu este etic? m-am pornit eu.

— Dar este etic să mă dai afară de la serviciu din cauza iubirii?! Asta, după dumneavoastră, este etic, da?! Dau din capete: asta nu noi... noi

— Uite (arată spre ecusoanele cu pană, de scriitori), noi scriem... dar şi pe Zinaida Vasilievna trebuie s-o înţelegeţi... ne gândim... apropo! Dacă ăştia vor veni din nou (ascunzând decupajele în servietă), goniţi-i de-aici, Irina Vladimirovna, bine (promit), o să ne descurcăm şi fără ei (luându-mi la revedere), şi abia ce i-am condus la uşă că sună din nou: într-o limbă stricată, ei, eu, desigur, nu pot să nu fiu ospitalieră: îi întâmpin bucuroasă în

kimono, însă casa noastră este nepretenţioasă, am putea spune chiar proletară... Of, nu mai pot! Dă din picioare, al dracului!

14

Dintr-odată, şase dintre cele mai frumoase femei ale Americii, iată numele lor: Patty U., Kim S. (miss Arizona sau Alaska), Nancy R. (o fetiţă de paisprezece ani cu o gură capricioasă), Nataşa B. (de origine rusă, care mai târziu se va îneca pe coasta Floridei), Karen C. (un păr uimitor) şi ciocolatia Beverly A. (am reuşit să le văd portretul de grup când s-au dus la o piscină new-yorkeză şi s-au aranjat pe marginea apei smaraldine în nişte poze hotărâte şi fireşti ale unor camarade luptătoare ale lui James Bond, Nataşa B. Chiar avea un binoclu în mâna sprijinită pe balustrada albă, iar pe maiouţul lui Karen C. Se vedeau iniţialele argintii I.T., în timp ce ciocolatia Beverly îşi arată ameninţător dinţii de creolă, pentru a mă încuraja), au trimis un protest veninos-amabil din 222 de cuvinte cerând să nu fiu jignită, ci, dimpotrivă, îşi exprimă admiraţia cu privire la îndrăzneala mea slavă şi la şarm şi avertizează că dacă Viktor Haritonâci şi falocraţii de teapa lui o vor face în continuare, atunci ele îi vor aduna pe vechii lor prieteni şi protectori (din care făceau parte trei magnaţi ai petrolului, treizeci şi cinci de senatori, şapte laureaţi ai Premiului Nobel, Arthur Miller, muncitorii portuari de pe Coasta de Est, controlorii de zbor canadieni, trustul creierelor de la NASA, precum şi conducerea Flotei a 6-a din Marea Mediterană) şi-i vor ruga insistent să nu mai fie prieteni cu neprietenii mei, şi tot atunci aflu în treacăt că frumuseţea lor le aduce în medie un venit de trei sute de dolari pe oră (pe oră!) şi de aceea ele sunt foarte bogate, iar Patty U. Este pur şi simplu milionară. Ritulia mă sună şi, neputându-se abţine, strigă imprudent în receptor că la radio despre asta se vorbeşte şi la ultimele ştiri, iar eu sunt cu baticul, cu aspiratorul în mână, cu faţa cenuşie, mă arunc la „Spidola” cu butonul rupt şi, într-adevăr: transmit, şi sunt udă toată, ei, gândesc, rahat total!

Dar în loc de asta, a doua zi de dimineaţă mă vizitează Serioja şi Kolia Ivanovici, gătiţi la patru ace, în costume iugoslave bej, cu mirosul ireproşabil al unei ape de toaletă amărui, ghetele strălucesc şi sunt foarte politicoşi şi spun că n-au pierdut vremea degeaba şi că au descoperit existenţa unei greşeli de producţie, că, desigur, nu este foarte frumos să arăţi tot ce poate fi arătat numai unui om drag şi apropiat, dar şi că nici cu mine nu s-au purtat corect, în eludarea regulilor, şi vina îi aparţine lui Viktor

Haritonâci, pe care l-a luat valul din cauza unei râvne gratuite, şi las' să se descurce el, deoarece este numit să scrie frumuseţilor irascibile o scrisoare în care va trebui să povestească cu toată sinceritatea, deşi nu este treaba lor, dar odată ce se interesează de faptul că eu am plecat de la serviciu la dorinţa mea din cauza traumei produse în timpul morţii, iar ei, la rândul lor, vor lua măsuri, o să scrie un articol, doar dacă eu voi contribui, deşi nu mai am altă soluţie. Iar eu stau, ca o văduvă, şi trag catifeaua feţei de masă, şi repet, muşcându-mi unghiile:

— M-ar fi apărat dacă ar fi trăit! M-ar fi apărat... Mă iubea aşa de mult!

— Aşa o să şi scriem, şi scot din buzunare pixurile şi încep să scrie, ca Ilf şi Petrov, deşi încă nu le spusesem nimic, iar ei au zis dintr-odată: dar n-aţi vrea chiar dumneavoastră, Irina Vladimirovna, să scrieţi o scrisorică acestor prostuţe aprige: că mulţumesc pentru grija voastră, pentru mângâiere, numai că degeaba, zic, vă agitaţi scăldându-vă în piscină, pentru că totul e în ordine cu mine şi informaţiile voastre sunt neverificate, iar eu la asta îi răspund lui Viktor Haritonâci: unde, Vitek, este totul în ordine pentru mine? Greşeşti. Dar el s-a bosumflat şi zice: bine, dracu' să te ia, vezi ce mi-ai făcut, niciodată în viaţa mea n-am scris scrisori în America şi în general nu sunt un mare admirator al scrisorilor, nici pe bunicul, un om bătrân, nu l-ai ferit de infarct, iar eu lui: pe bunicul să-l ai tot tu pe conştiinţă, Vitek, s-a supărat prea tare în timpul discursului, când mă băgaţi în sperieţi cu nu ştiu ce general mort, iar el zice: bine, n-o să mai vorbim despre asta, nu ştii toate dedesubturile, aşa că taci, dar tu, zic, nu fi măgar, odată ce ai intrat la apă, stai cuminte şi nu zice nici pâs, iar el ia o foaie de hârtie albă, şi-a pregătit stiloul şi, oftând, a scris cu un scris rotund:

STIMABILE CURVE ŞI SUPERCURVE AMERICANE!

După cum ştiţi... După cum ştim... Am primit scrisoarea dumneavoastră... scrisoarea dumneavoastră... Trebuie să spun... Într-un mod neplăcut... Neplăcut... în timp ce colectivul nostru... Trebuie să spun... De ce? De ce toate acestea?... De ce nu vă vedeţi de treburile voastre?... Sunteţi pioni într-un joc mare... Nici eu nu mai sunt tânăr...

A început disperat să se gândească. Şi-a dat la o parte cu repulsie stiloul de aur, nu el, recunoaşte, a avut ideea să mă chinuiască, ci el a fost

prelucrat, iar eu am spus aproape împăciuitor: hai, Vitek, n-o să ne certăm, scrie mai bine scrisoarea, iar eu dau să plec, dar el către mine: stai! Mie, s-a încrâncenat, mi-e dor de tine, n-am găsit cu cine să te înlocuiesc, am rămas cu soţia...

Of, minţi! Ştiu cu cine ţi-ai pierdut timpul prin cârciumi, de la Mărgărita, de unde? Iar eu spun: ce te priveşte pe tine? Să n-o crezi, iar soţia mea, ştii şi tu, e bătrână, nu te grăbi, Ira, întinde-te pe canapea, aha, zic, pe canapeluţa pe care mi-am dat sfârşitul cât timp tu şi Polina vă savuraţi ruşinea, fir-ai tu al dracului, te-ai încins! Iar pe el l-a durut în cot: eşti într-adevăr la ananghie sau canaliile astea ţi-au trimis un milion? Nu mi-au trimis nimic, s-au zgârcit chiar să-mi ia o haină vătuită, dar nu voi lua banii tăi murdari, nici să nu te gândeşti, să te ştergi cu ei la fund, dacă ai aşa de mulţi.

Şi a început să urle, ţapul, când a auzit cuvintele mele, o să te descurci! Se simte jignit, dar şi mie-mi pare rău, el insistă, iar eu zic râzând: mă primeşti înapoi la birou? Chiar şi acum, răspunde, numai, zice, nu chiar imediat, mai rezistă, să se mai potolească puţin agitaţia, ca să nu se înţeleagă că a fost sub presiune, iar eu spun: ei, nici nu-mi trebuie, chiar şi-aşa îmi câştig suta, n-ai grijă, dar el chiar că n-are grijă: tu ai devenit celebră datorită mie, iar eu scriu din cauza ta această scrisoare prostească, şi-a pus furios capacul Parkerului său, şi arăt într-o lumină idioată, tu, zic, eşti vinovat, înţelege, nu am vrut eu asta, am fost sfătuit, asta, zice, e numai mâna atotputernicei Zinaida Vasilievna, că s-a luat de tine din cauza mitingului de doliu, nu a vrut să compătimim împreună, iar acum eu trebuie să pătimesc! Dar mai ţii minte, înainte... dar eu sunt impasibilă, şi zic: ţuţulică, uită de asta, nu te enerva, scrie mai bine scrisoarea, iar el zice: măcar să-mi fi arătat revista, că nici n-am văzut-o. Şi mai ce? Prostuţo, zice, n-o să spun nimănui, mă uit numai şi ţi-o dau. Nu crezi? O să te descurci tu! Şi am plecat acasă, iar bunicul este în spital: să crapi, porc bătrân şi trădător! Nu-mi pare rău. Şi aici, între timp, apare un articol intitulat „Iubire”, într-o miercuri, şi citesc uimită că eternii Ivanovici chiar au scris un articol intitulat „Iubire”, din care totuşi nu poţi să înţelegi nimic, dar sunt făcute totuşi aluzii la faptul că iubirea, cică, e un lucru sfânt, individual, şi tot ce se înfăptuieşte între două persoane în urma unui ataşament reciproc este frumos şi în folosul amândurora, şi n-au dreptate cei cărora le place să se uite pe gaura cheii, tulburând liniştea şi imunitatea, pentru că toţi suntem

oameni conştienţi şi gata să răspundem pentru faptele noastre, şi vârsta, după definiţia clasică, n-are nicio importanţă, cum se crede uneori, dar că, cică, uneori le place unora de peste Ocean să-şi bage nasul unde nu le fierbe oala, să impună un punct de vedere străin, numai că la noi iubirea are rădăcini vechi şi tradiţii adânci, să luăm măcar bocetul Iaroslavnei din Putivl (Personaj din cântecul epic eroic *Cântec despre oastea lui Igor* (sec. Al XII-lea), care deplânge căderea în prizonierat a soţului ei, *n. Trad)* sau „Sfânta Treime" a lui Andrei Rubliov, ne descurcăm şi singuri, aşa că oricât şi-ar băga nasul unele curioase, indiferent de frumuseţea lor ţipătoare sau, mai bine zis, răpitoare şi de prea puţin inteligibilele lor două sute douăzeci şi două de cuvinte, inspirate de o anumită cetăţeancă dintr-o a treia ţară, o persoană strămutată fără vreo ocupaţie anume, folosindu-se de nişte deficite departamentale, şi vin din nou Ivanovicii: ei, cum e? După mine, totul e corect! Dar îl cunoaşteţi pe un bărbat pe nume Carlos? Dar ce-i cu asta? Oare l-au omorât? Of, zic, când s-a întâmplat asta? Acolo nu vorbeau toţi ruseşte, dar eu am băut puţin şi nu ştiam unde mă aflu, uite, şi am început să dansez, iar eu ştiţi cum dansez!

— Pot spune, ei, cum vreţi... nu, pe cuvânt de onoare! N-am găsit niciun fel de Carlos, v-aţi găsit despre ce să ne mai amintim! Ei, bine. Vă dorim, Irina Vladimirovna, să fiţi mai modestă, să fiţi sănătoasă, nu depăşiţi măsura, aveţi grijă de bătrân, mulţumesc, băieţi, staţi liniştiţi, o să ţin minte, ei, la revedere, şi pleacă, iar apoi Merzliakov: vine, sună, mâine seară nişte oameni vor să te cunoască, iar eu am dus mare lipsă de oameni, mai mult singură-singurică şi cu soarta nerezolvată, deşi, simt, se pare că se va aranja, în pofida numărului mare de evenimente sau tocmai datorită' lor, depinde cum priveşti, şi răspund că voi veni neapărat, numai că deodată sună cineva la uşă la şapte şi jumătate dimineaţa.

După caracter, originară de undeva din provincie. Numai că ea, fără niciun fel de veste, se bagă în viaţa omului cu noaptea-n cap, cu un geamantan legat cu rufărie. Ce dracu mai e şi asta? Deschid, încă nu m-am trezit, nu aştept pe nimeni, şi deodată sună. Cine este? M-am uitat pe vizor. Permanent de şase luni şi suflă greu ca o locomotivă.

Fără să zică vreun cuvânt, mi se aruncă de gât şi începe să bocească de se auzea pe toată scara! Fetiţa mea, scânceşte, mai trăieşti? Eşti vie şi nevătămată? Nici nu mai speram să te mai văd. Mie Golovnia, Ivan Nikolaevici, mi-a povestit totul, în fiecare seară, stând pe hulubărie, ascultă

ştirile şi aleargă cu o faţă de nebun: Antonina, belea! A povestit, am rămas mască, trag de tata, hei, scoală!

— Degeaba, am dat din mână a lehamite, şi la Moscova. Avea un geamantan negru, imposibil de ridicat, o fi venit oare de tot? Dar unde e bunicul? La spital. Vai! Vai!

— Stai, zic, te-ai văitat destul, de ce, mai bine răspunde, ai un geamantan aşa de greu, ce dracu', l-ai umplut cu cărămizi?

Hai, intră, odată ce-ai venit, nu mai urla pe scară, ea a băgat geamantanul, aşa, zic, îţi poţi da duhul, ai înnebunit de tot, ce dracu? Iar ea spune: tata nu a înţeles nimic, iar Vania Golovnia ăsta vine la noi aşa în fugă şi ţipă: Antonina, belea! Numai ce am auzit, cică, despre fata ta, despre Irina au zis, Tarakanova, ea, zice, este pe prima pagină în revista „America" exact cum a făcut-o maică-sa, mai departe n-am înţeles: acum se aude cam prost

— Ba o duc la fortăreaţa Petru şi Pavel (Una dintre primele construcţii ridicate în Sankt Petersburg, fortăreaţă celebră, devenită închisoare în perioada Imperiului, *n. Trad)*, ba undeva mai departe, numai că patruzeci de milionari s-au strâns şi au plătit garanţie în avans pentru ea, iar cel mai important, cu nume rusesc, Vladimir Sergheevici, cum s-a transmis, s-a împuşcat sub privirile tuturor, şi atunci au schimbat-o pe ea la graniţă pe cinci chintale de porumb şi pe un computer pentru starea vremii, uite-aşa, şi-şi împinge în sufragerie geamantanul imposibil de ridicat.

M-am uitat mai atent la ea, văd, pe faţă are ceva, oare e o vânătaie sub ochiul drept? Mamă, întreb, cine te-a pupat aşa? A!...

— Răspunde, aşezându-se pe micuţul taburet scund din faţa oglinzii, încât garnitura pârâie pe la încheieturi

— A!... o nimica toată, spune, m-am luat la harţă în tren cu aia de la restaurant, cum m-am urcat, aseară, i-am smuls aproape tot părul din cauza restului, nu mi-a dat tot restul, înţelegi, îi dau una de cinci, iau napolitana „Severnoe sianie", iar ea zice: ce spuneţi, mi-aţi dat una de trei ruble, când a auzit gălăgia a ieşit bucătarul, s-a uitat ce s-a uitat la noi, apoi s-a săturat şi zice: mă duc mai bine să mănânc gulaş, încăieraţi-vă mai departe. Atunci şi nouă ne-a părut rău să ne mai batem, ne-am oprit, dar ne-am mai bălăcărit

mult timp, ca să ne liniştim puţin, iar când ne-am apropiat de Moscova am luat cu ea la restaurant un Porto şi nu mai eram supărate, ci ne-am bucurat împreună că am încetat harţa, şi în general nu este o femeie rea, Valentina Ignatievna, ei, pur şi simplu Valia, înţelegi? Băiatul ei a intrat anul ăsta la institut, la construcţii de maşini, un băiat foarte bun, seamănă cu ea, eu, e adevărat, încă nu l-am văzut, iar bucătarul vine din nou, după ce a mâncat gulaşul, vine şi zice: ei, fetelor, aţi terminat cu ţigănia? Iar noi într-un glas: du-te dracului, drac chel! Am râs în hohote aşa de tare, aşa am râs, mai că era să trecem de Moscova, iar în gară ne-am luat la revedere: Valentina Ignatievna s-a dus la al ei, pe bulevardul Simferopol, el are acolo un apartament cu două camere, e adevărat, la parter, şi camerele sunt nedecomandate, dar are telefon, însă ea zice că o să dea o diferenţă şi o să facă un schimb, ei, cum să nu, doar fură! Iar apoi are o cunoştinţă la etajul şapte, lucrează la consiliul raional, a promis să o ajute, poate ai auzit de ea: Bessmertnaia? Iar bucătarul ăla, bucătarul, dracul cel chel, s-a dus la el la Tuşino, să pună varza la murat, am râs aşa de tare, iar Valentina Ignatievna m-a chemat la ea în vizită, dacă nu veniri, zice, mă supăr, va trebui să mă duc, iar ăsta e la Tuşino!

Acum mama mea dragă începe să moară de râs, iar eu o întrerup şi întreb: doar nu te-ai hotărât să te muţi aici? Iar ea răspunde că a venit în vizită, dar îşi tot furişează privirea, iar un ochi, văd, s-a umflat. Uite, zic, o să fii ca tata, chioară! Vai, zice, să nu-mi mai aduci aminte de el! Trăieşte, zice, irod chior, nu face nimic, musteşte de spirt, mai bine ar fi murit, şi lui, şi mie ne-ar fi fost mai bine, nu scoate nicio jumătate de literă, cu cât trece timpul cu atât e mai rău, a devenit mut de tot, nu scoate niciun cuvânt cu săptămânile, uneori îl întreb mănânci?

— Numai mugeşte, cică, mănânc, mereu e bucuros să bage în el, asta îi place, dar ca să spună asta omeneşte

— Nu spune, nu munceşte nicăieri, doar ştii ce meserie avea: tâmplar de lux! Cu o meserie ca asta puteai să învârti banii cu lopata, să trăieşti numai în bucurie, iar el mugeşte şi toată ziua cere de mâncare, mai bine ar fi crăpat, iar acum a mai găsit ceva: mă strigă cu un alt nume, la început nici nu l-am băgat în seamă, ce importanţă mai are, dar apoi am ascultat cu atenţie, aud: acum îmi zice Vera!

Îi zic: eşti în toate minţile, câine bătrân? Ce Vera sunt eu, de când mă ştiu mi se zice Tonia, auzi, Tonia! Eu sunt Antonina! Antonina Petrovna! Auzi sau nu? Dar cine ştie, poate că a surzit, ar trebui, mă gândesc, să-l duc cumva la policlinică, să-l arăt, numai că mi-e ruşine de doctori, unde să arăt aşa ceva, şi acum deci seara vine în fugă Golovnia, el ascultă ştirile la radio, e un vecin, ei, îl ştii, porumbeii l-au umplut de găinaţ din cap până-n picioare, intră tulburat: am auzit despre fata dumneavoastră! La început n-am înţeles, am fugit, am deschis cutia cu minciuni, iar el îmi explică: nici eu n-am înţeles nimic, azi se aude cam prost, sunt nori joşi, dar se pare că ea a plecat în America, fiind schimbată pe produse agricole. Nu se poate aşa ceva! Iar el îmi spune: acum totul se poate. Am început să plâng: cum-necum, este singura mea fată, şi deodată în America, fără să spună nimic, iar Golovnia se jură: am auzit clar! A plecat în America şi a ajuns milionară. Zic: du-te şi mai ascultă, poate mai zice ceva, iar el zice: hai să mergem mai bine la Polunov să-l rugăm, şi el ascultă, când nu e beat. Ne-am dus la Polunov: cum m-a văzut, a şi început să dea din mâini de parcă eram necuratul, iar Golovnia îl întreabă: ai auzit? Nu, răspunde Polunov, ce? Minţi, zice Golovnia, ai ascultat. Iar Polunov îi zice: lăsaţi-mă în pace, iar tu, zice, Tonia, zi că a dispărut. Eu spun: ce s-a întâmplat? El nu zice nimic, tace mâlc. Ei, i-am promis că-i aduc o sticlă, o aveam pusă deoparte, i-o aduc, iar el mi-a luat deci sticla, a dat din cap şi zice: fata ta, Tonia, este duşman al poporului, şi n-o să primească mai puţin decât împuşcarea! Am început cu Golovnia să-l descoasem, zice, insistăm, o dată ce a luat sticla şi a băut-o jumătate! Ei, şi a început să povestească, Polunov ăsta... Am rămas mască. Iar Golovnia, este un bărbat cu judecată, zice: iată deci cum stau lucrurile!... Ei, mi-am strâns hainele, nu i-am spus nimic lui tata, dar n-o să moară el de foame, îl ştiu eu, chiorul, o să mănânce el, ei, şi am venit aici, oricât de tare, gândesc, au lovit-o pe fata mea, totuşi este sângele meu, ei, pe drum m-am luat puţin la harţă, numai ca uite ce îţi spun: era chiar Valentina Ignatievna asta, nu mi-a dat tot restul, înţelegi? Am luat napolitane „Severnoe sianie”, îi dau cinci ruble, iar ea îmi spune că i-am dat una de trei, iar eu nu aveam deloc de trei în portofel, înţelegi? Cum puteam să-i fi dat una de trei? Iar fiul ei a intrat la institutul de construcţii de maşini, asta pentru că ea are legături, mi-a povestit ea. Vin deci aici, pe aripile iubirii de mamă, mă uit: n-au omorât-o pe fiica mea! E vie! De bucurie, mi s-au tăiat picioarele! Văd: mama se cam preface, dar bine, zic, revino-ţi de pe drum, o să mai vorbim după aceea. Acum mama mea iubită începe de

dimineaţa până seara să cumpere salam cu sulurile, se delectează cu brânză şi face baie de trei ori pe zi, se înmoaie, cum zice ea. Dar se înmoaie aşa de tare, că pereţii se acoperă de abur şi se aud cântece din baie, iar apoi se unge cu parfumurile mele franţuzeşti pe la subsuoară şi prin alte locuri ale corpului ei îmbătrânit. Nu-mi pare rău, dar de ce le ia fără să-mi ceară voie? Ei, continuă, odată ce nu te-au omorât, înseamnă că o să începem noi două să ducem o viaţă nouă. Eu, desigur, îi spun mamei mele ce miroase a parfumuri franţuzeşti: mamă, despre ce vorbeşti? Unde să te duci?

— Cum unde? În Israel.

— Ce vorbeşti, mamă? Ce Israel? Doar noi nu suntem evrei! Dar ce, zice, oare acolo sunt lăsaţi să plece numai evrei? De ce să aibă numai ei un asemenea favor? Cu ce suntem mai prejos decât ei? Ei mereu ştiu să se aranjeze cel mai bine, jidani râioşi! Iar apoi s-a gândit şi zice: dar hai să zicem că suntem evrei! Însă mama mea seamănă cu o evreică cum semăn eu cu Ceburaşka (Personaj al unor povestiri pentru copii; un fel de hopa-mitică, *n. Trad)*, şi în urechi are cercei de trei ruble. Zic: dă-i jos, nu te face de râs! În Israel, zic, o să râdă de tine. Şi apoi, zic, îţi imaginezi o ţară în care, cum te întorci, sunt numai evrei? Nu poate exista o asemenea ţară! Se îngrozeşte mama. Iar eu spun: iată cum este ţara asta, acest căcăcios de Israel.

Însă mă gândesc: nu mă duc nicăieri. Dar din toate părţile, şi prietenii mei noi, şi chiar Haritonâci, toţi mă întreabă: de ce să nu te duci? Tu acolo eşti deja o celebritate, milioane de oameni se masturbează când te văd, când îţi privesc ciorapii tăi negri, şi Ivanovicii sunt într-o uimire de înţeles. Şi de ce dumneavoastră, Irina Vladimirovna, v-aţi înhăitat cu străinătatea? La ce dracu v-a trebuit? Mai bine, Irina Vladimirovna, v-aţi fi dus la „Ogoniok” (Hebdomadar ilustrat, care apare din 1899, foarte popular în Rusia, *n. Trad)*, acolo, pentru frumuseţea dumneavoastră, v-ar fi dat o pagină întreagă, cu sprijinul nostru total, dar ei remarcă totuşi că nimeni nu-şi mai aminteşte nimic de Vladimir Sergheevici, la televizor nu spun niciun cuvânt, de parcă ar fi fost pedepsit un suflet neastâmpărat pentru greşelile mele şi a început să se stingă încetişor marele om, nu a trecut nicio jumătate de an, iar în străinătate, Irina Vladimirovna, nimeni nu are nevoie de dumneavoastră. Iar eu zic: de parcă aici are cineva nevoie de mine! Telefonul e mut, parcă a fost tăiat pentru neplata abonamentului... Vă înşelaţi, Irina Vladimirovna, frumuseţea dumneavoastră va mai fi necesară

unor scopuri nobile, pentru educaţia etică în spiritul esteticii, dar acolo ce-o să fie?

— Acolo va fi inutilă! Iar în sinea lor îşi spun: de ce nu se duce? Dar le răspund gemenilor: dragii mei băieţi, ţâţele mele sunt deja ca la capră, una într-o parte şi alta-n cealaltă, unde să mai merg în halul ăsta? Nu, zic, din considerente patriotice nu plec nicăieri de aici, şi în general nu ştiu nici limbi străine, numai nişte strigături, şi englezul la Ialta a râs foarte tare, când am cântat, uitând de soţie, iar aia a intrat în panică: aveau două fete, familia era la odihnă, şi dintr-odată o asemenea situaţie. Nu, spun, nu vreau să mă duc nicăieri, în nicio parte a lumii, hai mai bine să fim prieteni şi să nu ne supărăm unul pe altul. Aşa le-am spus. Nici bunicul nu-şi găsea locul. Ce-o să se întâmple? Mormăia bunicul, plimbându-se în curte pe sub ferestrele noastre. Noi îi ajutăm pe TOŢI. Noi ajutăm Grecia şi Canada, Islanda şi Zanzibar. Iar ei, în schimb?

Trabucuri cubaneze! De la aceste trabucuri putem avea numai incendii! Iar eu la bătrâneţe nu vreau să fiu o victimă a incendiilor! Prietenii lui de domino mârâiau aprobator. La amiază, când soarele se ridica din spatele burlanului şi pensionarii îşi puneau pălăriile de pai, bunicul a avut un atac de cord. L-am pus pe masă în curte. Bunicul stătea întins în mijlocul pieselor de joc. Doctorii se îngrijorau mai degrabă nu pentru viaţa lui, cât pentru minţile bătrânului stahanovist. De fapt, nu se temeau pentru nimic! Au venit, rumeni şi tineri, cu stetoscoapele strălucind şi glumind cu infirmierele neexperimentate. Bunicul stătea străin în patul de spital, mărul lui Adam tresăltându-i din când în când. Stătea în pat şi habar nu avea că în curând o să mă lovească o maşină.

15

Nu mă plângeţi! O să mai petreceţi la nunta mea, vă promit, o să vă invit pe toţi, dar mai întâi să revenim la noaptea aceea, la asfaltul alunecos, cu pete de ulei, când eu, însufleţită de prietenie, mă întorceam de la noii prieteni. Noii prieteni m-au primit cu urale. În bibliotecă, unde, din spatele vitrinelor, ne priveau, prinşi în nişte îmbrăţişări puternice, vânjoase, nişte oameni posaci şi nu era ordine, Vitasik ne-a făcut cunoştinţă: iat-o pe eroina noastră! Ei au aplaudat. S-au uitat la mine cu o privire admirativă şi palidă şi tot repetau: chiar nu vă daţi seama ce aţi făcut! Este inimaginabil! Nu sunteţi o Vera Zasulici (Vera Ivanovna Zasulici (1849-l919), activist al

mişcării revoluţionare din Rusia, din 1868, narodnică, iar din 1903 — menşevică. În 1878 a încercat să-l omoare pe omul politic F.F. Trepov din Petersburg, care a poruncit biciuirea unui deţinut politic — n. *Trad.)* oarecare! Unde sunt caii (În original *koni,* cai, referire la numele propriu Koni. A.F. Koni (1844-l927), jurist, preşedintele tribunalului care a judecat-o pe Vera Zasulici şi care a achitat-o pe revoluţionară, considerând îndreptăţit protestul ei, n. *Trad)* care o să vă reabiliteze? Tăceam cu modestie, având o expresie înţelegătoare. Nu vă e frică? Credeau că mi-e frică. Am zâmbit: deloc, numai că n-aş fi vrut să plec din Moscova, pentru că o ador, m-au tot întrebat despre adunare, iar unul dintre ei, un Ilia Muromeţ (Erou legendar al baladelor populare ruseşti, n. *Trad.)* evreu, deşi în vârstă, cu bâta aplecată: nu, recunoaşteţi că vă e frică! Pentru că nu aveţi nimic în afara frumuseţii! Iar eu mă mir: dar oare este puţin? Şi el era printre noii prieteni, Iura Fiodorov. Ăsta mă invidia şi o făcea pe nebunul ca vorbeau despre mine, şi ei au început să se certe dacă am procedat corect, şi unul zice: corect şi frumos, şi fostul paznic al lui Vladimir Sergheevici, Egor cel cu ochii de viţel, zice: hai să te pup! Iar Iura Fiodorov spune că în felul acesta în curând şi cultura va fi distrusă, călcând în picioare tradiţiile şi că actul meu denotă o influenţă păguboasă a romantismului european asupra unui suflet imatur, iar un om cu înfăţişare orientală, cu o faţă de plastilină, s-a încruntat dezgustat şi n-a zis nimic. Dar oricum toţi erau entuziasmaţi.

Şi Merzliakov

— Narcisa iubirii de şase zile

— Era foarte mândru că mă cunoaşte. Dar toţi mă ştiau şi am povestit cum cel mai mult s-a străduit Polina, căţeaua nenorocită, şi m-a înfierat ca fiind amanta generalului trădător, şi nu era adevărat, pentru că Vladimir Sergheevici se pregătea să scrie despre mine un roman şi pregătise deja libretul operei, iar ei au început deodată să freamăte şi s-au apucat de cap, de parcă ei fuseseră numiţi amanţi ai tăietorului de capete, uite ce fel de oameni erau prietenii ăştia noi, nu ca Şohrat — înţelegere reciprocă totală şi scurte de antilopă, totul cum se cuvine. Iar Boris Davâdovici, viteazul, uitându-se la mine ca la fiica lui, zice: ştiţi de cine-mi aduce aminte? Iar femeile din jur spun: povestiţi, vă rog! Erau acolo şi femei. Ei fumau mult, cei mai tineri ţigări, cei mai în vârstă — „Belomor” (Ţigări foarte proaste, un fel de „Mărăşeşa”, n. *Trad)*, fumau foarte mult şi aveau degete galbene,

dinţi urâţi şi feţe aspre slabe, iar când zâmbeau, zâmbeau numai cu buzele, iar când râdeau, apoi tuşeau bărbăteşte şi foarte trist, şi când îi întrebai cum merge răspundeau: rău!

Boris Davâdovici fusese cândva un tânăr ofiţer. Ţin minte, a început el, cum în Germania, chiar înainte de finalul războiului, s-a apropiat de mine o nemţoaică, a întrebat:

— Domnule ofiţer, nu vreţi să veniri cu mine? Eram tânăr şi neînfricat, răspund: ei, ce mai, hai să mergem! Numai, în germană, nu cumva sunteţi bolnavă? Nu, răspunde, cum puteţi să spuneţi aşa ceva? Ei, ne-am dus. M-a luat la braţ şi am plecat înainte printre dărâmături şi printre morminte, cum scria Goethe, acasă la ea, în apartamentul ei micuţ şi curat, cu tavanul crăpat în urma operaţiunilor militare. Nu aveţi, zice ea, nimic împotrivă dacă sting lumina? Ei, era vorba de nişte lumânări ale unor vechi candelabre burgheze. Ei, ce să zic, nu am nimic împotrivă, numai, de fapt, de ce să le stingi? Cum zicea într-un cântecel franţuzesc: „Marie-Helene, nu stinge focul...” S-a uitat cu şiretenie la ascultătoare. Ascultătoarele zâmbeau numai cu buzele. Ah! Spune tânăra mea Gretchen.

— Sunt o fată cinstită, v-am rugat numai din cauza foamei. Şi de aceea, face o reverenţă

— Mă ruşinez de dumneavoastră. Ei, bine. Poate mai întâi vreţi să mâncaţi ceva? Întreb eu, ţinând în mână o conservă de carne americană şi o pâine. Pentru că, spun, nu obişnuiesc să mă culc cu o fată flămândă şi cinstită, ci pur şi simplu mi s-a făcut tare dor şi o rog să mă înţeleagă corect. Nu, zice ea, după aceea, domnule ofiţer, o să mănânc. Eu, zice, ajutându-mă să-mi dau jos cizmele, respect plăcerea dumneavoastră. Numai o nemţoaică poate să spună aşa ceva! Ei, ne-am dezbrăcat în întuneric şi a devenit foarte tandră. Aici femeile au început să-şi mijească ochii în aşteptarea unui moment interesant. Fumau mult, dar şi mai mult îşi mijeau ochii. Şi eu mă gândeam: nemţoaica asta are ea ceva de gând, dar n-am spus nimic, ascult mai departe. Însă pe mine, zice Boris Davâdovici, m-a cuprins îndoiala, prea este, simt, aşa de tandră, m-am pus şi am aprins lumina, când mă uit: ha! Avea în locurile astea o erupţie otrăvită! Ei, totul e clar! Am sărit. Iar ea îmi zice: domnule ofiţer, am vrut aşa de mult să mănânc!... Atunci, zic, răspunde, câţi dintre ofiţerii noştri au trecut astăzi pe la tine? Dumneavoastră! Numai dumneavoastră! Se jură ea, împreunându-şi mâinile

pe piept, de parcă era cea mai nevinovată raptură, şi n-avea mai mult de douăzeci, şi, vă zic, avea pieptul alb şi mare. Stau eu, deci, complet *nue,* cu pistolul în mână şi-i dau o-o-o-o dată peste bot! Spune, poruncesc, adevărul! Dumneavoastră sunteţi, zice, al zecelea. Al zecelea! Aşa deci... Parcă a trecut un curent prin mine.

Ei, zic, adio, nemţoaico! Şi am împuşcat-o o dată în faţă, în faţa ei total angelică, ţin minte ca acum. Apoi m-am aplecat, m-am uitat încă o dată la acea erupţie otrăvită, am scuipat şi am plecat, mulţumit că am pedepsit o criminală...

Ce ticăloşie! Ţipă mânios Ahmet Nazarovici, schimonosindu-şi faţa din plastilină.

— Cum de nu ţi-e ruşine! mai întâi te-ai băgat şi apoi ai omorât-o! Ai omorât o femeie!

— Erau legile războiului, a desfăcut mâinile în semn de scuză Boris Davâdovici, mâhnit de vechea crimă.

— Dar cum arăta! radia el.

— Iată ce înseamnă kamikaze! Ea a răzbunat Germania călcată în picioare!

— Am citit undeva o istorie asemănătoare, a spus posac Iura Fiodorov, căruia nici lui nu-i plăcuse.

— Nu ştiu ce aţi citit, tinere domn, a spus Boris Davâdovici, dar am povestit o întâmplare din viaţa mea.

— Toate povestirile de război seamănă, s-a interpus împăciuitor paznicul Egor.

— În care Germanie s-a întâmplat asta? m-am interesat eu.

— În Germania de Vest sau în RDG? Ca răspuns la întrebarea mea, Iura Fiodorov a început să râdă ostentativ în hohote, iar Ahmet Nazarovici a rostit triumfător:

— Nu, vedeţi?! Vederi?! Stătea, întorcându-mi spatele demonstrativ, iar femeile aveau grijă ca bărbaţii să fie fără compromisuri şi drepţi.

— Cum puteţi fi aşa? s-a înfuriat Boris Davâdovici, şi lui, ca şi lui Ilia Muromeţ, mânia i se citea pe faţă.

— Ea este la fel ca şi nemţoaica aia!

— Nu-i adevărat! am protestat eu.

— Eu sunt curată! şi m-am gândit la Ritulia.

— Curată? a pufnit Ahmet Nazarovici.

— Dar ea (fără să se uite la mine) miroase de la o poştă a păcat! Dar Egor şi Merzliakov au sărit în apărarea mea şi spuneau că eu sunt instrumentul destinului şi al răzbunării, şi că nu degeaba a murit Vladimir Sergheevici, şi că mai apoi, adusă de ei la disperare, i-am provocat, dar eu am protestat (au văzut ei toţi provocarea!) că nu i-am sfidat, dar n-am început să intervin acum pentru iubire, când am văzut atitudinea lor monstruoasă faţă de Leonardik...

În acest moment, pixul mi-a căzut din mână şi n-am mai scris nimic trei săptămâni: în primul rând, am terminat plăpumioara de mohair, iar în al doilea rând, mi-am odihnit pântecele în apropierea oraşului Suhumi, unde m-a târât şi m-a răpit pianistul Dato, la rudele lui mingreliene. Casa răsunătoare, dezordonată, care mirosea a vopsea proaspătă, se afla chiar lângă mare. Părea că se certau mereu şi se jigneau unul pe altul, dar ei doar vorbeau aşa între ei. Aveau chiar o casnică înaintată în vârstă, o bătrânică de nouăzeci şi şase de ani, o zvârlugă micuţă cu picioare strâmbe (de atunci bunicuţa şi-a dat duhul).

— Credeţi în Dumnezeu? m-am interesat eu politicoasă.

— E! a cârâit baba cea curajoasă, fără să scoată din gură ţigara „Kosmos”.

— Cum să nu cred? Dato cânta Schubert la o pianină dezacordată. Mă duceam la el nopţile, uitând de sarcina fatală, iar el nici nu a observat, a spus: te-ai mai împlinit aici!

— Ăsta-i bărbatul. Nu se uită cum trebuie. La multe m-am mai gândit privind marea de toamnă. Am mers la o nuntă din partea locului cu carne de porc. Stolnicul rostea cu voce tare toasturi. S-a dansat. S-au luat la bătaie.

Pentru nuntă au dat douăzeci şi cinci de mii. La ei banii se dau în cerc. În timpul încăierării, unui tânăr i-au retezat vârful nasului. Intenţionat? Despre asta s-a discutat mult a doua zi. Toiul crizei de chibrituri. Preţul unei curii ajunge la o rublă. Apoi, lituanienii.

Ei treceau prin satul nostru

— Într-un Moskvici

— Cam de treizeci de ani, o înfăţişare total mediocră, şi au cerut de băut. Tuşa Venera (aici numele sunt nu mai puţin luxuriante ca plantele) le-a adus apă şi i-a servit cu struguri dulci liliachii din vie. Ne-am dus cu ei la plajă. Mergeau la Batumi. Să treceţi pe la noi când vă întoarceri

— A spus Dato. Au notat adresa şi au întins-o. În zori a venit miliţianul. În notesul lituanianului au găsit adresa.

La început am crezut că sunt speculanţi, dar s-a dovedit că au fost omorâţi. Au înnoptat lângă un râuşor pitoresc. Lituanianul a fost tăiat şi aruncat în apă. Soţia a fost arsă împreună cu maşina, după ce au turnat pe ea benzină.

— De ce? am întrebat.

— Sadici, ne-a explicat miliţianul. Miliţienii mingrelieni seamănă mai mult cu nişte pungaşi decât cu nişte miliţieni. O să-i prindeţi? Am întrebat.

— Neapărat! a spus miliţianul. A terminat de băut paharul cu şampanie, şi-a şters fruntea de transpiraţie şi s-a dus mai departe cu mersul leneş al unui om gras dintr-o regiune subtropicală. Iar Dato s-a dus sus, în camerele răcoroase, şi a început să cânte Schubert la pianina dezacordată. Pe lituaniancă o chema, se pare, Kristina. S-a urcat în spatele soţului şi au intrat aşa încet în mare, iar eu cu Dato stăteam pe un prosop mare portocaliu şi jucam popa-prostu'.

Am plecat din această casă înconjurată de hurma şi rodii. Mandarinele dădeau în pârg. Pe dinafară erau încă verzi, dar în interior erau galben-deschis şi bune de mâncat. Ce importanţă are asta? Nopţile, când rudele cădeau într-un somn adânc, lipsit de bucurie, respirau cu zgomot, oftau, se băşeau trist şi saltelele scârţâiau, mă furişam la Dato, rămânând însă apatică şi indiferentă. Pentru prima dată am simţit o repulsie faţă de rădăcina slăvită

a vieţii. Dato nu înţelegea nimic. Nici eu nu prea înţelegeam nimic. Excrescenţa ta cărnoasă nu mă mai interesează deloc! A vrut să mă lovească, dar acolo dormeau rudele lui, în întuneric sclipeau vaze de cristal, şi a spus numai în şoaptă: pleacă! Am plecat! La nunta mingreliană, mama miresei avea treizeci şi cinci de ani. Eu n-o să dau naştere unui fiu, ci dintr-odată unui nepot. Poate, întreabă Ritulia, nu ai bani? Într-adevăr, n-am bani. Am nevoie de blugi pentru femei însărcinate, dar mi-e lene să fac rost de ei. Peste tot sunt numai porci. Nu mai am chef să scriu. Nu vreau nimic-nimicuţa. N-am însă nici chef să mor. Iar Ksiuşa este departe.

înapoi! Înapoi! La acele vremuri fericite, când aveam chef să mănânc, să beau, şi voiam, şi puteam, înapoi spre acea banalitate a vieţii când totul e interesant: cum se uită cineva la tine, cum se zbate ca o coadă de peşte plătica în pantalonii lui, cum ieşi şi începi să dansezi, cum se repede Carlos să smulgă de pe tine haina de blană, ambasadorul combativ, progresist, cum Vladimir Sergheevici, cu ochii mijiţi după masa de prânz, îţi împărtăşeşte bârfa guvernamentală la ordinea zilei, ridicată la rang de secret, şi mă invită, de plictiseală, la operă, cum voiam eu să merg la Paris, Amsterdam, Londra, nu m-au lăsat, cum am vrut să ating numai puţin sânii ucraineni ai activistei Nina Cij! Cum voiam totul!

înapoi! Înapoi! În acele vremuri de demult, aproape de legendă, când peste îngrădiri, paveze, bariere eu, ca Hider, mă strecuram în Moscova, îl fermecam pe Viktor Haritonâci, 0 duceam de nas pe bunicul cel prostănac...

Din nou Ritulia se fine de capul meu cu Hamlet al ei cel păduchios! Ritulia trăieşte cu el deja de două luni şi s-a îmbogăţit vizibil. Zice: ce spui? Acum ea face jocurile. M-am săturat de insistente ei şi am răspuns: bine. Mi-e indiferent, dar înainte nu era aşa. Acum nici nu mă mai tem chiar aşa de Leonardik. El o să vină, iar eu o să-i spun: ticălosule! Uite ce-ai făcut! Şi, orice ar fi fost el, o să i se facă ruşine. Însă eu tot o să nasc. Nu, nu o să nasc din răzbunare sau din răutate, nu ca să văd cum va creşte şi nu în scopurile ştiinţei sau ale religiei, o să nasc pentru că n-am altă soluţie!

Frumoasă mai este toamna rusească! Are dreptate Puşkin. Dacă eu aş fi putut scrie versuri ca el, numai despre toamnă aş fi scris, despre cum cad frunzele galbene, cerul e acoperit de nori, iar când se însenineză este transparent ca un balon de săpun. Iar soarele? Poţi să te uiţi liniştit la soare, asta nu-i oare minunat? Dar apoi o să vină iarna şi o să ucidă totul. Eu

semăn cu toamna, iar ceilalţi cu iarna. În orice caz, maşina a dat peste mine când, după dispute prelungite, am plecat de la prietenii mei cei noi, a dat peste mine şi m-a călcat când, pe la ora două noaptea, am ieşit, Stepan ăsta a dat peste mine, lovindu-mă chiar în coapsă.

Mulţi m-au considerat deşteaptă, minunându-se de mintea mea, şi bine au făcut, pentru că, nu mint, n-am fost niciodată proastă, şi uite: după ce am fost la noii prieteni câteva seri la rând, ceva tot am început să înţeleg. Dato, când a aflat pe unde umblu, a spus: îţi dai seama pe unde umbli? Dar eu nu ştiam că eşti un laş. Însă el a spus: pur şi simplu vreau să lucrez normal, nu e o laşitate. Iar Ksiuşa zicea, în ceea ce o priveşte: acum, soarele meu, la voi

— S-a franţuzit de tot, desigur, odată cu trecerea timpului

— Se deschide un cont nou. Acest cont numai ce s-a deschis şi nu-ţi va aduce în viaţă nimic bun, numai rău, pentru că la voi, spune Ksiuşa, nu, Merzliakov zice, iezuitul, nu este o ţară, este o sală de aşteptare, iar cea mai importantă problemă, rânjeşte, este a fi sau a pleca, deşi până acum nici el nu pleacă, dar toate astea nu sunt deloc interesante, altceva vreau să spun: Ksiuşa a afirmat că, odată ce s-a deschis al doilea cont, acum nu mai este clar ce va fi, la urma-urmelor, mai avantajos şi chiar dacă nu va fi închis, că nici primul cont poate să nu se închidă şi toată viaţa va fi infamă şi neatrăgătoare. Pentru mine cuvintele ei au fost la început goale şi n-am înţeles nimic, pentru că Ksiuşa putea uneori să grăiască şarade neclare, eu m-am gândit numai: ea însăşi s-a aranjat altfel, cu stomatologul, dar eu ceva-ceva tot am învăţat şi, când a intrat, la întrebarea cum merge?

— Am îngânat

— Rău! Am învăţat şi să-mi mijesc ochii, şi n-am remarcat la ei nicio sărăcie lucie, au început să mă convingă că Stepan a intrat în mine intenţionat, deşi eu, cum puteam, mă împotriveam: asta nu se poate! Iar ei râdeau: ştii oare tu că în spatele limuzinelor lor gonesc mereu, să le ajungă din urmă, maşinile Salvării, pentru ca, pentru orice eventualitate, să-i adune pe trecătorii călcaţi pe care, ca pe nişte popice, îi pun la pământ?

— Ce spuneţi! Este îngrozitor! Iar ei râd şi zic: dacă ar fi fost gata să-ţi facă asta, ar fi luat un camion sau un buldozer, dar odată ce au apelat la un Zaporojeţ (Zaporojeţ

— Marcă de automobil sovietic de mic litraj, un fel de „broscuţă”, produsă în anii ’60, n. *Trad.)*, atunci a fost cu intenţia clară de a te avertiza şi de a te lăsa infirmă, căci ce ai tu mai important?

— Ei, frumuseţea!

— Vezi! înseamnă că trebuie să te scape de frumuseţe ca de o povară de prisos, iar apoi du-te tu sănătoasă în orăşelul tău natal şi să pieri acolo ca un monstru!

Am căzut pe gânduri, draga mea Ksiuşa (pentru că scriu pentru tine), am căzut pe gânduri şi am ciulit urechile, simţind logica de fier, iar ei stăteau în semicerc în jurul patului meu, după ce s-au hotărât să mă viziteze acasă şi să-şi exprime indignarea.

Am căzut. Stepan a sărit din Zaporojeţ şi a fugit spre mine cu gândul că m-a omorât. S-a aplecat asupra trupului meu şi m-a pipăit. Era foarte beat şi eu am zis cu năduf, în pofida durerii: sunteţi beat! S-a bucurat că am vorbit şi a început imediat să-mi ofere bani, pur şi simplu tremura de emoţie şi de spaimă. Fără niciun fel de martori, m-a dus cu Zaporojeţul lui (n-am mai mers până atunci cu un Zaporojeţ), pentru că toţi dormeau, nu circula nimeni pe străduţele întunecoase pe unde umblă Stepanii cei beţi. M-am urcat în roaba strâmtă, fără să-mi dau prea bine seama, iar el a început să mă implore: nu mă distruge! Era negru la faţă şi nu era în niciun caz din cercul meu. I-am poruncit să mă ducă la „Sklifosovski” („N.V. Sklifosovski”, mare spital de urgenţă din Moscova, în acelaşi timp şi reputat institut de cercetare, *n. Trad.)*. M-a implorat: nu mă distruge!

— De ce dracu trebuie să-mi fie milă de tine? am întrebat.

— De tine, beţivanule? Faţa lui a devenit total ininteligibilă. A început să şoptească că are copii. Coapsa mă durea îngrozitor, fusta era ruptă şi capul mi se învârtea suspect. Am făcut comode cerebrală, am spus, nu se glumeşte cu asta. La „Sklifosovski”!

— Înţelege, vin de la o aniversare, a explicat Stepan.

— Am vrut s-o las acolo, dar apoi am ieşit în curte, mă uit: e acolo. M-am urcat şi am plecat... De fapt, tu eşti de vină! A prins deodată curaj Stepan.

— Taci, neobrăzatele! am ridicat vocea, ţinându-mă în acelaşi timp de locurile lovite.

— Şi-a băgat dracu' coada! a început să se căiască Stepan.

— Mai taci. Du-te dracului! Am spus (sunt femeie miloasă, asta m-a dat gata). Du-mă acasă! S-a bucurat şi m-a condus. Pe drum coapsa a început să mă doară şi mai tare; m-am speriat: dacă s-a rupt osul?

M-a condus până la scară şi zice: să te duc în braţe? Eu stau la etajul unu. Numai să nu mă scapi! M-a dus. Era ciudat, parcă mă ducea în casă ca pe o mireasă, numai că nu-mi venea să râd, pentru că era cât pe ce să mă scape pe scară: a călcat greşit, dar nu-i nimic, m-a dus până la urmă. M-a pus chiar pe pat. L-am dat afară din cameră, m-am dezbrăcat, am mers şontâc-şontâc până la oglindă, ţinându-mă de mobilă: o vânătaie cât Marea Neagră! Mi-am pus halatul

— El se uită din uşă. Se leagănă în uşă, rânjeşte: burtă peste burtă totul vindecă! Glume de mârlan! M-am dus la baie, am şters vânătaia cu apă oxigenată, mă întorc: el doarme pe canapea în camera bunicului, doarme şi şuieră. M-au luat dracii: scoală! Ieşi! Dar Stepan putea fi trezit? Doarme şi şuieră. L-am tras şi de urechi, l-am stropit şi cu apă pe bot, l-am plesnit şi peste obraji

— Nicio mişcare! S-a târât de pe canapea, s-a aşezat bine pe jos, şi-a desfăcut mâinile. M-am uitat mai bine la el: cine eşti tu? O faţă grasă. Bucătar? Muncitor pe şantier? Vânzător? Sportiv? Furi sau duci o viaţă cinstită? Eşti oare mulţumit de viaţa ta? Cravata într-o parte, s-a distrat. Nu răspunde. Probabil e mulţumit. E boier! Miroase a vin de Porto scump. Şi eu m-am târât la dulăpior, am turnat coniac, că doar nu era să chem miliţia! Am băut o jumătate de pahar: mi-a mers la suflet! Am mai o băut jumătate de pahar: parcă mă supără mai puţin. Dracu' să te ia! Am închis lumina. Dimineaţa mă trezesc, aud: în camera vecină foşneşte ceva. Intru: stă pe jos, a scos limba, îşi linge buzele.

— Unde sunt? întreabă răguşit.

— În vizită, răspund răutăcios.

— Dar unde e Marfa Gheorghievna?

— Care Marfa Gheorghievna?

— Cum care? Sărbătorita.

— Interesant! Pe mine m-a călcat şi el îşi tot aduce aminte de sărbătorita lui!

— Cum, se minunează, te-am călcat? Ăsta e, zice, apartamentul Marfei Gheorghievna. Aici am băut aseară pentru sănătatea ei. Pe dumneavoastră, mă iertaţi, vă văd pentru prima dată.

— Acum, zic, o să-ţi aduc aminte. Îmi ridic halatul şi-i arăt vânătaia cât Marea Neagră, numai că, văd, el numai la vânătaie nu se holbează. Uită-te aici! Dar el nu răspunde nimic, îşi linge buzele cu limba neascultătoare şi se zgâieşte. Mi-am acoperit indignată goliciunea şi zic: ei, ţi-ai amintit? Şi-a amintit. Era cât pe ce să mă omori cu roaba ta idioată!

— Nu, se încăpăţânează.

— N-am mers nicăieri. Marfa Gheorghievna m-a lăsat să stau la ea.

— Dar tu ai copii! i-am amintit eu.

— Copiii o să înţeleagă cum trebuie. Privirea lui se oprise pe ceasul de pe perete. Vai! A strigat.

— Trebuie să mă duc la muncă!

Ne-am dus la bucătărie să luăm micul dejun. Stepan era liniştit, dar a refuzat brânza dulce. Nu mănânc aşa ceva. Nu aveţi cumva o supiţă caldă? I-am încălzit borşul.

S-a apucat să mănânce: plescăie, ia carnea cu mâna. Chiar şi fruntea i-a transpirat de la supiţă. Şi-a tras sufletul, s-a şters cu şerveţelul: uf! Altă viaţă...

Eu din nou către el, ei, acum ţi-ai adus aminte, Stepan?

îmi răspunde: de amintit, nu mi-am amintit, dar, pentru orice eventualitate, iertaţi-mă că v-am deranjat... Şi deci n-o cunoaşteţi pe Marfa Gheorghievna? Foarte păcat. Este o femeie bună. Dacă nu credeţi, pot să vi-o prezint.

Nu mi-am manifestat nicio dorinţă deosebită, iar el, puţin supărat din cauza asta, a plecat. Am văzut pe fereastră cum Stepan a dat roată gânditor automobilului său ce se afla în mijlocul curţii, s-a scărpinat la ceafă şi, huruind în tot cartierul,. A luat-o din loc.

După-amiază i-am primit pe noii prieteni. Îi conducea, ciocănind cu bastonul, Boris Davâdovici. În spatele lui veneau femeile, cu flori şi prăjituri. Din respect pentru mine nici n-au fumat. I-am primit în pat. Strânşi în jurul patului meu, îşi arătau compătimirea. Cu o voce slabă, am început să le povestesc despre uitucul de Stepan, dar, cu cât povesteam în continuare, cu atât deveneau mai suspicioase feţele lor simpatice.

— Îi ştim noi pe alde Stepan ăştia uituci! n-a mai rezistat până la urmă Boris Davâdovici, stând pe scăunelul pufos de lângă oglindă.

— Vai, ce bine îi mai ştim! şi toţi au oftat: vai, îi ştim!

— Femeile au mijit ochii, de parcă au început să ochească.

— Da, s-au luat tare de dumneavoastră! a recunoscut Ahmet Nazarovici, suferind cu faţa lui din plastilină. Ca dovadă le-am arătat vânătaia, dar le-am arătat-o cu şiretenie; atunci lui Stepan i-am arătat-o fără să mă gândesc, de nemulţumire, ca să-şi amintească! Dar acum am arătat-o şmechereşte, am tras nevinovată pătura şi am ridicat puţin cămăşuţa, dar am ridicat-o astfel încât să se vadă nu numai vânătaia, ci şi împrejurimile, părintele Onufrie, scrutând împrejurimile, a descoperit-o pe Olga dezgolită (Referire la o cunoscută anecdotă, dar şi la un joc de cuvinte (toate cuvintele din anecdotă încep cu litera o, *Otef Onujrii obnarujilobnajionnuiu Ol'gu...), n. Trad)*, aşa şi eu, dar în acelaşi timp total nevinovată, ca la doctor. Şi i-am pus în felul acesta, şi pe duduile nefumătoare, şi pe bărbaţi: pe Boris Davâdovici, Ahmet Nazarovici şi pe atotprezentul Egor

— Într-o postură delicată: nici să te uiţi nu e bine, nici să nu te uiţi nu s-ar fi cuvenit, odată ce a fost arătat obiectul discuţiei, iar cămăşuţa s-a ridicat aşa!

— Peisajul minunat al Triunghiului Bermudelor, şi cum m-am mai acoperit apoi cu expresia cea mai nevinovată, imediat m-am şi excitat, din pricina poznei mele, m-am excitat încetişor, chiar nici nu s-a observat, însă îmi plăcea uneori să mă distrez aşa, nu degeaba Ksiuşa mă suspecta de

tentative întârziate ale unui exhibiţionism feciorelnic, ameninţându-mă tandru cu degetul, dar cum să nu te molipseşti când toţi se uitau la mine, uitându-se de la costumul de baie până la haina de blană, ca la o actriţă, dar numai că timpul trece şi nu suntem nişte hocheişti veşnici, şi eu nu aprobam neruşinarea femeilor ce îmbătrâneau care se uită rapace şi încearcă să prindă timpul din urmă, mai bine te spânzuri. Numai tu, iubită Ksiuşa, îmi trezeşti cea mai dulce durere!

Dar au trecut treptat de la tulburarea ne-ntârziată-ne-ntâmplătoare (ţin minte de la şcoală, se scrie cu liniuţă) noii mei prieteni şi zic: prostii! El nu e niciun Stepan! Cum arată?

— Arată chiar ca un Stepan, protestez eu timid, duhnea şi a vin, şi de Marfa Gheorghievna vorbea frumos. Dar numărul Zaporojeţului l-aţi notat, Irina Vladimirovna?

— Nu mi-a trecut prin minte!

— Fetiţă naivă...

— Dar ei schimbă numerele ca pe mănuşi! a exclamat Ahmet Nazarovici şi toţi au fost de acord: ca pe mănuşi, şi eu am căzut atunci pe gânduri: şi dacă le schimbă ca pe nişte mănuşi?

Dar atunci cum, a sforăit intenţionat? Şi s-a udat în somn, aşa cum a doua zi era evident şi ochiului, şi nasului, lucru pe care totuşi, dintr-o cuviinţă civilizată, nu l-am menţionat mai înainte, fiindu-mi milă de sentimentele delicate ale oaspeţilor mei care erau porniţi foarte hotărât şi spuneau că n-ar fi oare bine acum să-i demascam pe aceşti aşa-numiţi Stepan, notând povestea vicleniei lor şi arătând-o cui trebuie? N-am prea înţeles cui trebuie, pentru că în lumea în care trăiam cine trebuie erau alţii, iar aici cui trebuie era cu totul altcineva decât cine trebuie, dacă luam în considerare dimensiunea vieţii propusă de ei: riscantă şi cu întorsături foarte neaşteptate, pentru că, desigur, am rămas cu gura căscată în faţa revelaţiilor lor, iar ei nici măcar nu mă lăsau să protestez, de parcă eram o fecioară naivă care a fost pedepsită pentru frumuseţea ei, bine măcar că nu cu camionul, şi imediat mi-am amintit ouăle nebuneşti ale lui Stepan care se uitau la mine în zori şi dintr-odată m-a cuprins îndoiala: şi dacă dintr-odată se dovedeşte că au dreptate?

A, mă gândesc, aşa vasăzică! Şi într-adevăr, a cam forţat nota Stepan al meu pe tema nerecunoaşterii vânătăii, o făcea pe prostul şi tot bălmăjea întruna de Marfa Gheorghievna, dar cum îmi aduc aminte, pe de altă parte, cum mânca borşul şi lua carnea cu mâna, din nou un val de îndoială: mare artist mai este!

Ksiuşa! M-au ironizat de tot! Dar dumneavoastră aţi citit asta? Dar asta aţi citit?

— De unde să le iau, dar nici timp nu am pentru tot! Mi-au tot scos ochii cu erudiţia lor, m-au hărţuit, i-am ascultat, m-au făcut de ruşine!

— Am ascultat şi m-au luat dracii!

M-au luat dracii de tot, că altfel n-ar fi fost nici câmpul, nici alergarea mea mortală, nimic n-ar fi fost! Dar m-am enervat îngrozitor şi zic: asta n-o să rămână aşa! Egor, trădătorul lui Vladimir Sergheevici, s-a tulburat de tot: hai să te pup! Iar şarpele cel înţelept, Boris Davâdovici, mă linişteşte

— Nu te enerva! Hai mai bine să ne gândim împreună cum să vă salvăm!

— Vai, Boris Davâdovici! a implorat duduia scundă cu pantaloni de krimplen tip sac şi de supărare nici nu mai putea să-şi aprindă ţigara.

— Pe dumneavoastră ar trebui să vă salvaţi! Ştiţi doar că vă aflaţi pe muchie de cuţit!

— Ei, nu sunt chiar aşa de curajos! a dat din mână tandru Boris Davâdovici şi a zâmbit:

— Nu le-am arătat fundul, ca Irina Vladimirovna!

— Ei, să zicem că nici eu. Eu, în primul rând, nu lor, şi nu, în al doilea rând, fundul, ci totul, chiar eu eram mişcată, pentru că, în sfârşit, este frumos şi, desigur, fără nicio supărare, ci mai degrabă din inimă şi ca o invitaţie, dar şi mie îmi place în general pe la spate, ca, de altfel, totul şi, după legea mea şi a Ksiuşei, numită legea Mociulskaia-Tarakanova, care a descoperit etapele apropierii umane, triumfa zeul iubirii

— Micul anus, sărutaţi-i buzele dulci! iar celelalte sunt numai încercări şi idoli dărâmaţi şi odată, întorcându-mă de la Dato, am dat telefon, iar Dato

s-a uitat în urma mea şi n-a rezistat: a venit în zbor ca un uliu, iar Ritulia era gata să stea cu orele la telefon: vai, Ritul'ka! Ce trei? Treizeci şi trei! Ei, să nu minţi! E înnebunită Ritulia.

— Nu se poate.

— La mine se poate!

Dar cu Vitasik mai ţii minte? Povestea mea de dragoste fulgerătoare! Iar ea: numai, te rog, nu minţi! Şi deodată Dato. Am început să ţip în receptor, pur şi simplu nu mă aşteptam, iar Ritul'ka nu pune receptorul în furcă, ascultă, vorbiţi! Mă roagă Dato, şi noi vorbim, şi ea zice: o să ridic şi eu vocea! Dar eu eram în al nouălea cer şi cerşeam îndurare, şi nu mai aşteptam nicio îndurare

— Aşa am trăit, cu Merzliakov, sau cu Dato, sau împreună, şi viaţa curgea aşa, şi apoi a venit moartea. Pentru că moartea a venit nu pentru că am uitat de iubire sau m-am săturat, de asta, dragă Ksiuşa, nu te saturi, ci moartea a venit pentru că nu am mai avut pe cine să iubesc. Şi cum am înţeles dreptatea noilor mei prieteni, cea de-a doua dimensiune justă a lor (sau cum zici tu: al doilea cont), după ce m-am despărţit de ei am început să mă gândesc nu pentru că am dorit să mă răzbun pe Stepan-dedublatul, care şi-a udat teatral pantalonii din dotare, ci pentru că mi-a intrat ideea în cap, de parcă m-am maturizat şi m-am uitat în jur, şi am înţeles că nici vorbă să fie totul suficient de bun, dimpotrivă, este multă nedreptate şi amăgire şi că ea pluteşte deasupra pământului delicat, deasupra spaţiilor şi în râpe, ca o ceaţă mucilaginoasă, şi că s-a acumulat nedreptatea în albiile râurilor secate şi în tufele mari de pe marginea drumului şi-mi dă cu leuca-n cap, şi a început să-mi fie necaz, şi totul este clar, dar uite că degeaba erau trişti noii mei prieteni, căutând eliberarea maximă, pentru că nu poţi să ajuţi aici cu niciun fel de gând, oricât te-ai da de ceasul morţii, şi ei se dădeau de ceasul morţii, oricâte gânduri evreieşti se împleteau, este zadarnic, adică este chiar uimitor de ce se frământă ei pentru salvarea noastră mai mult decât noi înşine. Aşa gândeam eu, stând în pat cu o vânătaie uriaşă pe coapsă şi uitându-mă în jur în timp ce meditam, ce să fac ca să împrăştii ceaţa galbenă mucilaginoasă, m-am uitat în jur şi n-am descoperit prea multe, iar prietenii s-au retras şi au plecat, vorbind despre Stepan şi limuzinele care dărâmă oamenii ca pe popice. Da.

Şi atunci am sunat-o pe Veronica şi zic: Veronica, sufleţelule, ţuţulică, deşteaptă ce eşti, aş avea nevoie să mă văd cu tine, am o vorbă. Ea zice: vino. Atunci tocmai începusem să mă întremez. Am luat un taxi şi m-am dus. Îi povestesc Veronicăi. Zic: observ la mine o particularitate tainică. Pot absorbi în mine tot răul. Ce părere ai despre asta? A tăcut puţin şi zice: dar spune, te rog, nu te urmăreşte un vis?...

— Vai, nu mai am putere, mă urmăreşte! Iar Timofei îmi dă roată şi mă adulmecă. Mereu mă adulmecă, ca o lăcrămioară, când vin, şi Veronica e puţin geloasă şi nu-i prea place, dar se abţine. Bine. Şi eu sunt geloasă. Aproape în fiecare seară am acelaşi vis, doar dacă nu mă întâlnesc cu un om merituos. Veronica s-a încruntat: nu-i plăceau bărbaţii, dar nu ţineam mereu minte asta, am uitat, pentru că este anormal, dar ei nu-i plăceau. Ea spunea: fiţi atente, proastelor, cum put! Le put gurile şi put peste tot: lenjeria murdară, a spermă şi a rahat! Ksiuşa, şmecheruţa, protesta, dar eu tăceam: transpiraţia femeii este mai pătrunzătoare, în mijloacele de transport asta se vede clar. Nu, se încăpăţâna Veronica, păcătuind împotriva adevărului, nu! De ce femeile se parfumează? A întrebat Ksiuşa şi tot ea a răspuns: Femeile n-au încredere în mirosul lor natural!

— Încetaţi, că altfel o să vărs! am implorat eu. Veronica doar a dat din mână. În locul celorlalţi îl prefera pe Timofei. Da. Acelaşi. Noapte. Stradă. Nici ţipenie. Merg îmbrăcată cu o fustă galbenă largă. Dintr-odată mă ajunge el, are o pălărie parcă lipită de craniu, de groază intru în scară, urc în fugă mai sus şi mai sus, inima-mi zvâcneşte, sunt la ultimul etaj şi el urcă rumegând din maxilar, nu se grăbeşte, rumegând un fir de iarbă invizibil, urcă plin de siguranţă, el ştie că n-o să mă arunc în gol, de pe bloc, şi eu ştiu că n-o să mă arunc, şi de disperare sun la uşă, nu-mi deschide nimeni, nu latră niciun câine, acolo e o linişte mormântală, dar acolo respiră cineva şi se uită pe vizor, mă gândesc la asta, el urcă, uite, a urcat, se apropie de mine, rumegând firul de iarbă invizibil şi, fără niciun cuvânt, îşi scoate ca un topor, îşi scoate... dar aşa de!... dar aşa de... Veronica!!! Ei, gândesc, prostuţul... Curge tuşul... Prostuţul... Eu singură, eu singură aş fi făcut-o, şi cu mare plăcere!... Până la diafragmă!... Numai că faţa nu i se vede... Iar Veronica, vrăjitoarea, se luptă cu forţe îngrozitoare, zice, încruntându-se: şi ajunge la orgasm? Cad pe gânduri, nu mă aşteptam la întrebarea aceasta. Adică, eu ajung la orgasm, dar el?

Zic: cred că da... Veronica, uşurată: atunci e minunat! Dar îţi aduci aminte sigur? M-am încordat. Spun nesigură: sigur! Însă mă gândesc: cum să nu ajungă şi el?

Şi acum fără îndoială: sigur! Sigur! Şi n-ai văzut niciodată faţa? Nu, răspund, are mereu pălărie, parcă e lipită de craniu, dar data viitoare, îndrăznesc, o să-l rog neapărat, eu, când mă trezesc, îmi zic: trebuie să-l rog data viitoare, dar apoi uit, de frică, dar apoi... dar este aşa de...!

— Asta e, îndrăznesc, total suficientă. Dar Veronica nu râde. Ea spune: ştii ce, Ira?

— Ce? mă mir.

— Poţi deveni o nouă Jeanne d'Arc. Chiar aşa, zice, Tarakanova! Am amuţit. Vrei, întreabă, să devii o nouă Jeanne d'Arc?

— Dar, se pare, zic, au ars-o pe rug...

—, Nu rugul te paşte

—, ei, vrăjitoare adevărată! dar chiar ea este candidat în ştiinţe tehnice, nu rugul te paşte, însă tu oricum o să pieri: o să te facă scrum, Ira!

—, Cum o să mă facă scrum? Cine?

—, Tocmai forţa asta o să te facă scrum, care vine la tine noaptea cu pălăria pe cap!

—, Vai, spun, ce patimă! Nu-i nimic. Însă ea mă priveşte cu o privire clară şi zice: dar tu măcar îţi dai seama, Tarakanova, pentru ce o să suferi?

—, Ei, răspund, în linii mari... Pentru dreptate!

—, Nu, zice, nu numai.

—, Dar pentru ce? spun.

— Este multă nedreptate, dar totuşi mă tem să mor.

— Eşti o proastă! zice.

— Nu te teme! După moarte, ştii ce utilă vei fi? Şi vor fi uitate toate păcatele tale şi micile ticăloşii, totul va fi uitat şi îngerii îşi vor da jos în faţa ta nimbul lor şi în cosmosul rus vei deveni împărătească.

16

M-am grăbit să mă duc la noii prieteni. M-am grăbit. Am intrat

— Nici nu s-au uitat la mine, nu s-au minunat: cum? nu vă temeţi să ieşiţi singură din casă? Se poate să fiţi aşa de lipsită de precauţie? Au zis numai: ţţ! Şi m-au aşezat într-un colţişor izolat. Egor s-a uitat la mine cu o privire creatoare opacă şi cu puteri sporite s-a cufundat în manuscrisul său. Dintr-odată s-a dovedit că el este dramaturg. Compania numeroasă stătea ciorchine pe canapea, scaune, fotolii, pe braţele fotoliilor, pe pervazuri, iar cei mai tineri, cu feţe febrile înviorate, se sprijineau de pereţi. Fumul de ţigară se ducea prin ferestruică. Picior peste picior, doamnele îşi apropiau bărbia de genunchi: aşa ascultau mai bine. Piesa se numea *Ţâţa căţelei.* Piesa era grea. Acţiunea se desfăşura ba la coadă la votcă, ba la dezalcoolizare, ba în salonul postchiuretaj, ba în toaleta comună de la gară, ba într-un apartament păcătos, mic, al unei familii numeroase. În piesă toţi eroii beau foarte des şi în cantităţi mari diferite băuturi alcoolice, inclusiv balsamul enigmatic „Floare de ferigă”.

Am intrat când la toaleta comună avea loc o discuţie dură între doi băieţi şi îngrijitoarea bătrână.

FEMEIA DE SERVICIU. Păgâni! Pur şi simplu păgâni! Aţi borât peste tot.

PA VEL. Taci, mamaie! Şi-aşa mi-e greaţă *(borăşte iar).*

PIOTR. Înţelege, mamaie, am avut motiv. Ne-au tras-o cehii.

Femeia de serviciu. La hochei?

PAVEL. Ei, mamaie, a fost un aşa hochei! *(Dă din mână şi borăşte iar.).*

Acţiunea piesei se mută foarte repede într-o cămăruţă. O masă. Pe masă sunt resturi de mâncare, conserve goale, castraveciori, vată murdară, ha masă stau două fete tinerele.

ZOIA *(turnându-şi o jumătate de pahar de votcă proastă).* Nu mai aştept pe nimeni.

LIUBA. Nici eu. Am abandonat institutul, am plecat din casa părintească... cu draperiile crem...

ZOIA. Minţi. Îl aştepţi pe Pet'ka.

LIUBA. Nu. Ultimul avort mi-a deschis ochii în privinţa lui.

ZOIA. Minţi. Îl aştepţi.

LIUBA *(gânditoare).* II aştept? *(de furie răstoarnă măsuţa cu resturile de mâncare şi o apucă strâns de păr pe Zoia).* Râzi de mine? *(Zoia strigă de durere).*

Piesa se încheie cu monologul bătrânei Femei de serviciu din toaleta comună, care se dovedeşte a fi întâmplător vecină cu Zoia şi Liuba. Beată turtă, intră în fugă în cămăruţă la strigătul Zoiei, le desparte pe fetele încăierate şi apoi dansează un shake respingător. Dansând, îşi rosteşte credoul.

FEMEIA DE SERVICIU *(continuând să danseze, sacadai).* Nu mai ţin minte. Un scriitor. A spus. Omul. Bla. Ce mândru. Sună (Aluzie la aforismul lui Maxim Gorki, „Omul, ce mândru sună acest cuvânt!", rostit de personajul Satin din *Abilul de noapte*, *n. Trad.)*.

Eu. I-aş arăta. Acestui. Scriitor. *(în timpul dansului vrea să arunce cu cârpa de şters.).* Eu. I-aş arăta. Lui. *(Strigă).* Te fac praf!... *(Lipsită de puteri, se prăbuşeşte în faţa scenei.).* Umanism? Am văzut în mormânt umanismul vostru! Astăzi în mâinile mele (îşi *ridică spre faţă mâinile şi le priveşte cu atenţie)* a murit un băiat, înecat cu borâtură!... Iată umanismul vostru!

LIUBA *(se îndreaptă şi păleşte ca o cârpă).* Petia... Peria al meu...

Cortina

— A suflat epuizat Egor şi, ştergându-şi faţa transpirată, s-a uitat timid la mulţimea adunată. Mulţimea se afla încă sub impresie. O roşeaţă nervoasă pe feţe... Soţia lui Boris Davâdovici s-a dus încetişor la bucătărie, ca să aducă sandvişurile pregătite cu parizer de doi nouăzeci şi ceai cu paiul.

— Da, a rupt această tăcere prelungită Boris Davâdovici.

— E tare! şi chiar dădea din capul său sculptural parcă cu reproş. Toţi au început să-l felicite.

—, Ei, hai că eşti tare!...

—, Îţi sfâşie... Cunoaşte viaţa!...

— Din suflet...

—, Mă doare... Egor prindea curaj vizibil şi bea ceai ca un autor, din cana cea mai mare cu cocoş. Aveau părerea unanimă că piesa nu va trece de cenzură, dar mai exprimau şi opinii critice. Ahmet Nazarovici a spus că piesei îi lipseşte potenţialul moral, nu, nu este împotriva, cum se zice, în ghilimele, defăimării, dar trebuie ca ea să fie constructivă în cel mai înalt sens! Mi-am adus aminte de Vladimir Sergheevici şi am spus şi eu:, Desigur! Arta trebuie să fie constructivă.

—, Realism de mahala, a mormăit Iura Fiodorov.

—, Sunt multe aluzii ieftine

—, în maniera lui obişnuită, zâmbind uşor, a spus o măgărie prietenul meu Merzliakov.

—, Înveninare şaizecistă. Toţi murmurau prieteneşte, Merzliakov a fost acuzat de estetism şi intelectualism. Cu toate acestea, Vitasik a adăugat liniştit că nu i-a plăcut titlul, *Ţâţa căţelei.*

—, Este un titlu prost, a spus el.

—, Zi-i pur şi simplu *Borâtură.*

— O să mă mai gândesc, a fost de acord autorul.

— Degeaba, Egor, sunteţi împotriva umanismului, a spus o duduie binevoitoare, din mediul teatral.

— Nu eu, a protestat Egor.

—, Femeia de serviciu.

— Dragă Egorcik, cui îi spuneţi dumneavoastră! Şi-a întins duduia buzele într-un zâmbet.

—, Apropo, înjurăturile pângăresc numai limba dumneavoastră populară suculentă, s-a pronunţat pediatrul Vasili Arkadievici (am notat telefonul lui. O să-l caut după ce nasc).

—, Da, ştiţi, şi pe mine m-a cam şocat asta, am recunoscut eu, zâmbind dulce.

— Şi în general m-am înroşit de emoţie simţind că iau cuvântul

—, cum se poate aşa? Nicio pată luminoasă...

—, De unde s-o iau pata asta luminoasă?

—, a izbucnit deodată dramaturgul.

—, Atunci, imagineaz-o! am propus.

— Acum mai eşti şi scriitor!

—, Eu nu fac din rahat bici, a anunţat Egor şi şi-a acoperit buzele şi nasul cu barba lui de portar de vilă.

—, Nu sunt X.! (a spus numele unui regizor la modă).

—, De ce nu e bun X.?

—, am spus eu uimită (îmi plăceau filmele lui).

— El, Irocika, este un oportunist înrăit, mi-a explicat într-o formă accesibilă Merzliakov.

—, În orice caz, el nu va manifesta o asemenea obscuritate, am dat eu din umeri. Toţi mă priveau cu interes, pentru că şi eu eram la modă şi despre mine se vorbea la radio.

—, În piesa lui Egor Vasilievici într-adevăr este o situaţie fără ieşire, a sărit în apărarea autorului Boris Davâdovici.

—, Dar este o situaţie fără ieşire amară, nu este niciun fel de stare de linişte şi ironie ieftină — şi asta e minunat!

—, Dar din partea artei ai prea puţin folos dacă nu îndeamnă la ceva, a observat, la rândul lui, Ahmet Nazarovici, aliatul meu în dispută.

—, în opinia mea, în general din partea artei ai prea puţin folos, am recunoscut eu. Stânjeneala celor prezenţi. Se uită unii la alţii cu zâmbete pline de subînţeles.

Am ridicat indiferentă din sprâncene.

— Vedeţi, Ira, a spus Boris Davâdovici, în condiţiile perioadei de stagnare cuvântul îşi ia asupra sa anumite funcţii ale acţiunii...

— Sunt cuvinte şi cuvinte, a protestat fostul aspirant Belohvostov.

— Cuvântul este cuvânt, adică un sunet gol, am clipit eu nevinovat din genele lungi.

— Ei, desigur! a izbucnit Egor, lăsând la o parte cana cu cocoş. Ea crede că e mai bine să le arăţi curul!

— Nu cred aşa, am răspuns eu în tăcerea deplină a unei personalităţi jignite.

— Dar ştiu că e mai bine!

A rămas numai o mână de consacraţi.

Iar eu spun: nu aveţi şampanie? Ei zic: parcă este. Zic: hai să bem, o să vă spun acum ceva important. Au alergat şi au adus, mi-au turnat o cupă şi întreabă: care e situaţia?

— Proastă! Au început să dea din cap vesel: sunt o elevă bună, numai că, gândesc, acum o să căscaţi gurile, staţi aici şi filosofaţi, ascultaţi piese căcăcioase, iar timpul trece, plângeţi şi nu puteţi înţelege de ce totul continuă aşa, continuă, nu se termină deloc, nu, cică, nu e nicio ieşire, şi oamenii se schimonosesc de durere, mai povestiţi şi anecdote, iar dacă vă întreabă cineva ce să facem, tăceţi sau scorniţi deodată un lucru nemaivăzut, încât toţi se simt prost, parcă s-a tras o băşină, toţi o daţi de gol şi vă supăraţi, toţi umblaţi cu mutrele îndurerate şi vă afişaţi peste tot mutrele îndurerate, numai că respiraţi, sunteţi mari, n-am ce zice, cu conştiinţă, în rahat până-n gât, luptaţi cu rahatul, beţi pentru o luptă pierdută şi bârfiţi sistemul, adunaţi răutatea, mai scoateţi o satiră, dar uite că mie-mi place sistemul, da, îmi place, eu sunt în general pentru curăţenie şi ordine, iar voi sunteţi fără coaie! Aşa gândeam în sinea mea şi aveam dreptate, pentru că mă pregăteam de moarte, nu mă drapasem aşa degeaba în durere şi doliu. Şi acum întrebaţi-mă: de ce am hotărât să accept moartea prin siluire? Oare eu nu ştiam din experienţa mea cum o să arate şi cu ce se mănâncă asta? Pentru că, după ce am ajuns acasă cu un particular, şi nu în vis, mă pregăteam deja să intru în scara mea modestă când îmi apare în cale un bărbat elegant, îmbrăcat la patru ace şi mai înalt decât media, şi zice: v-am aşteptat. Ei, ce să zic, bine că m-aţi aşteptat! Eu, proasta, trebuia să-l fi chemat pe particularul ăla din zonă, încă nu plecase din curte, dar, în loc să fac asta, îl las să plece pe particular şi-i zic brunetului necunoscut: mă confundaţi, tinere domn. Iar el zice că nu mă confundă, de mult mă aşteaptă. Asta se întâmpla când trăia Vladimir Sergheevici, el nu ştia de asta, şi era noapte târziu, şi era toamnă, şi nu este vis. Nu, zice clar, nu vă confund. Eu, zice, acum o să vă fut! Am tremurat puţin din tot corpul şi răspund: o să mai aveţi de aşteptat! Şi m-am îndreptat spre uşă, iar el mă apucă de mijloc şi mă tot înghesuia acolo unde în grădiniţa noastră pensionarii joacă domino, m-am răsucit, dar el a sărit să mă sugrume, iar eu la început am început să mă zbat, însă apoi mă uit: se pare că el pe bune o să mă sugrume, adică mă sugruma aşa încât nu mai puteam respira şi nu mai aveam aer, şi m-am speriat şi m-am gândit că trebuie să-i fac un semn că bine, zic, fute-mă, du-

te-n pizda mă-tii, că altfel o să mă sugrume de tot, dar cum să pot să-i dau vreun semn, că el mă apăsa şi mă sugruma, mă sugruma, nu mai dau niciun semn, şi mi-a trecut prin minte un gând crunt, că mai întâi o să mă omoare şi după aia o să mă fută, şi din cauza acestui gând şi a lipsei de aer sau poate tocmai din cauza lipsei de aer a apărut gândul ăsta

— Am leşinat, adică îmi pierd cunoştinţa, se rupe firul, adio, Ira! şi nu credeam că o să-mi mai revin, şi când Vladimir Sergheevici (sau, în orice caz, chipul şi asemănarea lui) mi s-a arătat, am decis să nu mă împotrivesc, învăţată de-acum, el zice: ei, ce te costă? Iar Dato îmi reproşa mereu că nu mă costă nimic, şi el vedea peste tot numai sule, şi el m-a dat de gol şi m-a înjurat, înainte de a începe să moară de patimă, iar eu, râzând, îi ziceam: uite, o să-ţi fac un copil, iar el mă lua în braţe

— Şi tot gâfâia, excitat, iar eu mă uitam indiferentă la chelia lui tânără, fă un pic de efort, prostule, oricum nu sunt fertilă', cum e Karakum (Deşert în Rusia asiatică, astăzi în Kazahstan şi Turkmenia, n. *Trad)*, dar atunci situaţia s-a schimbat: m-am trezit şi văd

— El este deasupra mea şi mi-o trage, ei, gândesc, nu m-a omorât, şi simt după unele semne secundare că treaba se apropie de sfârşit, deşi nu simt nimic, de parcă pula lui nici nu există, de parcă mă fute cu un vid şi simt că mi-a scos blugii mei strâmţi peste cizme, ticălosul, ca un profesionist, stau întinsă: oare să nu-mi vină nimeni în ajutor, plâng, oare nu mi-a auzit nimeni ţipetele pătrunzătoare (iar eu am strigat!), uite cum sunt oamenii... Şi acum cum vine asta? Să-i salvez? Pe cei care au auzit cum m-a chinuit şi nici n-au ieşit la geam, n-au chemat miliţia! Acum mă întreb: în general ce le trebuie? Noii prieteni explică: libertate. Aţi înnebunit? Este mai rău decât furtul! Asta miroase a sânge! S-a ridicat, şi-a scuturat pantalonii călcaţi şi zice: ei, hai la tine. Răspund ca prin vis: asta ca ce chilipir? M-aţi violat şi acum să vă mai şi duc acasă? M-a servit cu o ţigară. Stăm pe băncuţa pensionarilor, fumăm. Zic: de ce, Doamne, iartă-mă, m-aţi sugrumat aşa de tare? Încă o clipă şi aş fi fost pe lumea cealaltă! Iar el zice: altfel nu te-ai fi lăsat. Ei, ce să zic, are o oarecare logică, dar, mă gândesc, trebuie să plec, că altfel o să-l apuce din nou, nu mai terminăm până în zori, şi am luat-o la goană, am fugit în stradă, iar violatorul meu nu a fugit după mine

— A luat-o la goană în altă direcţie, iar eu m-am dus la Arkaşka, locuieşte în apropiere, dar acolo e familia, deschide soţia, abia ne cunoaştem: ce s-a întâmplat? O femeie ciudată, m-a dus la baie, îmi şterge zgârieturile cu iod de parcă nu aş fi fost amanta soţului ei, şi nici nu era lesbiană! Arkaşecika a ieşit când a auzit apa, mijind ochii, ca şoarecele la lumină, iar eu stau în cadă, zdrenţuită, s-a tulburat, strigă: o să chem miliţia! Iar soţia lui liniştită zice: rămâi la noi. Mi-au dat lacrimile. Ca o soră. Eu, zic, nu-l mai ating pe soţul tău nici măcar cu degetul. Eşti creştină, baptistă, ceva? Dar ea nu răspunde. O femeie greu de înţeles. Iar eu spun: şi tu ce, te-ai ţicnit? O să fie mare ruşine. Toată miliţia o să moară de râs, au fututo pe bătrâna Izerghil! (Aluzie la o povestire cu acelaşi nume a lui Maxim Gorki, n. *Trad.)*

Aşa că totul a rămas secret, n-am spus nimănui, iar acel imaginar, din vis, a dispărut şi el pentru mult timp, s-a dat la fund, eu chiar i-am dus dorul. Ei, şi acum eu a trebuit să cer ca să mă fută în cel mai urât mod cu putinţă, şi încă cine!

Ei, se înţelege, nu prietenii mei noi, ei sunt nişte futăcioşi de două parale, se vede cu ochiul liber, lor le arde numai de filosofie. Unii, cu o privire predestinată şi fără vlagă, sunt curat impotenţi, alţii, ca Ahmet Nazarovici, sunt dintre acei neputincioşi care zvâcnesc febril şi puţin, n-ai nicio satisfacţie! Ăştia în discuţie dau din mâini şi sunt isterici ca femeile, iar fostul aspirant Belohvostov, apropiat de sferele bisericeşti, bea foarte mult şi era sărman, iar mie nu-mi plac sărmanii, nu sunt o pomană şi nu era printre ei niciun candidat demn, Merzliakov nu se pune, deşi şi el era în ultimul timp fără vlagă şi fost, adică un nou-venit lipsit de drepturi, dar mai înainte era vesel, şi am refuzat toate intenţiile serioase, numai mă gândesc: dacă o să fiu eu noua Jeanne d'Arc, atunci să vedem! Adică o să mor, dar o să fiu o sfântă, aşa mi se părea, şi eu nu Rusia intenţionam să o salvez şi toate astea, ci aş fi vrut să devin sfântă, de la păcat mai aproape de sfinţenie, decât din mentalitate mic-burgheză, a apărut această posibilitate, mi-a şoptit Belohvostov, pentru toate secolele, şi o să mă cânte, iar Vitasik s-a opus, nu pentru că nu credea în minuni, iar de mine îi părea rău în calitate de fost amant, dar îi spun: hai să mergem amândoi pe câmp, dar el zice: de ce te-ai hotărât? Pentru glorie? Prostul de Vitasik! Ce glorie dacă o să zac moartă, mistuită de demoni, gloria e bună numai dacă eşti viu, însă moartă

— Şi ea este moartă, însă sfântă

— E altceva, aceasta nu este glorie, ci nemurire, şi apoi m-am săturat de toate astea, de toată gălăgia asta. Adică uite cum s-a întâmplat: am vrut nu să salvez Rusia, ci pe mine. Ce înseamnă să salvezi Rusia? I-am întrebat pe prietenii mei noi: ce înseamnă asta? Am primit oare de la ei un răspuns de bun-simţ? Nu am primit. Îmi răspunde la asta Ahmet Nazarovici, pe jumătate rus, pe jumătate o naţionalitate ceva, va fi bine când binele şi înţelegerea se vor revărsa pe pământul rusesc şi toţi se vor iubi unul pe altul şi vor munci cum se cuvine. Aiurea, zic, asta nu se va întâmpla niciodată. O să fie! O să fie! Mă convinge. Vai, lăsaţi gândurile astea proaste! Vorbeam cu ei foarte aspru: că doar mergeam la moarte! Ei înţelegeau asta şi mă ascultau, deşi se îndoiau: dar nu va fi asta, Irina Vladimirovna, în ceea ce vă priveşte, terorism? Nu va dăuna ecologiei?

— Nu, zic, nu va dăuna deloc şi nu va curge sânge omenesc.

— Dar atunci ce va curge? Se ştie ce: sperma puturoasă, ca puroiul, a celui mai mare duşman al Rusiei, a demonului hulpav, a uzurpatorului şi a autocratului.

Şi cum va începe să curgă, el se va apleca puţin, se va încreţi, va slăbi, şi atunci forţa dreptăţii va triumfa, se va împrăştia vraja eternă, pentru că altfel decât ca o vrajă n-ai cum să explici toate acestea.

Ei mă ascultau foarte atent, adică nici nu mă întrerupeau, nu se băgau, amuţiţi de mesajul meu şi uitând de piesa lui Egor. De unde, Irina Vladimirovna, aţi mai luat toate astea? Aveam o voce. Într-adevăr: aveam o voce! Ea m-a şi trimis la Veronica. Şi ce a spus vocea? Vocea a spus: multă spermă acră de tot felul a înghiţit pizda ta, Irina Vladimirovna, e timpul să mai cunoşti şi respectul. Uite ce fel era vocea.

Am fugit rupând pământul la Veronica, care a înţeles tot şi întreabă: dar spune, ai vise cu cel ce te-a jignit? Am recunoscut în faţa ei despre visul meu cel păcătos: îl visam des şi atunci, încruntându-se şi nedorind să fie părtaşă, m-a binecuvântat cu semnul unei vrăjitoare adevărate şi m-a trimis la moarte: du-te şi pieri!

Şi le spun eu noilor mei prieteni: am o calitate exclusivă. Pot absorbi în mine toate necurăţeniile, pot. Numai explicaţi-mi, pentru Dumnezeu, ce va fi mai apoi, ce fel de Kitej-grad (Oraş mitic, despre care se spune că s-ar fi scufundat în lacul Svetloiar pentru a nu fi pângărit de invadatorii tătari ai

lui Bătu, în secolul al XIII-lea. În secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, oraşul a devenit un simbol pentru credincioşii de rit vechi, care îl considerau un loc de refugiu în faţa prigoanei lor, prin analogie, este considerat un simbol al dreptăţii, al justiţiei*, n. Trad)*, ca să mă năpădească entuziasmul şi nu să fug aşa, ca proasta.

Ei au căzut pe gânduri şi zic: va fi o mare sărbătoare a statului, el va întineri total, forţele descătuşate vor triumfa şi vor ieşi la suprafaţă ca nişte ape de primăvară, se vor împleti la un loc meşteşugurile şi ştiinţele, se vor face ananaşi lângă Perm, iar ţăranii îşi vor construi case cu etaj, din piatră, cu canalizare şi garaje, cu piscine şi sere, vor creşte animale nenumărate şi vor cânta cântece de nuntă fericite. Nici nu vă imaginaţi, Irina Vladimirovna, ce va fi! Pământul nostru puternic, Irina, puternic şi atât de variat, stă şi putrezeşte degeaba (aşa îmi cânta vocea duşmănoasă), orice lucru îţi cade din mână, peste tot sunt neajunsuri, lucruri nepredate la timp, recolte proaste, munca este pervertită, muncitorul simte ruşinat că este muncitor, ospătarul plin de repulsie dă mâncare proastă, totul se face numai de mântuială, toţi s-au lenevit, toţi s-au îmbătat, s-au urâţit de tot, într-un cuvânt: clevetitori! Va veni sfârşitul unui mare popor, dacă nu cumva a şi venit, ajutaţi-l, Irina Vladimirovna!

Am ascultat toate acestea descurajată, iar lor le ardeau obrajii, însă femeile lor la acea oră târzie chiar arătau mai bine, în pofida laturii lor frigide. Să zicem, am spus eu destul de rece, fără să fiu cuprinsă de entuziasmul străin şi de generalizările ne fundamentate, părându-mi rău că nu mai este alături de mine Vladimir Sergheevici, să zicem că aşa va fi, cum spuneţi. Dar unde este garanţia că nu a trecut deja ora stabilită? Că mai este cineva de salvat? Că nu o să mă sacrific şi o să mor degeaba?

Spun cinstit, părerile celor prezenţi erau diferite. Unii, de exemplu, cum era şi Boris Davâdovici, el era cel mai important, el trebuia întrebat, nu eu, erau convinşi că, deşi termenele erau destul de întârziate şi că ar fi fost bine, desigur, să se fi făcut asta mai devreme, acum două sute-patru sute de ani, dacă nu şi mai devreme, cât timp nu ni s-a făcut clisma asiatică forţată şi istoricii noştri kieveni n-ar fi cedat amurgurilor lui Claude Lorrain, deşi el crede totuşi în calităţile adevărate ale populaţiei băştinaşe, în rezistenţa pasivă în faţa capitalismului şi a exploatării inumane a omului de către om, că el are dreptate, pentru că ideile lui sunt adevărate ş.a.în.d., dar alţii, la rândul lor, erau chiar dezamăgiţi de aceste cuvinte şi opinii narodniciste,

pentru că dezvoltarea capitalismului nu poate fi frânată, ea trebuie folosită în scopurile noastre şi reproşau aceste fantezii fără temei, pe scurt, nu credeau, Vitasik era cel dintâi care nu credea, dar nu era cel mai important dintre ei şi nu i se dădea cuvântul, iar eu mă uitam la el, visând la cele şase zile de iubire fulgerătoare, când, fără să ne dăm jos din pat, am trăit un acut sentiment de pasiune şi Merzliakov striga că nu mai are cum să ajungă la orgasm, şi totuşi ajungea, cu sânge. Uite, atunci termina cu sânge, iar acum se dovedea pesimist. Daţi-mi voie, zice, ascultaţi-mă şi pe mine, o iubesc pe Ira nu numai ca un simbol al curajului şi nu numai pentru că ea, aşa cum spuneţi, şi-a arătat fundul în milioane de exemplare, nu, pur şi simplu fata nu are de ce să piară degeaba!

— Cassandra! Cassandra! Au început să-l huiduiască noii prieteni, iar unul dintre ei, cu ochelari trişti, chiar se îndoia că Vitasik e rus. Merzliakov era totuşi un rus adevărat, în pofida vorbirii lente, curgătoare şi a unghiilor şi feţei îngrijite, care, trebuie să recunosc, mi-a fost şi mie cândva dragă, şi mi-a părut rău pentru el şi am spus: lăsaţi-l să spună şi el ce are de spus! Şi Vitasik a spus. A spus că, în opinia lui, niciun fel de imixtiune chirurgicală, fie ea şi de ordine mistică, nu va putea contribui la renaştere, că dezvoltarea trebuie să fie imanentă, şi că pe teofor trebuie să-l laşi în plata Domnului, însă noi nu suntem vracii lui

— Dar cine?

— Cum cine? s-a mirat Vitasik.

— Aşa-numiţii avocaţi. Doamnele erau scandalizate, dar Vitasik a continuat, pentru că aşa voiam eu:

— Irocika, n-ai ce salva, dar ai pe cine salva, pe tine, uită de ceilalţi şi scoate-ţi-i din minte. De ce? Au început să ţipe în cor. Dramaturgul Egor a spus:

— În ceea ce priveşte beţia, n-o să se renunţe la ea. Aici Vitasik are dreptate. Despre celelalte nu mă pot pronunţa. Dar Iura Fiodorov le-a reproşat:

— Beţia

— A spus el, nu este cel mai mare păcat, dacă este într-adevăr păcat. Ea este, dacă vreţi, o formă a căinţei generale, când Biserica e aruncată la

colţ şi vegetează. Aceasta este căinţa şi asta înseamnă că forţele morale ale poporului încă nu sunt pierdute de tot. Căci, Irina Vladimirovna, a spus el, de parcă niciodată nu o chinuise pe Ksiuşa cu bănuieli de spionaj referitor la surioara ei paralizată, căci, Irina Vladimirovna, ştiţi: cu cât beau mai mult, cu atât se chinuiesc mai mult. Ei se îmbată, umplându-se de lacrimi, nu pentru că sunt porci, aşa cum afirmă Merzliakov. Aici Vitasik a sărit şi a început să urle:

— Porci?! Nu le-am zis porci! Dar nu sunt eu vinovat că nu e nimic în capul lor!...

— Vă rog, încetaţi! nu a mai rezistat gazda.

— Chiar credeţi tot ce spuneţi? Vitasik s-a făcut roşu ca racul:

—, îmi pare rău, Boris Davâdovici, numai de un singur lucru: că am adus-o aici.

— Ascultaţi, Merzliakov, a spus Boris Davâdovici, toţi suntem oameni inteligenţi. Nu ne plac tuturor aceleaşi lucruri. De ce nu putem să cădem la înţelegere?

— Pentru că, nu se lăsa Vitasik, ne aflăm în faţa unui paradox istoric. Poporul nu vrea ce ar trebui să vrea, ci vrea ce nu trebuie.

— Joc de cuvinte iresponsabil! a declarat cu repulsie Ahmet Nazarovici.

— Vrea să trăiască bine, a spus Egor.

— Prostii! a dat din mână Vitasik.

— Să fim obiectivi. Niciodată n-a trăit aşa de bine ca acum.

— Ce???

— Nu te atinge de Biserică! a sărit fostul aspirant Belohvostov.

— Biserica o să mai aibă ceva de zis! Nu mai arată nimic! O să arate! Uită-te mai bine cum trăiesc ei! Habar n-ai de viaţă! Dar tu ştii?

— Mai bine tăceţi! Cum îndrăzneşti? Uite că îndrăznesc! Gata! Gata!

GATA! Belohvostov, luaţi mâinile de pe Merzliakov! Să se ducă dracului! Lăsaţi-l în pace, vă spun... Nu agitaţi sticla!

— Ei, eu o să plec, am spus, ridicându-mă. Tuturor le era ruşine. Mi se învârtea capul. Şi eu am spus prietenilor potoliţi:

— Dragii mei! E clar ca lumina zilei că nimic nu e clar. Dar o dată ce măcar acest lucru e clar, haideţi să încercăm! Şi după aceea o să vedem.

— Ei, ca întotdeauna, a mormăit Merzliakov.

— Mai întâi să faci, şi după aceea să vezi.

— Linişteşte-te, am spus. Eu nu sunt o mare valoare artistică. Ei, o să mor... De parcă înaintea mea n-a mai murit nimeni! Argumentul meu a fost incontestabil. Am văzut cum în ochii femeilor bărbate, prietenele noilor mei prieteni, au apărut lacrimi, iar Ahmet Nazarovici s-a apropiat de mine şi m-a îmbrăţişat ca pe fiica lui. Şi Egor m-a pupat: el credea în demoni, în pofida vicleniei proprii. Au început să se gândească cum să facem asta. Am pus la cale un complot. Am explicat.

Avem nevoie de un câmp. Avem nevoie de un loc în care să se fi vărsat sânge nevinovat şi drept. Cineva, nu mai ţin minte cine, a observat că el s-a vărsat pretutindeni, nu trebuie să căutăm prea mult. Vitasik, consecvent, a spus morocănos: a fost ea oare nevinovată şi dreaptă? Ahmet Nazarovici a propus Borodino (Locul, în apropiere de Moscova, unde s-a dat o bătălie celebră, la 26 august 1812, împotriva armatelor lui Napoleon, învinse de soldaţii ruşi aflaţi sub comanda lui M.I. Kutuzov, n. *Trad)*. El nu-i respecta pe francezi, îi considera un popor fără Dumnezeu şi considera că tocmai acolo au fost stăvilite juisările şi decadenţa.

Tânărul Belohvostov a propus Kolâma (Regiune în Rusia, al cărei nume a fost legat de sistemul de lagăre pentru deţinuţi politici (gulag), n. *Trad.)*, şi la modul foarte serios. A enunţat un punct de vedere foarte răspândit şi i-a îndemnat pe toţi să meargă acolo cu avionul, are el grijă de asta, va asigura cazare, are acolo un prieten, la minele de aur, dacă mai este încă în libertate. Toţi au fost de acord în unanimitate să meargă acolo: şi bărbaţii, şi femeile, chiar şi Boris Davâdovici cu bastonul lui, ei au spus că acolo, desigur, este cel mai bine, numai că e puţintel cam departe. Spre mirarea lor, m-am împotrivit categoric. Am spus că n-o să zbor în nicio

Kolâma, pentru că acolo trăiesc ciukci şi reni, lasă-i acolo să se înţeleagă între ei, iar că acolo au murit înghеţaţi ruşi, dar unde n-au murit ei, săracii, înghеţaţi!

— Poate atunci acolo, cu tătarii...

— A propus timid Egor. În opinia mea, el avea dreptate. Aici e vorba şi de credinţă, şi de pământul rusesc adevărat. Iar în Kolâma nu merg. Acolo e frig pentru alergat, o să răcesc, am spus.

— Iar la Borodino, deşi e aproape, cred că e ruşinos! a spus medicul pediatru Vasili Arkadievici (are o înfăţişare plăcută, mustăţi, maniere).

— La Borodino sunt îngropate oasele unei naţii iluminate! Acolo sunt oasele oamenilor care au fost mai presus de noi din toate punctele de vedere. Priviţi numai: copiii lor, bebeluşi! Şi deja sunt minuni de linişte, educaţie, cultură. Nu urlă, nu fac mofturi. Nu-i bat la cap pe adulţi. Mereu se joacă cu jocuri inteligente, liniştite! Sunt liberali chiar din scutece, iar liberalismul, cum-necum, e cea mai înaltă formă a existenţei umane, iar ai noştri ştiu numai să se bată şi răcnesc, şi muşcă pieptul matern într-un mod respingător!... Păcat că ei au dispărut în fumul incendiului moscovit! 40

— De asta s-a mai plâns unul dintre fraţii Karamazovi, a remarcat enciclopedistul Boris Davâdovici.

— Cu atât mai mult! a spus pediatrul.

— Smerdiakov (Aluzie la campania militară a lui Napoleon în Rusia. Când armata franceză s-a apropiat de Moscova, ruşii au incendiat oraşul, pentru a nu cădea în mâinile duşmanilor, n. T*rad)*, a precizat Boris Davâdovici.

— Asta nu înseamnă nimic! a rămas pe poziţii pediatrul.

— Ba da, înseamnă! a trecut la atac Ahmet Nazarovici, care se ascunsese.

— Ce fel de iluminaţi mai sunt şi franţujii dumneavoastră dacă istoria şi toată viaţa sunt un Munchen (Aluzie la personajul lui Fiodor Dostoievski, din romanul *Fraţii Karamaspv*, n. *Trad.).* Aluzie la minciunile baronului Munchhausen, n. *Trad.)* neîntrerupt, continuu!

—, Ha-ha-ha! a râs destul de firesc Vasili Arkadievici.

—, Ha-ha-ha. Dar ei, după dumneavoastră, ar trebui să piară din cauza dumneavoastră? Însă ei nu dau doi bani pe voi! Aşa cum nici noi nu dăm doi bani pe chinezi!

—, Eu nu fac asta, a remarcat demn Ahmet Nazarovici — cu chinezii. Şi în general n-am niciun drept să mă port aşa cu nimeni.

—, Ba da, vă purtaţi! a spus pediatrul înfuriindu-se (nici mustaţă, nici maniere).

— Ţin minte foarte bine cum acum cincisprezece ani visaţi să aruncaţi asupra chinezilor ceva greu, de spaimă, ţin minte. Ahmet Nazarovici s-a înroşit ca racul şi a spus:

—, Iar eu, Vasili Arkadievici, ţin minte că aţi scris o scrisorică într-un organ medical când aţi fost un pic călcat pe coadă, şi aţi cântat în ea tot, tot!

—, Domnilor! a strigat Boris Davâdovici.

— Niciunul nu e lipsit de păcate vechi. Eu, de exemplu, am omorât la sfârşitul războiului o nemţoaică tinerică şi total nevinovată. Dar ştiţi că ni le ispăşim! Le ispăşim şi o să le ispăşim în continuare, oameni buni!

—, Boria, a spus soţia lui Boris Davâdovici.

—, Ai grijă de inima ta bolnavă!

—, Iar eu, de exemplu, n-am niciun păcat, s-a gândit bucuros tânărul Belohvostov.

—, N-am pupat pe nimeni în fund.

—, Păcat, mi-a părut rău de el, amintindu-mi de legea minunată Mociulskaia-Tarakanova.

— Mare păcat!

Mi-am dat seama imediat că tânărul aspirant nu se prea pricepe la femei şi tare mi-ar fi plăcut să mă fi culcat cu el în acelaşi pat. Mi l-am imaginat: faţă de popândău, adorare şi sirop, chiloţi de satin, vai, nu trebuie! Dar eu m-am abţinut şi, desigur, n-am făcut publică legea. Până la urmă au

ales terenul şi s-a pus problema maşinii. Vasili Arkadievici şi-a propus galant Zaporojeţul său.

Am refuzat categoric. Asociaţii neplăcute. Coapsa rănită. Şi apoi, nu e chiar aşa uşor să pleci în asemenea aventuri cu un Zaporojeţ. Este o ironie. Iura Fiodorov şi-a propus serviciile. S-a dovedit că are un Jiguli. Ai un Jiguli? Ei, cine merge cu Irocika? Mergi tu, Vitasik? Vitasik a răspuns că nu merge. Soţia lui are alergie a organelor interne. Boală diplomatică.

Numai el a fost împotrivă. Se uitau la el ca la un renegat şi chiar mi-a părut rău de el, şi am spus:, Eu ştiu de ce este împotrivă.

— Şi eu, a spus Belohvostov, care tocmai băuse o votcă.

— Nu iubeşte Rusia. Dar eu merg!

— Nu, am spus, nu mergeţi. O să vă îmbătaţi. A fost ruşinat, iar Merzliakov a remarcat cu o ironie mârşavă:

— Taci. Peste o jumătate de an n-o să mai fii aici, cu toată dragostea ta!

— Ăsta nu este un argument, iar dacă este, tu ştii unde s-a copt? Se pare că Merzliakov nu era prea iubit.

— Unde? s-a interesat politicos Merzliakov. Belohvostov a început să râdă răutăcios. Egor s-a băgat să medieze. Fost lacheu. Preferatul tuturor. Au ales un câmp tătăresc, în ciuda împotrivirii lui Ahmet Nazarovici, care amintea de vechile legături strânse ale Rusiei cu tătărimea.

— Nu trebuie să simplificăm! s-a supărat el. Egor a propus să meargă şi el. Era mare meşter la povestit istorioare, şi de la el, pe drum, pentru a mă distra, am aflat, apropo, despre tătari, că Zinaida Vasilievna a fost prinsă de un sculptor din Kazan şi că ea ţipa în timpul actului:

— Trage-mi-o, putere tătărască!

— Şi puterea i-o trăgea. Iar Vladimir Sergheevici ştia?

— Nu, a răspuns sincer Egor.

— De ce nu mi-ai spus mai devreme? mi-a părut rău.

— Poate că atunci n-aş mai fi alergat pe acest câmp blestemat...

17

Deci, câmpul. Tragedia vieţii mele absurde. Era o zi caldă de septembrie. Mai degrabă, dimineaţa devreme, care nu era caldă încă, ştiţi cum sunt la noi dimineţile în septembrie, respiraţia transparentă a toamnei, dar se ridica soarele, frunzele erau aurii, promiţând o vreme plăcută. Până la câmp erau cinci-şase kilometri de mers rapid. Au ajuns şi au semnalizat din curte. Ultima trăsătură a creionului (pentru sprâncene), o privire de control în oglindă, asta el sunt gata. Am coborât în fugă ţinând în mână un coş împletit cu mâncare în el, ca pentru picnic: un pepene roşu, cumpărat de la un kalmâk, sandvişuri cu şuncă şi caşcaval, în staniol un pui cu o crustă crocantă, o franzelă de douăzeci şi două, o sticlă de vin sec, roşii zmeurii, şerveţele, solniţa cât un degetar şi termosul, în el este cafea tare.

— Bună, băieţi! am zâmbit. Nu voiam ca în acea zi să fiu tristă. Eram îmbrăcată în blugi de culoarea nisipului, foarte frumoşi şi deloc purtaţi, o scurtă de antilopă (de aceeaşi culoare ca şi coaja puiului rumenit) şi la gât o eşarfă roşu-alb-albastru. O ilustrată.

— Culorile naţionale, a fost de acord Iura cu eşarfa. Gâdilându-mă cu mustăţile şi barba, Egor mi-a sărutat mâna.

—, Ei, cu Dumnezeu înainte! am spus trântind portiera şi mi-am făcut cruce, deşi încă nu eram botezată.

—, Cu Dumnezeu înainte! a rostit rar Egor. Nu mai trântiţi chiar aşa portiera, a mârâit proprietarul. Am pornit. Se simţea responsabilitatea momentului. Peste câteva ore (seara, în amurg) trebuia să se decidă două destine: soarta Rusiei şi a mea.

O călătorie veselă. Vântul ne bătea în păr. Nori rari, ce semănau cu vata cosmetică. Cu viteză maximă, goneam spre sud-est, tot mai adânc, spre câmp, Podmoskovia (Regiune din preajma Moscovei, n. *Trad.)* curată, părăginită, ne-a întâmpinat cu poieniţele sale, cu vilele pustii în jurul cărora atârnau mere şi se coceau globuri aurii, gherghine, dumitriţe multicolore. Nu pot să sufăr dumitriţele. De ce? Odată, la o înmormântare... Bine. O să povestesc altă dată. În sate, fetişcane în uniforme aveau serviete uriaşe şi prin somnul de dimineaţă, cu o curiozitate impasibilă, se uitau la noi muncitorii, prin fereastra din spate a autobuzului.

Nu trebuie să te duci prea departe de Moscova pentru a vedea cum se simplifică rapid viaţa, cum încetinesc paşii şi slăbeşte adierea modei, încă de la kilometrul patruzeci începe să se poarte ceea ce la Moscova s-a purtat demult, cum se relaxează feţele, deşi pe unele dintre ele se poate observa un pospai anume al răutăţii deosebite din preajma Moscovei, brâul suburban al scursurilor şi al huliganilor de seară, platformele de dans îngrădite, cluburile de scânduri, ura faţă de cei care locuiesc în vile şi dispreţul vădit faţă de musafirii din Capitală, aici este puternică unda oraşului, ce se propagă în cercuri tot mai mari, parcă ai fi aruncat cu o piatră, şi Kremlinul ar fi această piatră, se ciocneşte cu o undă puternică de răspuns care aleargă dinspre orizonturi şi totul s-a amestecat: pufoaice şi pantofiori, covrigi şi mahorcă, încearcă să ne prindă din urmă şi nu reuşesc şi rămân cu un zâmbet golănesc, mergem mai departe, acolo unde nu mai circulă autobuzele cu numerele din trei cifre, unde se opresc trenuleţe electrice pentru periferii, murind pe fiecare platformă, deocamdată de beton, unde se întăreşte germenele vieţii la ţară, noroi pe cizme, picioarele se lipesc de pământ, găinile şi portalurile clasic modelate ale construcţiilor de după război, şi după oraşul industrial

— Nepotrivit cu lozincile lăbărţate

— Un nou salt, modele de anii trecuţi devin învechite, amintiri ale tinereţii, twist şcolar, fuste mini, zulufi, pantaloni cloş, beatleşi lăţoşi şi fluieratul tranzistorelor, timpul a fost schimbat pe spaţiu, de parcă în Rusia este o bancă ce face operaţiuni de restabilire a unui curs de demult şi, schimbat pe kilometri, timpul se condensează în văzduh, se conservă ca laptele condensat şi, greu, se lasă la fund, sunt tasate decenii, uite, a ieşit o femeie ce poartă tocuri din copilăria noastră, uite, pe câmp am zărit o tunică din tinereţea părinţilor, dar uite deja veşnicia care se cuibăreşte în bătrânele care sunt mai sigure decât francul elveţian şi care, ca la o poruncă, s-au făcut din komsomoliste (Komsomol, *Kommunisticeskii soiuţ molodioji* (Uniunea tinerilor comunişti), asociaţie social-politică a tinerilor leninişti, înfiinţată în Rusia în 1918*, n. Trad)* enoriaşe, pentru că sângele venos al strămoşilor este mai puternic decât ateismul recalcitrant, dar Capitala încă îşi mai păstrează drepturile, în grădiniţe se zăresc maşinuţe colorate, deşi între ele nimeresc din ce în ce mai des modele antediluviene de Moskvici cu un sistem original de stopuri sau Pobeda burtoase, dar uite că se termină şi regiunea Capitalei, câmpiile se extind tot mai mult, peisajul se înfoaie şi

văluresţte, fără a fi netezit de civilizaţie, cresc distanţele dintre sate, acestea capătă din ce în ce mai mult o înfăţişare părăsită, conducta este înlocuită de cişmele, cămăşile flăcăilor devin pestriţe, feţele pistruiate, dar această împestriţare îşi pierde orice importanţă şi agitaţia vană dispare de pe chipuri, după un anumit timp faţa nu mai acceptă vanitatea şi, fără a apuca să se despartă de tinereţe, după ce s-a dus nunta, devine uscăţiva şi ce este veşnicia dacă nu echilibrul dintre viaţă şi moarte?

Aşa e mereu când pleci din Moscova: te uiţi pe fereastra vagonului sau mergi cu Ksiuşa cu maşina în sud, în Crimeea, în viaţă, pe kilometri buni totul se întrerupe şi hornurile ce fumegă în depărtare, împreună cu fumurile lor, par decupate din carton, dar dintr-odată în mijlocul drumului începe, mai întâi prea puţin vizibil, un nou aflux de viaţă, care nu are nimic în comun cu zbuciumul Capitalei, se mişcă valul unei vieri meridionale, ucraineşti, pe câmpii floarea-soarelui cu multe capete se vede întunecată, se coace pozna anilor de bătrâneţe, porumbul (Aluzie la experimentele agrare ale lui Nikita Hruşciov, care, întors din America, unde a văzut mari culturi de porumb, a rămas atât de impresionat, încât a ordonat ca porumbul să fie cultivat în URSS peste tot, indiferent de zonă şi de climă, de la Marea Neagră până dincolo de Cercul Polar. Experimentul a eşuat (a fost ca un banc prost!), dar a şi dat naştere la numeroase bancuri. Hruşciov însuşi era numit în derâdere *kukuruznik* (de la *kukuruz,* porumb)*, n. Trad)*, acolo corpul cunoaşte mângâierea soarelui şi, când ieşi pe marginea drumului, atingerea lui este simţită de obraji, şi, uite, într-un restaurant de la marginea drumului, unde borşul într-adevăr nu mai este neapărat un pericol pentru stomac, sunteţi întrebaţi:

— De unde sunteţi? Din nord? şi se subliniază în discuţie iernile continentale de aici, dar azi nu mai ajungem acolo, nu mai mergem pe acel drum: e un alt traseu, ne oprim pe la mijloc, fugind de gravitaţia Capitalei şi fără să ajungem la inconştienţa leneşă a sudului, unde femeile nu poartă chiloţi, sunt moarte după haleală şi le place să tragă un pui de somn după masa de prânz. Astăzi o să ne oprim la mijloc, în raza liniştii, unde în magazine nu e nimic şi nimeni nu se miră de asta, unde de-a lungul drumului umblă oameni în sacouri negre, să poarte, să nu le poarte, şi cu şepci negre, puse cândva pe cap şi uitate acolo

— Ei, cum e viaţa?

— Cum? nicicum! asta-i toată discuţia, iar muierile spală rufele în râuri, strângându-şi poalele liliachii, roz, bleu şi verzi, clătesc lenjeria frecată, ţesută, peticită şi nimeni nu e supărat. Numai şoferii fac zarvă. Zornăie înăbuşit remorcile. Depăşiri riscante, Iura îşi înţepeneşte mâinile pe volan. Mers de pe poziţii de forţă. Fiodorov cedează. Drăcuieşte. Pasageri de ocazie.

De la Vladimir până la Kursk, de la Voronej până la Pskov, ei, cum e? cum să fie?

— La Moscova sunt de toate. Le dăm tuturor fetiţe. Le dăm tuturor de mâncare. Nu-i nicio rânduială. Face trei ruble.

Dar frumoasele sunt transportate gratuit.

Iar noi am mers în maşinuţa la modă, lustruită de Iurocika ca o mobilă românească, ne-am săturat de şlagărele de pe casetă şi de Vâsoţki a suta oară, el mi-a făcut semn cu capul după „Hamlet”, saxofonul seamănă cu o armonică, peisajul toamnei ce se instalează, câmpiile s-au mărit, pădurile şi-au îndreptat coroanele, pe câmpuri se târau tractoare şi eu aşteptam de la moarte nemurirea, dar nu ar fi cazul să luăm micul dejun? I-am spus lui Iurocika, n-ar fi timpul să mai prindem puteri, să întindem faţa de masă din poveste, uite, şi pădurea e mai veselă şi mai pestriţă, şi poate că toţi ar vrea şi să se pişe, dar Iurocika, un şofer încăpăţânat, nu voia ca acele camioane depăşite să-l ajungă, se eschiva, iar blândul Egor, moţăind pe canapeaua din spate, visa, ca un motan, la şuncă. Pe genunchi are o hartă inutilă, nu pricepe nicio iotă, deşi a străbătut o jumătate de ţară din Karelia până la Duşanbe, dar de ce ai fost acolo? Iar Duşanbe se dovedeşte a însemna în graiul locului „luni”, până a nu mă angaja fochist la Vladimir Sergheevici călătoream aşa, degeaba, dar eu m-am bucurat şi am spus: atunci Taşkent este marţi, Kiev

— Miercuri, Tallin

— Joi, iar Moscova, neapărat duminică! şi am început să le povestesc băieţilor cum din copilărie mi-am dorit să fiu Katia Furţeva (Ekaterina Alekseeva Furţeva (1910-l974), om politic rus, secretar al CE al PEUS, ministru al Culturii, a obţinut pentru femeile sovietice dreptul de a face avort, *n. Trad)* şi cum sub conducerea mea s-ar fi ridicat prin toată ţara, de luni până duminică, teatre şi music-hall-uri, pictori şi muzicieni, ce vesel ar

fi fost, şi toţi m-ar fi iubit. Băieţii hohoteau şi au uitat de scopul călătoriei, am uitat şi eu odată cu ei, iar pe Iurka l-aş fi numit adjunctul meu, nu, mamă, ai fi pus pe butuci toată cultura! Şi aş fi vrut să tot fi mers aşa, în acordul unor bluesuri nesfârşite, dar voiam să mănânc şi să mă piş, şi m-am revoltat şi Iurocika a cedat, şi am întins faţa de masă şi am început imediat să înfulecăm totul, am flămânzit, şi după ce am halit şi am fumat ne-am înveselit bine, chiar nici nu mai voiam să mergem mai departe, m-am trântit pe iarbă, uite aşa aş tot fi stat, totul e uimitor de bine, dar Iura ne arată cadranul ceasului, în curând drumul a început să fie foarte prost, cu hârtoape, Iurocika a redus motorul; mergeam printr-o Rusie liniştită şi am început să mă întristez: avem roluri diferite. Gardienii mei se purtau delicat cu mine, fumau ţigări, mă băteau pe umăr, şi Egor a scos din buzunar o caramea, i-am zâmbit lui Egor cu lacrimi în ochi, dar un sentiment neclar a pus stăpânire pe mine, să fie ei oare atât de dezinteresaţi? Mă duc să mă predea, nu, ce sunt eu? Eu am făcut-o voluntar, dar ce cred ei despre sine şi prin ce delicateţea lor e mai bună decât una de la restaurant? Acea delicateţe o foloseam şi eu, aveam reguli clare, când iei organul verifică dacă nu curge, ca un acoperiş ciuruit, şi victoria e cu atât mai importantă decât plăcerea, ei se scremeau şi se umflau văzând cu ochii, fluierau marşuri victorioase cât timp eu mă duceam să mă spăl, învingători! Nu le plăcea să iubească, doar învingeau neobosit, iar aici, prostuţa, am dat apă la şoareci când am văzut carameaua, când ştiam eu preţul delicateţii de restaurant, ştiam, dar iertam, o alta nu se vedea la orizont, atunci fie ca ea să fie plătită cu aur, nu cu nişte copeici amărâte! Îi dispreţuiam pe mujicii fără bani, nu-i consideram bărbaţi, dar acum, acum că o fac voluntar, de ce am avut eu soarta asta? Voiam atât de puţin, casa mea liniştită, unde mă duc acum? M-au luat să mă predea, cum finlandezii îl însoţesc cu tot onorul pe un prost prins până la râu, până la graniţă, gumă de mestecat, o ţigară, o ceşcuţă de cafea, amabili, foarte amabili, se îngrijorează, încă o ţigară?

— Mi-au povestit, dar de la mine de această dată voiau mai mult, de ce am fost de acord? sunt delicaţi, se poartă de parcă sunt o condamnată la moarte, ce ştiu eu despre moarte în afară de faptul că e dureros? Şi nimănui, nimănui nu i-a părut rău de mine, numai lui Vitasik, dar oare asta înseamnă că i-a părut rău? Doar ar fi putut veni ieri, când am fript puiul, eram singură, nu, a rămas cu soţia, cu alergia ei, nici măcar nu a sunat! Şi el mi-e prieten, iar ăştia doi de ce sunt aşa de nemiloşi? Pentru ce? Şi se tem că

poate totul se va nărui, că n-o să ajungem, şi-şi fac semne din ochi unul altuia prin oglindă, sau eu am devenit suspicioasă?

în general, m-am posomorât şi ei au intrat în panică. Egor s-a oprit în mijlocul unei istorioare vesele, Iura n-a mai râs, s-a lăsat tăcerea. Am început să scâncesc. N-au zis niciun cuvânt. Dar ce să spui pentru alinarea mea? Am intrat în oraşul prăfuit, întortocheat, fără început şi fără sfârşit mâinile sunt reci ca ale unei broaşte, anii s-au strâns nu-ţi mai dai seama, am trăit aşa de puţin! Şi tatăl meu vinovat mi-a zâmbit în faţă, am spus: ştiţi ce aş vrea? Aş vrea seminţe prăjite! La piaţă! S-au dus sa-i întrebe pe trecători. Au zbughit-o din maşină şi au început să-i întrebe pe trecători. S-au bucurat foarte mult. Trecătorii răspundeau cu nişte voci lipsite de politeţe, dar cântate. Trecătorii erau foarte meticuloşi când era vorba de numele de străzi şi de repere, după farmacie o să vezi un magazin alimentar, o iei la stânga, şi sunt curioşi, uitându-se la mine. Străduţe nepavate ce-mi aminteau de un orăşel vechi, am ajuns la piaţă. Acolo deja erau puţini oameni şi prea puţin comerţ, vânzătorii căscau şi se căzneau, şi erau bălţi, deşi în raion nu erau bălţi, mergeam pe nişte podeţe instabile, o mârţoagă era legată cu botul în stâlp, şi forfoteau câinii, dar erau seminţe, erau şi mere, toate numai puncte, lovituri, numai bube, merişoare ce semănau cu feţele oamenilor şi, stând pe saci de ceapă sau de cartofi, bărbaţii trăgeau la măsea bere, o bere lichidă cu fulgi de depuneri, câinii cu toată fiinţa lor arătau supunere şi cum miroseau sacul îi şi alungau, ameninţându-i cu o ceapă putredă, ei fugeau fără să se supere, strângând urechile şi cozile. Muierile vindeau vechituri, un vânzător de ciuperci roşcovan într-o pelerină de ploaie lungă vindea vulpi pe jumătate sugrumate în sac, pe un alt şir, prostioare de metal, şuruburi, cuie, lacăte, îmbinări de ţevi — erau vândute pentru băutură de un bătrân lăcătuş, care fuma şi tuşea, era afacerea lui, şi împreună cu ţevile o pereche de cizmuliţe de copil, ca nişte albăstrele, cu vată îndesată în vârf. Băieţii mei s-au dus spre un vânzător mai tânăr şi mai vioi. Nu fără aroganţă întindea pe tarabă teancuri de reviste, cărţi, gentuţe de plastic şi portrete viu colorate: pisicuţe cu funde, căţeluşi inteligenţi, Esenin cu pipă. Egor a răsfoit poemul lui Gogol *Suflete moarte* şi s-a interesat cât costă. Iura, care dintre noi toţi era cel mai precaut, s-a băgat în noroi.

Şi uite, după ce am văzut toată piaţa, m-am gândit că tocmai aici ar trebui întrebaţi oamenii ce le lipseşte şi pentru ce trebuie să alerg eu. Totul

părea implacabil. Eram noi, nişte papagali moscoviţi, care hoinăream cu un mers ferm fără nicio noimă, şi erau ei

— Susţinătorii tăriei, păstrătorii întregului, capitaliştii veşniciei. Ei trăiau, noi existam. Noi ne bălăceam prin timp ca nişte peştişori argintii.

Diferenţa dintre noi se dovedea a fi extrem de simplă: viaţa lor e plină de sens neconştientizat, a noastră

— O lipsă de sens conştientizată. Rezultă că conştiinţa se obţine pe seama pierderii sensului. Mai departe urmează goana după sensul pierdut. Mult mai departe are loc încredinţarea solemnă: sensul este atins şi descoperit, dar uşoara neînţelegere este dată de faptul că sensul nou descoperit se dovedeşte a nu fi egal cu cel pierdut. Sensul conştientizat nu are prospeţimea inocentă a sensului originar.

Faptul că ei dispun de sens nu este meritul lor, el le aparţine aşa cum şi vacii îi aparţine laptele ei. Dar trebuie să recunoaştem că fără lapte nu există viaţă. Principala noastră vină se referă la atitudinea faţă de sens, dar adesea o proiectăm asupra depozitarilor ei naturali şi în felul acesta calităţile sensului sunt transpuse pe umerii lor. O asemenea aberaţie a constituit şi continuă să constituie o parte importantă a conţinutului existenţei noastre naţionale.

De ce să ne ascundem? Şi eu am fost cândva EI. Eram inseparabilă de prietenele de şcoală, eram ca mămica, care a rămas EI, în pofida tuturor aiurelilor şi dorinţei de a se muta în Palestina iudeilor, dar în mine era un surplus de viaţă şi pe acest fond trândav şi sărbătoresc al surplusului s-a născut nefericirea mea.

înseamnă că conştiinţa este un lux şi, ca orice lux, atrage după sine complexul de vină şi, în cele din urmă, pedeapsa. Pierderea sensului este tocmai pedeapsa noastră tradiţională.

Asta-i tot. Dar atunci astea nu-mi veneau deloc în minte, şi mă tot ţineam de Egor, dând din cap către cei proşti, zâmbind de departe către cei mai puţin proşti:

— Egor, insistam eu, explică-mi, pentru Dumnezeu, de ce sunt EI mai buni decât noi? Iar Egor, tot fost EI, a spus: n-am idee, nu sunt deloc mai buni. Atunci am pus o întrebare mai insidioasă: Egor, deci EI sunt mai răi?

Şi aici Egor a început să se îndoiască şi nu vrea să recunoască că EI sunt mai răi. Dar EI nu sunt mai răi! Insist.

— Lasă-mă-n pace! răspunde Egor, iar Iurocika, intelectual de viţă, cu conştiinţa cristalizată, zice:

— Nu, totuşi EI sunt cumva mai buni...

— Păi dacă sunt mai buni, am sărit eu — atunci haideţi, băieţi, să ne sfătuim cu ei! Să le povestim adevărul-adevărat unde şi de ce mergem, cum o să alerg eu pe câmp, ademenindu-l pe marele uzurpator (oare este uzurpator?) şi cum el o să mă mistuie şi vor cădea vălurile (oare vor cădea?). Haideţi, băieţi, să-i întrebăm, haideţi! N-o să ne dăm mari, o s-o facem mai încolo, dar acum fără cortină: cu ce sunt EI mai buni decât noi, cu ce sunt mai răi? Nu ştiu! Dar să răspundă! Iar EI sunt mai buni decât noi, s-a găsit Iurocika, pentru că EI nu ne întreabă dacă suntem mai buni sau mai răi, dar noi îi întrebăm! Dar este asta oare un mare avantaj dacă creierul lor se învârte cu viteza unui ceas oprit? Nu. Nu vreau să alerg degeaba, vreau să întreb. Nici gardienii, nici cavalerii piei n-au putut să-mi mai facă nimic, iar eu m-am apropiat de femei şi zic:

— Ascultaţi, femei! Lăsaţi câteva minute comerţul! Ştiţi cine sunt eu?

Femeile numai mi-au aruncat o privire şi şi-au mai dosit un pic mărfurile, toate aceste cârpe şi ciorăpei, de parcă eram un revizor sau un gunoi, iar unele au şi întins-o spre ieşire, cât mai departe de păcat. Văd: le-am speriat, adică ele o iau la fugă şi nu mai pot să le adun, şi atunci m-am urcat şi eu pe tarabă apucându-mă cu mâna de un par care sprijinea acoperişul pieţei şi am început să strig:

— Staţi! Ascultaţi! Hei, toţi cei de-aici! Staţi! Astăzi o să mor pentru ca toţi, fără nicio excepţie, să poată trăi mai bine şi mai frumos, accept moartea fără nicio amăgire, ca Jeanne d'Arc la vremea ei! O să alerg pe câmpul tătărăsc care se află aproape de voi, mă auziţi? Staţi, femeilor! Nu fugiţi! Şi voi, bărbaţi! Lăsaţi băutura! Vă cer un sfat, nu vreau să vă învăţ nimic. Explicaţi-mi, în sfârşit, oameni buni, e vreţi, cum vreţi să trăiţi ca eu să nu sufăr degeaba, ca să mă duc la moarte de dragul fericirii şi al vieţii voastre!

Aşa am urlat, pentru că nu eram fricoasă, eu le ceream numai un sfat, ei, chiar mai puţin, să se oprească şi să mă asculte, totuşi era ceva nemaivăzut, măcar s-o facă din curiozitate, dar, în primul rând, Egor şi Iurocika s-au speriat şi au vrut să mă dea jos de pe tarabă, iar eu m-am opus, însă femeile, acum femeile, fără să se mai ascundă, fugeau afară, fugeau mâncând pământul, iar bărbatul care stătea pe sacul cu ceapă învârtea un deget în jurul tâmplei şi rânjea la mine: ori sunt beată, ori din ospiciu... Când Iurocika şi Egor mă dădeau jos de pe tarabă a apărut şi organul, la strigăte, se apropie de după colţ. De ce, îmi zice el politicos, uitându-se la mine de jos în sus, v-aţi urcat pe această tarabă unde se face comerţ? Dumneavoastră, cetăţeană, de ce tulburaţi liniştea publică? Actele dumneavoastră, zice, să mi le arătaţi. Acum femeile, văd, se holbează de după colţ şi, desigur, se bucură, iar bărbaţii se uită şi ei, mai beau puţin din bere.

Am sărit de pe tarabă, mă uit, miliţianul este cam pirpiriu, un flăcăiaş modest fără niciun însemn pe epoleţi, ei, cel mai de rând dintre cei de rând. Îi zic: nu-ţi arăt niciun act! Nu vreau! Aici, mă uit, Iurocika l-a tras un pic într-o parte, îi şopteşte ceva. Cică este o actriţă moscovită, în trecere, cu capricii, vedeţi şi dumneavoastră, iar actele sunt în maşină, să mergem, o să vi le arăt, am parcat aici în piaţă, şi vremea e frumoasă la dumneavoastră, de mult nu a plouat? Fumezi?

— Au început să fumeze, aşa că ar fi bine să ieşim din piaţă, dar eu zic: dacă e aşa, cumpăraţi-mi măcar seminţe!

— Ei, uite, vezi, râde Iurocika, şi mentul râde, şi a cuprins cu privirea posesiv piaţa: hei, care ai seminţe? Mi-a cumpărat Egor seminţe, am pornit la maşină, şi mentul se tot ţinea după noi: băieţi, nu vinderi blugi? Iar Iurocika, intelectual de viţă, el, desigur, numai miere: v-am fi vândut cu plăcere, dar am plecat din Moscova pentru scurt timp, n-avem alţii la noi, înţelegi... Mentul înţelege, doar n-o să ne întoarcem la Moscova fără pantaloni, iar dumneavoastră, îmi zice la urmă şi nu fără oarecare jenă, dumneavoastră nu mai tulburaţi oamenii... Dar ei, răspund, nu sunt chiar aşa uşor de tulburat, până să-i tulburi îţi dai de tot sufletul. Mai întâi o să o ia la fugă, rămân numai beţivanii, dar şi ăia o să plece până la urmă în patru labe... Miliţianul zâmbeşte. Actriţa glumeşte. Dar totuşi îi trece un gând prin cap: de ce totuşi v-aţi urcat pe tarabă cu asemenea cizme interesante? Cu gândul ăsta şi rămâne şi se uită după noi, cu el rămâne: de ce? De ce? Aşa

trăieşte şi-şi aduce aminte de mine, şi-l chinuieşte dulce această amintire şi, înainte de a adormi, îi spune soţiei sale Nina:

— Şi totuşi nu înţeleg de ce această actriţă moscovită a vrut să se urce pe tarabă, a, Nin? Dar Nina, după ce se gândeşte puţin, răspunde:

— Poate că repeta vreun rol? Iar miliţianul îi răspunde: Poate că într-adevăr, Nin, un rol... într-adevăr, Nin... cum de nu m-am gândit mai devreme că repeta un rol... Iar soţia lui Nina îi spune cu reproş:

— Greu la minte mai eşti, Ivan, tare greu la minte mai eşti... Şi apoi ei tac, mult timp, tac pentru toată viaţa, iar când se trezesc: ce să vezi, ea este o bătrână nepieptănată, iar el este deja la pensie, a ieşit plutonier, cu medalii, acum e timpul să murim, şi murim.

Numai ce am ieşit din acest oraş în care era piaţa şi Iurocika a tăbărât asupra mea, îşi manifestă nemulţumirea, îmi reproşează capriciile, iar eu sparg seminţe, scuip şi mă uit pe fereastră cum lipsesc orice fel de obiective turistice. Au tăcut şi ei un timp şi m-au lăsat în pace, gardienii mei de suflet, şi au început să se certe de ce pe multe dintre camioanele pe care le întâlnesc, mai ales după ce au ieşit din regiunea Capitalei, este portretul lui Stalin în uniformă de mareşal, agăţat la fereastră. Supărat, Egor spunea că oamenii îl respectă din cauza războiului, iar Iurocika protestează că, dimpotrivă, oamenii manifestă împotriva dezordinii şi că nu este vorba de niciun fel de intenţie ascunsă, pentru că ei nu vor niciun fel de represiuni, ci pur şi simplu s-au plictisit. Şi de aceea, zice Iurocika, îl afişează pe mustăcios, că nu ţin minte nimic, nu ştiu şi nici nu vor să ştie, şi s-a pornit o ceartă mare, dacă ştiu sau dacă vor să ştie de represiuni şi nu puteau să înţeleagă deloc dacă ştiu sau iartă, pentru a fi rânduială sunt gata să ierte tot, iar eu ascultam, ascultam şi zic: dar hai să-i întrebăm! Iar ei zic:

— Stai acolo! Ai întrebat deja o dată. Abia am scăpat de acolo. Deşi nu ne-a atins nimeni, ei au început să se certe mai departe: s-ar fi menţinut statul dacă nu ar fi fost Stalin sau s-ar fi dezmembrat şi, deşi se gândeau că nu s-ar fi dezmembrat, se vedea peste tot că s-ar fi dezmembrat şi că nu l-ar fi învins pe Hitler, iar eu îi întreb: dar ce părere aveţi, vreo femeie i-a luat-o vreodată în gură sau nu? Au căzut pe gânduri. Ce să mai înţelegi... Se zice, de Beria

— Este sigur, lui i-o sugeau, asta se vede pe mutra lui... De fapt, care este, cică, diferenţa? Dar eu spun: este o diferenţă, pentru că dacă nu i-au supt-o, de aia era el aşa de al dracului. Ei au început să râdă în hohote şi au spus că este o aiureală şi au început o discuţie ştiinţifică, care pe mine nu mă interesa şi mă plictisea. Pentru că eu am, probabil, o opinie feminină diferită în legătură cu aceasta.

Omora acolo oameni nevinovaţi, cum afirmă unii, sau nu omora, acum este total indiferent şi deloc important, poate că îi omora pentru cauză, pentru că nu credeau că el vrea să le facă numai bine oamenilor şi ei îl împiedicau, iar el s-a supărat pe ei şi i-a omorât ca un om mare supărat şi mâniat.

Dar Egor s-a împotrivit, că nu e mare, că e însă un sadic şi un tiran, că este un călău şi un monstru. Iar eu spun: dar de ce te-ai enervat aşa? Lasă-l în plata Domnului pe el, pe Stalin, m-am săturat! Haideţi să vorbim despre altceva. Dar Egor spune: nu poţi să fii o adevărată Jeanne d'Arc dacă îl apreciezi pozitiv pe Stalin, dar eu zic: de ce eu îl apreciez pozitiv, gândeşte-te, ce să-ţi zic, maimuţă gruzină! Dar probabil îi plăcea să comande şi oare îi părea rău să omoare un popor străin?

— Dar el îi omora şi pe gruzini! s-a enervat acum Iurocika.

— Iar voi spuneţi că a fost nedrept! le-am dat eu replica. Şi, apropo, zic, mi-a povestit Vladimir Sergheevici că s-a întâlnit de câteva ori cu Stalin, că Stalin vedea prin orice om, îl vedea în întregime, iar voi spuneţi că nu este mare...

Mă uit

— Nu sunt mulţumiţi de cuvântările mele şi-mi zic: mai bine adu-ţi aminte cum era aproape să te omoare maşina, mai bine gândeşte-te la asta, iar astea, zic ei, sunt fleacuri în comparaţie cu Kolâma. Uite, zic ei, să te fi dus tu atunci în Kolâma, ca fiecare supraveghetor să-ţi înjure frumuseţea

— Ai fi vorbit altfel acum, dar eu răspund că n-aveam ce face în Kolâma, dimpotrivă, împreună cu Vladimir Sergheevici la recepţiile organizate de Stalin aş fi fost cea mai frumoasă şi aş fi zâmbit extaziată spre obiectiv, şi haideţi, băieţi, nu vă mai certaţi! Din cauza lui Stalin chiar e

ridicol să te cerţi, poate o să ne mai certăm din cauza altcuiva, poate din cauza împăratului Pavel? Dar ei spun: aşa că de ce o să alergi pe câmp?

Ei, asta e altă întrebare. N-are niciun fel de legătură cu politica. Are legătură cu faptul numit vrăjitorie. Mulţi degeneraţi de tot felul s-au înmulţit, beau puterea-ursului, gem într-un mod neînţeles, dar cum o să fug, o să fie foarte clar cine are dreptate, cine e vinovat, şi, în general, zic, lăsaţi-mă în pace, în general aş fi putut să fiu căsătorită cu un ambasador latino-american şi să trăiesc în Panama şi să nu dau doi bani pe nimic. Şi de ce nu a ieşit? Uite că nu a ieşit, nici eu nu ştiu de ce.

Dar de câte ori: uite, acum soarta îmi va zâmbi şi, se pare, acum mă va duce spre fericire (şi oare-mi trebuia mult?), dar nu! Le merge unor stârpituri, le merge unor piţipoance, sărace-lipite pământului, şi mie... S-au uitat unul la altul şi zic: bine, Irocika, n-o să mai zicem, dar când mi se pune pata, nu mă ştiţi, sunt aşa că, dacă mă încordez, nu mă mai mişcaţi din loc. Uneori vreun bărbat se înfierbântă, abia ce se urcă, şi dintr-odată zic: nu! Nu vreau! De ce? Cum? Ce s-a întâmplat? Tremură tot, are nevoie, dar eu spun: nu! Nu şi nu! Nu mai am chef... Şi mă uit cu plăcere cum dă înapoi. Asta ca să nu aibă o părere aşa de bună despre sine! Îţi dai seama... Aşa şi aici. Vai, mă gândesc, voi, drăguţilor! Tot schimbaţi priviri! Ce să ne mai punem, cică, cu ea, las' s-alerge mai întâi pe câmp, las' să se distrugă şi să piară, las' s-o facă praf sămânţa duşmanului

— N-are importanţă: ea va muri, iar noi vom continua să trăim, pentru noi soarele va străluci, deasupra noastră soarele va răsări în fiecare zi, iar pe ea las' s-o mănânce viermii!

Deja ieşiseră de pe şoseaua principală, se uită pe hartă, nu mai era mult de mers, în curând o să apară acel câmp tătăresc, nu mai au mult să se chinuiască cu mine, să-mi îndure capriciile! Zic: uite ce, în general n-o să mai alerg, mi-aţi tulburat dispoziţia eroică. Mă uit, Egor a început să se înroşească încet, acum e ca racul, o să-i explodeze mutra lui bărboasă, iar Iurocika a înţeles că situaţia e critică, este viclean, zice, trist şi clar: tu, Irocika, nu alergi pentru noi şi nu noi ţi-am propus această fugă.

Tu alergi pentru că ai auzit o voce de sus, iar noi numai aşa, te însoţim, şi dacă din cauza noastră nu vei alerga, asta înseamnă că este un pretext din partea ta: spune cinstit că ţi-e frică şi plecăm acasă, ne întoarcem la

Moscova. Zic: daţi-mi să fumez! Nervi, zic, într-adevăr... Am fumat un „Mariboro”, numai de astea fumez, îmi face rost de ele un director de restaurant, mă alimentează, este aproape un milionar oficial, adică nici măcar nu ascunde asta! Iar restaurantul lui este

— Pfui! numai sticlă... Zic: bine, băieţi. De emoţie eram aşa de nervoasă, încât chiar mi s-au întors maţele, te ia cu frică totuşi. Dar misiunea mea, ca să zic aşa, o înţeleg, ea este poate chiar mai mare decât mine, da, zic, nici Jeanne d’Arc nu prea înţelegea totul cu mintea ei mică a unei fecioare de cincisprezece ani, şi ea murea de spaimă, mai ales pe rug.

Şi vă spun cinstit: atunci aveam o stare ciudată, chiar şi până să ne apropiem de câmp, o stare de parcă nu-mi mai aparţineam. Dacă mi-aş fi aparţinut în totalitate, eu, desigur, n-aş fi fugit, n-aş fi făcut prostii, ci l-aş fi iertat pe acel Stepan care a dat peste mine, şi pe toţi la rând, şi-n cel mai rău caz aş fi şters-o acolo de unde era revistuţa, cu fotografiile mele, dar, spun cinstit, o stare ciudată, pe de o parte, o jumătate moare de groază şi crede că într-adevăr va avea loc o nenorocire, adică nu o să alerg degeaba pe câmp, nu, pe bune, am un presentiment de la care sângele-mi îngheaţă-n vene şi picioarele îmi paralizează, iar cu cealaltă jumătate simt că voi alerga neapărat, oricât m-aş fi agăţat de băieţi, această jumătate la urma-urmelor va câştiga, asta ca şi cum s-ar fi întâmplat în afara mea, fără acordul şi ştiinţa mea, şi chiar nu pentru că vreau să devin sfântă, la asta am şi uitat să mă mai gândesc, dar am un asemenea sentiment că nu e cale de întoarcere. Uite, dacă aş fi putut explica asta omeneşte, atunci aş fi fost un geniu, dar ce să fac eu? O frumuseţe ce îmbătrâneşte, care s-a decis pe ultima sută de metri să se laude cu frumuseţea îmbătrânită, tema doliului a fost reciprocă, nu numai pentru Leonardik, nu atât pentru sfârşitul lui intempestiv, ci şi pentru mine! Pentru mine! Pentru mine!

Şi atunci m-am simţit bătrână, o dată pentru totdeauna, şi mai departe nu mai este interesant.

Şi atunci a apărut şi câmpul, a ieşit de după o cotitură, un câmp obişnuit, acoperit cu trifoi, iar în depărtare străluceşte un pârâu, dincolo de arinii de pe mal. Ei, zice Iurocika, se pare că am ajuns... Am coborât din maşină, ne-am uitat în jur. Egor făcea nişte exerciţii de gimnastică, dezmorţindu-şi membrele. Am pufnit în râs. Un bărbos nu trebuie să facă

exerciţii de gimnastică. Zic: dar sunteţi siguri că ăsta e câmpul? Ei spun: se pare că da. Poate, zic, să întrebăm pe cineva?

Dar nu este nimeni, n-ai pe cine să întrebi. Bine, zic, haideţi, nu? Să facem un foc, mai e ceva până în amurg... Ne-am dus atunci în pădure, am adunat vreascuri, am dat de ciuperci. M-am aşezat pe pământ. Era rece. Vai, zic, o să răcesc. Dar apoi am început să râd: nu, nu mai am când... Şi mă uit: gardienii mei s-au cutremurat la auzul râsului meu, şi ei au înţeles că nu o să mai apuc, şi ei au un sentiment, nu ştiu... Zic: hei, de ce nu ziceţi nimic, o să tăceţi aşa până seara? Povestiţi ceva. Tu, zic, Egor, doar eşti scriitoraş, oare, zic, o să descrii toate astea într-o povestire? Şi despre trifoiul, cică, de pe câmp...

Nu, dă din cap Egor, dacă o să scriu, atunci nu va fi o povestire, dar chiar nici nu ştiu, ei, ca o evanghelie... Ce naiba, zic, eu tot fumez întruna, o să-mi fie greu să alerg, o să mă sufoc, şi am aruncat ţigara. Ei, ce să mai zici despre câmp? Câmpul ca câmpul, puţin denivelat, aşa sunt multe la noi, puteam să nu ne fi dus prea departe de Moscova, mereu te gândeşti că trebuie să fie ceva deosebit, ei, de parcă în mijlocul trifoiului ar fi trebuit să se reverse oase şi cranii albe, laolaltă cu săgeţile, lăncile şi nu mai ştiu ce, ca în tabloul unui Vasneţov (V.M. Vasneţov (1848-l926), pictor rus din asociaţia pictorilor itineranţi; a pictat numeroase tablouri de gen pe teme din istoria Rusiei sau din basmele populare, n. Trad.), dar să mai fie şi o mulţime de ciori şi ciorile astea să cârâie, însă aşa e paşnic şi pustiu, este înconjurat de o pădurice, străluceşte auriu, ca toamna. Am început să mâncăm pepenele, dar nu prea aveam chef de mâncat, deşi era dulce, nu ne-a păcălit kalmâkul, n-o să-ţi pară rău, a spus, o să vii să mai iei unul, iar eu le-am mai povestit o istorioară, de la pepene mi-am adus aminte, ştiţi că, zic, Vasili Ivanovici a vrut să altoiască un pepene cu gândaci? Ei, uite. Ca, zic, când îl tai, seminţele să sară şi să se împrăştie ca gândacii... E amuzant? Nu e amuzant. Şi eu văd că nu e amuzant, ce rost are să-ţi mai şi imaginezi, toate alea-ţi vin în minte.

18

Şi iată, am aşteptat amurgul, apusul s-a înroşit cuprins de o culoare arogantă şi sumbră, amurgul era ca un perete, prevestind în curând frig, iar noi stăteam lângă foc şi scormoneam fără chef în pepene şi discuţia nu se lega, şi numai din când în când, alungând amorţeala, se ridica Iura, se ridica

Egor şi, rupând crengile pe genunchi, le aruncau în tăcere în foc şi ne uitam toţi trei în foc, şi nu aveam chef să bem, ne temeam să gustăm, ca să nu ne înmuiem de emoţie.

Cu cât se întuneca, cu atât mai severe, mai solemne deveneau feţele prietenilor mei gardieni, acum nu mai tăceau, ci păstrau tăcerea, gândindu-se fiecare în sinea sa la lucrul important şi imposibil, pentru că imposibilul era posibil de această singură dată, iar eu, privind în foc, mă gândeam la tot felul de lucruri, şi mi-am adus aminte, hodoronc-tronc, de expediţiile turistice şcolare din ţinutul natal: corturi, oalele de pe foc, curăţatul ciupercilor şi al cartofilor şi dansurile obligatorii la muzica tranzistorului, acompaniate de gâlgâituri şi piedici, şi abia ce termini de dansat şi încep ultimele ştiri şi agăţările neîndemânatice, şi palmele transpirate ale colegilor plini de coşuri, şi acea răcoare din amurg, şi chiar un fel de solemnitate înaintea somnului în mijlocul naturii, numai că acum nu mai beam, iar săruturile erau aşa de lipsite de viclenie! Şi când deja se înserase, amurgul s-a decolorat şi s-a stins, şi pădurea, din aurie, s-a făcut neagră şi s-a tras mai încolo, iar noi stăteam la marginea ei, ceva m-a împins, ceva m-a împins într-o parte, şi am înţeles: e timpul. E timpul!

Nu mă ascund, nu o să mă prefac: îmi era îngrozitor de frică, nu voiam să mor, am murit deja toată acea zi neîncetat, de zeci de ori, şi nu m-am obişnuit nicicum cu ideea morţii, mă gândeam la apartamentul pustiu al bunicului, unde sub pernă mă aştepta în zadar cămaşa mea de noapte din batist cu broderie, şi-mi părea rău de ea, că n-o să mai am nevoie de ea, şi altcineva, nu ştiu cine, o va purta şi o va pângări purtând-o, dar ar fi putut fi cu totul altfel dacă nu ar fi fost duşmanii care se înmulţiseră în jurul meu, ca iepurii, creaturi mari, cenuşii, cu ochii roşii, şi am spus: e timpul! Aş fi vrut să întreb ce vor face după aceea, ce o să se întâmple cu mine, cu trupul meu, o să-l aducă înapoi, o să-l îngroape oare aici, şi mi se părea că în portbagaj am văzut o lopată înfăşurată în cârpe... Dar n-am putut să-i întreb. Ei, probabil, se gândeau la ceva asemănător, pentru că dintr-odată Egor, după ce şi-a dres vocea, a spus încetişor:

— Acum o să-l pună pe Stalin al lor pe orice fereastră a KamAZ-urilor (Camioane produse, din 1976, de Fabrica de automobile „Kama” *(Kamskii automobil'nâi zavod),* cel mai mare producător de maşini din Uniunea Sovietică, amplasat în Republica Tătară, n. Trad) lor, şi abia după aceea o să te pună pe TINE... Dar Iurocika a spus:

— Doamne! Oare într-adevăr se va întâmpla asta? Oare vraja se poate destrăma? Tremur tot şi plâng la acest gând şi mă plec în faţa ta, a adăugat el cu lacrimi în ochi. Iar eu le-am răspuns răguşit, cu fruntea plină de transpiraţie:

— Băieţi... Ceva mă împinge într-o parte şi-mi zice: E TIMPUL!

Ei au tremurat în acelaşi timp şi s-au uitat la mine timid şi neajutorat, aşa cum se uită copiii la mama lor cuprinsă de chinurile facerii, se uitau neajutoraţi şi înfioraţi, iniţiindu-se în taina neclară. Da, am spus, este într-adevăr acel câmp, îi simt fluidele neliniştite... Mi-e frică, Egoruşka!

Egor s-a repezit spre mine, mi-a cuprins umerii cu mâini puternice, tremurătoare, iar după aceea, aplecându-se, a lăsat pe obraz un sărut emoţionat, fratern. Iar Iurocika, el pur şi simplu s-a lipit de palma mea şi n-a zis nimic. Am început să fumez ultima ţigară şi nici n-am reuşit să trag un fum aşa cum trebuie, că mucul mi-a ars degetele. L-am aruncat în foc şi m-am ridicat şi am început să desfac încet fermoarul cizmelor, cizmele mele olandeze cumpărate pe bonuri valutare în turneele dragului meu Dato. Prostuţule, mă gândeam, în care Paraguay cânţi astăzi concertul tău de vioară, recviemul tău pentru Irocika ta?... Mi-am dat jos cizmele şi m-am gândit ce să fac cu ele. Să le arunc în foc? La ce-mi mai trebuie? Dracu' să le ia!!! Dar dintr-odată mi-a fost jenă să mai fac gesturi teatrale grosolane, că doar teatrul este o ofensă adusă tainei, în acest moment am început să trăiesc o altă şi ultimă viaţă şi nu trebuia să fac gesturi de prisos, totul trebuia să fie liniştit, Ira, fără grabă. Mi-am dat jos cizmele. Le-am aruncat într-o parte. Pedichiura. Aveam degete frumoase la picioare, aproape la fel de muzicale ca şi cele ale mâinilor, nu nişte cioturi acolo, aşa cum au mai toţi oamenii, strâmbate de încălţămintea proastă şi de neatenţie, m-am uitat la degetele de la picioare şi mi-am spus: aceste degete n-au fost apreciate de nimeni la adevărata lor valoare, de niciun om... dar în general nici pe mine nimeni nu m-a apreciat aşa cum trebuie, aşa, se uitau ca la o bucată de carne roz suculentă şi salivau, şi li se umflau pantalonii: pantalonii miniştrilor şi pantalonii poeţilor. Şi chiar ai tatălui meu.

Of, Ksiuşa! În acel moment aş fi vrut să ne îmbrăţişăm, să-ţi încredinţez ultimele cuvinte şi sărutări!... Gândindu-mă la tine, la viaţa noastră împreună, mi-am dat jos blugii de culoarea nisipului, erau tot un cadou, un cadou de la Vladimir Sergheevici din ultima lui delegaţie de la

Copenhaga, unde s-a dus, după obicei, să lupte pentru cauza destinderii şi de unde, după ce s-a tot luptat o săptămână, a adus aceşti blugi şi un pachet de cărţi de joc, dar şi o oboseală rară: aşa se săturase să tot meargă pe undeva şi să lupte, că nici nu se mai prefăcea, a început să refuze călătoriile sau mergea fără niciun fel de entuziasm. Leonardik, ia-mă cu tine. Ia-mă în calitate de secretară sau cum o fi, ia-mă, te rog, măcar o dată, Leonardik!

— Dar n-ai ce vedea acolo! Hoteluri, mâncare de restaurant, protocoluri şi şedinţe. Şi în săli numai curent, din cauza aerului condiţionat!...

Mi-am dat jos încetişor blugii de culoarea nisipului, ca să mă mulţumească mi-a adus trei perechi, verzui, bej şi de culoarea nisipului, dar îmi plăceau aceştia de culoarea nisipului, i-am vândut pe ceilalţi, i-am dat jos şi pe ei şi i-am pus într-o parte şi, cum i-am dat jos, am simţit, rămasă numai în dresurile subţiri, dresurile mele fumurii, favoritele mele, umezeala şi răcoarea serii de toamnă.

Mi-am dat jos dresurile şi, făcute ghem, stăteau, ca un şoarece, în palmă, picioarele erau încă bronzate, era un bronz nerezistent, nordic, bronz de la Serebrianâi Bor (Insulă împădurită pe râul Moscova, în nord-vestul oraşului, important centru turistic; plajă, n. *Trad.)* şi de la Nikolina Gora (Cartier select de vile din Moscova, amplasat pe malul râului cu acelaşi nume, n. Trad), anul acesta nu am fost nicăieri, anul acesta mi-au făcut zile fripte, tot mă temeam, o să plec, o să bâjbâie la uşa apartamentului

— Îl sigilează.

Mi-am dat jos dresurile fumurii şi, stând ne vine, am dezbrăcat scurta de antilopă, iar după aceea pe cap, puloverul din lână pură şi moale scoţiană, iar după el, ciufulindu-mă puţin, instinctiv am dorit să-mi pieptăn părul, după pulover tricoul alb cu iniţialele mele pe piept, I.T. — mi l-au trimis până la urmă americancele, şi uite acum sunt întru totul în puterea răcorii şi umidităţii serii, acum ar trebui să mă arunc în râu şi, peste o clipă — să fiu îmbrăţişată de un prosop pufos, să beau un păhărel de coniac şi să mă duc acasă, acasă, acasă... Şi în puterea necredincioasă a focului.

Hainele mele sunt aranjate cu grijă şi puse într-o parte.

Băieţii şi-au fixat privirile în foc, înţelegând că dezbrăcarea finală nu le este lor destinată, au înţeles asta şi şi-au aţintit privirile în foc, dar şi atunci, lângă foc, a început să mi se năzare, adică am simţit o privire îndepărtată, străină şi emoţionată, de parcă de la o fereastră îndepărtată cineva mă privea cu binoclul, tremura, stând cu genunchii pe pervaz şi se ruga la Dumnezeu să nu închid imediat lumina, dimpotrivă: să merg fără niciun rost prin cameră, să cochetez în faţa oglinzii, aşa mi s-a părut, sau să mă fi apucat să mă pieptăn, dar n-am spus nimic băieţilor, care-şi proptiseră nasurile în genunchi.

M-am ridicat iar. M-am înălţat deasupra focului, mi-am dat jos cu o ruşine ciudată, rămasă din copilărie, chiloţeii albi înguşti din bumbac, nu-i puteam suferi pe cei coloraţi şi cu atât mai mult pe cei în dungi, îmi plăcea culoarea albă a curăţeniei, şi mereu îmi dădeam jos chiloţeii cu ruşine, şi bărbaţii mureau imediat, şi vă spun că femeia care-şi scoate neruşinată chiloţii nu se pricepe deloc la iubire.

Mi-am dat jos chiloţeii, am păşit şi, strângându-mi cu putere sânii, de parcă aş fi vrut să prind curaj, hotărându-mă, am spus, zâmbind...

îmi cunosc acest zâmbet. Parcă este vinovat, este un zâmbet foarte rusesc. Străinele nu pot zâmbi aşa de vinovat, ele probabil nu au asemenea vini sau poate aceste vini nu se ridică niciodată la suprafaţă, nu răzbat până la ochi şi piele. Mă scuzam nu pentru ceva, un fleac, ci pentru tot. Aşa, conducându-i pe oaspeţi, gazda, mai ales dacă este o provincială, zâmbeşte cu acest zâmbet şi spune:

— Vă rog să mă iertaţi dacă nu a fost cum trebuie...

Şi eu plecam din viaţă cu un asemenea zâmbet, îl simţeam pe faţă. Vă rog să mă iertaţi dacă nu a fost cum trebuie. Dar am spus altceva.

Băieţi... Ei, bine... Am plecat... Iar ţoalele mele daţi-le săracilor... Ei, ce mai e? Nu mă plângeţi! Nu trebuie. Şi n-am nevoie de niciun mausoleu. Să rămână totul între noi. Dar să nu pierdeţi nicio clipă, când va cădea vălul nu ezitaţi, nu mai aşteptaţi, când trupul ridat va deveni din nou întins şi elastic. Sunaţi, bateţi din clopote! Să fie sărbătoare, nu înmormântare!...

Aşa spuneam sau aşa spunea cineva mai presus de mine, de dincolo de mine, prin mine, şi eu transmiteam ce mă învăţa, strângându-mi tare sânii

cu mâinile. Ei dădeau din cap ruşinaţi, băieţii mei, şi am păşit în întuneric, dar dintr-odată m-am întors şi am adăugat, aşa am adăugat, deşi nici nu înţelegeam sensul acestor cuvinte:

— Şi nu vărsaţi sânge, ajunge atâta sânge... Şi aveţi milă de chinezi. Nu-i necăjiţi pe chinezi!... La revedere.

Despre sânge, bine, dar despre chinezi?!!! De unde au apărut chinezii? Niciodată nu m-am gândit la ei. Aşa că asta a rămas cam neclară.

Era oare lună? Era. Lumina nu prea sus deasupra pădurii, dar mereu norii o acopereau, era neclară, nu era plină. Am simţit că pământul mă înţeapă, era bolovănos din cauza aratului. Deja nu mă mai uitam la foc, am ales o direcţie în care să fug şi unde în întuneric se distingea un pâlc de copaci, un arin putrezit ce creştea de-a lungul râului, şi m-am hotărât să fug într-acolo.

Am început să alerg, fugeam ridicându-mi tălpile delicate, aşa de tare mă înţepa pământul, parcă alergam pe ghimpi, dar asta am simţit-o numai la primii paşi, şi sânii îmi săreau în toate părţile, apoi nici acest lucru nu l-am mai simţit, fugeam şi, cu cât mai departe, cu atât mai dens şi mai de nepătruns devenea aerul de toamnă, la început mai rarefiat, aerul devenea cu fiecare pas tot mai greu şi mai chinuitor pentru fugă, şi eu alergam înainte, de parcă nu alergam pe câmp, ci eram într-o apă până în gât, aşa de îngreunată era fuga mea, şi în acelaşi timp alergam destul de repede, s-a desfăcut claia de păr, a început în curând să-mi fie foarte cald şi această apă grea în care alergam se condensa, concentrându-se într-o rază, adică raza se condensa, îndreptată asupra mea de undeva de sus, dar nu chiar de sus, nu de undeva dinspre stele, ci mai de jos, parcă din norii care atârnau deasupra câmpiei, şi am simţit că alerg în această rază, dar nu era raza de lumină a unui proiector sau a unui far, nu era un stâlp de lumină, nu, nu prea avea nicio legătură cu lumina sau cu întunericul, avea o altă componenţă, nu a luminii, ceva greu, ca de miere, un fel de magiun, şi se lipea tot mai mult de mine şi se lipea din toate părţile, ba mă ridica, mi se părea, astfel încât atârnam fără niciun fel de sprijin, bălăngănindu-mi picioarele în gol, ba mă lăsa jos şi simţeam iarba cu tălpile, se juca aşa cu mine raza asta, ba năvăleşte şi mă apasă cu masa ei de miere, grea, ba îmi dă drumul şi se uită la mine cum fug, şi eu fugeam mai departe, ba mă ridica din nou şi din nou dau din picioare haotic, dar totuşi mă deplasez undeva, nu stau pe loc, şi în

urma acestei urmăriri sau nu ştiu de ce, dar pământul nu mai stătea şi el pe loc, ci începuse să se îndoaie, ba în sus, ba în jos, de parcă fugeam pe un balansoar, până la jumătate în sus, apoi în jos, şi din nou în sus, şi din nou în jos, iar magiunul invizibil îmi acoperea tot corpul: picioarele, burta, pieptul, gâtul, capul, în sfârşit, şi pământul a început să mă împingă ca să mă răstorn, ca să mă retrag, pentru că mi se părea că, imediat ce cad, pământul, sărind sub mine, ca un val, mă rostogolea pe denivelări tot mai departe şi mai departe, şi sunt toată numai zgârieturi, lovituri, sunt epuizată, dar eu nu voiam să cedez, nu voiam să ridic mâinile sus, nu eram gata să mă joc de-a predatul, simţeam că ACELA e mai puternic decât mine, dar asta îmi conferea o anumită disperare finală, nu, nu o să mă înghiţi, ia-mă de vie, nu ca un stârv, adică nu-mi trecea prin cap să mă salvez, dar nu voiam să mă liniştesc înainte de soroc: aşa te îneci noaptea pe mare, când eşti departe de mal şi simţi că nu mai ajungi şi dai din mâini, iar tu eşti dus tot mai departe de mal, mai departe şi mai departe, dar, în ciuda acestui lucru, înoţi spre mal, totuşi cât mai ai putere, nu te duci la fund, deşi este inutil, aşa acum şi eu, şi eu mă luptam, deşi groaza mă cuprinsese, adică am înţeles că atunci când pământul a început să mă arunce, să se aplece deasupra mea

— Am înţeles că acest stâlp de substanţă grea este tocmai acel lucru care trebuia să intre în mine şi să mă sfâşie şi, acesta, vă spun, nu mai semăna cu violatorul meu din vis, nici din realitate, care, desigur, era un uriaş prin dimensiune şi prin rezistenţă, dar totuşi se încadra în înţelegerea omenească, în anumite limite, şi chiar producea un sentiment amestecat de durere şi extaz, aşa era, dar aici nu era vorba de niciun fel de limite, nici de margini, nici nu ştiu cu ce să-l compar, cu ceva ce depăşise oricum limitele, ei, de parcă aş fi avut trei anişori, iar el era un dement şi o namilă, o fărâmiţă de trei ani care nici nu-şi dă seama ce o aşteaptă, adică asta nu mai intră în înţelegerea omenească, din această cauză urlă din toate puterile şi-şi smulge părul, se pare că şi eu am ţipat, în orice caz, gura mea era aşa de deschisă, încât fălcile se înţepeniseră şi strigam şi eu ceva acolo, în orice caz, aş fi vrut să strig cuvinte simple: mamă! mamă! Mămică!

— Deşi nu mă gândeam în acea clipă la mama mea cu cercei şi păr permanent, nu pe ea o strigam, strigam pe altcineva, o mamă comună a noastră. Şi ştiţi, vă spun, să nu dea Dumnezeu să treceţi prin asta! Nu-i doreşti asta nici celui mai rău duşman... Dar după aceea, după ce m-am

rostogolit între cer şi pământ, am început să simt că forţa acestei raze sau a stâlpului, nici nu ştiu cum să-i spun, în fine, începe să scadă în intensitate, adică de parcă ACELA m-a lăsat în pace o clipă, iar apoi, când a luat-o de la capăt, a mai luat-o încă o dată, oricum, era mai puţin puternic, cu nişte ciudăţenii mult mai indiferente, fără acea patimă, iar apoi încă o dată şi s-a retras de tot într-o parte şi eu parcă am zburat în hău, şi mă uit: alerg din toate puterile prin aerul rarefiat de toamnă, în pofida oboselii, în general, mi-a dat drumul, adică s-a purtat cu mine nu ca un bărbat obişnuit, care se ambalează, se ambalează, dar se înfierbântă aşa de tare că, până nu termină, nu-ţi dă drumul, te mai ia şi la poceală, deşi n-am mers niciodată aşa la risc, am mers din răutate sau ca să fie şi mai scump: eu, zic, nu sunt aşa să mă iei cu mâinile goale

— Iar aici ACESTA se răcea de parcă la început s-a urcat bine pe mine, iar apoi i s-a schimbat dispoziţia, nu mai avea chef, ce, nu-i mai plăceam? Şi deşi înţelegeam foarte bine că mângâierea lui mă costă nu mai puţin decât moartea, dar totuşi mă simţeam jignită şi chiar m-am uitat inexplicabil în jur, unde, zic, s-a dus, torţionarul! O să mai spun şi că chinurile lui nu erau deloc plăcute, suportabile, adică vreau să spun că se întâmplă să te mai pocnească şi peste gură, dar să vrei şi tu, ei, ce să spui, e masochism, deşi nici în privinţa aceasta nu prea le am, numai în rare situaţii, uite cu Dato, de exemplu, dar aşa mai degrabă eu aş fi în stare să-i trag una, iar Leonardik chiar mă implora, dar aici chiar nu era niciun fel de plăcere, adică se simţea că nu este ceva omenesc, parcă era un fel de magiun viu şi poate că înainte erau muieri, unele aveau orgasm când erau trase în ţeapă

— Nu ştiu, dar eu nu puteam înţelege o satisfacţie la acest nivel şi, de pe urma acestui gem, spun sincer, n-am avut nicio plăcere. În general, am alergat aproape până la râu, toată numai spumă, nici nu pot să-mi trag sufletul, uite acum mă arunc în apă, şi o să încep să fumeg ca un lemn de foc, şi apa o să clocotească în jurul meu — uite în ce hal eram! Dar nu m-am aruncat în râu să mă răcoresc, în loc de asta am pornit-o înapoi, spre foc...

Nu ştiu cât am mers, dar am ajuns, am ieşit la ei din întuneric, arătam de parcă nu eram de pe lumea asta, au sărit în picioare, au holbat ochii, iar eu zic, căzând în genunchi lângă foc:

— Băieţi, retragerea. Ei, către mine: ce? Cum? Le explic:

— ACELA e acolo, este clar ca lumina zilei, m-a chinuit ce m-a chinuit, s-a jucat cu mine de parcă eram o păpuşă, iar apoi s-a tot dus... de parcă ar avea alte chinuri, mult mai dulci. Egor, scuturând din barbă, zice:

— Na, bea. Dă-te puţin mai încolo.

Doamne, ce grozăvie mai e şi asta? Dar eu am respins paharul de votcă:

— Nu trebuie, Egor. Eu, zic, acum o să-mi trag puţin sufletul şi o să alerg din nou, că doar acum e clar că ACELA este acolo!!!

înseamnă că vocea a avut dreptate... Vocea! Pe dracu voce! Spun mai apoi ca nişte bădărani fraţii Ivanovici. Pfui! Deja începuse să mă zgârie în gât când mi-am imaginat. Oameni de lume. Miopie materialistă. Dar oare credeţi în semne? În pisica neagră? Oglinda spartă? Sau dacă visaţi dinţi cu sânge? A? De ce tăceţi? Tac. Nu erau acolo. Iar Iurocika zice:

— Chiar o să alergi a doua oară? Iar Egor:

— Ai urlat de s-a auzit pe tot câmpul! Iar eu stau în faţa lor, ca în tabloul „Dejun pe iarbă” (Referire la tabloul lui Edouard Manet, n. Trad.), pe vine, şi mă ia cu tremurat, şi Egor îmi pune pe umeri sacoul lui, ca un cavaler de ţară, şi-mi oferă votcă, dar eu refuz, n-am chef nici de fumat, dar mă trage

— Mă smulg, n-o să credeţi, înapoi, spre câmp, adică către distrugerea mea totală, interpretaţi-o cum vreţi, şi chiar nu pentru ceva înalt, parcă aşa, pur şi simplu, şi mă ademeneşte, mă ademeneşte pieirea, parcă am trecut într-o altă stare şi nu mai sunt vie în lumea asta. Nu pentru că, spun, nu mă temeam de moarte, nu, mă temeam, dar mă dedublasem, eu şi ne-eu, pe una o lua cu frig, cealaltă dă din aripi. Şi, desigur, nu se putea trăi aşa, chiar eu înţeleg cel mai bine asta, scriu şi înţeleg că nu se poate şi că nu am voie să scriu despre asta, ESTE INTERZIS, numai că această interdicţie mi-o impun nu Ivanovicii, asta e clar! Aici este o altă interdicţie, a unei organizări mult mai subtile, nu trebuie să scriu, ci să mă rog, se cuvine să mă rog, dar eu scriu, dau din aripi şi mă ademeneşte, mă ademeneşte această scriptologie, m-am luat cu scrisul, prostuţa, şi parcă din nou alerg pe câmp, aşa mă lua cu frig şi aveam călduri, şi copilul fatidic îmi urlă în

pântece, din pântece îmi zice să nu scriu, mă ameninţă că va avorta, dar să nu spun totul nu se poate, oricum mie mi-e indiferent dacă pier, aşa era soarta mea, Ksiuşecika. Aşa că scriu. Scriu cum am fugit şi am fugit cum scriu...

Şi uite ce vă spun. După ce mi-am tras sufletul, mi-am revenit, deşi în cap tot îmi vuia, nu trecuse, tot vuia, mă ridic, îi arunc sacoul lui Egor şi intru din nou în întuneric. Şi le spun la plecare:

— Dacă nu se întâmplă acum, o să alerg şi a treia oară. Nu o să renunţ. Iar ei se uită în urma mea, ca după Jeanne d'Arc, şi plâng. Dar oare această vrajă se va împrăştia înaintea celei de-a doua veniri? Şi dacă din mine a ieşit numai o Jeanne d'Arc căcăcioasă, poate din voi va ieşi ceva mai bun. Şi mă mai gândeam: dacă dinspre mine mirosea de la o verstă a păcat şi a pergamute

— Înainte de a rămâne gravidă, acum mirosul s-a dus, şi ăsta e un semn! —, odată ce dinspre mine miroase aşa, atunci unde să se ducă ACELA? N-are unde! O să curgă, nu poate să nu curgă sperma lui otrăvitoare, spermă purulentă! Cu aceste gânduri am luat-o din nou la fugă.

Şi din nou, după ce am alergat vreo patruzeci de metri, pământul a început să se învârtă, să se rotească în jurul meu şi raza s-a concentrat şi s-a încordat sub formă de magiun şi puroi, pământul s-a rostogolit peste mine şi am început să mă dau în căluşei, şi acel stâlp care ieşea din nori a început să mă strângă în labe şi dă-i să-mi chinuiască sufletul şi să-mi rupă oasele, totul arde în mine, ţipă organele interne, se rup şi eu strig cu un glas străin, şi o strig nu pe mama mea: mamă! Mămică!!! Of! Şi de data asta forţa s-a înfipt în mine foarte serios, chiar dacă nu mă fute, oricum mă chinuieşte, şi simt, la limita înţelegerii mele

— Că îi devin lui, monstrului, tot mai respingătoare şi mai frumoasă, mi-a strâns sânii într-o strângere moartă, ar vrea să mă smulgă din rădăcină pentru a-mi linge şi a-mi suge sângele din crăpăturile apărute, iar apoi să-mi rupă mâinile şi picioarele şi la urmă să-mi întindă trupul, ca pe o marionetă, ei, simt clar: uite acum! S-a uitat mult timp, s-a jucat, şi nu mai ştiam dacă alerg sau dacă zbor cu picioarele în sus în cer şi în nori, sau dacă mă târăsc pe pământ în patru labe, îmi curg lacrimile, urlu şi dau din cap, sânii sunt sfâşiaţi, spatele e jupuit, sau sunt moartă, sau mai cum, adică am pierdut

orice reper, de parcă urechea mea internă s-a dus, cum cade ceasul de pe perete, s-a făcut praf, uite care era starea mea, apropiată de o nebunie totală, şi nu degeaba Ivanovicii mai târziu se uitau în ochii mei, găseau în ei haosul primordial şi întrebau compătimitor: n-am înnebunit oare după câmpul ăla? N-ar fi bine dacă m-aş trata? N-am nevoie. Şi n-am înnebunit, ci numai am alunecat, dar atunci, pe câmp, nu-mi era gândul la alde Ivanovici, amândoi mi-ar fi încăput în palmă, şi deja îmi luasem adio de la toţi, şi de la tine, Ksiuş, mai ales, dar din nou

— Belea!

— S-a rupt! Ei, uite, înţelegi, era cât pe ce

— Şi s-a dus dracului!!! Aşa aveam impresia, că din nou s-a retras. Ei, ce mai spui? Ei, ştii, ca la frigide, vine, vine valul şi dintr-odată trece pe alături şi, oricât ai linge-o, oricât ai face-o, pe alături! Pe alături! Pe alături!!! înţelegi, Ksiuş? Mai ţii minte cum ne-am chinuit cu Nataşka? Ce caz dificil... Aşa şi aici. Numai că de un milion de ori mai îngrozitor, dacă vrei, mai jignitor. Că doar eu am vrut asta. Că doar nu oricine rezistă la asta.

Uite, tu, Ksiuş, nu rezişti, te ştiu, ţi-e frică de orice durere, chiar şi la Rene te temi să-ţi tratezi dinţii, şi el este totuşi soţul tău, n-o să-ţi producă durere degeaba, şi mai este şi francez, un bărbat delicat, dar eu am rezistat! Am vrut! Sunt toată ca o păunită, am întins coada: na! Ia-mă! Omoară-mă! Numai termină odată, scârbă, cu putoarea şi miasma ta, termină!!! Nu m-a luat. Nu m-a omorât. Nu a terminat.

Şi din nou m-am întors la foc, la păzitorii mei, la Egor şi Iurocika.

Stau verzi, ca nişte gândaci, îi ia cu fiori, a dat strechea-n ei, astfel că feţele, obrajii, nasurile li se iţesc în toate părţile. Văd: au simţit ei că nu e a bună. M-am aşezat lângă ei, n-am zis nimic. Ce să spui? Şi aşa, fără cuvinte, e clar. Şi mă imploră atunci Iurocika: nu mai alerga, zice, Irina, a treia oară. Dumnezeu ştie ce o să iasă din asta, dar poate dintr-odată natura se va întoarce cu curu-n sus şi, în loc să ne fie tuturor mai bine, o să ne fie mai rău!...

Şi dinţii îi clănţăne:

— Nu mai alerga, te implor, a treia oară, Irocika! Dar eu spun:

— Nu mai fi aşa fricos. N-o să fie mai rău. Iar Egor se grăbeşte şi el să-l susţină pe Iurocika:

— Cum nu va fi? Şi dacă va fi? Şi explică:

— Că doar acum nu-i nimic, rezistăm, te ia greaţa, e adevărat, dar a borî nu-i totuna cu a muri, o să ne ducem dracului. Hai să plecăm la Moscova cu maşina, la căldurică!

Pe scurt, şi-au pierdut curajul gardienii mei, privind din depărtare la alergările mele, şi nici nu mă mai acoperă cu sacoul, nu-mi mai arată, din cauza groazei, niciun fel de grijă, nici respect. Atunci mi-am pus puloverul meu scoţian, am rupt un fir de iarbă, stau jos, muşc din tulpină, mă odihnesc şi nu cred în frica lor, nu va fi mai rău, şi mă ademeneşte acest câmp drăcesc, să alerg peste oasele compatrioţilor mei căzuţi, peste oasele păgânilor şi ale cailor, să zbor în ceruri cu picioarele în sus, şi am prins gustul morţii, nu mai este cale de întoarcere spre viaţa de dinainte. Iar pe câmp este întuneric şi linişte şi este paşnic de tot, şi luna, care se arată din loc în loc, luminează ceaţa lăptoasă, şi totul este foarte ademenitor, şi am chef să alerg mai departe.

Ei, m-am ridicat, am aruncat puloveraşul, am plecat, zic, băieţi. Ei stau jos, băgaţi unul în altul, nemulţumiţi de intenţiile mele, dar totuşi nu se hotărăsc să se opună, iar focul, din neatenţia lor, aproape că se stinge. Ei, m-am ridicat, am ieşit pe câmp, inima-mi bate din cauza noilor resentimente, am tras adânc în piept aerul cu miros de trifoi, mi-am dat părul după urechi şi am pornit, am luat-o la fugă peste bolovani.

Alerg. Alerg, alerg, alerg, alerg.

Şi a treia oară forţa necurată se condensează în jurul meu, şi din nou începe să se joace cu mine de-a zborul şi de-a pierderea orientării, numai că acum aproape că m-am obişnuit cu aceste pozne, acum ştiu să dau din picioare când merg cu toată puterea prin magiun. Şi dintr-odată, în tăcerea acestei câmpii, aud: cântă nişte voci. Mai întâi au început să cânte cam nearmonios şi nesigur, dar apoi erau din ce în ce mai multe, ei, un cor întreg, şi cântă cum ar boci, cântă ca la înmormântare. Nu înţeleg cuvintele, deşi au început să se audă mai tare, şi uite, parcă tot câmpul a început să cânte, şi pădurea neagră de acolo a început să cânte, şi toate firele de iarbă de sub picioare, şi norii, chiar şi râul. Adică de peste tot... Şi cântă aşa de

trist, de despărţire şi de înmormântare, că nu mai am niciun fel de posibilitate fizică de a mai alerga în acordurile acestei cântări, aş vrea să mă opresc, să mă acopăr cu mâinile, iar totul în jur cântă. Mi-am încetinit mişcarea şi încerc să înţeleg pe cine plâng ele aşa, oare nu pe mine, şi mi se pare că pe mine, dar mi se pare că nu numai pe mine, ci plâng totul în jur, şi cerul, şi norii, şi chiar râul, adică se plâng pe sine, şi pe mine, şi totul la un loc, şi m-am oprit şi ascult cum aceste forţe, vii şi neînţelese, cântă un cântec trist, din toate părţile m-au înconjurat şi cântă, şi nu că sunt acuzatoare, că, cică, încercarea ta este inutilă şi alergarea neînsemnată, ci cântă mai degrabă jalnic şi-mi prevestesc moartea, şi o să mă pună într-un sicriu alb, şi o să mă bată în cuie, pe moartă, roaba lui Dumnezeu Irina Vladimirovna... Uite că m-am oprit tulburată şi m-am gândit: o să mă ridic în genunchi, o să cad cu faţa în trifoi, cu curul spre cer, o să mă îngrop în claia părului meu de culoarea pergamutei şi, fie ce-o fi, o dată şi o dată tot o să mă scoată într-un sicriu alb, şi cântă, cântă neobosit. Fie ce-o fi! Face cum ştie! De futut te fute, de îngropat te îngroapă, oricum le cântă tuturor şi fiecăruia... Şi uite că stau aşa în genunchi, în mijlocul câmpului acoperit de cântări, plin numai de voci ruseşti, iar necuratul cel mare, păgân, mă ciupeşte de coapse şi de fese. Am stat eu aşa ce-am stat, cu lacrimile reînvierii curgându-mi, dar apoi am ridicat capul şi încep să ţip cu o voce străină, către nori şi luna întunecată: o să mă fuţi o dată sau nu?

Şi într-o clipă câmpul a amuţit şi s-a lăsat o linişte nefirească, şi s-a stins corul forţelor vii neînţelese în aşteptarea răspunsului, toate s-au ascuns, şi sicriul este imobil. Dar după această pauză de nelinişte, pauză de durere şi a ultimei speranţe

— Dintr-odată cum mai bubuie! cum mai bubuie deasupra câmpului! Dar nu a bubuit un tunet, nu un fulger, nu a început furtuna, răpăind pe capacul alb cu picături boante, şi nu a început să foşnească arinul putred, agitat de vânt, şi nu s-au ridicat deodată ciorile, nu, nu tunetul a bubuit, pe câmp a trecut numai un fior, ca pe piele, deşi m-am gândit în primul moment: ei, ţine-te bine, Irina, a venit vremea, dar nu a bubuit în nori condamnarea la moarte, deşi m-am gândit: ei, acum îşi dă drumul, vai, o să mă mistuie! Dar nu, simt, nu era asta, nu era acel sunet, nu era acel bubuit, şi ceaţa lăptoasă s-a colorat în galben, şi putoarea a coborât din ceruri pe iarbă, şi nu mai aveam ce să respir, şi m-am sufocat...

Ei, m-am ridicat, împleticindu-mă, ţinându-mă de tâmple, ca o bătrână, şi nimeni nu mai cânta deasupra mea, şi m-am gândit: du-te dracului! Mare brânză!... Şi am plecat acompaniată de râsete, chicoteli, şuierături

— Am hoinărit pe câmpul cenuşiu.

Uite că am ajuns la foc, mâinile fără vlagă, am ajuns la amicii-prieteni, iar ei nu mai sunt verzi, sunt rumeni şi chiar râd, toarnă vin, şi focul pâlpâie vesel. Ce-i atâta veselie? Zic:

— Vai, ce-am obosit!

— Ei, stai jos, odihneşte-te...

—, Aţi auzit ceva?

— La ce te referi?

—, Aţi auzit cum cânta corul cu voci triste?

—, Corul? Care cor?

—, Era un cor acolo... Ei zic:

—, Dacă zici cor, o fi fost un cor. Dar eu spun:

—, Ce dracu, sunteţi beţi? Eu mi-am riscat viaţa, zic obosită, şi voi v-aţi pilit?

—, Nu

—, răspunde Iurocika, nu ne-am pilit, eu nu beau la volan, da' toarnă întruna vin în el. Iar Egor spune:

— În ceea ce mă priveşte, am băut puţin, pentru că totul s-a terminat cu bine.

—, Ce tot bâigui? Ce s-a terminat?

—, Cum ce? zice.

—, Te întorci vie şi nevătămată, în toată frumuseţea ta, ca un buchet de flori, uite deci, am băut un pic cu amicul. Stai aici jos. Şi se uită la mine cu înţeles.

—, Dar aţi mai auzit ceva?

—, Ce naiba să auzim, când era linişte peste tot. Te-am zărit din depărtare. Fugeai ca un steag...

întoarce-te, zic. Iar Iurocika zice:

— Slavă Domnului că nu a ieşit mai rău, dar nici mai bine nu s-a făcut, pentru că stăteam ca nişte gândaci, şi ne-am înghesuit unul în altul, temându-ne de vremuri mai rele. Du-te tu, Egorcik, la maşină, adu-ne încă o sticluţă de votcă, hai, să bem! Dar Egor stătea cu mâinile în şolduri şi răspunde autoritar:

— Nu mă duc la maşină după votcă, vreau mai întâi ca Ira să mă sărute ca pe un frate. Şi s-a aşezat pe ţoalele mele. Zic:

— Pleacă de pe haine, după aia pot să-ţi spun şi frate... S-au uitat unul la altul ca doi bandiţi intelectuali şi nu răspund. Tu, zic ei, nu te grăbi cu îmbrăcatul, suntem oamenii tăi, înţelegem. — Ce înţelegeţi? Tac, îşi fac cu ochiul, fumează. M-am apropiat atunci cu precauţie de Egor, fără să-mi ascund goliciunea:

— Dă-mi obrazul să te pup. L-a dat. L-am lovit cu ultimele puteri! S-a prăbuşit pe spate. Ei, voi, scârbelor! Zic. S-a ridicat apărându-şi faţa bărboasă şi mi-a venit să râd, deşi mi-era silă. M-am îmbrăcat în tăcere, iar Iurocika a rezistat ce a rezistat, iar cum m-am îmbrăcat şi m-am aşezat lângă foc, să-mi încălzesc mâinile, a început să şuiere: tu, şuieră, vezi, nu te băga în prea multe, mi te-ai găsit, o să-ţi arăt eu Jeanne d'Arc... îi zic:

— O mai ţii minte pe Ksiuşa? Mai tii minte cum i-ai turnat sare pe rană şi ai râs de ea? Ai făcut-o chiar ca să se culce cu tine, dar s-a culcat din ură curată, din cea mai mare silă...

— Vrei să te pocnesc în faţă? s-a interesat, zâmbind amabil, Iurocika. Însă eu am obosit, am trecut prin atâtea, chiar mi-e lene să mă iau de ei, zic: ei, loveşte! Loveşte, laşule! Loveşte, eliberator al poporului! Loveşte, vită încălţată! Şi i-am dat una în faţă. Şi până să-şi revină, iar el, ştiam, nu este Egor, e încrezut şi arogant, e turbat, am sărit şi am fugit de ei, dă-i în pizda mă-sii, zic! Nu asta aşteptam de la ei, de data asta nu chiar pe câmp, ci pe drum, şi m-am ascuns în întuneric.

M-am aşezat. Mă gândesc. Ce să fac acum? Unde să merg?

Unde trăiesc pe aici oameni?

Au tăcut un timp şi apoi aud, Egor strigă:

— Ira! Irka-a-a-a-a-a!!! Unde e-e-e-e-e-şri? Tac, nu răspund, lasă-i să strige. Apoi aud, s-au urcat în maşină, s-au apucat să claxoneze cât îi ţineau puterile şi au aprins farurile. Claxonaţi, claxonaţi, drăguţilor... Iar eu mă gândesc: să mă întorc oare cu ei? Şi-mi răspund singură:

— Ei, sigur, o să te întorci! Unde să te duci? O să te întorci ca o mieluşea. Şi ei discută. N-o să stea aşa toată noaptea, să îngheţe, să se bucure de toamnă! Când o s-o ia frigul, o să iasă la foc...

Ai obosit, te-ai săturat de alergat, ţi-ai dat duhul, Irocika, azi te-ai săturat de alergat, ai alergat pentru toată viaţa, soarele meu...

Şi aud, şi Iura strigă:

— Ira, întoarce-te! întoarce-te! Să mergem la Moscova! Întoarce-te!!!

Şi eu, proasta, ştiu foarte bine că trebuie să mă ridic şi să mă întorc, uite, farurile lor ard şi spun că trebuie să mă întorc, să mă ridic şi să strig, pentru că unde să mă duc, este noapte adâncă, şi apoi am lăsat şi ceasul lângă foc, ceasul de aur, cu brăţară de aur, elveţian, cadou de la Carlos, dar nu m-am ridicat şi nu m-am dus.

— Ira-a-a-a-a! strigau într-un glas băieţii.

— Trebuie să plecăm! Nu fi proastă! A fost o prostie! Iartă-ne-e-e-e-e!!!... Şi claxonează din nou, mă ademenesc din noapte la lumina farurilor, în maşina caldă, moale ca o pernă, iar sub pernă cămăşuţa de batist, unde pe canapeaua din spate o să dorm tot drumul de întoarcere, făcută colac, şi n-o să mai văd nici satele, nici farurile orbitoare ale maşinilor cu care ne întâlnim, o să dorm, o să dorm, o să dorm, şi trebuie, desigur, să mă ridic şi să merg, numai că nu am putere, numai că nu-mi pot ridica pleoapele, nu pot deschide ochii, şi m-am gândit: nu sunt chiar aşa de rezistentă şi, cum m-am gândit la asta, s-a şi rupt firul. Am căzut. Şi gata.

19

După ce m-am întors, i-am sunat pe fraţii gemeni Ivanovici şi imediat, chiar de la telefon, am cedat. Dar cu toate astea au venit posomorâţi,

arţăgoşi, cu impermeabilele fâşâind.

— Vai, de ce, de ce aţi alergat pe câmp, Irina Vladimirovna? au strigat amândoi cum m-au văzut.

— În ce scop? Doar ne-am înţeles în legătură cu asta. Am lămurit tot. Vă primesc înapoi la firmă. Şi pe Viktor Haritonâci l-am înmuiat, cât s-a opus el necesităţii de a vă repune în drepturi. Şi acum? Au apărut zvonuri. Au început să circule prin cercurile literare şuşotelile: Jeanne d'Arc! Jeanne d'Arc!... Cui şi ce aţi vrut să demonstraţi? DE CE A TREBUIT SĂ FACEŢI ASTA?! Of, Ira, Ira, aţi stricat totul. Şi să nu ne poftiţi să ne scoatem impermeabilele! Ar fi trebuit să vă fi sfătuit mai întâi cu noi. Că dacă era să alergaţi pe câmp, măcar să fi avut o sarcină clară!... Iar dumneavoastră?... Uite că şi lui Vladimir Sergheevici i-au făcut-o. Din cauza dumneavoastră va deveni totalmente o *persona non grăia,* de la televiziune deja i-au înlăturat imaginea. I-aţi consumat rezerva durabilităţii. I-aţi consumat-o până la ultima picătură! Of, dacă nu v-a tras o chelfăneală cum trebuie! Of, dacă v-ar fi tras o chelfăneală!...

Şi au plecat, lăsându-mă să mă îngrijorez asupra sorţii mele viitoare. Gavleev! Cum să nu! Cum să nu! Desigur, ţin minte. Cel ce aprecia sferele deschise, legăturile ce intrigau... Cum să nu! Cum să nu! Dar am şi uitat...

I-am întâmpinat cu tuse, cu muci, cu o ureche care mă înţepa şi răspund cu o voce străină, groasă: dar dumneavoastră? Dumneavoastră sunteţi bine!

De ce, în virtutea cărei strategii l-aţi asmuţit asupra mea pe Stepan cu blindatul lui de la miezul nopţii?

— Pe care Stepan?

— Vai, vă conjur!...

— Nu, explicaţi-mi omeneşte.

— Vai! mă încrunt.

— De parcă nu ştiţi! Pe acel Stepan care trebuia să mă lase infirmă, să-mi ia frumuseţea, iar apoi, după ce nu şi-a îndeplinit ordinul, s-a prefăcut beat şi s-a pişat uite aici, veniţi încoace, pe covoraşul de lângă canapea, mirosiţi covoraşul ca dovadă, uite, aici a stat toată noaptea, iar a doua zi tot

bălmăjea ceva neclar despre Marfa Gheorghievna, despre aşa-zisa ei aniversare...

Au schimbat priviri Serghei şi Nikolai. Ziarişti cu bătaie lungă. Iar eu, cu tonul unui bolnav de amigdalită, jignită, parcă din canal, explic:

— Of, lăsaţi-mă, vă rog! Am şi acum pe coapsă o vânătaie pe aproape o şesime din corp, lăsaţi-mă, nu mai sunt mică...

Dar ei încep să se tot minuneze şi să desfacă mâinile. Ei, Irina Vladimirovna, aici nu vă puteaţi descurca fără ajutor din afară. Nu altcineva în afară de Boris Davâdovici, nu altcineva şi-a pus semnul lui Cain, nu altcineva. Într-adevăr, răspund, mulţumesc pentru vorba bună. Eu, care sunt o femeie slabă, nu m-am prins imediat...

— Ei! au şuierat fraţii.

— Irina Vladimirovna!... Umblaţi cu minciuna, zic ei.

— Nu-i bine! Eu:

— Ei, uite. Toţi mă jignesc, mă păcălesc! Şi am început să plâng. Şi-au dat jos impermeabilele, s-au şters pe picioare, le-au agăţat în cuier.

— Şi dumneavoastră... — mă plâng...

— Pe cine să mai cred? Luaţi loc, vă rog. S-au aşezat la masă.

— Aşa, zic Nikolai şi Serghei.

— Iar legat de câmpul tătaro-mongol care se află la atâţia kilometri de Moscova (nu mai ţin minte, nu prea reţin cifrele), tot el v-a învăţat, Boris Davâdovici? Ei, liniştiţi-vă... liniştiţi-vă... liniştiţi-vă.

— Cum aş putea să mă liniştesc? răspund plângând, răsucind în mână batista umedă.

— Acolo cea-a-a-a-sul de a-a-a-ur... elveţian... l-a-a-a-m pierdut... Cu brăţa-a-a-a-ra de aur...

— Deci tot el? Nu, răspund cinstit, fără niciun pic de neadevăr.

— Nu el. Auzeam o voce. Ei zic ciulindu-şi urechile şi mai mult:

—, Aşa. Ce voce? Povestiţi. În interesul dumneavoastră...

—, Of, zic, n-am ce să vă spun... N-o să înţelegeţi niciodată...

— —???

—, Dumneavoastră, zic, sunteţi materialişti.

—, Ei, ştiţi ce, Irina Vladimirovna, materialismul creator permite unele taine ale naturii şi ale fizicii. Uite, Serghei, de exemplu, scrie un articol de parapsihologic.

—, Şi credeţi şi în semne?

—, Ei! răspunde Serghei evaziv, nu-i aia, nu-i aia, dar atunci ce e? Mi-am tras nasul.

— Haideţi, zic, să fim din nou prieteni.

—, Să fim prieteni! zâmbesc neîncrezători fraţii.

—, Noi suntem prieteni cu dumneavoastră, dar dumneavoastră alergaţi pe câmp fără să ştim!

—, Şi aşa am fost pedepsită

—, mă plâng, vedeţi, am făcut amigdalită, am 38 de grade, ard toată, şi ard şi Ivanovicii alături de mine.

—, Ei, Irina Vladimirovna, nu ne-am aşteptat, sincer, să ne faceţi asta! Doar sunteţi rusoaică!

—, Rusoaică, răspund, ce altceva?

—, Ei, oare asta, se miră ei, nu este un sacrilegiu? Să calci în picioare un loc naţional sfânt, să alergi acolo goală dintr-un capăt în altul? Ne-aţi păcălit. Şi redactorul-şef Gavleev şi-a ieşit din fire când am înserat articolul de reabilitare a dumneavoastră...

—, Ei bine, băieţi

—, recunosc, am greşit, gata! Am fugit ca proasta, n-o să mai fac, pe cuvânt de onoare, dar mă gândesc: da’ dă-o dracului, Rusia asta, las să-i poarte şi alţii de grijă! Gata în ceea ce mă priveşte! Vreau să trăiesc.

—, Sunteţi băieţi de treabă, da? Aşa. Deci putem cădea la pace? Dar ei o ţin din nou pe-a lor:

—, Da, dar dacă s-ar întâmpla una ca asta, se îndoiesc ei, ca pe câmp să se tulbure echilibrul naţional, atunci ce va fi? Şi Gavleev a fost jignit în cele mai bune sentimente, şi el v-a crezut... Zic: raportaţi-i şefului dumneavoastră Gavleev că nu s-au întâmplat niciun fel de tulburări ale echilibrului şi nici nu se pot produce, deoarece, zic, m-am convins pe pielea mea nefericită că tocmai acest echilibru este exact ceea ce trebuie! Liniştiţi-l pe şef! Şi mi-am adus aminte atunci de femeile din piaţa îndepărtată, necunoscută, care ştiau mai bine decât mine ce e cu acest echilibru. Ei, muierilor, am spus, năvălind în piaţă, cereţi ce vreţi, ce o să cereţi, asta o să aveţi! Ele s-au strâns grămadă, răspund sfios: nu vrem nimic, şi aşa ne este bine. Dar oare aşa e bine, zic eu? Dar de ce, răspund ele, să ne plângem, să-l mâniem pe Dumnezeu degeaba, nu e război... Iar eu le spun: dar totuşi nu vreţi ceva? Dar tu, zice una, cumpără de la noi seminţe, cumpără, fetiţă, nu le dăm scump... Nu vreau, răspund, seminţele voastre mă strică la stomac.

Au plecat ei cu o oarecare uşurare, s-au dus să-i raporteze lui Gavleev, numai dumneavoastră, Irina Vladimirovna, nu mai vorbiţi în stânga şi-n dreapta despre alergările dumneavoastră, mai ales străinilor, o să spună numai minciuni, o să interpreteze greşit.

— Cum se poate? îi asigur.

— Niciodată! Numai să nu mă mai necăjiţi, şi le-am povestit şi despre Egor, despre Iurocika, despre certurile lor prosteşti, şi cum stăteau pe iarbă, verzi ca nişte gândaci, dar despre necuratul am tăcut, pentru că mă privea pe mine, era AL MEU, şi Ivanovicii spun:

— Nişte băieţi ageri! Dar eu m-am gândit:

— Toţi sunteţi ageri! Aşa ne-am şi despărţit, dar acum în piaţă se târăşte un ciot de om, nenea Misa, fără trei extremităţi, ţinând în mână un pahar plin cu votcă. Ia un castravecior, nene Misa! Dar nenea Misa are o altă opinie. După ce a înjumătăţit paharul, răspunde:

De ce să mai bei dacă te apuci să mănânci? Şi mă scuipă pe obraz. Muierile îi bagă în buzunar mere bubate. Femeile sparg seminţe. Soarele se reflectă în bălţi. Nenea Misa bea toată votca.

Niciodată nu se îmbată nenea Misa, niciodată nu e treaz. Se târăşte prin piaţă, întinzând singura mână. Se târăşte prin sala de aşteptare, îmi ard

obrajii, în sala de aşteptare am petrecut multe ore. A crescut un ficus din cioturi. Şefa de staţie, făcându-i-se milă de mine, mi-a dat un bilet din cota rezervată. Intre ferestre sunt portrete. Predomină tonurile verzi şi maro. Ca nişte actriţe de cinema, portretele arătau mai tinere cu vreo patruzeci de ani. S-au păstrat foarte bine, dar mai degrabă nici n-au apucat să îmbătrânească: au fost uitate acolo, nu era timp, şi feţele lor supte, tinere, respirau aerul paradelor sărbătoreşti ale victoriei de ieri. Stând pe banca galbenă a MPS (*Ministerstvo Putei Soobţcenia*, Ministerul Căilor de Comunicaţie — n. Trad.), m-am uitat bine la ele. Toate îmi plăceau. Nici eu, nici ele nu ne grăbeam nicăieri. Picioarele mă dureau. Ciotul s-a târât. Curentul prevestea amigdalită. A venit trenul când a început să se lumineze. A început să apară mulţimea, năvăleau cu sacoşe, cu geamantane. Urcarea. Ridicând picioarele, se urcau în vagon. Strigau, învăluindu-se în mantale, însoţitoarele somnoroase... Uite ce întâlnire!

În semiîntunericul vagonului comun stăteau şi jucau cărţi, chicoteau şi miroseau frumos.

Aici erau toţi: şi Tan'ka cu gonoreea ei, şi Larisa cea înaltă şi delicată, şi Nina Cij, care m-a iertat, şi Andriuşa, ciudatul meu, şi cea care stătea cu spatele la mine... s-a întors... Irka! Ritulia! Pupături. Plescăituri. Ce mai faceţi? De unde veniţi? De la vizionare! De la expoziţie. Andriuşka, ca de obicei, eşti aşa de elegant, şi mişcările sunt încetinite. Numai cu Andriuşa m-am simţit om. După petreceri mă ajuta să strâng masa, spăla vasele punându-şi şorţul meu, ducea afară gunoiul. Apoi ne culcam şi, după ce sporovăiam în voie, după ce bârfeam, hohoteam, adormeam, cu spinările lipite, cu fereastra deschisă. Cum mai dormeam! Ne trezeam veseli, vioi. Ne zbenguiam în pat. Andriuşik, ziceam eu, ce frumos eşti! Tu eşti Apollo! Ce minunăţie! Lasă-mă, nu, dă-mi voie, lasă-mă să te sărut, hai, lasă-mă! Andriuşa!

Dar el, fâstâcindu-se, zicea:

— Irişa! îngerul meu! Hai să nu mai pângărim prietenia noastră cu buzele noastre lacome! Vezi pe ferestruică: e zăpadă pe copaci. E albă, Ira...

Beam cafea. O dată chiar ne-am dus în afara oraşului, să schiem.

Ei, de ce sunt pe lume aşa de puţini bărbaţi puri, ca Andriuşa? Dacă ar fi fost mai mulţi, ce povară ar fi căzut de pe bieţii umeri ai femeilor!... Ce

bine ar fi mers totul!

Dar tu, Irişka, de unde vii? Ce-i înfăţişarea asta? Ce faţă inflamată ai! S-a întâmplat ceva?... Ei, fetelor, ce spuneţi? Pur şi simplu am fost la ţară. Maşina s-a stricat. Cavalerul a rămas să se bronzeze... Vrei să bei?

— O, coniac!

Dar unde e Polina?

— A plecat cu autobuzul. Mai ia o gură.

— O, ce mişto!

Ritulia, tu eşti oare? Ei, ce mai faci, iubito?

— Mi-e dor de tine. Ai prieteni noi.

Ah, ducă-se dracului! M-am săturat de ei!

— Dar eu, probabil...

—, Cu cine? Cu Hamlet?...

— Dar ce?

—, Nu, foarte bine!

—, Mi-a dăruit...

Vreo cinci mii?

— Mai mult!

— Vezi să nu ţi-l smulgă o dată cu degetul!... Andriuşa, dragule! Ce dor mi-e de tine, tară voi, fetelor...

— Şi nouă! Şi nouă! Când te întorci?

— De unde să ştiu?!...

— Întoarce-te. Sau o s-o întinzi?

— Nu, Ninul', unde să mă duc... e târziu...

— Dar ştii, Marişka a plecat.

— Ei na!

— În Olanda...

— Ei, în curând n-o să mai fie nicio fată. Numai vacile.

— Şi vacile se duc.

— E adevărat. Vai, ce-i asta?

Toţi se uitau. N-o să spun ce era.

— Ei, căcat! am spus. Ne-am dus să fumăm.

Andriuşa ne-a însoţit împreună cu Tan'ka, pe platformă.

— Te-ai tratat?

— Demult! Dar tu?

— Eu ce?

— Şi tu...

— Nu eu, Rituli'ka...

Iar muierea, ca lumea — a lăudat-o Andriuşa, care niciodată n-a fumat.

— S-a orientat bine. A ascuns ghetuţele. Cică măcar să fie pline. — Vagonul râdea. Cine nu dormea, dar cei mai mulţi dormeau şi nu râdeau.

— Dar cum o să le mai încalţe dimineaţa?

— Uite-aşa o să le încalţe.

— Ei, căcat! am spus eu. Mergeam la Moscova. Toată viaţa merg acolo. Pe platformă bărbaţii se lăudau cine de câte ori a mers şi unde. Dintr-odată, cineva pune laba pe umărul meu.

— Tu ai spus despre noi căcat? Andriuşa, un bărbat delicat, i-a zis bărbatului:

— Vă asigur, aţi confundat-o.

— Pleacă!... Hei, bărbaţi! Ea a spus că noi suntem căcat! Recordmenii de la dezalcoolizare nu s-au supărat prea tare şi totul s-ar fi rezolvat dacă nu era Tania; ea era tare îndrăzneaţă.

— Cine mai sunteţi şi dumneavoastră? a spus Tania, strivind mucul cu tocul.

— Ah, căţea! a urlat bărbatul.

— Îi molfăi puia oricui îţi iese în cale şi zici că noi suntem căcat!

— Ei bine!

— Am dat eu din mână, luând totul în glumă:

— Ce femeie nu o suge astăzi... Ăla m-a tras cu laba spre el. O faţă de bărbat obişnuită. O mutră.

— De ce ai spus că noi suntem căcat?

— Da' n-am zis nimic. Lasă-mă-n pace.

— Nu, tu ai spus! Bărbaţi, ea a spus că suntem căcat! Andriuşa, moale:

— Hai, mergem, fetelor? Am fumat şi gata. Dar n-aveai pe unde să pleci. Ei stăteau şi se uitau la noi. Andriuşa s-a tulburat. Ăla se pusese în faţa uşii. Din vagon cineva ciocănea. În gură avea o ţigară. Şi-a scos ţigara şi mi-a împins-o-n faţă, dar am dat la o parte mâna lui moale şi a fript-o pe Tania în obraz. Numai Tania mai putea să urle aşa. Poate să întreacă şi sirena unei fabrici. Bărbaţii stăteau şi se uitau cum urlă. Era mai înaltă decât ei, şi eu la fel. Şi mai eram şi pe tocuri. Atunci deodată cel de-al doilea s-a injectat şi zice:

— Ce ai? Iar primul răspunde:

— Cum ce? Ea ne-a zis căcat.

— Ei, şi ce?

— Şi nimic! Ei au început să se ia la bătaie şi nu mai era loc acolo pentru nimeni. Eu cu Tania am deschis uşa şi am luat-o la fugă în vagon, ciocnindu-ne de însoţitoarea de tren, care a ieşit să se dezmorţească. Vagonul dormea. Pe coridor se vedeau călcâiele femeilor, ale bătrânilor, ale soldaţilor. Spiritul vagonului. Ştiu şi vă spun şi vouă: în acest moment, cel mai curat aer este la toaletă. Acolo fereastra e întredeschisă. M-am închis şi m-am apropiat de fereastră.

Ei, au fript-o pe Tania pe obraz... Ei, o s-o doară puţin... Ei, o să treacă... Respiram aerul proaspăt dinaintea zorilor. Nu mă gândeam la nimic. Sunt veseli, mă gândeam, amintindu-mi cum se veselea vagonul uitându-se la bărbatul care vomita în ghete. Cum se mai veseleau: cică, uite ce prost... După toţi nervii, înghesuiala de la urcare, ne-am aşezat, am mâncat ceva, mergem, ne veselim. Dar oare nu e amuzant? Cum o să le mai încalţe mâine? Umor. Eu nu râdeam. Şi uite, s-a ridicat un om cu o faţă obişnuită, s-a sculat şi s-a supărat, pentru că mie, vedeţi, nu-mi vine să râd...

Dar poate că într-adevăr nu am dreptate? Şi oare tu, Irina Vladimirovna, tu, cu tatăl şi cu mama ta, cu biografia ta, cu cei doi soţiori şi cu scandalurile eterne, tu nu ţi-ai dat seama că trebuie să-ţi fie milă de ei, de ei, de ei?... De ce te-ai băgat tu într-un complot criminal? De ce ai vrut să răstorni viaţa asta? Nu trebuie să salvezi pe nimeni, pentru că... de cine? De ei înşişi? Ce să faci? Cum ce? Să nu faci nimic. Şi, mă rog, draga mea Ksiuşa, e timpul să pun punct vieţii mele furtunoase, e timpul să mă cuminţesc. Nu mă gândeam la nimic.

Andriuş! Andriuş, tu eşti bun, tu mi-ai cedat patul tău, te-ai urcat singur în patul de sus, tu eşti bun, căsătoreşte-te cu mine! O să dormim stând spate-n spate, o să ascultăm muzică frumoasă, iar copiii tăi

— Dar, pentru Dumnezeu! Ei nu mă tulbură. O să-ţi fiu credincioasă, Andriuş, iar dacă o să vrei un copilaş, unul mic-mic, care va semăna cu tine, auzi, Andriuş, o să ti-l fac...

Revino, Irina, la rădăcinile tale! Adulmecă mirosul şosetelor cu dungi! Adulmecă mai bine acest miros, Irina! Este mirosul TĂU, copilă! Toate celelalte sunt de la necuratul. EI sunt TU. TU eşti EI şi nu te mai da mare, nu mai ai ce să faci pe acest pământ, tine minte, Irina...

Am adulmecat precaută aerul.

M-am uitat în patul de sus. El stătea cu ochii deschişi.

— Andriuş, am spus.

— Ei nu sunt vinovaţi. Ştiu asta sigur.

— Şi ce mă interesează? a spus Andriuşa.

— Vinovaţi, nevinovaţi... De ce trebuie să trăiesc eu toată viaţa în rahatul ăsta?

— Andriuş

— Am spus eu, este o soluţie... Căsătoreşte-te cu mine... Roţile se rostogoleau spre Moscova. Au frânat, s-au oprit şi au plecat mai departe. Trenul poştal se oprea la fiecare kilometru. Andriuşa tăcea. Mi-era necaz.

— De ce taci? am şoptit.

— Nu mă crezi?

— Oare asta e o soluţie? a răspuns Andriuşa.

— Oare, draga mea, asta e o soluţie?

Ei, ce să fac? Am iertat eu şi altele. L-am iertat. Mi-am băgat capul în aşternut şi l-am iertat.

20

După ce m-am întors, i-am sunat pe fraţii Ivanovici şi imediat, chiar de la telefon, am cedat. Dar toate astea sunt mărunţişuri ale vieţii, trec peste ele. Dar apoi a venit noaptea. Adică totuşi ceva se schimbase şi se înseninase în natură şi mai sus, odată ce a venit, şi a venit asupra mea.

Doamne! Dă-mi puteri să povestesc despre ea!

Amigdalita mi-a pus capac. Ardeam, mă chinuiam, eram sleită de puteri, nu-mi găseam locul. Mă chinuiau incendiul din gât, mizeria amigdalelor! Gâtul se încinsese aşa de tare, încât părea că o să lumineze camera cu lumină uscată bordo... Totul a început să mă enerveze: cearşafurile, ticăitul ceasului, cărţile, tapetul, parfumurile, discurile

— Nu mai voiam nimic, perna mă înţepa şi mă ridicam din când în când uşor, într-o disperare surdă o loveam ritmic cu pumnul, temperatura creştea, afară era vreme urâtă, se zăreau crengile, tot treceam în revistă oamenii şi sucurile, ce să fi băut, cine să fi avut grijă de o fetiţă bolnavă, băuturile, oamenii s-au amestecat: cel de ananas, dulce, îl topea pe diluatul, fibrosul Viktor Haritonâci, şi l-am respins, împreună cu bucăţelele din el, cel dulceag, de mango, îmi aducea în minte o faţă văzută o clipită pe plaja mizerabilă de la Nikolina Gora, ea se iţea fără trup, fără nume, cu ochelari

întunecoşi, tip oglindă, sucul de portocală era prea de citrice, ca să nu mai vorbim de cel de grape-fruit, şi numai gândul la el îmi chinuia şi irita mucoasa, iar cel de struguri, vindecător şi lipicios, m-a dus în Suhumi cel de glucoza, şi Dato îmi zâmbea cu un zâmbet greu. În cel de roşii erau tot felul de resturi, dar şi cea mai bună prietenă, care, ca o pieliţă de roşie, s-a lipit de cer, pe nepusă masă, şi distracţia tinereţii, bloody Mary, curgea pe cuţit şi, tot alegând şi negăsind nimic, m-am oprit la apa fiartă din ceainic, pe care mi-o aducea de la bucătărie Ritulia, dar atât de incoloră şi goală, mult timp nu mă hotărâm să mă scol, adică chiar să stau pe pat, aranjând cămaşa care se ridicase, însoţitoare credincioasă a bolilor mele, că altminteri dormeam fără ea, las' să respire corpul, ea oricum se ridică, inutil, dar acum am pus peste ea încă o bluză, tuşa Motia, şi şosetele albastre de lână

— Arătam minunat, parcă eram mătuşa Motia, şi gâtul

— Ca o pană a păsării de foc (Aluzie la pasărea de foc, personaj al basmelor populare ruse, n. Trad), şi m-am gândit: uite pedeapsa pentru câmp, adică ziceam că aşa am fost pedepsită, cu această boală, scăpând numai cu o pedeapsă neînsemnată, şi bine, m-am gândit eu mai bine, că n-am dat în fuga mea peste o sticlă sau o cutie de conserve cu capacul zimţat, şi mi-am adus aminte când în prima seară la Leonardik, înainte de Leonardik, m-am tăiat şi chiar habar n-aveam cine era ăla, din spate, în afară de Ksiuşa şi Antoncik, pentru că nu mai era nimeni, care mi-a adus în zori o înghiţitură de şampanie imposibilă şi m-a felicitat pentru frumuseţea impetuoasă, dar nici şampania nu-mi pria şi am trădat-o nu fără o grimasă la această amintire îndepărtată, dar mi-am adus aminte cum m-am trezit cu o durere în talpă, cum m-am tăiat

— Am uitat, numai Ksiuşa se agita cu buzele lipicioase şi roşii, rostind nişte cuvinte neauzite, şi în general mi-e frică să dorm singură: scârţâitul podelei, al balamalelor, al furcheţilor, râul — trântirea gemuleţului — fotografia — izvorul — fata cu urciorul

— M-am întins spre veioza sub forma unei bufniţe

— Nu bea, o să te prefaci în ied! (Aluzie la basmul „Surioara Alionuşka şi frăţiorul Ivanuşka". Din cauza setei, băiatul bea apă din urma unui animal şi se preface în ied, n. Trad)

— Nu bea! m-am întins şi, cu o figură bolnăvicioasă şi inocentă, am aprins lumina şi nici n-am putut să ţip.

Pe canapeaua îngustă, micuţă, care e pe dreapta când intri în dormitor, lângă uşă, patul e în stânga, stătea Leonardik.

Stătea gârbovit, cu capul uşor plecat, şi de sub sprâncene avea o privire cam tristă, aş mai fi adăugat, vinovată, de parcă s-ar fi scuzat dinainte pentru deranj, se uita la mine.

Mi-am strâns mâinile la piept şi mă uitam cu o groază sălbatică la el.

Nu semăna deloc. Nu numai că era gârbovit, dar era total epuizat, ca după un marş de mai multe zile, obrajii palizi căzuţi şi dungile albastre, fără sânge, ale buzelor, nasul părea şi mai acvilin şi mai războinic decât înainte, emisferele frunţii se măriseră şi părul cărunt uşor ondulat era mai bogat decât înainte, şi treptat mi-am dat seama care era diferenţa: a venit mai tânăr decât cel pe care îl cunoscusem, cu care am făcut cunoştinţă la vilă şi, cu o faţă rumenă, când am alunecat pe gheaţa terenului de tenis, era mai tânăr, vânjos, şi pe faţă tot avea o lumină uleioasă, şi sacoul negru de club cu nasturi de argint îmi era de asemenea necunoscut. Ras bine, cu pungile de oboseală sub ochi şi cu două brazde adânci amare care plecau dinspre nări spre colţurile gurii, semăna mai degrabă cu un albgardist neînvins decât cu un activist cultural fericit.

Uitându-se la mine, a spus cu o voce egală, clară:

— Eşti bolnavă. Am venit să te îngrijesc. Vrei să bei?

Am vrut să ţip, dar în loc de asta, am clănţănit involuntar din dinţi:

— Adu-mi apă opărită.

S-a ridicat amabil, bucuros de a avea posibilitatea să aibă grijă de mine. Pe coridor s-a aprins lumina. A zornăit capacul ceainicului în bucătărie. Ciocul ceainicului se lovea de geam. Şi a apărut din nou lin cu un pahar de apă şi a întins lin mâna, apropiindu-se de pat. Am luat o înghiţitură, prinzând cu nişte buze nesigure marginea paharului, şi m-am uitat la unghiile lui: îndoite monstruos, creşteau din pulpa degetelor. S-a tulburat şi, după ce s-a aşezat pe canapeluţă, şi-a ascuns mâinile la spate.

— Nu te teme... — m-a rugat.

Am ridicat încet din umeri: rugămintea este de neconceput.

— A fost frig pe câmp...

—, a rostit el aproape interogativ, de parcă încerca să poarte o conversaţie de salon.

— Frig...

—, am mormăit eu.

— Septembrie, a meditat el.

— Acum mi-a venit sfârşitul...

—, am mormăit eu.

— Ei, de ce? şi-a manifestat el puţin îndoiala.

— Ai venit.

— Am venit pentru că eşti bolnavă.

— Nu trebuia să te deranjezi... Doar ai murit.

— Da, a răspuns el supus şi a adăugat cu un zâmbet ofilit:

—, Cu ajutorul tău.

— Nu-i adevărat, am dat eu încet din cap. Nu-i adevărat. Tu singur. De extaz.

El a spus:

— Nu-i vorba de asta! Nu-mi pare rău...

M-am uitat la el cu o suspiciune nepăsătoare, aproape indiferentă.

— Nu crezi? De ce să mint?

— Nu te-am omorât... Tu singur...

—, am dat eu din cap.

— Bine, a spus el.

— Nu te-am omorât... Tu...

— Ah, ce importanţă mai are asta! a exclamat el grăbit.

— Pentru tine poate nu mai are nicio importanţă, dar eu trăiesc aici, unde totul are importanţă.

— Ei, şi cum trăieşti tu aici?

— După cum vezi... minunat. Am tăcut.

— Şi te pregăteşti să mai trăieşti mult aşa?

— Ei, gata, lasă-mă! am răspuns eu cu vioiciune. M-am săturat! O să-mi fac până la urmă o familie, un copil...

S-a uitat la mine cu cea mai profundă compătimire, dacă nu cu durere, în orice caz, s-a uitat la mine cu atâta jale... nu mai suport! Nu mai rezist! Am spus:

— Te rog, nu te mai uita aşa. Şi în general mai bine pleacă. Pleacă de unde ai venit. Mai vreau să trăiesc!

A dat din cap:

— N-o să mai ai parte de viaţă. Zic:

— În ce sens? O să mă urmăreşti mereu?

— Cum de nu înţelegi? s-a minunat el. Îţi sunt recunoscător. M-ai salvat de ruşinea vieţii.

— Asta nu trebuie să faci niciodată, am spus eu.

— Mi-ai uşurat soarta...

— Ah, scuteşte-mă! am ridicat din umeri. Să dea Dumnezeu ca toţi să trăiască aşa!...

— Mi-e ruşine... ruşine... ruşine...

—, bolborosea Leonardik ca un nebun.

— Înţeleg, am zâmbit. Ai trăit, te-ai distrat, acum chiar e timpul să te căieşti.

— Şi o să mă căiesc! a strigat el, împroşcând salivă.

— Oare şi în domeniul ăsta o să reuşeşti din plin? m-am minunat.

Am tăcut.

— Eşti dură, a zis el într-un târziu.

— Dar tu?

S-a ridicat şi a început să umble prin cameră, emoţionat, de parcă era viu.

— Noi

—, a anunţat

—, suntem legaţi mult mai strâns decât crezi. Suntem legaţi nu numai prin sângele meu...

— Iar despre asta! m-am încruntat. Dar cine m-a amăgit? Peştişorul de aur! Cine a promis că ne căsătorim?... Ne-am căsătorit? Ei, atunci lasă-mă. O să mă descurc şi singură.

S-a oprit în mijlocul camerei şi a spus încet:

— Vreau să mă căsătoresc cu tine.

— Ce?? am zis stupefiată. Trebuia să te gândeşti la asta mai devreme. Mai devreme! Acum pur şi simplu e ridicol! Logodnic! Am pufnit eu, străpungându-l cu privirea. Ţi-ai găsit proasta!

S-a întristat când a auzit cuvintele mele, dar a continuat fără grabă:

— De când am devenit liber...

— Ah, ai devenit liber! l-am întrerupt. Ei, desigur! Acum eşti liber să mi te arăţi, deşi mai înainte nici nu puneai piciorul pe aici. Acum te-ai eliberat de Zinaida Vasilievna a ta...

La auzul numelui Zinaidei Vasilievna a dat din mână:

— Am trăit alături de un vid.

— Acum tu însuti eşti vidul! m-am enervat eu. Du-te şi căieşte-te în altă parte! Du-te la vilă, la Zinaida! O să se bucure foarte mult de prezenţa ta.

— Nu vreau pe nimeni, numai pe tine te vreau, înţelege...

— Nu vreau să înţeleg nimic! Poate ai uitat, dar la noi asta nu se poate! Asemenea căsătorii nu sunt înregistrate. În general aşa ceva nu există, nu mă mai ameţi de cap!

— Dar nu este neapărat... nu este neapărat ca aici...

—, a rostit el cu o timiditate bolnăvicioasă.

— A, asta era! am strigat, înţelegând. Uite ce-mi propui! Să mă mut! Numai puţin mai departe decât mi-a propus mămica...

— Oricum aici n-o să mai trăieşti mult...

— Da' încetează să mă mai sperii! N-o să pier, nu-ti face griji! Acum, dacă vrei să ştii, nu sunt un ac, n-o să mă pierd. M-au susţinut şase americance. Ai auzit, poate? Au transmis la radio.

— Ce spui? spuse lovindu-şi palmele de uimire şi le-a ascuns imediat la spate. Ascultă-mă...

— Numai să nu-mi spui că acolo la voi e mai bine. Numai să nu încerci să mă convingi... Şi aici o să-mi fie bine!

— Aici o să-ţi fie tare bine! şi-a mijit ochii ironic Leonardik.

— Taci! am ţipat. Dar acolo ce?

— Acolo o să fii cu mine. O să ne unim în iubire. Lumina se va revărsa din nou pentru noi...

— Ce lumină? am oftat eu. Chiar şi-aşa lumina mă supăra la ochi.

— În acest cerc al vieţii s-a dovedit să fim învinşi. Amândoi. Dar tu totuşi m-ai recunoscut şi m-ai chemat. Eu eram aşa de orb, viaţa aşa îmi acoperise ochii... A fost o experienţă catastrofală. Am fugit ca măgarul după morcov... Când satisfacţia seamănă cu un morcov care se bălăngăne în faţa ochilor, ea întunecă totul, tremuri pentru ea... Aşa am tremurat... aşa am tremurat... Şi nici pe tine nu te-am ghicit...

—, Tăcea, trăgându-şi sufletul.

—, Alergările tale au fost mult mai frumoase. Am fost extaziat... Gata să primeşti moartea! Şi pentru ce?!

— Şi în loc de moarte am primit ruşinea! am exclamat eu, izbucnind în lacrimi amare.

— Era peste puterile tale, peste orice posibilităţi omeneşti, a dat din cap blând Leonardik. Oricât ai fi alergat tu, dinainte erai condamnată la frângere... Când plângi, eşti divină...

— A şoptit el.

— Am vrut să iasă cum era mai bine, am spus.

— Cred! Dar ţara asta (a bătut cu unghia înfiorătoare în măsuţa de toaletă), pe ea vraja o protejează... Se pare că de data aceasta n-ai fost salvatoarea, ci cea care a încercat distrugerea, ai alergat împotriva Rusiei, deşi ai alergat frumos...

— De ce împotrivă? m-am necăjit.

— Pentru că vraja descântă sângele, dar, ca cimentul, leagă forţele centrifuge... Câte ceva din asta am prins şi eu în timpul vieţii, dar am făcut în şa fel încât să nu mă creadă nimeni... Ruşine!...

— Iar începi!

— Nu! s-a scuturat Leonardik. Este o vrăjitorie! Nu numai cei vii, dar nici cei de dincolo, foştii concetăţeni, nu-i pot face faţă... De parcă n-ar fi nimic altceva!

— Cum-necum, este a şasea parte a uscatului, luat eu apărarea concetăţenilor.

— Dar este numai a şasea! a protestat Leonardik.

— Unde este, în opinia ta, Capitala? m-am interesat eu.

A privit semnificativ spre tavan şi apoi a zâmbit cu şiretenie:

— Mereu ai vrut viaţa Capitalei... De ce să amâni?

— Dacă mă iubeşti, o să aştepţi, am răspuns apelând şi eu la o anume viclenie.

— Nu pot aştepta. Am obosit fără tine...

— Mai bine uite ce să-mi spui! i-am distras atenţia de la asta şi m-am înveselit dintr-odată:

—, Dacă ai venit, ei, odată ce ai venit, înseamnă că El există? Există?

— Deci, eu exist, a zâmbit trist Leonardik.

— Nu, aşteaptă! Dar El? Leonardik tăcea încăpăţânat.

— Oare nu-l simţi acolo? am fost uimită.

— Nu, de ce? a rostit fără niciun fel de chef Leonardik. Simt. Simt şi mă căiesc, ard de ruşine. Dar nu mai pot să fac nimic în privinţa mea. Tu aspiri mai tare.

S-a uitat încolţit la mine de pe canapeluţă.

— Trebuie să ne potolim această patimă, pentru a ne întoarce la El.

— Deci El există! am jubilat eu.

— De ce te bucuri?

— Cum de ce? De viaţa eternă!

Leonardik şi-a schimonosit gura mult-experimentată.

— Ai găsit de ce să te bucuri... Pentru a o obţine trebuie să te purifici de sine, să te desparţi de eul tău cel scump, care cu cât mai mult visează şi se emoţionează de prelungirea lui infinită, cu atât mai mult este sortit pieirii şi retopirii... Legile materiei sunt grele, ca pământul, a oftat el.

— Dacă te ascult pe tine, înseamnă că nu are nicio importanţă dacă El există sau nu!

— Îţi vorbesc despre greutatea materiei, a protestat Leonardik. Razele ei aproape că nu încălzesc pământul. S-ar părea că diferenţa dintre credincios, în faţa căruia este deschisă calea, şi necredincios, care este praf şi pulbere, este mult mai mare decât între om şi amoebă, dar uite că în realitate diferenţa este de ordin microscopic...

— Oamenii trăiesc într-adevăr de parcă El n-ar exista, dar ei trăiesc tocmai pentru că El este.

— Ia uită-te ce ager raţionezi! s-a minunat Leonardik.

— Dar ce credeai? i-am zâmbit eu flatată.

— Cu atât mai mult...

—, a rostit tulbure Leonardik. Oricum ar fi... Chiar şi mândria stârnită de un raţionament reuşit depăşeşte adesea valoarea raţionamentului însuşi. Asta intră în componenţa culturii prin acel adaos inevitabil care mereu o va lipsi de un caracter adevărat profund... Blestemată greutate! A oftat el din nou.

— Oare nu mai rămâne nimic din noi?

— Aici

—, oasele, acolo

—, o amintire tulbure despre vechile întrupări... Un şir întreg de întrupări. În esenţă, este un joc păcătos. Noi suntem numai o mască a unui flux vital, dar cât timp iubim...

— Ce nerecunoscător este dumnezeul ăsta al tău! m-am zburlit eu. Poate nu-l simţi aşa cum trebuie? Poate tocmai asta este pedeapsa ta?

A pălit, deşi nu era deloc rumen în obraji.

— Poate...

—, a mormăit el.

— Şi mă mai chemi şi pe mine! m-am supărat eu. Ce poţi să-mi oferi în afară de acest dor şi frig?

— Iubirea ne va încălzi pe amândoi. Artistul şi eroina. Darul şi voinţa. Trebuie să ne contopim!...

Mă obişnuisem puţin să discut cu el, pentru că discuţia era interesantă şi se referea la subiecte diferite, şi mă uitam curioasă la el; am auzit multe despre ei, mereu mă temeam, nu puteam merge noaptea pe lângă un cimitir fără un tremurat, pentru că din copilărie am simţit că aici ceva nu e în ordine, că este ceva care te face să te temi, chiar dacă nici nu intenţionam să mă tem, dar merg pe lângă cimitir şi mă gândesc că n-o să mă tem, însă porneşte involuntar, deci aici e necurat, nu mă temeam că mie mi-ar fi acolo

frică, sub pământ, asta e o altă groază, ci că ei o să mă strige, adică poate eu i-aş fi atras mai mult decât alţii, deşi şi alţii se plângeau, dar eu nu sunt dintre cele fricoase, şi apoi el stătea foarte cuminte, cu pantaloni gri de flanel şi sacou negru de club cu nasturi de argint, numai că foarte trist, şi spunea nişte lucruri foarte triste, dar eu voiam să mă liniştească cu o vorbă bună, pentru că şi aşa sunt bolnavă şi trec printr-o perioadă grea a vieţii, dar în loc de asta mi-a produs o tristeţe aşa de grea, dar până la urmă am fost chit, adică el m-a iertat, şi eu mi-am tras pe furiş sufletul, adică m-am gândit că tocmai pentru asta a şi venit, ca să-mi spună că nu e supărat pe mine, deşi eu, desigur, nu l-am omorât, dar lui aşa putea să i se pară, pentru că şi eu am fost acolo prezentă, când a murit, dar cum a văzut că am început să mă tem mai puţin de el, atunci, trebuie să spun, a devenit mai insistent, şi asta m-a pus în gardă.

— Irocika...

—, a spus el. Îţi spun din inerţie Irocika, deşi acest nume nu prea ţi se potriveşte...

— Atunci care mi se potriveşte?

— Cel cu care ai alergat pe câmp, întorcându-mi sufletul pe dos.

— N-am alergat pentru tine.

— Ştiu. De-aia mi l-ai şi întors.

— Dar ai fi vrut să fie un cros în onoarea ta?

— M-ai iubit vreodată?

—

— Te-am iubit, am răspuns convinsă.

— Şi acum?

— Ce să fac dacă ai murit...

— Dar eu m-am îndrăgostit de tine cu o nouă putere... Eu mă gândesc numai la tine... Aşa dor mi-a fost de tine, că tot timpul tânjeam după tine, dar mă temeam să nu te sperii, dar când ai alergat pe câmp m-am gândit că eşti neînfricată şi mi-am permis...

— Da, am oftat. Mai bine n-aş fi alergat!

— Ce frumos ai alergat!... Nu mai pot fără tine!

— Ce pasiune! am chicotit încetişor. O stafie îndrăgostită!

— Irocika... Oare nu vezi? Sufăr, te vreau!

— Ei, uite! m-am supărat eu. Am purtat o discuţie filosofică, despre metafizică şi alte lucruri, şi ce? Totul se termină trivial şi banal.

Şi-a muşcat buza.

— Ei, dacă este mai puternică decât mine! a strigat el. Irocika! Te implor în numele iubirii noastre pământeşti: dăruieşte-mi-te!... Hai, măcar o dată...

Pur şi simplu am rămas mască. Zic:

— Ţi-ai ieşit din minţi? Cui să mă dăruiesc? Că doar tu, dacă vorbim serios, nu exişti. Deci o funcţie...

El protestează, cu glasul tremurând:

— Am intenţii serioase. Sunt gata să ne căsătorim. Tu eşti a mea! N-am înţeles asta mai înainte, dar acum este clar ca lumina zilei. Cât timp nu mă voi bucura de tine, cât timp nu-mi voi potoli patima, o să mă chinuiesc şi o să hoinăresc ca o întrupare neînsemnată a suferinţei. Hai, te rog...

Eu zic:

— Foarte interesant. Cum îţi imaginezi asta? Eu, iartă-mă, nu mă ocup cu pozne de-astea. Ce-i asta? Parcă asta se numeşte necrofilie, nu? N-o să mă culc cu cadavre!

Iar el zice:

— Dar eu nu sunt cadavru!

— Ei, tot aia el Tu nu eşti viu, nu eşti adevărat!

— Dar eu

—, se supără, într-o anumită măsură, sunt mai viu decât tine!

— Uite

—, zic, întoarce-te tu acolo, la cei mai adevăraţi, şi fă cu ei ce vrei, şi de mine nu te atinge!

— Deci aşa? Pe câmp puteai să te oferi, dar mie, cavalerului şi victimei tale, nu?

— Ascultă! Nu te ţine de capul meu! Nu, cum se poate una ca asta!... Vrei să mor de inimă?

— O să fiu delicat... — a şoptit Leonardik.

— Mă cac pe delicateţea ta!

Tot calmul meu s-a dus. M-am enervat groaznic. Ce să fac? Să urlu?

Dar simt în măruntaie o lipsă de voinţă trădătoare. Ştiu: mai bine să nu mă împotrivesc.

Mă sperie aşa de tare că într-adevăr o să mor. N-ar fi mai bine să trec de bunăvoie în sfera unui acord voluntar-silnic? Ştiu din experienţă, dar ce are a face aici experienţa? Ksiuşa, iubito, îţi imaginezi? Nu mi s-a mai întâmplat aşa ceva!

Iar el, parşivul, se uită la mine şi, desigur, îmi citeşte gândurile ca pe o foaie de hârtie.

— Tu, zice, oricum n-ai unde să te duci, oricum eşti a mea.

Şi se ridică de pe canapeluţă într-o stare agitată şi febrilă. Zic:

— Gândeşte-te puţin la Dumnezeu!

— Dar el vine încet spre mine.

— Lasă... Asemenea ocolişuri... Opreşte-te! Stai!

Dar el se apropie. Am luat de pe noptieră paharul şi trosc! În el, chiar în cap, şi n-am înţeles ce s-a întâmplat, dar am nimerit în oglindă. Poc! Oglinda ţăndări. O crăpătură în formă de stea.

Atunci m-am speriat de tot.

— Din cauza ta

—, zic, am spart oglinda!

— Dar el o ţine pe-a lui:

— Cui te pregăteai să i te dai pe câmp? Nu te-ai temut? Şi acum te temi?

— Acolo, pe câmp

—, mai că încep să plâng, am alergat pentru o cauză sfântă, dar aici ce e? O poftă a ta de după moarte...

— Proasto! Mă căsătoresc cu tine!

— Şi mai departe?

— N-o să ne mai despărţim!

Iar el s-a aşezat pe marginea patului, la picioare, şi zice:

— Oare crezi că o să-ţi fie rău cu mine?

— Ştii ce?... Filosofia ta este putredă toată: eşti aşa de pesimist încât de dorul unor îmbrăţişări, chiar şi ale TALE, m-aş arunca şi în ştreang! Acum înţeleg...

— Nu-i adevărat... Te vreau...

—, aiurează.

— Bine, bine! Nu eşti singurul!

— Suntem un tot inseparabil, Jeanne!

— Ce? Care Jeanne? Prostii! Acum eu sunt Jeanne şi cine mai ştie cine, dar cum mă scuturi puţin, iar o să zici că sunt un rahat! Ştiu eu! Nimic!

Iar el declară:

— Dacă te vei împotrivi, o să te sufoc cu perna. Sunt puternic!

M-am uitat la el. Într-adevăr e puternic. Mult mai puternic decât fusese în timpul vieţii. Vânos... într-adevăr, mă gândesc, o să mă sufoce... Ce să fac? Zic:

— Cum de nu ţi-e ruşine? Ai venit la o femeie bolnavă. Ai promis să ai grijă de mine... Mă doare

’tul...

— Jeanne, iubita mea!... O să te iubesc aşa de tare că n-o să te mai gândeşti la gât!

— Nu cumva îţi exagerezi, mă îndoiesc eu — posibilităţile?

— Acum

—, zice, o să vezi

—, şi-şi deschide sacoul de club.

— Aşteaptă, aşteaptă! Nu te grăbi! Nu mă amăgi, ai înţeles? Orice-ar fi, nu mă amăgi! Mi-e frică de tine, ai înţeles? Mi-e frică!!!

El a pus mâna pe plapumă cu degetele lui respingătoare şi prin plapumă începe să-mi mângâie piciorul, îl mângâie, îl mângâie, mai că-mi ies ochii din orbite, iar mâna tot mai sus, mai sus, mai sus. Mă uit: începe deja să-mi mângâie pubisul. Zic:

— Oricum n-o să mă duci. Nu mă culc cu un mort!

Dar el mă mângâie şi răspunde:

— Îţi repet, nu sunt deloc mort, ci chiar sunt o fiinţă caldă. Atinge-mi mâna.

Şi-mi întinde mâna vânoasă. M-am retras involuntar.

— Alta acum! Să-ţi mai pipăi şi mâna! De ce eşti aşa de cald? Poate ai înviat din nou, ha?

îmi răspunde enigmatic:

— Poate...

Adică o ia pe ocolite, dar eu văd că nu e om, ci altceva, deşi mâinile îi sunt calde.

— Dar de ce ai unghiile aşa? îi pun o întrebare perfidă.

— Cu unghiile

—, zice, iartă-mă, n-ai ce face. Ei, deci nu e om!

— Leonardik, vrei să mă violezi? Nu mă atinge! Dar el:

— Tu m-ai omorât. Iar eu:

— Dar deja m-ai iertat pentru asta! Ce inconsecvent eşti!

— Eu nu-mi mai pot stăpâni dorinţa, răspunde el, şi tu vorbeşti despre inconsecvenţă!...

Ei, ce să fac cu el? Văd că nu ne înţelegem.

Chiar mă tem să-l împing...

Iar el stătea, stătea

— Şi deodată se aruncă!

A căzut pe faţă, s-a lipit de buze, limba lui scârboasă mi-o strecoară printre dinţi, iar cu mâinile mă apucă de gât, de parcă mă îmbrăţişează.

Am început să mă smucesc, să dau din picioare în pat în toate părţile, pierzându-mi şosetele, numai ce văd, a aruncat plapuma şi-mi ridică cămaşa spre gât, mă apucă de sâni, îmi prinde picioarele.

Atunci m-am întors repede, mai bine pe la spate, zic eu, ca să nu-l văd, stau cu faţa în jos şi nu-mi strâng picioarele, ca nu cumva, gândesc, să mă facă praf şi să-mi rupă ceva, şi mormăi:

— Ce vrei, Leonardik? Ce vrei? Eşti nebun! Doar ai murit!

Aşa mormăi eu şi, pentru orice eventualitate, nu-mi încordez picioarele, ei, fie ce-o fi, numai, şoptesc, nu mă omori! Vreau să mai trăiesc puţin!... Ah!

Niciodată în timpul vieţii Leonardik n-a fost un viteaz, nu se băga la fapte de eroism şi uneori mult timp mă chinuiam cu el, suflând în focul stins, umed, vai, efectiv sufli cu orele, sufli, şi tot degeaba, până când din scânteie... aşa jale!... vai! Dar acum, mă uit, situaţia e cu totul alta, s-a urcat, mi-a apăsat sânii cu mâinile şi nu aşa, ca înainte, salivând, suferind, ci cu putere, chiar poate un pic cam prea tare, adică chiar aşa cum trebuie, apăsa, s-a încordat tot şi i-a dat drumul! I-a dat drumul! Gândesc: ei, uite! Uite acum!... Dar nu a fost aşa...

Şi acum chiar şi eu eram curioasă: uite, gândesc, ce transformări, cine ar fi crezut! Iar el mai şi mormăie ceva, parcă: fetiţa mea, Jeanne cea iubită, adică a intrat în rol, şi-a imaginat ceva şi din pricina asta s-a înfierbântat şi mai tare. Bine o mai face! Doamne, gândesc, era ceva!... Mai întâi mă ia cu discuţii intelectuale despre Dumnezeu, iar apoi, aruncând masca, s-a apucat de treabă, ah, încă puţin, ah, încă, Leonardik! Vai ce bine, vai! Vai! Vai! Ce plăcut... dragule!... vai! Ah! Doamne! Oh, a-a-a-a-a!!!

M-am înfipt în pernă, am muşcat perna, urlu. A terminat o dată, a doua oară, şi s-a apucat din nou, o porneşte în valuri, vin unul după altul, corpul sare. Doamne Dumnezeule! Nu mă lasă să-mi vin în fire, iar el

— Dar mai bine să nu mă gândesc!... Şi am început să strig şi să. Muşc, şi să fac ca toţi dracii, muşc perna, iar apoi, pentru a nu mă prăpădi, îmi bag în gură degetul mare, îl sug...

Doamne, dă-mi putere!... iar el mai departe, mai departe, mai departe, îşi ia viteză tot mai mult şi galopează, n-am niciun fel de scăpare! N-am scăpare! Oh! Ah! Opreşte-te! Nu, încă...

Adică era AŞA ceva!...

Am orgasme unul după altul, deja nu mai înţeleg nimic, deja nu mai ştiu ce se întâmplă cu mine, deja luminez toată, ca pasărea de foc, deja nu mai exist, sunt toată acolo, şi el este cu mine, şi triumfă, şi cu nişte vibraţii complicate insuportabile mă penetrează cum numai Carlos putea, dar nu era chiar aşa, în pofida şicului parizian, simt numai: mai aproape! Mai aproape! Vai! Urlu. Mamă! Ah! Iar el e tot mai aproape, mai aproape

— Şi acum n-o să mai fie niciunul dintre noi

— Leonardik!

— Jeanne!

— Tremurând şi plângând

— Am plutit, am plutit

— M-am crispat!

— Şi totul s-a terminat.

21

Mă trezeşte ciripitul păsărilor. Căldura ultimelor zile de vară şi draperiile albe de tergal se umflă. Stau de-a curmezişul patului, pe burtă, ţinând în braţe perna. Pe pernă sunt pete cenuşii, din pernă ies fulgi, degetul mare e umflat şi pe jumătate muşcat. Păsările cântă. Plapuma e pe jos, cămaşa de noapte e ruptă

— Înfăţişarea este

— Într-o măsură semnificativă

— Obosită. M-am ridicat puţin şi m-am uitat. Oglinda! Steaua neagră. Pieptenii şi cremele sunt printre cioburi.

Mi-am şters fruntea. Chiar am uitat că am amigdalită, dar când m-am şters mi-am dat seama că temperatura parcă a mai scăzut, gâtul s-a curăţat şi parcă nici nu mă mai arde, numai că asta acum mă interesează mai puţin: mă uit, sunt vie. Ei, m-am dat jos, ca de obicei mă îndrept spre baie, dar dintr-o dată, trecând pe coridor unde ardea lumina, dintr-odată îmi aduc aminte de tot!

— Şi m-am sprijinit de perete, am gemut, m-a luat transpiraţia, o slăbiciune... Am stat ce am stat şi m-am târât în baie.

Boilerul bubuie. Am pus pastă, am deschis gura, mi-am periat dinţii şi toată absurditatea toaletei de dimineaţă mi se înfăţişa în faţa ochilor. Desculţă, ciufulită, cu periuţa în mână, am înţeles-o pe Katiuşa Minkova, prietena mea de la şcoala de provincie, care, ca pe un mare secret, a recunoscut într-o pauză din clasa a opta, chinuită de urâţenia ei, că visează să aibă la spate un fermoar şi ca odată să-l desfacă şi să-şi iasă din piele, şi totul ar fi fost altfel.

Dar de ce asta, m-am gândit eu, lăsând periuţa, chiar aşa mi-e de neplăcut? Şi m-a trăsnit: mirosul nu mai e acelaşi! Ei, cum să vă spun? Ei, de parcă grădina mea de pergamute a fost distrusă

— Şi fructele rupte

— Şi putrezesc pergamutele mele... O senzaţie aşa de clară.

Ksiuşa! Ksiuşa!

Da, numai că Ksiuşa mea nu este, s-a stabilit în Fontainebleau-ul ei, ca o străină. Ei, cui să dau telefon? Mă gândesc. Că doar nu gardienilor... Iar afară este cald. M-am gândit ce m-am gândit, formez numărul lui Merzliakov, totuşi sunt prietenă cu el. Răspunde soţia lui, vocea e dură, înţeleg că nu se poate, dar nu las receptorul:

— Bună ziua! spun.

— Puteţi să-l chemaţi pe Vitali?... El:

— Alo! Şi ce să-i spun? Zic:

— Vitasik! Vino repede! Necaz mare! A tăcut un pic şi răspunde:

— Deci articolul este gata?... Bine, o să trec. II iau. Mulţumesc, Marina Lvovna! M-a dat gata această găselniţă jalnică.

Sunt la hotarul dintre viaţă şi moarte, iar el: Marina Lvovna... Chiar am vrut să-l sun din nou, să nu mai vină, dar el vine peste vreo două ore şi-mi petrec aşteptarea în lâncezeală, am deschis chiar şi fereastra pentru orice eventualitate, lăsând să intre nebunia din curte, deşi ziua ei n-ar trebui să apară, dar dracu' să-i mai ştie, dacă se fut aşa de violent! Când mă gândesc la asta înnebunesc de groază. Dar uite, slavă Domnului, vine el, cu o faţă veselă a unui om care a primit pe neaşteptate un liber din viaţa de familie, ţocăie pe obraz şi, în glumă, îşi expune pretenţiile: cum, cică, ai îndrăznit să suni? Vitasik, dragule, iartă-mă: e o urgenţă, nu e un capriciu, lumea s-a întors cu susul în jos, iar eu tremur toată.

Se uită mai bine la mine: ce s-a întâmplat?! El ştia deja că am ratat alergarea pe câmp, n-a ieşit nimic, numai ne-am certat degeaba. Băieţii te-au căutat toată noaptea. Unde ai dispărut? Mint că m-au căutat! Au plecat, zic. Am stat la marginea drumului... Nu-i nimic... Am ajuns... Da, nu-i nimic, sunt aproape sănătoasă... Pur şi simplu a intrat strechea în ei când am alergat a treia oară, da' dă-i dracului! Acum nu mai are nicio importanţă, acum nimic nu mai are nicio importanţă

— Uite

— Priveşte. Se uită: oglinda spartă. Aşa. Asta cum s-a întâmplat? L-am pocnit. Pe cine? Pe el. Pe cine anume? Ei, pe el, pe Leonardik. Adică pe Vladimir Sergheevici... A venit.

Vitasik s-a aşezat pe canapeluţă. A bătut în retragere. Asta nu m-a uimit. Se uită neîncrezător şi sălbatic. Când la mine, când la oglindă. Cum adică, s-a arătat în oglindă? Ce naiba spui? Stătea aici, pe canapeluţă! Vitasik a sărit de pe canapeluţă...

Vitasik, eroul iubirii de şase zile. Măcar să-şi fi dat jos scurta! Nu şi-a dat-o. A întrebat:

— Te-a ameninţat?

— Dar ce credeai? A spus că dacă află cineva că a venit la mine, o să-i vină de hac... Mi-am pus palma la gură.

— Ei, mersi! a rostit Vitasik.

— N-am pe nimeni în afara ta... m-am justificat. Dar Merzliakov e viclean, îl duce mintea:

—, Dar poate te-a păcălit ca să nu trăncăneşti? M-am bucurat:

—, Desigur, m-a păcălit!... Dar dacă vine din nou?

—, A promis?

—, Mă ademeneşte la el. Mi-a spus că Dumnezeu nu este deloc aşa cum ni se pare nouă, că, deşi El există, în principiu asta n-are nicio importanţă...

—, Dar ce are? a devenit atent Vitasik.

—, N-am înţeles, am recunoscut eu sinceră. Dar în general vorbea despre faptul că trebuie să apărăm natura, să nu poluăm pădurile şi rezervoarele de apă... Vitasik şi-a dres glasul:

—, Dar despre faptul că trebuie să-i tratăm pe bolnavi, să nu chinuim animalele domestice, să-i respectăm pe bătrâni, să ne respectăm şefii

—, şi despre asta ţi-a spus?

— De ce întrebi?

—, Cum ai fost

—, a început să cânte vesel şi fals Vitasik, aşa ai rămas...

— Degeaba spui aşa, m-am împotrivit eu. El se căieşte. A spus că a înţeles multe, dar ideea comunismului mondial, ca idee, o acceptă şi o susţine.

— Dar că se ţine de capul unei fete vii, asta nu l-a deranjat?

—, Mai întâi mi-a declarat că mă iubeşte! mai că m-am supărat pentru Leonardik. Şi apoi: Oare nu are dreptate? Oare nu trebuie să-i tratăm pe cei bolnavi şi să sădim copaci?

—, Ce situaţie emoţionantă şi umanitară! s-a înduioşat Vitasik. I-aş fi cerut un autograf...

—, S-a dezis de cărţile sale

—, mi-am adus aminte.

—, Ei, nu se poate! lui Vitasik nu-i venea să creadă.

—, În general s-a îndoit! spunea că peste tot cultura şi-a pierdut conţinutul, că numai o nouă revelaţie va putea să o reînvie. Vitasik s-a încruntat.

—, Stai, dar ce avea în vedere ca nouă revelaţie?

Nu pot să-i sufăr pe bărbaţii deştepţi: sunt mereu înclinaţi să folosească cuvinte abstracte şi să discute cu orele într-o încăpere plină de fum!

— Lasă naibii revelaţia! m-am supărat. Mai bine sfătuieşte-mă ce sa fac.

— Dar tu ce vrei?

— Să mă lase în pace!

—, Este interesant, a fost o stafie sau o arătare? a căzut pe gânduri Vitasik.

— Ce importanţă are? Important este că a sărit pe mine.

—, Dar tu?

—, Eu ce?

—, Ţi-a plăcut?

—, Ce spui! am strigat.

—, Mi-a plăcut! M-a sugrumat cu perna!

—, Şi de câte ori ai avut orgasm?

—, Nu mai ţin minte...

—, E clar.

—, Nu-i nimic clar! am protestat eu.

—, Mă tem că o să-şi facă obicei să mă fută. Vitasik! N-o să suport asta! Aşa pot să mor!... Vitasik a tăcut. Ştii, mi-a zis, că Egor şi Iura au fost chemaţi aseară? Ai povestit ceva despre ei?

— N-am povestit nimic despre ei! Pur şi simplu au venit la mine doi ziarişti, ei, ăia care au scris despre mine un articolaş ininteligibil...

—, Au venit ei?

— Ei, da! Deja ştiau despre tot...

—, Ce tari sunt, dom'le! a protestat acru Vitasik.

—, Poate ei ştiu şi despre el? a spus el. Cu Merzliakov nu ştii niciodată: ba glumeşte, ba râde de ceva, ba spune adevărul.

— Du-te la secţie şi declară că te-a violat. Că doar te-a violat, nu?

—, Ştii ce? am spus eu furioasă.

— Ce? a întrebat cu tupeu Vitasik.

—, Vino-ncoa! am poruncit.

—, Apleacă-te!

—, Da...

—, a mormăit vinovat Vitasik, convingându-se.

—, Parcă miroase a cadavru! am spus. Vitasik a dat din cap. Mirosul l-a zăpăcit.

—, Tu doar eşti deştept

—, am spus, tu ştii tot, spune, s-au mai întâmplat astfel de lucruri pe lumea asta? Ei, departe de privirile oamenilor... Poate vrăjitoarele s-au culcat cu ei? Vitasik a desfăcut neputincios mâinile. N-a auzit de nimic asemănător.

—, Ce să fac? Ce să fac? L-am întrebat şi am povestit despre Katiuşa Minkova şi despre fermoarul din spate.

—, Văd numai o singură soluţie, a spus Vitasik, după ce s-a gândit puţin.

—, Îmbracă-te! Mergem!

—, Unde? S-a uitat la mine ciudat:

—, Cum unde? La biserică.

Cât timp m-am îmbrăcat şi m-am înfofolit, ferindu-mă să nu revină boala, care-mi trecuse repede, Vitasik se învârtea în jurul meu şi studia obiectele din dormitorul bine cunoscut lui.

Cândva a fost la înălţime, dar apoi a coborât şi am rămas prieteni.

— Irocika, spune-mi, te rog, toate aceste gânduri ale tale despre câmp şi întâlnirea cu Leonardik, de unde ţi-au venit? Că doar erai o fată cu picioarele pe pământ. N-ai căzut cumva în mâinile unui extrasens? Unui ezoteric? Nu? Am negat categoric.

— La biserică pot să merg cu pantaloni? Dar într-o fustă în carouri, nu este oare prea pestriţă?

— Merge, a fost de acord Vitasik.

— În general nu mă culc cu nimeni acum, am explicat eu.

— Şi în general după tine, ţuţulică, m-am culcat cu alţi bărbaţi fără niciun fel de entuziasm.

— Tu ai fost mereu o fată foarte politicoasă, s-a înclinat Vitasik. Nu, spun adevărul!

— Nici eu după tine nu m-am mai culcat cu nimeni, în afara soţiei, a zâmbit prietenul meu.

— Dar crezi în Dumnezeu? am întrebat.

— Nu ştiu cum să zic, tot nu mă hotărăsc...

— S-a înmuiat el. — Ştiu că este necesar şi că e foarte folositor, dar poate pentru că ştiu toate acestea

— A povestit el pe drum, stau, înţelegi, şi aştept ceva...

— Ei, dar după ce mi s-a întâmplat mie? Vitasik s-a uitat la mine:

— În orice caz, asta îţi dă ghes... Şi din nou: ba glumeşte, ba râde de mine, dar e totuşi prietenul meu.

Şi am plecat în afara oraşului, de parcă în Moscova nu erau biserici, iar el spune că lângă Moscova eşti mai în libertate, ei, am plecat, şi călătoresc din nou în peisajul de toamnă, pe lângă copacii galbeni şi iazurile parcă adormite, ca nişte peşti, şi am zburat în viteză pe deal, pe lângă grămezile de coroane ofilite şi îngrăditurile şi crucile inegale, ca nişte mâzgălituri de copil

— Şi dintr-odată biserica arde şi străluceşte ca un samovar de aramă

— Am ajuns. Era duminică şi numai ce se terminase slujba, şi oamenii începeau treptat să se împrăştie, ieşeau în pridvor şi se închinau, uitându-se la samovar, şi mi-am pus baticuţul

— Intrăm, ne strecurăm cu greu printre mulţimea ce ieşea şi acolo încă se mai vând lumânări, aş fi vrut să cumpăr, aerul sufocant şi plin de gudron era dens, de o densitate necunoscută mie, şi eu, cu o înfăţişare străină, o lungană, stau ultima la coadă la lumânări

— O găligancă

— Cu proporţiile mele etalon, numai gleznele sunt subţiri, arătând originea nobilă, iar printre credincioşi oamenii sunt mici de statură, la biserică întâlneşti foarte rar oameni înalţi şi cu siguranţă îţi sar în ochi, dar am stat cam mult la lumânări, am început să căscăm, numai ce ne pregăteam să mergem spre altar, însă femeile de serviciu nu ne lasă, începem, zic ele, să spălăm pe jos, gata, hai, bine, bine, puneţi lumânările şi ieşiţi, nu mai pierdeţi vremea, iar Vitasik dă să le farmece, le zâmbeşte femeilor de serviciu cu un zâmbet larg:

— Lăsaţi-ne, vă rugăm, avem o treabă importantă, trebuie să ne rugăm neapărat, iar ele, evident, nu ne lasă, le e indiferent, trebuia să fi venit mai devreme dacă v-aţi gândit să vă rugaţi, nu să dormiţi până la amiază, şi nu ne lasă, de parcă la magazin e pauză de masă, iar Vitasik insistă şi, chiar fără să mai zâmbească, începe să se supere, nu aveţi niciun pic de conştiinţă, noi, cică, nu vă împiedicăm să spălaţi, dar ele nici nu vor s-audă şi chiar ne împing, adică ne gonesc, dar dintr-odată ne dau drumul, vă rog, văd pe faţa lui Vitasik, se dovedeşte că şi aici poţi vorbi omeneşte, ca toţi să fie mulţumiţi, şi am trecut, iar ele s-au apucat să spele pe jos şi nu ne mai bagă în seamă, deşi numai ce o făcuseră pe relele şi pe intransigentele.

Ne-am apropiat de icoane. Nu-i nimeni. Lumânările ard în jur, au ajuns până la capăt. Ce să facem? M-am uitat la Vitasik. Şopteşte: aşază-te în genunchi, ei, m-am aşezat foarte hotărâtă, m-am aşezat, deşi nu făcusem asta niciodată, deşi mai înainte nici Vladimir Sergheevici nu venea aşa la mine, şi m-am aşezat Şi Vitasik s-a aşezat alături de mine. Stăm în genunchi. Mi-am strâns degetele şi-mi fac cruce nesigur, dar, în opinia mea, n-am greşit, m-am închinat cum trebuie.

Şi el s-a închinat după aceea. S-a închinat şi s-a înroşit, adică i s-a făcut ruşine, cum a povestit mai târziu, la cârciumă, pentru că, povestea, în viaţă l-au tulburat în egală măsură două lucruri: ritualurile bisericeşti şi homosexualitatea, adică educaţia de acasă ar fi trasat un fel de linie, şi cu mintea lui deşteaptă el nu poate să înţeleagă că linia asta este imaginară, dar când aşa se întâmplă din tinereţe, ei, ca şi Andriuşa, putem spune că este natural şi natura n-are niciun fel de limite, iar când le depăşeşti, pentru că ai ajuns la saturaţie, filosofa Vitasik al meu, atunci, în pofida interesului, nu mai scapi de gândul dacă ai procedat corect sau nu şi dacă nu te-ai păcălit.

— Ei, şi dacă te păcăleşti? l-am întrebat pe Vitasik, după ce am băut putină votcă, pentru că linia se vedea mai puţin clar şi nu înţelegeam care este de fapt problema, dacă unul dintre bărbaţi îi atinge delicat membrul. Într-adevăr, eşti prost, Vitasik! Dar amândoi suntem nebotezaţi. Stăm în genunchi ca doi proşti. Ei, şopteşte, hai, Ira, începe să te rogi

— Cum?

— Ei, povesteşte ce s-a întâmplat cu tine, exprimă-ti poziţia faţă de cele întâmplate şi roagă, roagă din tot sufletul ca să nu se mai repete, ei,

uite, în două cuvinte... Şi acum roagă-te, că acum o să ne dea afară de aici. Roagă-te, iar eu o să mă rog pentru tine, dar şi pentru mine, dacă a apărut ocazia aceasta, dar dacă nu este aşa, ne înscriem la psihoterapie, nici acolo nu e groaznic, ca să nu arătăm proşti, numai, zice, ce să mai vorbim de psihoterapie dacă el vine în petit şi te ademeneşte, iar eu gândesc: într-adevăr, ar trebui să mă rog puţin, n-o să fie mai rău, numai că nu ştiu, iar icoanele sunt totuşi ciudate, n-am deprinderea, adică am mereu la gât o cruciuliţă, de cristal, cu margine de aur

— Şi icoanele

— Ştiam

— Sunt obiecte de tezaur, făceau rost de ele şi se mândreau mai apoi, şi sunt numite scânduri, şi fac negoţ cu ele, şi se face puşcărie pentru ele mulţi ani

— Înţeleg tot, patimă şi frumuseţe, dar nu mă pasionează, cum este pederastia pentru Vitasik, dar am început să mă rog cum puteam, şi buzele se mişcau de la cuvinte, şi m-am adresat pentru prima dată lui Dumnezeu cu aceste cuvinte: Doamne! Stau în genunchi în faţa Ta şi-Ţi rostesc pentru prima dată numele nu pentru că mi-e bine, ca atunci când respir cu nesaţ şi buzele rostesc numele Tău, şi este legat de plăcere, şi l-am folosit mereu

— Iartă-mă, n-am făcut-o ca să Te supăr, ci din obişnuinţă şi din neînţelegere. Dar a venit o altă vreme şi Tu ştii totul despre mine. Ştii chiar rugăciunea simplă pe care Ţi-o adresez, fără a căuta cuvinte potrivite, pentru că sunt tot o înşelătorie cuvintele potrivite, şi Tu ştii ce se va întâmpla cu mine după această rugăciune, şi mâine, şi poimâine, şi peste multe zile, şi Tu ştii şi ziua în care o să mor, cum mor toţi oamenii, dar Tu poate te răzgândeşti, dacă o să mă căiesc, numai dacă o să mă căiesc. Ştii şi asta deja şi nimeni nu poate fugi din faţa Ta. Aşa că ce să fac dacă totul a fost altfel decât i-am povestit lui Vitasik, şi în general cine ştie cum este în realitate, în afară de Tine, pentru că eu nu înţeleg multe, şi Ksiuşa spune pe bună dreptate că pubisul meu este mai puternic decât mintea şi asta, eşti de acord, este normal la femei, aşa că ce vreau să spun? Ce să cer? Uite ce vreau eu să cer...

Şi aici mi-am dat drumul şi am început să mă rog, prima rugăciune

— Ca prima iubire, uiţi tot, şi lacrimile curg. Pentru că unde era dreptatea? Femeile mult mai urâte şi mai josnice decât mine trăiesc bine-mersi şi chiar în lux, şi sunt ţinute pe braţe, iar eu, desigur, nu sunt fără păcat, dar de ce să fiu pedepsită aşa de greu? Pentru că Leonardik a murit cu ajutorul meu? Bine. Hai să ne înţelegem. Apropo, chiar el a încălcat promisiunea: nu s-a căsătorit, fie în rugăciunea mea un fleac cotidian, dar ştii că toată viaţa de aici, iartă-mă, este un fleac, nimic altceva decât un fleac pestriţ. Nu s-a căsătorit, deşi am pierdut doi ani, iar anii au trecut şi speranţa scădea, cu atât mai mult cu cât Carlos a plecat, şi în general. Şi acum ce se întâmplă? Unde să mă duc? Am alergat pe câmp, da! Dar n-am alergat pentru mine. Spui că am avut o şansă scumpă să devin sfântă sau pur şi simplu un idol naţional. Dar mi-am riscat viaţa! Dar ce mai poate pierde un om? E sfânt, pentru că e un idol, că îşi pune viaţa mai prejos de interesul poporului, iar atunci când riscă, se gândeşte la sine, pentru că nu poate să nu se gândească, şi dacă sfântul cam face şmecherii, asta e problema lui! Eu poate de aceea m-am dus la moarte adevărată, şi a fost şi o voce, încât simţeam: o să mă descurc. Dar numai că vraja asta a noastră rusească nu va fi înlăturată nici de cea mai pricepută femeie! Aici amăgirea este probabil mai dulce... Nu ştiu, nu m-am gândit cum este, şi nici nu vreau să mă gândesc. Eu şi aşa, scuză-mă pentru vulgaritate, m-am căcat pe mine. Şi uite o nouă belea: Leonardik. A venit şi m-a futut. De ce? Întreb. Vrea să se căsătorească. Dar oare te poţi mărita cu un mort? Zice că suntem suflete înrudite şi că mai înainte am trăit în acelaşi veac, dar nu ne-am intersectat din motive independente de noi, iar acum ne-am intersectat, numai că nu ne-am dat seama imediat ce şi cum, şi din nou ne-am despărţit, şi el şi-a dat seama abia când a murit, şi a început să i se facă dor aşteptând sorocul său de după moarte în anticamera cerească repartizată de Tine, din care, se vede, este şi cale înapoi, şi el a venit la mine înainte să ajungă la dispariţia finală a înfăţişării, vorbind de iubirea care, după moarte, s-a aprins în el şi mai tare. Aşa a spus el. Bine. Şi acum spune, ce să fac? Nu e îngrozitor că m-a folosit, deşi şi acest lucru este îngrozitor, ci că mă cheamă la el, şi eu mă îndoiesc... Vitasik, care stă uite aici alături de mine în genunchi, a spus, când veneam la biserică: toate drumurile duc la Dumnezeu, toate, numai că puţini merg pe oricare dintre ele, se opresc după câţiva paşi, nemişcaţi, şi nu merg mai departe, aşa îşi duc viaţa, iar tu, Irişa, te-ai dus mai departe decât mulţi dintre ei şi, protestez eu, am ajuns până la dracu’. Dar Tu desigur mă întrebi ce vreau eu. Pe soţul Carlos sau ceva în genul ăsta? Te mulţumeşti

cu asta? Şi dacă o să spun da, Tu o să spui: gândeşte-te, ce să-ţi povestesc, ai vrut să fii sfântă, iar acum te mulţumeşti cu Carlos sau cu un cosmonaut. Nu, nu mă potrivesc cu un cosmonaut. Las' să zboare singur fără lacrimile şi participarea mea.

Dar ce-ţi trebuie pe, Ira?

M-am pierdut de tot, Doamne! Am împins un om spre pragul morţii şi acum mă plâng de el, că vine...

Ei, ce să facem?

Doamne, eu cred în Tine aşa de slab, că uneori îţi scriu numele cu literă mare, iar alteori, cu literă mică. Doamne, s-a pierdut fătuca, dă-mi un soroc! Lasă-mă să mă limpezesc ce e cu Tine şi ce e cu mine!

N-o să-ţi dai seama, Ira.

De ce să nu-mi dau seama?

Pentru că nu ţi-e dat să-ţi dai seama.

Atunci ce mi-e dat, Doamne?

Ţi-e dat să umbli printre oameni şi să luminezi de jos în sus toată ticăloşia şi toată urâţenia!

Doamne! Până când să mă tot uit la oameni stând în patru labe şi să fiu martoră a monstruozităţii lor? Da, ştiu câţiva oameni din acest punct de vedere şi-Ţi spun, Doamne, că sunt urâţi, monstruoşi şi în general m-au dezamăgit. Dar oare soarta mea este de a observa toate aceste ticăloşii? Că doar Tu, Doamne, altfel te uiţi la ele, doar Tu le prelungeşti şi le înmulţeşti viaţa, şi nu arzi totul cu fierul roşu! Sau eu nu-Ţi aparţin? Nu, Ţie! Ţie! Nu mă da nimănui! Te rog... Dă-mi alţi ochi! Ridică-mă din patru labe!

Nu, Ira.

Doamne! Oare pop să-i iei omului speranţa?

Însă cum îţi îndeplineşti menirea o să vii la Mine şi Eu o să te spăl. Se apropie sorocul, pentru că frumuseţea ta apune...

Dar nici n-am fost mamă, Doamne! Dă-mi măcar asta!...

Vitasik m-a scuturat de umăr. Gata! Ce, te apuci să urli în biserică? Femeile de serviciu, cu poalele prinse-n brâu, se apropiau cu nişte mutre ameninţătoare. Vitasik s-a ridicat şi le-a ieşit în întâmpinare. Un popă s-a iţit din uşa laterală, s-a uitat la mine şi a dispărut. Cum s-a dovedit mai târziu, era părintele Veniamin. Vitasik tot spunea ceva repede şi în şoaptă femeilor de serviciu. Alea dădeau din cap intransigente. Vitasik m-a tras spre uşă. Alea ne blestemau în urmă.

— Vitasik, am spus, când m-am trezit în curte, Vitasik... Am început să plâng. M-a aşezat în maşină.

— De ce m-ai adus aici? Toţi sunteţi înţeleşi! Nu vreau să te mai văd! L-am înghiontit. L-am dat jos din maşină.

— Potoleşte-te! M-a apucat tare de mână.

Hohoteam. Oare poţi să-i iei omului speranţa? Nu cred în acest dumnezeiaş josnic! La urma-urmei, trăim într-un stat ateu!

Ce ne-au învăţat din copilărie? Opiu pentru popor! Cât adevăr! Au tot construit biserici! Idioţi! N-au putut să le smulgă pe toate din rădăcină! Pur şi simplu am făcut o criză de nervi. Stau prost cu nervii. Trebuie să mă odihnesc. Trebuie să mă liniştesc. Toamna aurie pe riviera caucaziană. Mi-am şters lacrimile. Opiul se împrăştiase.

— Vitasik, dragule, am spus eu. Iartă-mă. Iartă-mă pentru tot! N-o să mai calce pe-aici picioarele mele!... Vitasik, mai ai puţin timp? Vitasik, dragule, să mergem la restaurant, bine? Am bani...

— Bani? Şi eu am bani! A bodogănit Vitasik, bucurându-se că s-au încheiat istericalele feminine. I-am zâmbit cu nişte ochi plânşi nemachiaţi.

— Vai, ce chef am să înfulec ceva! mi-am mijit eu ochii.

Şi am plecat înapoi, ca-ntr-un joc, depăşind mişcarea şi recuperând cele omise, bucurându-ne de substanţa materială a vieţii pe care o resimţeam, care creşte aşa cum creşte aluatul în lighean, dă pe dinafară!

— Las’ să crească!

— Ah, ce chef am să mănânc! acolo, acolo, peste pod, peste râu, pe povârniş, unde în restaurantul din apropierea oraşului bucătarii cunoscuţi

lovesc cu cuţitele, feţele lor grase se topesc deasupra plitei pe care sfârâie puii în ceaun, sfârâie chiftelele, se rumeneşte nisetrul în frigare, iar friptura lâncezeşte în ulcele!

Acolo, unde pe tăvile pictate, ţinute sus, prietenii mei ospătarii aduc votcă transpirată şi un vin roşu călduţ, acolo unde sub mese se împletesc picioarele şi vinetele sunt tocate cu aluzii transparente!

Am ajuns. Şi, după ce am trecut de o coadă anemică în pridvor, luând poziţia de aşteptare de dinaintea mesei, ne ducem chiar la uşă: batem! Deschide! Şi la bătaia hotărâtă sare în pridvor omul nostru, un suflet fermecător, Fiodor Mihailovici, în uniformă de portar, numai zâmbet, cu lampasuri, îi fluieră pe toţi, iar nouă ne face semn cu mâna şi ne lasă să intrăm imediat şi trage după noi un zăvor greu. Acum vom ieşi din post! Acum o să vi le aducem! Şi înăuntru ne salută mult prea amabilul Leonid Pavlovici, priceput, după ce te priveşte în ochi ca din întâmplare, stabileşte din mers preţul vizitatorului, îi poate preciza portretul moral, posibilităţile financiare, starea civilă şi serviciul, precum şi dacă a avut procese, când, de câte ori şi pe baza cărui articol, dacă are dreptul să călătorească în străinătate sau e din cei care se prefac a avea acest drept, iar dacă este străin, din ce ţară şi cu ce treabă a venit prin părţile noastre, Leonid Pavlovici, prietenul meu, îl recomand, şi ne duce într-un separeu cu draperii groase, şi acolo masa e deja pusă, special pentru noi, şi sunt puse şi aperitivele, cum ar fi: ciuperci murate, *saţivi* (Specialitate caucaziană, pui fiert în sos de nuci, n. Trad)*,* varză de Guria (Guria este o regiune în Gruzia, n. Trad.) şi varză murată cu coacăze, *lobio* (Mâncare tradiţională gruzină, n. Trad.)*,* tot felul de verdeţuri, *lavaş* (Un fel de turtă, n. Trad.) fierbinte, somon cu feliuţe de lămâie şi pătrunjel creţ, aspic cu hrean, salată de crab cu maionează, şuncă proaspătă de Tambov, batog, icre şi aşa mai departe, pe scurt, o selecţie gastronomică destinată victoriei asupra aleanului, asteniei, magiei negre, totalitarismului, depresiei, realismului critic, perioadei de stagnare şi altor idealisme.

— Aşa... — zic frecându-mi mâinile, în zornăitul brăţărilor.

— Aşa... Să începem cu putină votcă. La votcă un râşcov, ciupercă imperială, aşa, întindem pe *lavaş-ul* fierbinte unt galben, pe unt punem bine-bine icre şi mai bem o dată, şi o să uităm de prostii, la urma-urmei, are dreptate generaţia ce vine, care

— Ia peşte! îi spune-n faţă Rituliei că este o prostie să te lupţi şi să te chinuieşti, trebuie să trăieşti, pentru că, atunci când te lupţi, în primul rând te încordezi şi-ţi pierzi forţele, în al doilea rând pierzi timpul, în al treilea rând, toarnă! poţi să o încasezi chiar tu — ce ai căutat aia ai găsit, cazul meu! —, în al patrulea rând, ia seama, trebuie să te socoteşti cu cei împotriva cărora lupţi — strâng pumnişorii şi arăt, iar asta e plictisitor şi nedemn de noi, în al cincilea rând, ce era în al cincilea rând?

— În al cincilea rând să ciocnim şi să trăim ca şi cum totul e minunat, pentru că atunci totul va fi minunat, şi să nu ne agităm degeaba, o! să ne amintim mai rar de ei şi o să dispară singuri, se vor elimina cu timpul!

— Chiar aşa!

— Să ne vedem de treaba noastră, sau, iartă-mă, să nu faci nici pe dracu’

— Şi asta e o treabă!

— Şi să nu te lupţi chiar cu nimeni, să nu te legi de nimeni, da, da, nu să fugi, ci să eviţi, să cheltuieşti banii dacă ai bani, iar dacă nu

— Atunci nu, iar eu m-am zbuciumat, şi bunica privea nepăsătoare de pe perete la agitaţia mea, dar noi încă facem parte din acea generaţie care s-a agitat, s-a certat, a cântat cântece cu două sensuri... uite asta nu trebuie, uite!

— Nu avem nevoie de ambiguitate

— Uite de unde ni se trage necazul şi robia! din ambiguitate, ea ne-a dus la pieire, aşa filosofa, după ce a băut putină votcă, Merzliakov, şi eu eram de acord, şi eu gândeam tot aşa, şi el era de acord, şi beam şi eram de acord, şi ne era amândurora de-acum foarte bine, pentru că ni s-a adus borş de varză proaspătă, foarte gustos, iar apoi am mâncat câte două frigărui cu sos picant, iar apoi am comandat încă o sticluţă de votcă şi, evident, am băut-o repejor, şi ne minunam, stând unul în faţa celuilalt, câte prostii am putut să facem, întărâtând câinii, şi ştiam că am prins gustul şi că acum ne era foarte greu să încetăm să o mai facem, să trecem pe alături, pentru că aşa eram noi făcuţi şi, mai mult, câinele este cel mai ticălos animal, şi muşcă rău, şi deşi Vitasik în viaţa lui îşi arătase şi el muşchii, nici nu se compara cu mine, el se extazia de mine numai de la distanţă, când am

aruncat în orchestra britanică cu portocale şi când m-am lăfăit într-o revistuţă de lux — nu avea curaj adevărat, dar cu toate astea îmi plăcea de el, pentru că m-am săturat de lepădături, iar el nu este lepădătură, am refuzat coniacul şi am luat din nou votcă, apoi am mâncat îngheţată de ciocolată cu pişcoturi, de parcă nici nu avusesem amigdalită, dar aşa aveam chef, şi eu am mâncat îngheţată şi am ajuns la concluzia că nu trebuie să mai întărâtăm câinii, iar cel mai mare câine

— E acolo!

— Am spus eu, avându-l în vedere pe dumnezeiaşul cel josnic care-mi făcea morală în pofida faptului că fusese demult şi categoric înlăturat, şi bine au făcut! şi Leonid Pavlovici, chiar dacă era foarte ocupat şi avea şi alţi clienţi, a trecut pe la noi de câteva ori să se intereseze dacă totul e în ordine, ne făcea complimente şi glume decente şi, când Vitasik a ieşit pentru o clipă, Leonid Pavlovici a remarcat că într-adevăr cavalerul meu este dintr-o familie rusească bună, iar eu i-am destăinuit că am avut împreună un moment de iubire foarte mare, pentru că mie îmi plac băieţii cu pielea feţei netedă şi curată, de la alimentaţia gustoasă de piaţă, pentru că are pantalonii îngustaţi, şi doicile l-au dus la plimbare în parcul de cultură şi odihnă, pentru că el ştie câteva limbi străine şi din copilărie a avut pe tavă tot ceea ce alţii îşi iau unul altuia de la gură, şi îmi plac cei care au totul pe tavă, fără sudoare, şi Leonid Pavlovici m-a încurajat, dar şi eu îi plăceam lui Vitasik, şi în acea seară am făcut dragoste iar, uite, acum ne-am întâlnit din nou

— Şi atunci a intrat Vitasik şi ne-am apucat din nou să vorbim şi, desigur, am stat aşa chiar până la ora închiderii şi ne-am ruinat, am dat toţi banii, şi Leonid Pavlovici ne-a sfătuit să apelăm la un taxi şi chiar ne-a dat împrumut bani de drum, şi am plecat cu taxiul, şi la miezul nopţii am fost la mine acasă, şi când ne-am urcat să bem un ceai la mine, Vitasik a observat din întâmplare că e deja miezul nopţii, iar el promisese că la prânz va fi acasă, dar eu am început să-l rog să rămână la mine, dar nu pentru că voiam să-l ispitesc sau altceva, ci pentru că, atunci când am ajuns acasă şi am văzut apartamentul: oglinda spartă şi lumina pe coridor

— Nu mai contează, deşi am băut şi în mod categoric am început să nu mai cred, nu mi-era deloc bine, şi am spus să sune acasă şi să spună că e la mine, pentru că chiar tu ai spus, ce atâta echivoc? Dar el a început să protesteze că nu trebuie să producă durere unui om apropiat, adică soţiei,

dar eu am spus că soţia trebuie să intre în starea mea, pentru că el dintr-odată iar va veni, în ciuda faptului că sunt puţin cam beată şi, de exemplu, o să mă omoare, pentru că el vrea să se răzbune pe mine

— Cum pentru ce? pur şi simplu aşa! o să se răzbune pe degeaba

— Şi o să mă omoare

— Şi o să mor în somn, chiar fără să mă trezesc, dar dacă tu vei fi alături, atunci n-o să mai vină niciodată, iar dacă vine, o să aveţi o discuţie bărbătească la bucătărie despre noua revelaţie despre care vrei să-l întrebi, iar Vitasik a spus că el, desigur, nu este împotriva unei discuţii bărbăteşti despre revelaţie, dar e timpul să plece acasă, pentru că soţia, traducătoare la simultan, îl aşteaptă deja de zece ore, dacă nu mai mult, şi o să-şi facă griji numai pentru că problema e că are încredere în mine, că s-ar fi putut întâmpla ceva cu maşina, iar eu mi-am lăsat maşina lângă râu, când am plecat la rugămintea lui Leonid Pavlovici, care ne-a mai dat în plus un buchet de garoafe albe, na, dă-le soţiei, le-a scos din vază, iar Vitasik i-a spus că o să aducă banii mâine, pentru că oricum o să vină după maşină, şi-i va lăsa la Fiodor Mihailovici, pentru că Leonid Pavlovici nu vine niciodată lunea la serviciu, iar eu am spus: culcă-te alături, dezbracă-te şi culcă-te, uite patul nostru, uite oglinda puţin spartă

— Da’ să le ia dracu’!

— Dar uite scaunul pufos

— Mai ui minte? am stat pe el faţă-n faţă, iar eu, ţii minte! încă mai purtam vulpea şi tu spuneai hohotind: ce kitsch respingător!

— Asta te tulbura nu ştiu de ce

— Şi nu te puteai desprinde de mine

— Pentru că

— A desfăcut mâinile

— Nu pot!

— Aşa că

— Ei, bine, sun-o pe soţia ta! unde să sun?

— E ora două! cum două? încă e unsprezece!

— La tine e mereu unsprezece!

— Dar eu am lăsat ceasul meu pe câmp, Vitasik, spune: de ce nu ai vrut să alerg?

— Pentru că am vrut să fii vie şi nevătămată

— Dar ştii, când am alergat, m-am gândit: cum o să vină acum! o să mă mistuie! şi în loc de asta Leonardik vine fără să ciocănească, dar la biserică?

— Ce la biserică?

— De ce ai strigat? pentru că, prostuţule, înţelege, nu trebuie să-i iei omului speranţa! dar, pentru orice eventualitate, eu sunt vicleană, o să mă botez, ai înţeles?

— Rămâi cu mine

— Hai, culcă-te, dă-ţi pantalonii jos!

— Ei, măcar până la primul cântat al cocoşilor

— Nu pot!

— Ei, te iert

— Ei, vrei să stau în faţa ta în genunchi?

— A sărit: ce spui!

— Eu

— Sunt prinţesa Tarakanova (Prinţesa Augusta Timofeevna Tarakanova (cea 1744-l810), probabil copil nelegitim al împărătesei Elizaveta Petrovna şi al lui A.G. Razumovski, în 1785 obligată de împărăteasa Ecaterina a Ii-a să stea închisă în aşezământul special ridicat pentru văduve şi orfani de neam de la Mănăstirea „Ivanovo”. În afară de aceasta, se mai face referire la o curtezană de origine germană sau cehă. Stabilită în 1772 la Paris, urmărită de creditori, s-a intitulat prinţesă Tarakanova, din neamul istoric Vladimir. În 1774, susţinută de polonezi, s-a autointitulat fiică a Elizavetei Petrovna, soră a lui Pugaciov şi pretendentă

la tronul Rusiei. Arestată în mai 1775 în Italia, la porunca împărătesei Ecaterina a Ii-a, a fost dusă la fortăreaţa Petru şi Pavel din Petersburg, unde a murit de pneumonie în luna decembrie a aceluiaşi an. A devenit populară prin intermediul romanului lui G.P. Danilevski, *Kniajna Tarakanova* (1883) şi al tabloului pictorului K.D. Flaviţki (1864), n. Trad.*)*

— Îi prind şi-i sărut mâinile de bărbat pentru prima dată în viaţă!

— Ei, rămâi, trebuie să ajung acasă!!!

— Te temi că va veni?

— Nu va veni

— Dormi, am plecat, la revedere,

— Nu pleca! ei, nu te vreau, nu vrei, ei, vindecă-mă, o să-mi acopăr mirosul cu parfum, ştii ce zic oamenii: burtă pe burtă... — ei, ce tot spui acolo?

— Aha... ştiu eu. Te temi să nu te molipseşti!

— Ei!

— Da! da! Eşti un porc!

— Ira!

— Pentru prima dată îl rog pe un bărbat...

— Ira! Irişa, draga mea!...

— Din cauza ta l-am părăsit pe Carlos! Mi-ai stricat viaţa! Lepădătură! Pleacă! Nu mai vreau să te văd! Pleacă! Şi să nu mai vii! O să mă botez şi n-o să mă mai tem, iar tu, scârbă! Afemeiatule!

— Câte amante ai? dar o să-i spun totul soţiei tale educate, o să creadă!...

— Irişa!

— Impotent nefericit!

— Ei, uite...

— Ce uite? Mi-ai stricat viaţa! Te urăsc! Nu, mai aşteaptă cu plecatul, rahatule. Curăţelule! Sugătorul lu' mama! Vrei să rămâi curat? N-o să fie aşa! Laşule! Dar eu nu mă tem de nimeni!... Însă de ce numai ei trăiesc, iar eu mor? Vitasik, răspunde, nu, nu-mi răspunde: mă iubeşti?

În zori el a fugit totuşi. Se pare că spre ziuă i-am trântit o palmă. Sau a mai fost ceva? Nu mai ştiu.

A fugit la primul cântat al cocoşilor. Iar vecina mea de la parter are găini şi doi cocoşi. A venit la ea sectoristul, i-a interzis să îi păstreze, dar ea îi tine, am trimis chiar o scrisoare colectivă de protest la Mossovet (Moskovski Sovet, Consiliul Local din Moscova — n. Trad*)*, au semnat toţi locatarii, şi eu mi-am pus semnătura, dar ea tot îi ţine, şi la ea cântă.

22

Ei, asta-i. Am cedat! Am cedat! Nu, nu am cedat fiind convinsă de rugăminţi şi suferind de o lipsă de bani forţată, am acceptat, şi nu pentru că zeul furtunii Gavleev încă nu a rostit cuvântul cu greutate, nu m-a acceptat în echipa sa

— Dar ce nevoie aveam eu de echipa lui? —, şi nu pentru că Ritulia a insistat şi m-a implorat, şi eu am spus: bine! şi cu burta, am spus: fie ca tine, şi Hamlet a jubilat, ne-am adunat la Ritulia şi recompensa a fost de sute de ori mai mult decât a promis, eram mulţumită şi Hamlet la fel: se învârtea în jurul pântecelui meu şi zicea: ce bucuros sunt! ce bucuros sunt! O să fii o mamă bună, cu accentul lui armenesc, am aruncat în trecere o privire spre scula lui, era o sculă neinteresantă, a unui om cu prea puţină carte, care se pregătea să se căsătorească cu o proastă, cu Ritulia mea, şi el s-a încordat când, după scenariu, trebuia să facem un duet, am înţeles că mai departe va fi gelozie oarbă, mobilă românească, o casă la Erevan

— Ei, du-te! —, dar până atunci armenaşul îmi mângâia pântecele şi se minuna de curbura liniilor sarcinii şi întreba: dar nu-i facem niciun rău? ştiţi, e aşa de delicat! Nu-i nimic! Mai cu curaj!

— Iar alături draga de Ritulia, despre care chiar uitase în pasiunea lui lacomă de carne proaspătă, ne admiră fals, amândoi o să plătească scump, dar eu?

— Eu o ştiu pe-a mea, deşi scula lui Hamlet e scurtă, m-am gândit: dar a lui Shakespeare cum era? de ce dramaturgii nu indică acest detaliu esenţial? De ce în general acest lucru nu intră în vederile lor, de parcă nu totul se învârte în jurul lui, sau aşa mi se pare mie, mai degrabă mi se părea, pentru că acum, având alte treburi urgente, nu mi se mai pare aşa, şi m-am gândit când o făcea pe delicatul, cică, nu-i tulburăm liniştea: ia-l şi scoate-l, cum? Cu tirbuşonul, hă?

— M-am gândit şi am spus: ce păcat, dragă Hamlet, om din Erevan, că puia dumneavoastră nu e un tirbuşon!

— Iar ei, orientali, lăţoşi, păroşi, mie totuşi îmi place să mă culc cu Dato, parcă e un ursuleţ, dar au şi neajunsuri: sunt foarte supărăcioşi. Imediat li se injectează ochii, dar numai că mie nu mi-e frică, nu te supăra, Hamlet, iar Ritulia: ha-ha-ha! o să mai aibă ea de tras, cu briliantele în urechi, prostuţa, iar ea spune: dar de ce să las să-mi scape un asemenea bărbat? M-am uitat în buzunarele lui: acolo nu dai de mai mult de o hârtie de douăzeci şi cinci, şi ele sunt aşa de mototolite, parcă sunt de trei ruble, iar fata este nepretenţioasă, vreau să mă mărit, şi el a crezut că e primul, aha, sunteţi proşti, asta-i bine! Dar o roagă: fă-mi cunoştinţă, auzi, cu prietena ta, iar cum ne-a făcut cunoştinţă, imediat a devenit circumspectă, mai ales că mi se făcuse dor, am amânat, ei, gândesc, data viitoare, dar el vizase prospătura, cu burta mare, s-a aprins, ei nu! Chiar m-am săturat, dar apoi am băut şampanie, *brut* al meu!

— Şi am spus: să fie neapărat *brut!* asta era condiţia, şi el l-a căutat prin Moscova cu taxiul două zile, am spus: trebuie să ştii unde să cauţi, omule din Erevan! s-a supărat, dar mari supărăcioşi mai sunteţi, n-am ce spune! Dumneavoastră, zice, de ce vorbiţi aşa? Dar eu ce: vorbesc ce vreau, dar stăm liniştiţi, bem şampanie, şi Ritulia, fosta mea renegată, întreabă: ei, s-au rezolvat lucrurile? Şi ar vrea să afle că s-au aranjat, că s-au potolit, dar despre câmp nu ştie nimic, niciun zvon, Egor şi Iurocika şi-au înghiţit limbile, au fost speriaţi băieţii, şi bine le-au făcut! S-au despărţit, s-au distrat la bufet, iar cum i-au speriat puţin, au pălit la faţă, şi eu, trecând cu vederea, îi zic: s-au rezolvat, iar ea zice: deci viaţa merge mai departe? Ura! Şi ciocneşte cu şampanie, iar lui Hamlet, explică — i-a plăcut foarte mult revistuţa, raritate, a făcut rost de ea pe bani mulţi, Hamlet dă din cap blajin, bravo, zic, să nu-ţi pară rău de bani, el locuieşte la Hotelul „Berlin”, eu, zice

Hamlet, cum am văzut că este aşa de frumoasă, am înnebunit, iar Ritulia zice: imaginează-ţi, este prietena mea cea mai bună!

— Uite că mi-a ieşit onorariul pentru o noapte cu armeanul, singurul avantaj, celelalte, fleacuri, ei, bine, iar el spune: într-adevăr sunteţi frumoasă, ca o străină, acolo pe cartonaşe, am, ştiţi, chiar... ştiu! Ştiu!... — vă felicit, zic, acum o să mă duc puţin la baie, e o glumă, dă din cap, simte cu inima lui greoaie că spun lucruri jignitoare, dar nu înţelege, iar Ritulia se necăjeşte pentru el, de parcă i-ar fi deja soţie, anticipat, pentru orice eventualitate, Ritulia se plimbă fără haine, eşti bine, draga mea, eşti bine, şi freacă cu degeţelul, cu degeţelul, Hamlet s-a încordat, o s-o pocnească în bot, ah, ştiu totul dinainte, pot ghici după sculă, hai să-ţi ghicesc! iar el: nu glumeşti? Ritulia n-a mai rezistat: hohoteşte, iar eu spun: nu glumesc, văd numai cu coada ochiului şi imediat spun cine-ţi sunt părinţii, ce culoare e Volga ta, câţi ani o să trăieşti

— Mă uit: ochii sunt în patru, nu sunt sinceri

— Un pungaş. Mi-este insuportabil de bine, dar el se supără, în general nu merită să-i superi pe bărbaţi, Ksiuşa este maestra noastră, iar Veronica îşi freacă mâinile, auzind cum un bărbat a făcut o poznă, iar eu spun: dar de ce armencele voastre sunt aşa de urâte? Şi Hamlet din nou se supără: nu, mă contrazice, sunt frumoase! Dar dacă sunt frumoase, zic, atunci de ce ai venit la Moscova în petit?

— Iar el zice: sunt foarte mândre! De ce să luăm unele aşa de mândre, cu cât sunt mai îngrozitoare, cu atât sunt mai mândre! Neinteresant. Uite, gândesc, şi se apropie sorocul meu. Da' numai aşteptaţi: o să vă nasc la despărţire! Dar sunt multe îndoieli. Stanislav Albertovici a început şi el să bănuiască ceva rău, la consultaţii se uită sfios în ochii mei şi nu mă mai felicită, nu se mai grăbeşte cu pupăturile, şi s-a răcit doctorul Flaviţki, de ce sunteţi aşa de indiferent, doctore? Munca, se plânge, mă omoară, dar ştiţi, m-a dat în judecată o pacientă, o mucoasă de şaptesprezece ani! Spuneţi, vă rog! Ce neruşinare! Spun: ce o să fie, băiat sau fată? Parcă ar fi băiat. Dar fără nicio garanţie. Zic: tare îşi mai face de cap! Flaviţki, trist: ei, înseamnă că totul e în ordine.

Zic: nu este patologie? Şi mirosul

— Nu e de cadavru? Da, copilă, mirosul, este adevărat, nu-mi dau seama de unde e. Glumesc: încep să putrezesc de vie. Şi m-au cuprins îndoielile. Legate de naştere. Adică acum e târziu să mai fac avort. Au trecut toate termenele... şi am cedat!

În primul rând, despre Veronica. Ea este vrăjitoare, dar nu mă mai am bine cu ea după câmp, am sunat-o, tot amână, dar de ce amână, nu ştiu.

M-a trimis la moarte sigură, iar acum nici n-o mai interesează de mine ce şi cum, o tot lungeşte, şi noii prieteni parcă au murit, ei, nici ei nu-mi sunt necesari aşa degeaba, Ritulia nu se pune, iar Ksiuşa e din nou în America, n-am mai rezistat, am sunat-o la Fontainebleau, am vorbit englezeşte cu stomatologul, a apărut un regizor ceh, în America, a făcut o aluzie şi a plecat peste Ocean. Ksiuşen'ka, m-ai uitat de tot, dar ei nu i-au mai dat viză pentru Moscova, zicând că este spioană şi diversionistă. Mi-a zis cu durere: mi-e greu. Numai că mie puţin îmi pasă: ea este dragostea mea. Iar Gavleev tace. Ei, taci sănătos. Stomatologul francez zice: she is în New York, iar eu lui: merci, la revedere, şi am pus receptorul gândesc: cu cine să mă sfătuiesc? L-am sunat pe Merzliakov, e supărat. Am, îmi transmite, şi eu neplăceri. Ce nevoie am eu de neplăcerile tale! Iar Dato este în turneu, l-am sunat, familia lui mă iubeşte, dar au răspuns evaziv, dar Veronica? Uite scârba! Pentru ce? Nu pricep. N-o fi crăpat Timofei al ei? Nu, e viu... Şi am cedat. Adică ar fi trebuit să caut alt sfat, dar eu m-am dus la Katerina Maksimovna.

Intru la ea, stă, bea ceaiul de seară, cu covrigi. Are o garsonieră, plină cu mobilă şi covoare, locuieşte în Certanovo, în cartierul nou. Iar eu, zice, te tot aştept. Ia loc, să bem ceai. Şi scoate de sub o matrioşkă un ceainic, îmi toarnă numai esenţă amară, nu, nu beau aşa de tare, când, întreabă, te pregăteşti

— S-a uitat la burtă

— Să naşti? Când? Peste vreo două luni. Am tăcut. Stă, nu pune degeaba o întrebare, bea ceai, înmoaie covrigul în cană şi şi-a fixat privirea în televizor. Zic: Katerina Maksimovna, am o rugăminte la dumneavoastră. Tace, ascultă în continuare. Zic: uite, mă pregătesc să nasc... iar logodnicul, zic, m-a părăsit, nu mai trece pe la mine, a dispărut şi basta, chiar, zic, nici nu ştie că vom avea o fetiţă, un copilaş, n-am putea să-l chemăm? Trebuie

să vorbesc cu el. De ce, se minunează, te-a părăsit? Sau şi-a găsit altă prietenă şi s-a mutat la ea? Nu ştiu, răspund, nu ştiu nimic, unde se află, ce-i cu el, habar n-am, dar nu-i vorba aici de prietenă, eu sunt prietena lui, numai că el a încetat să mă mai viziteze, ceva, se vede, îl împiedică, iar eu trebuie să-l văd neapărat!... Deci, concluzionează Katerina Maksimovna, trebuie să-l aducem prin vrăji la tine. Ei, da

— Mă bucur, ceva în genul ăsta, ca să vină, să ne sfătuim în legătură cu copilaşul. Zice: ai o fotografie a lui?

— Am acasă.

— Data viitoare vino cu fotografia şi adu şi o sută de ruble, am nevoie pentru asta de zece lumânări a zece ruble, ai înţeles? Răspund: uite o sută de ruble, şi-i dau banii armeneşti, luaţi pentru lumânări, iar eu mă duc după fotografie, mă întorc repede, şi eu sunt nerăbdătoare, mai repede cu taxiul, zbor prin toată Moscova prin viscol şi zăpadă până la genunchi, şi Kremlinul străluceşte în centru, ca o farfurie zburătoare. Iau fotografia şi înapoi, mă scutur în hol, cer papucii pentru a nu lăsa urme şi scot din geantă fotografia de parcă nu s-ar întâmpla nimic, dar mie a început să-mi bată tare inima, mă tem să nu mă refuze. A luat fotografia în mână, s-a uitat, apoi o pune cu grijă pe masă şi se uită la mine. Înţelegi ce-mi ceri? Zic: înţeleg. Tace, cu o faţă nemulţumită.

Am început să fumez, zic: Katerina Maksimovna, nu vă faceţi griji pentru mine, a mai venit o dată la mine, s-a aşezat pe canapeluţă, foarte cuminte, am vorbit şi a plecat. A venit, întreabă, semănând cu el? Semăna, zic, semăna leit, numai puţin mai trist decât în viaţă, şi cam cu cinci ani mai tânăr, aşa, ca în fotografie, special am ales-o, mi-a dăruit câteva... Nu, zice, nu pot să fac asta. De ce, Katerina Maksimovna? Ei, drăguţa mea! Ei, mai luaţi nişte bani! Am căutat în poşetă. Mă opreşte. Aşteaptă, zice, spune-mi mai bine asta: cu el ai făcut copilul? Şi se uită la mine aşteptând. Dar ce, zic, nu trebuia s-o fac? Ce credeţi? Eu, de fapt, de aceea şi vreau să vină, ca să fie totul clar. Dar el nu vine sau deja nu mai este, l-au mutat undeva, ei, ca în armată... Poate că e departe, aşa de departe, că nu se mai întoarce deloc? Am scuturat cenuşa într-un vas albastru şi m-am lăsat pe spătarul canapelei. El, exclam, mi-a propus să ne căsătorim! Şi ce i-ai răspuns? Ei, nu puteam, Katerina Maksimovna, să-i răspund hodoronc-tronc... M-am

gândit: o să vină din nou. Dar el nu mai vine, nu mai vine deloc. Sau s-a răzgândit? Iar eu uite

— Am păstrat copilaşul...

Katerina Maksimovna s-a ridicat şi zice: vino mâine, frumoaso, seara. O să-ţi vrăjesc după carte... Am sărit: mulţumesc!

— După aceea o să-mi mulţumeşti... Zic: pot chiar şi bonuri valutare, dacă acceptaţi... Zice: după aceea! După. Du-te! A devenit chiar severă. M-am speriat că va refuza şi m-am îndreptat imediat spre uşă.

Eram la capătul puterilor. Seara următoare vin din nou. Stă, fumează o ţigară. Televizorul urlă şi turuie: despre război. Întreb precaută: ei, cum e? Iar ea dă din cap: nu, zice, n-o să iasă nimic. Toată noaptea am tot vrăjit pe carte. Nu iese nimic. Nu vrea să vină. Zic: cum nu vrea? De ce? Iar ea îmi spune: n-are voie să vină la tine. Tu eşti blestemată. Mă minunez: cum blestemată? Mai înainte a venit... Dar acum, zice, nu mai vine. Zic: dar de ce? Iar ea zice: aminteşte-ţi ce ai făcut după ce a plecat. Dar ce am făcut? M-am mutat la prietena mea, la Ritulia, pentru că, desigur, m-am speriat îngrozitor, şi am locuit la ea, iar dacă el era gelos pe ea, degeaba, dar el a ştiut mereu asta despre mine, aşa că nu trebuia să fie gelos, dar ce-ai mai făcut? Ei, nu ştiu, a fost odată, după asta, la mine Vitasik Merzliakov, i-am povestit tot, el este prieten, nu ţin minte, am băut atunci... Katerina Maksimovna s-a încruntat şi spune: eu, drăguţă, nu te întreb de tine. Nu-ţi mai aminteşti nimic? Ei, zic, a trecut pe la mine Dato, înainte de turneu, abia aflasem că sunt însărcinată, dar nu i-am spus, că m-ar fi omorât, dar apoi, da, am vrut să fac avort, pentru că mă cam supăra puţin mirosul, şi Dato zice: ce-ai, mizerabilo, de eşti aşa de nespălată? Iar eu zic: doar ţie, Dato, îţi place uneori când sunt nespălată! Da, zice, dar nu chiar aşa!

Şi mi-a fost ruşine să mai ies cu alţi bărbaţi, deşi toate fleacurile se înghesuiau să treacă pe la mine şi, uite, numai armeanul zilele trecute... Ei, ăsta, continuu, nici nu se pune în general. E un prost, zic, deşi mai este şi Hamlet! Adică în general nu înţeleg pe ce bază Vladimir Sergheevici a putut să se supere pe mine!...

Dar tu, zice Katerina Maksimovna, nu simţi nicio altă vină? Nu, zic. Dar tu, zice, mai gândeşte-te... M-am gândit. Nu ştiu, zic... Dar unde, întreabă, te-ai mai dus? Cum unde? Ei, am alergat pe câmp, numai că asta

era mai înainte, ştia de asta, tocmai de aceea a şi venit, chiar el a spus. Eu, zice Katerina Maksimovna, posesoarea unei garsoniere în cartierul Certanovo, nu de câmp te întreb. Ci unde ai fost, cum te-ai revăzut cu el, cu logodnicul tău? Şi s-a uitat la fotografie. Iar el este pe masă. Stă şi ne zâmbeşte. Nu ţin minte, zic, chiar am şi uitat, iar ea zice: dar uite pe deal, în mijlocul cimitirului, era o biserică? Aşa e?

— Vai, zic, desigur, şi o grămadă de coroane, toamna, ei da, a doua zi. Merzliakov îmi spune: neapărat acolo! Şi am plecat.

— Şi ce s-a întâmplat mai departe? a întrebat, cu privirea plecată, Katerina Maksimovna, de parcă trebuia să povestesc toate detaliile care se întâmplă numai între amanţi, iar ea trebuia să afle, ca o obligaţie, ca o peţitoare: nu are cumva lipsuri fiica dumneavoastră mult iubită? Vreo aluniţă, de exemplu, pe fesă, cam cât un abajur? Nu? M-am rugat, zic, cam haotic, pentru prima oară în viaţă... Despre ce? A lăsat şi mai jos privirea Katerina Maksimovna, jucându-se cu ţigara pe fundul scrumierei de cristal. Despre faptul ca el să nu mai vină... — am recunoscut eu, înroşindu-mă. M-a prins!

— Şi după aceea? întreabă. După aceea, zic, m-am întors în acea biserică, am venit o dată cu trenul electric şi l-am găsit pe popa ăla, care mi-a auzit strigătul sfâşietor: un popă tânăr, şi-i zic: botează-mă! Şi a început să se minuneze, dar i-am povestit numai că despre el

— Am arătat fotografia

— Nu am povestit nimic, ca să nu se sperie, dar şi ce i-am povestit a fost suficient ca să mă boteze, aşa s-a bucurat, dumneavoastră, zice, sunteţi Maria Egipteanca, uite cine sunteţi! Şi nici despre câmp nu ştie, ce rost mai are? Dumneavoastră, zice, înţelegeţi că mântuirea dumneavoastră valorează mai mult decât o legiune de cuvioşi temători de Dumnezeu! Dumneavoastră sunteţi, zice, pentru El sufletul dorit, şi m-a şi botezat imediat, fără niciun fel de naşi, iar o bătrânică ce-l ajuta pe acolo mi-a tras elasticul chiloţilor şi a turnat acolo agheasmă, stingând ruşinea mea!... A!... m-am prins în sfârşit, şi m-am uitat pierdută la Katerina Maksimovna. Katerina Maksimovna se juca cu vârful aprins al ţigării pe fundul scrumierei de cristal. E clar...

— A zis ea. Ei, uite, dacă e clar, atunci du-te cu Dumnezeu, mi-a spus sfioasă, încet, Katerina Maksimovna. O ştiam de mult. Veneam cu Ksiuşa şi

cu alte fete la ea. Uneia i-a ghicit în palmă uimitor. O ascultam ore întregi. Totul se potrivea. Deschideam gurile. Iar acum e aşa de tăcută! Zic:

— Katerina Maksimovna, nu mă alungaţi. Şi mă uit la ea: este respingătoare, părul rar şi lins, la ceafă are un smoc umed, ca ea vezi o mulţime dimineaţa în magazine, se tot ceartă la cozi, numai ochii sunt altfel: vişinii şi atenţi... Zic:

—, Nu mă alungaţi!

— Nu, zice, drăguţă, pleacă! Dar din nou nu prea hotărât, mă uit: e ceva ce nu-mi spune, mă alungă, dar nu mă dă afară, mă alungă, dar nu-mi deschide chiar ea uşa, unde să mă duc? Am început să fumez, tac. Mă uit la ea. Ea la mine.

Ca nişte complotiste. Iar televizorul urlă şi turuie.

Iar popa al meu iubit, părintele Veniamin, şi el are ochi deosebiţi, strălucesc... Dar e încă tânăr, prostuţ, iar oamenii prostuţi au adesea ochii strălucitori, şi de la ochii lui senini interiorul meu geme: dulcele meu... micuţule... eşti numai zahăr...

Mi-am amintit toate astea involuntar, sau acum, cum scriu

— Îmi amintesc, uite. Şi pe masă se târăsc furnici roşcate, scriu şi le strivesc cu degetele, s-au înmulţit în toată casa, iar ele sunt mai îngrozitoare decât gândacii, sunt mai îngrozitoare: uite, o să mor, o să mă năpădească

— Mai rău decât viermii! —, n-o să lase niciun oscior, o să rumege tot, dar până atunci le strivesc cu degetele şi scriu... uite, încă una se urcă pe masă... Zic:

— Katerina Maksimovna, ei, faceţi ceva pentru mine! Dar ea şi-a ridicat ochii vişinii şi spune cu o voce egală: du-te, zice, mâine dimineaţă la magazinul dietetic şi cumpără, zice, un ou dietetic, numai să fie cel mai proaspăt, neapărat, iar apoi, când te vei duce la culcare noaptea, dezbracă-te şi trece oul ăsta peste tine de sus până jos, din cap până-n călcâie, rostogoleşte-l peste tot, trebuie să faci asta de douăzeci de ori, iar după ce a douăzecea oară îl treci peste tine, pune oul la căpătâi şi dormi cu el până dimineaţa, iar dimineaţa vino la mine...

Mai că nu i-am căzut la picioare, mulţumesc, zic, o să fac tot cum mi-aţi poruncit, deci de douăzeci de ori?

— Da, zice, de douăzeci de ori

— Şi am zburat acasă. A doua zi am ieşit să cumpăr oul, am ajuns în centru, pe la magazinele de lactate, mă înghesui cu pensionarii, îmi fac loc spre galantar, arătaţi-mi cel mai proaspăt ouşor pe care-l aveţi (după dată), mă uit la dată şi aleg, iar vânzătoarele, nişte fete obraznice — se uită la mine ca la o nebună, se supără şi se minunează de parcă aş fi o hoaţă de ouă sau o scrântită! Faceţi-mi un bon, zic, pentru un ou! Iar ele se tot gândesc: s-a scrântit! Ei, l-am cumpărat, mă duc acasă, iar cum s-a lăsat seara, m-am întins pe pat, burta ţanţoşă, broscoiul se tot învârte acolo

— Şi rostogoleşte oul din cap până-n picioare, de douăzeci de ori l-am rostogolit, m-am cam chinuit cu burta, dar apoi l-am pus la căpătâi şi nu adorm deloc, mă gândesc numai la viitor. Iar dimineaţa mă înfăţişez la Katerina Maksimovna.

A pus oul într-un castronel, hai, îmi propune, mai întâi să bem un ceai. Am băut noi ceai, dar în tăcere, aştept. Ea zice: ai făcut aşa cum ţi-am poruncit? Ei, bine... S-a ridicat, a scos din comodă o cârpă pestriţă, a înfăşurat în ea oul, iar apoi a început să-l lovească prin cârpă cu ciocanul, fi loveşte, fi loveşte, dar oul nu se sparge, chiar am îngheţat: nu-i semn bun! îl loveşte din nou, dar el nu se sparge, iar apoi

— Poc! s-a spart... A desfăcut cârpa, s-a uitat acolo, se uită, se uită, apoi îşi ridică asupra mea ochii ei vişinii răi şi zice numai din vârful buzelor:

— Ei, norocul tău! A ieşit din tine blestemul! Şi arată: un firişor negru, ca un viermişor, se zbate în ou, tremură... Ei, zice, norocul tău!...

Iar eu gândesc: cum am cedat!

Dar nu i-am spus nimic, numai zic:

— Mulţumesc mult, Katerina Maksimovna, vă sunt deci îndatorată...

Dar ea zice că nu mai depinde de ea şi în general nu depinde de nimeni, dar că porţile, zice, ale logodnicului meu sunt deschise în casa mea, iar când va veni, n-o să-ţi spun, nu ştiu, însă în ceea ce priveşte răsplata, de

ce să nu o primească, dacă i se propune, dă-mi voie, primesc, dacă a ieşit din tine blestemul, şi a mai cerut o sută. Şi s-a dus a doua sută armenească drept răsplată Katerinei Maksimovna, iar Leonardik ne priveşte din fotografie şi ne zâmbeşte.

23

Eu, Tarakanova, Irina Vladimirovna, cunoscută şi ca Jeanne d'Arc, Fecioara din Orleans, cunoscută şi sub numele, parţial, de Maria Egipteanca, rusoaică, însărcinată, nemembră de partid, profund compătimitoare, divorţată, primul soţ, nu ţin minte, al doilea — fotbalist, prinţesă, patrioată, persoană involuntar aflată în întreţinere, domiciliată în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste de la naştere, la 23 de ani a revenit în patria istorică la Moscova, strada Adrianopol, blocul 3, corpul 2, apartamentul 16, este de acord să se căsătorească cu mirele ei drag, Leonardo da Vinci, fost pictor italian, azi un cadavru anonim şi fără astâmpăr.

Nunta va avea loc la mine în apartament la ora indicată.

Semnătura: (Irina Tarakanova)

Dragă Anastasia Petrovna!

Scriu în grabă. Nu, nu, nu e un zvon, într-adevăr mă mărit. Da, imaginează-ti, cu un străin. El este pictor al Renaşterii. Vom locui la el. Vă implor, pregătiţi-i pe bătrânii mei. Chiar dacă nu ne binecuvântează, măcar să nu ne blesteme!... Mamă, tată, iertaţi-mă! Nu ştiu ce fac! Anastasia Petrovna, vreau să vă invit la nuntă, da' ştiu că n-o să veniţi, nici nu intenţionaţi, ei, desigur, familie, Olecika... Anastasia Petrovna, nu-i nimic, nu mă supăr! La întrebarea dumneavoastră dacă se poate înghiţi, răspund: trebuie, iubito! Că doar n-o să scuipi?! Aici toţi înghit. Dar cu cap. Să nu vă înecaţi de atâtea sentimente! Ei, asta-i tot. Fug.

Vă îmbrăţişez şi vă sărut,

A dumneavoastră până în mormânt,

Ira.

24

Şi atunci m-am gândit: ridicaţi-i un monument şi poporul se va bucura, va veni mulţimea, iar eu, având respiraţia grea înainte de naştere, o să mă întind, o să visez puţin, fie! Mai este până la noapte, o să-mi pun gândurile în ordine, că altfel el, broscoiul meu, o să mă răzbune

— Ca să vă aplecaţi de greutate şi să muriţi de dor, fie! salut această lume bogată şi vă dau permisiunea, cutează, broscoiule, cu cât e mai rău, cu atât mai bine

— Sugrumă-i cu coada!

— Dar totuşi nu sunt rea, nu, şi m-au cuprins îndoielile, şi l-am aşteptat ca să ne consultăm: să-l omor sau să-l iert, că altfel o să mă potolească numai lacrimile lor, dar aveam îndoieli, pentru că prea mă cufundasem în sfera vieţii banale, uitând de divin, iar când mi-am adus aminte, s-a dovedit că nu sunt în liste, şi tema s-a epuizat, şi am spus, dând din mână: ei bine, nu sunt ranchiunoasă, fie, trăiţi, las' să moară toţi la rândul lor şi ce să-i mai întrebi, şi dacă-i apeşi

— Nu puroi va ieşi

— Maţe, dar cu ce sunt ei vinovaţi în afară de faptul că sunt vinovaţi în toate, iar dacă-i aşa, atunci n-o să-i conving acum şi nu le promit robie, dormi, broscoiul meu, somn adânc, n-o să te dau afară, nu sunt ucigaş, nu sunt monstru, nu sunt intrigant, n-am nevoie absolut de nimic de la voi, iar eu, staţi liniştiţi — o să păstrez, o să am grijă, m-am săturat de voi, vă invit la nuntă, asta nu este isterie, sunt pregătită, stau culcată şi respir, şi încep viaţa din nou, adică amân naşterea fiului şi aştept un vizitator drag, nu atât cu emoţie, ci fiind singurul sfătuitor, şi dacă de data aceasta noi, ca odinioară, nu ne-am unit, măcar am fost alături, ne-am cunoscut, ne-am iubit, nu ne-am întâlnit, ci ne-am duelat, şi l-am ghicit până la urmă, iar el doar urla de extaz, da, s-a dovedit a fi mai orb, dar a trăit frumos, adică a fost un învingător, nu şi-a pierdut capul, a făcut totul corect: înotători în apă mică, iar el în apă adâncă, şi mai adânc ca înainte, pentru că nu trebuie să înţelegi, de ce să înţelegi dacă e clar că dacă înţelegi nu vei avea parte de viaţă, iar aşa să stai în voie pe verandă, când arşiţa s-a mai domolit, cum n-am stat niciodată, şi să fii curat, şi să iei câte o gură de vin alb, dar mi-a fost dat un drum, nu mi s-a permis să încurc destinaţiile, asta puteţi s-o faceţi voi, nu eu, eu am alergat

— Voi n-aţi făcut niciun pas, numai oh şi ah, nu se ridică ei nici măcar la degetul meu mic, nu-i nimic, am alergat, mi-am alergat partea mea, stau întinsă şi mă plictisesc în aşteptarea unor întrebări timide, când aerul va prinde viaţă şi oglinda spartă, care aşa a şi rămas, de lene, dar vă strig vouă: veniţi în vizită, va avea loc, nu va avea loc, veniţi, nu suntem buni de părinţi, şi ce să facem cu el? Eram gata, chiar nici nu intrasem în panică, pentru că mă dezobişnuisem, pentru celelalte o să plătesc mai târziu, nu-mi pare rău, şi trădarea înaltă mi-a împodobit viaţa în tonuri pastelate, stăteam culcată şi mă uitam la trofeele prăfuite, la cupe şi la premii

— A fost un cal bun, nu degeaba mi-au plăcut caii, deşi nu mă pricepeam deloc, dar îmi plăcea să călăresc, şi odată la plajă la mine, de frâu, dar, doamnă, să nu ne abatem, să ne uităm pe foaia albă de hârtie şi să ne spunem: în inactivitatea noastră uluitoare avem despre ce să flecărim, apropiindu-ne la urmă de original, deşi, pe de altă parte, da, sunt proastă, şi las' să nu înţeleg, nici eu nu pricep ce-i mai important, de aceea şi aştept, şi aşteptarea asta este zadarnică, alergarea s-a încheiat cu un cor, pe câmp iepuri cu urechi pleoştite, asta este foarte important pentru raport şi, dacă cântau, nu erau înfăşuraţi în sovonuri, nu era aşa ceva, iar dacă eu nu mă număr printre voi, visele mi-au şoptit, dar la obiect! mai la obiect! Concentrează-te, Irişa, Irina Vladimirovna, se apropie nunta, şi logodnicul tău întârzie, este trist şi introduce în atmosferă un element de nervozitate inutilă, şi n-ai cum să-l grăbeşti, dar poate s-a răzgândit? A obosit? Nu, prostii, nu putem unul fără altul, prostii, dar totuşi de ce mâncăm mereu rahat după rahat, pentru care fericire finală şi în ce scop, aici am căzut pe gânduri, cu mâna la gură, n-am uitat oare ceva în raportul meu, chiar tu ai spus: SĂ SUPRAVIEŢUIEŞTI!!! Am supravieţuit, afară din minte. Isteria e minunată, ca o fântână, dar am reuşit să scrijelesc ceva, ca găina, să nu vă supăraţi pentru scris, şi chiar am făcut un testament: pizda mea să o daţi săracilor, daţi-o invalizilor, infirmilor, funcţionarilor din spiţa cea mai de jos, studenţilor incapabili, onaniştilor, bătrânilor, trântorilor, băieţilor din curte, exploatatorilor

— Primului venit! O să-i găsească ei întrebuinţare, dar nu le cereţi explicaţii, vor găsi ei, şi asta e treaba lor, dar vă rog să nu mă consideraţi ieftină: deşi folosită, este minunată în toate dimensiunile ei, îngustă şi musculoasă, înţeleaptă şi enigmatică, romantică şi aromată

— După toţi parametrii plină de iubire, dar totuşi extrem de delicată şi se teme de cea mai mică violenţă, până şi de rupturi dureroase, despre care proprietarului îi va da o consultaţie doctorul Flaviţki, el o are sub observaţie, dar, la urma-urmelor, dacă adunaţi bani pentru monument, nu-l puneţi în mijlocul unei pieţe aglomerate, este lipsit de gust, nu-l puneţi vizavi de Vasili Blajenâi (Catedrală celebră din Moscova, aflată în Piaţa Roşie, n. Trad), căci cuviosul Vasili îl va vedea în fiecare zi, şi nici în piaţa Manejului, ca un brad de Anul Nou, să nu-l puneţi! În Moscova sunt multe colţişoare ferite în care se întâlnesc îndrăgostiţii şi hoţii, amărâţii şi onaniştii. Şi, vă rog, nu în Sandunî (Cea mai veche baie publică din Moscova, n. Trad.): acolo este alunecos. Ridicaţi-i un monument... dar, o clipă, să nu-l faceţi prea mare, nu trebuie să se înalţe în cer ca un erou al cosmosului sau ca o rachetă, nu trebuie să strivească pământul ca tribunul de lângă hotelul chinezesc, această latură bărbătească îmi este străină, este nepotrivită, nu, ei îi este mai drag un monument emoţionant, acoperit cu un şal sau cu o manta, nu mai ţin minte, undeva, într-o curticică, unde a trăit la un prieten care n-a avut un acoperiş deasupra capului, jignit şi neînţeles ca şi ea, fie ca şi acesta să fie un monument la fel de liniştit, pe soclul căruia vor fi expuse tablouri din viaţa dragostei: vezi fotografiile din arhiva specială a arhivarului Gavleev, că doar el este consultantul principal, el va tăia panglica, dar unde? Există Patriarşie Prudî (Parc din Moscova (n. Trad), dar acolo deja se răstoarnă peste copiii încălţaţi cu cizme de pânză impermeabilă pietroiul lui Krîlov, sunt parcurile din faţa teatrelor Akvarium şi Ermitaj

— Însă ea nu este actriţă! mai este unul

— Dar acolo e Marx

— Toate locurile sunt ocupate, este, e adevărat, un loc în Serebrianâi Bor, dar nu vreau la dracu-n praznic, ca fata cu vâsla (Monument sovietic, înălţat într-un parc de cultură din Moscova, închinat canotorilor (k. Trad), nu din mândrie, ci din înţelegere pentru oameni: este departe de metrou, trebuie să mergi cu troleibuzul, mă tem de înghesuială, nu, cel mai mult îmi place Aleksandrovski sad (Grădină publică din preajma Kremlinului, în care se află Monumentul eroului necunoscut, n. Trad), cu flora lui olandeză şi fauna miliţienilor, mereu am avut faţă de miliţieni un respect şi o simpatie reţinută, dar monumentul nu este al meu, ci al ei, eu n-am meritat statuie

nici de această dată, niciuna ca la Paris, aurită, niciuna simplă, ecvestră, niciuna de infanterie, în ţara asta n-am meritat, de astă dată

— Ei, şi las' să fie ca un trandafir, fără niciun fel de fantezii excesive, ca un trandafir, şi să sădiţi în jur flori, multe flori, şi liliac

— Este cel mai inutil lucru pe care puteţi să-l faceţi, aşa să şi fie, ca o contrapondere slavei militare, o glorificare a iubirii, la celălalt capăt, şi flori, flori, flori... nu prevăd proteste, şi-l vom închina nu persoanei mele, ci unei date istorice rotunde: anul două mii al noii ere, trebuie să pui totul la punct, ştiu: birocraţie, în al doilea rând, nu vă supăraţi pe mine, căci n-am dorit răul şi acum nu-mi pare rău, deşi este ciudat că încă puteţi vorbi, tatăl meu este mult mai consecvent, el a refuzat darul vorbirii, iar că-i spune mamei Vera asta e chiar simbolic, trebuie să-i spun când va veni la nuntă.

Da, apropo, sunt de acord. Şi nici pe tata nu sunt supărată, şi el este prinţ, deci nu e evreu, deci el trebuie să se cace pe Rusia, pentru că el e însăşi Rusia. Acolo la voi, Ksiuşa, sunteţi domni, iar noi încetişor, familial, intim, stăm la bucătărie, nu o să schimbăm farfuriile, stăm şi bem câte ceva, şi ne mai împlinim un pic, şi cântăm cântece, şi chiar unul dintre noi dansează, iar apoi ne ducem la culcare, cine nu are loc va fi culcat pe jos, alături, ne vom culca ca fraţii: frate cu frate, prieten cu prieten, tata cu mama, oamenii nu sunt mândri, au numai o bucurie pentru turtă dulce şi cnut, dar ajunge, luaţi-o ca pe o rugăminte: niciun cuvânt în plus! Iar monumentul puteţi să-l ridicaţi, iar dacă nu-l ridicaţi, o să-l ridice alţii, dacă, evident, le va trece prin cap, şi totuşi gândiţi mai puţin

— O să trăiţi mai mult. Dar mă grăbesc să vă invit pe toţi la nuntă, şi aduceţi cadouri, mai scumpe, dar şi mai bine bani: vor fi folosiţi pentru monument, dar să nu fie foarte mare şi neapărat din granit roşu, aşa vreau, şi i se potriveşte, bine, să trecem la viaţa personală: la urma-urmelor, povestea mea de dragoste n-are un conţinut abstract, ci unul familial, mereu am venerat familia şi educaţia copiilor, mai ales, şi totuşi plâng numai după Ksiuşa, n-am nevoie de nimeni în afară de ea, dar ea degeaba s-a supărat pe Leonardik şi a început să-l vorbească urât, însă în alte privinţe nu are egal şi nu va avea: nimeni ca ea nu finaliza cu un asemenea dar rar al veseliei, şi ea abia pălise de preaplinul vieţii, am luat lecţii, adică de la prima vedere, nu aşa se uită o femeie la altă femeie, şi am fost împotriva intoleranţei, las' să trăiască toţi, nu sunt împotrivă, de aceea şi aştept un sfat, şi a răspuns

cavalerul meu, a venit, iar eu stau culcată şi îmi umflu pântecele, şi buricul s-a zgâit, ei, parcă e un al treilea ochi, iar în oglindă este o rană zdrenţuită, n-am acoperit-o, şi trage de-acolo, dar mizerabilul nu venea: a apărut foarte elegant şi a intrat în viaţa mea modestă, aşezându-se pe canapeluţă, şi am spus: domnul meu! Am obosit tot aşteptându-te, scârbă ce eşti, iar el îmi zice: termină cu exprimarea în argoul acesta golănesc, nu am venit ca să aud mizerii!

— Şi a tăcut exact ca un rege, iar eu protestez: eşti un porc, Leonardik, un porc mare şi gras, of, Doamne, dacă nu vrei

— Să nu crezi, dar, porcule, m-ai scăpat din mână şi ai făcut-o de oaie, iar eu te-am spălat şi te-am salvat, umplându-mă de sângele tău murdar, taci! ascultă mai departe: sunt mult mai nobilă ca tine şi după culoare, şi după educaţie: tu, zic eu, cine eşti? Tu te-ai fâţâit şi ai tot ţopăit, dar eu am trăit şi am respirat aerul de stepă al oraşului rus, m-a costat mult întâlnirea cu tine: tăticul, cei doi foşti soţi ai mei sălbăticiţi acum şi încă vreo câteva sute de alte puie, dacă socotesc aproximativ, fără a intra în amănunte, dar mi-am îndeplinit menirea, m-am străduit de minune, de ce ai întârziat atât?

El, ruşinat şi destul de transparent, mai transparent decât data trecută, aha, zic, te evapori şi vrei s-o păţesc şi eu la fel?

— Mi-a fost greu, zice, să vin la tine

— Ei, zic, atunci du-te dracului

— Mă uit, nu mai e omul, s-a supărat, Ksiuşa, bărbatul e bărbat, chiar dacă e pe jumătate transparent, acum nu m-ar mai fi atins, iar eu stau din nou culcată şi-mi mângâi pântecele, gândindu-mă la fleacurile vieţii, şi am timp berechet, afară e primăvară, o perioadă fără vitamine, dar, dacă cumperi de la piaţă rodii şi legume, mănânc pentru doi, dar m-a împuns un berbec, vin de la metrou, am mult de mers, nu mă urc în autobuz, acolo e turma, vaci, viţei

— Am trecut, în pofida coarnelor, iar mai departe sunt berbeci

— Gândeam: vite mărunte, şi nu m-am speriat, dar unul s-a năpustit din spate şi m-a înţepat

— Mă doare! îmi curge sudoarea

— Mi-am revenit, m-am aşezat, notez, iar el vine, zice:

— Ei, gata! Hai acum serios.

— Hai.

— Naşti?

— Aş fi vrut să ştiu ce crede tatăl copilului despre asta. El zice:

— Ce nevoie avem de el? Zic:

— Dar ce? Nu puteai să-mi spui asta mai devreme?

— Tu n-ai vrut.

— Da, i-adevărat. Bine. Să-i iertăm, Fedia!

— Te rog, exprimă-te altfel. Am venit să mă însor cu tine. Iar eu zic: fictiv? El a înţeles şi a tăcut, iar aici, zic, te-au uitat cu desăvârşire, sunt cam mulţi oameni în viaţă, poate să rămân, să le aduc aminte?

— Asta nu e o treabă, zice. Dar ce e o TREABĂ? Zice: să-ţi spun drept... A tăcut. Cum să-ţi explic? Ei, desigur, zic, sunt proastă... Zice: ei, dacă nu există un criteriu comun, cum să-ţi explic? Şi tace din nou. Nu spune ce are de zis.

Zic: de ce nu spui până la capăt? Permite-mi să dau drumul istericalelor. Tu, zice, eşti meşteră. Zic: lasă-mă, poate că mai trăiesc puţin. El zice: dar eu? Adică de pe poziţii extrem de egoiste. Bine. Numai, te rog, să nu încerci să mă convingi. Ştiu eu. Iar ăsta, arăt la broscoi, este un cadou. Zice:

— Nu exagera... Lor nici nu le pasă. Şi nu-l educa.

— Ei, bine. Mă iubeşti? Zice, nu e acesta cuvântul, mă adoră, nu-şi găseşte locul, stă, palid, dar îl înţeleg, iar eu stau pe pat: borţoasă, plină de viaţă şi puţind, stau, mă umflu:

— E îngrozitor, zic, doar ştiu ce am făcut, adică despre Katerina Maksimovna, o să mă pedepsească?

— Dar tu, zice, vrei să afli dinainte şi să evaluezi situaţia? Dar nu vrei şi lucruri neaşteptate, ca toţi ceilalţi, ca mine, zice, de exemplu?

— Ei, ce să fac, zic, să cos rochia sau nu?

—, Coase-o, zice. Ei, dar dacă mai întâi nasc şi ne căsătorim după aceea? A ridicat din umeri:

—, Cum vrei...

—, Şi nu-ti pare rău de ei? Totuşi creşte un monstru.

—, Dacă nu-i ăsta, o să fie altul...

—, Da! Dar nu al meu! Şi visez să mă căsătoresc cu el, este atât de delicat, mă ridic, mă apropii de el, îl mângâi pe păr, este mătăsos, ca la copii...

—, Când? întreb supusă.

— Astăzi.

—, Cum astăzi?

—, De ce să amânăm?

Numai nu cu gaz! Am ţipat...

— Leonardik, cum este mai bine? Am început să evaluăm. Eu eram pretenţioasă: vene, sărituri de la înălţime nu se potrivesc, pastile

— Nu sunt serioase, şi-ţi mai e şi greaţă, toate celelalte sunt foarte dureroase.

— Dar tu nu poţi s-o faci? A încruntat fruntea.

— Ei

— Încerc să-l conving, te rog... Dar apoi mă uit: nu mai este. Leonardik, unde te-ai dus? Te-ai dus după topor... Am fugit în stradă, peste o lună şi jumătate vor fi frunzuliţe, iar eu, femeie căsătorită, mă voi grăbi la fiu, emoţionată de bucurie, o să-i scriu mămichii, va fi, căţeaua, bunică! O să angajez o doică, iar dragul meu Viktor Haritonâci, rupându-şi puţin timp de la treburile de stat, va suna acasă şi, spre invidia păpuşelelor-secretare, va ganguri, va susura la telefon: ei, ce face micuţul nostru? A păpat tot? Nu-l doare oare burtica? Dimineaţă a semănat cu mine? Sau cu tine? Sau nu seamănă cu nimeni?

— Cum, bucuria mea, să nu semene, dacă tu m-ai iubit, prefăcându-te a fi stafie ambulantă şi uitând de treburile de stat şi dispreţuindu-ţi soţia vârstnică, care de mult nu te mai răsfăţa cu mângâieri, o, Carlos! o, ambasadorul meu latino-american! Admirator al lui Neruda, opozant al juntelor şi al altor experimente fasciste, scoate-ţi din garaj Jiguli-ul tău cu un steguleţ frumos, ca o pijama, invită-i pe miniştri şi pe regi, cum să scuipi o dată o să fugă! Nu, Carlos, Mercedes-ul tău nu este mai lung decât Mercedes-ul lui Leonardik al meu, şi noi putem când voim, iartă-mă pentru gluma mea prostească, dar ştii: fiuţul e frumos, ca un zeu din ţara ta, eu ştiam dinainte: totul se va termina cu bine, tu eşti al meu, tu eşti soţul meu, dar afară deja este o babilonie şi sutele de puie negre s-au aranjat, gata de cadouri şi aperitive, gata de rămas-bun, distraţi-vă, dragelor, o să mai fiu cu voi, pentru ultima oară, şi voi, fraţi Ivanovici, veniţi, veniţi aici, să ne luăm la revedere, mulţumesc pentru articolaş, o să ne socotim, şi voi, corespondenţi mondiali, şi voi sunteţi aici, salutare, bandiţilor!

Uite, îmi primesc oaspeţii, în număr de o sută neagră, precum şi soţiile lor, vecini, rude, gură-cască şi amante, şi Antoşka, cum să-l uit pe Antoşka? Suntem din nou prieteni, şi, te rog, zi-mi mamă, dar ăsta e frăţiorul tău nenăscut, un viermişor negru, salutaţi-vă, ei, ce te-ai retras? Curaj, nu te teme! Iar pe mămica sărut-o pe obraz şi nu mai povesti nimănui, eu, asta e cam prea de tot!

— Ce necioplit!

— Mai departe: Dato o să cânte pentru noi, uite Steinway, se înţelege, Mendelsohn, numai să nu fie prea tare că altfel capul, da, Dato, azi o să mă căsătoresc cu tine, Dato Vissarionovici, iar tatăl tău Vissarion mă ştie ca o frumoasă notorie, ca o zeitate, iar Antoşka îmi şopteşte la ureche: mamă, tu eşti geniul frumuseţii pure, mămico, dar uite-i pe Egor şi pe Iura Fiodorovici, doi gardieni speriaţi, cu gladiole, azi o să mă căsătoresc, dar uite încă o pereche: foştii mei soţi sălbăticiţi, salut! Unuia nu-i mai ţin minte faţa, dar e ceva tulbure, familiar, din cauza fugii năvalnice din casa părintească, celălalt într-un costum ca un sac luat din magazinul local, nu bea, nu fumează, nu joacă fotbal, ce-i asta? Că doar n-oi fi murit, băiatul meu? Tu mi-ai aţâţat patima! Tu! Lasă complexele de provincial, toate cele o sută de puie negre sunt meritul tău! Ei! Voi! Ei, bine, n-o să strig, nu, o să strig: o clipă de răbdare!

— Mămico, vino la intrare, la şase şi jumătate să deschizi uşa, dar să te schimbi, uite-ţi colierul, uite brăţările şi ţoalele, poartă-le sănătoasă, ia parfumurile, şi astea, ia tot, nu-mi mai trebuie, nu plânge, sunt cadou, ei, ei, sunt fericită, mamă, nu plânge, iar în ceea ce priveşte soarta VOASTRĂ viitoare, ea mă tulbură din ce în ce mai puţin: dacă o să vă tot tăiaţi, tăiaţi-vă, dacă vă băgaţi unul pe altul la închisoare şi în lagăr, dacă vă interziceţi să mergeţi la closet sub ameninţarea pedepsei, introduceţi restricţii la apa potabilă, o să exclam: deci aşa trebuie! sunt de acord! Vă binecuvântez, gata, ajunge pentru astăzi, ah, Vitasik, eroul de şase zile, şi tu ai binevoit, dar Merzliakov ştie el ce face, mereu se uită: cu cine se căsătoreşte asta? Şi nu este o uneltire? Şi de ce oaspeţii adunaţi, în loc să intre în apartament, stau până la genunchi în zăpada de martie laolaltă cu reprezentanţii diplomatici, maşinile Salvării şi construcţiile negre de producţie naţională? De ce?

— Se gândeşte încordat Vitasik, de ce iese la noi pe ferestruică, ţinându-şi nu prea tare kimonoul în speranţa arătării involuntare a sânilor? oare nu ne ameţeşte de cap

— Curva asta gravidă? —, se gândeşte încordat Merzliakov, îngropându-se în zăpada de martie, care o să se topească în curând, şi în general aici o să fie un tablou al naturii: stăncuţele au venit („Au venit stăncuţele”, tablou al pictorului A.K. Savrasov (1830-l897), n. Trad.), cuiburile ciorilor în mesteceni, la urma urmelor avem dreptul la frumuseţe, garantat de. Sufletul slav, doar nu suntem nişte zgârie-brânză, nişte cărpănoşi, nu suntem danezi

— Cum? nu vă cunoaşteţi până acum? —, uite danezul meu, a plecat şi a venit, dar totuşi astăzi este împreună cu noi, de la expoziţia internaţională de dispozitive pentru prelucrarea mierii, nu e blond, mi-a trimis în dar un valet de la „National” cu două cutii de-ale gurii şi un ceas cu brăţară, ieftin, desigur, dar perfect potrivit pentru un singur futai, a venit şi a plecat, iar Viktor Haritonâci

— El este cu noi pe vecie, este de-al nostru, din Vologda, o, ce minunat este prin înfăţişarea sa, hai să-l descriem la sfârşit: aşa, cu ochelari, sub ei nişte ochişori de porc, o bărbuţă, faţa parcă era inflamată, pielea lucioasă şi poroasă, ca o baligă proaspătă de vacă, buzele umede, organul ascuţit, ca un creion cu vârf, stă în cabinet şi trage linii pentru a întreţine activitatea

minţii, dar totuşi el este viitorul meu soţ, de atunci l-au avansat, în curând o să comande peste tot, dar totuşi pe mine m-a apărat cum a putut, dar a luat parte totuşi la conspiraţie şi sunt zvonuri că se va căsători cu văduva bogată Zinaida Vasilievna, când, în doliu şi cu un baticuţ de dantelă albă, a venit la mine să se plângă, ca în tabloul lui El Greco, am fost mereu o femeie cultă, purtam kimono, în care Igoriok, ah, nici pe el, se pare, nu-l cunoaşteţi? nu-mi ajunge hârtia pentru toţi, a plecat în kimonoul meu, noaptea, cum ne-am culcat, a început să urle maşina, un defect al alarmei, din cauza vântului, de la vânt şi ger pornea alarma, crezând că a furat-o gerul, şi atunci un vecin de deasupra mea a venit odată cu vin să facem cunoştinţă, m-am scuzat, zicând că-s ocupată, vecinul s-a retras şi a dispărut, şi uite, urlă maşina, Igoriok, care a luat kimonoul meu, dă fuga în curte, iar vecinul, deschizând fereastra, a urlat:

— Dacă te-ai dus la curve, nu face gălăgie! Vino mai încet! De speriat ce era, Igoriok a plecat cu kimonoul şi a dispărut pentru totdeauna, deşi era frumos, bogat, din patul meu îi mustra la telefon pe angajaţii de la autobază şi se cam excita de la înjurături, şi cerea în acelaşi timp mângâieri, iar apoi vine kimonoul prin poştă în pachet, împreună cu papucii, ei, şi pe vecinul ăsta l-am invitat la nuntă, şi chiar pe acel Stepan care la ordin m-a lovit în plin

—, n-am rezistat, l-am invitat, a venit cu Marfa Gheorghievna, s-au căsătorit recent, au venit şi noii prieteni, conduşi de Boris Davâdovici, a răsunat în scara răsunătoare bastonul cu mâner sculptat sub forma unui cap bărbos de proroc: pentru unii e Lev Tolstoi, pentru alţii

—, Soljenitin, pentru ai lui — Moise. Au venit noii prieteni, în amurgul slavei lor recente, cu rândurile rărite, Belohvostov este deja în Pennsylvania, lucrează nu în domeniu, este mulţumit, au venit şi femeile cu privire mijită de lunetist şi cu ţigări de la Firma „Java”, au venit şi au mijit ochii, şi Leonardik vine deja cu gura mare: de ce au venit? De ce sunt atâţia străini? Numai foşti iubitei... Dar ce să fac: am fost prietenă cu bărbaţii prin toate simţurile mele. Şi a spus atunci Leonardik, înnebunit şi uluit, s-a ridicat de pe canapeluţă:

Dar tu eşti încă destul de apropiată de ei!...

— Şi numai tu, cea mai dragă prietenă a vieţii mele, mai lipseai din curtea asta amărâtă. Spioancă şi teroristă, ai zburat numai până la porţile aerodromului din Capitală şi implacabil ţi-a fost refuzată viza, dată ţie din neatenţie, şi ai fost dată afară, şi ai plecat plângând înapoi, cu escală la Varşovia, şi a spus Leonardik:

— Slavă Domnului că au dat-o afară! Numai ea mai lipsea! Dar Ritulia a venit, şi Hamlet. Hamlet era foarte, foarte emoţionat, m-a iubit aşa de tare pe un termen aşa de scurt, încât nu se mai despărţea de revistuţă, şi Ritulia a ciopârţit revistuţa cu foarfecele de manichiură şi a ars resturile în chiuvetă, Hamlet a plâns când a aflat de pierdere, iar mămica în faţa uşii stătea la post, ca un centurion, şi fiara, bunicul-stahanovist, a murit peste un an, ducând dorul nepoatei, tăticul-tâmplar de lux a refuzat să vină la Moscova, pentru că i s-a descoperit un tip rar de aroganţă: teama de troleibuze, le credea opere diavoleşti şi a refuzat categoric, în pofida tuturor rugăminţilor, dar în ziua stabilită, după ce şi-a pus o cămaşă albă, cu cravată, a băut în faţa oglinzii un pahar mare de Porto şi şi-a adus aminte de copilăria mea, drept care i-am scris în scrisoare: Dragul meu tătic, dar să mai ştii că viaţa trece, o să trec şi o să mor pentru totdeauna, dar singurul bărbat care mi-este scump de-adevăratelea, apropiat, iubit, cu care mi-a fost mai bine decât cu toţi

— Vezi pe spate un buchet de bujori, uite, ştii, tu eşti! Fata ta iubitoare, Ira. A scos din sacou vederea ştearsă de ani şi a început să plângă.

A fost iertat. Mama ţinea piept presiunii oaspeţilor intrigaţi care se uitau uimiţi unul la altul şi care deja se scindaseră în tabere adverse, fără să-şi dea mâna. Le-am făcut cu mâna de la fereastră. Leonardik totuşi s-a aşezat pe canapeluţă având înfăţişarea unui mire mulţumit. Am spus: nu se arde oare curcanul, prostuţule?! Grijile m-au torturat. M-am neliniştit foarte tare pentru curcan. Mesele erau întinse în ambele camere, ruşinea oglinzii va fi acoperită, mai trebuie numai să strâng puţin, iar Nina Cij, sprijinită de un mesteacăn, hohotea de invidie. Leonardik, evident, nu era. Nu că ar fi întârziat, dar pur şi simplu aşa ne-am înţeles, ca să vină mai târziu.

Dar mai lasă-l şi pe el! Tot timpul a avut numai pretenţii, când a venit a treia sau a zecea oară, sau a suta oară, mergea ciujdit, parcă dăduse strechea în el, ziua şi noaptea, dar ziua era tulbure şi indecis, însă noaptea îmi făcea morală şi zicea că nu înţeleg nimic din ce se întâmplă şi că nu sunt nicio

Jeanne d'Arc. Ia mai lasă-mă, ziceam, dar tu cine eşti? Uite, citeşte puţin... Şi am luat de pe raft ultima lui capodoperă şi am deschis la întâmplare... înjura, scuipa, ţipa, aha! Am zis, taman aşa, nu e pentru veşnicie, iartă-mă, mai scuteşte-mă. Îmi părea rău de ei, tremurau aşa în zăpada şi mizeria curţii, fiecăruia voiam să-i fi făcut ceva tandru, dar darul meu era colectiv, ca o opinie. Romanul se încheie cu o nuntă.

E timpul să termin! Să acopăr oglinda cu un cearşaf folosit, dar până atunci, aşezată pe scaunul pufos, uitându-mă în oglindă, privesc, îngheţată de emoţie şi de oboseală, pântecele, m-am machiat, am căzut pe gânduri. Irişa, te aşteaptă musafirii! Mesele miroseau frumos a plăcintă. Zestrea mea: cristal şi argintărie de masă. Nu mi-e ruşine. Am dat o palmă peste pântece, ei, ce faci, broscoiule? S-a potolit. Mămica ta se mărită astăzi. Şi din nou la fereastră, şi prin ferestruică mă uit la mulţimea invitaţilor, a venit şi Katerinocika Maksimovna, şi Veronika cu Timofei, ăla se plimbă prin curte ca un bezmetic, ei, pregăteşte-te, Ira!

— Leonardik, tolănit într-o poziţie solemnă de boier sătul, mă grăbeşte, niciodată nu poate ascunde acest triumf animalic, încep să cânt cu naivitate, mă pieptăn, alunec pe parchet, la ce să mă gândesc, o să mă gândesc mai târziu, deşi îmi dau seama, când să mă mai gândesc dacă nu acum, ceasul a bătut de şase, ei, uite: a mai rămas o jumătate de timp, pentru a-mi aduce aminte sau pentru a mă ruga: părintele Veniamin, popa al meu cel dulce, intra în componenţa musafirilor, dar era în civil, pentru prima dată l-am văzut în civil, drept care mi s-a părut şi mai ispititor, aşa mi se întindeau mâinile spre încuietori şi catarame, pentru a apuca

— O, această clipă minunată! acel strop tulbure al nerăbdării, dar Ira! Nu e timp pentru aşa ceva!

Aşa că trebuia să le zic ceva. De ce trebuia? Îmi vine să râd. Dar ce să le spun? Nu suntem în Rouen. Unde sunt englezii? Toată Anglia mea

— Orchestra distrusă în frunte cu ţapul de la Ialta, smucindu-se din legături, cu funia de gât, în timp ce soţia lui, mama unor fiice micuţe, se plictisea în barul pe valută, plângându-se de călătoria într-un stat barbar, unde noţiunea de ordine este diferită de Greenwich. Nu suntem la Rouen. Şi totuşi spune. Irina Vladimirovna se plimbă. Irina Vladimirovna a furat o

bomboană. Stând comod picior peste picior, Leonardik, cu garoafa la butonieră, este un fenomen infinit. Ei bine.

Mergeţi încet, aveţi grijă la mers, avem un mers urât, mizerabil. Eu am fost o excepţie. Lucraţi-vă mersul, nu mai am despre ce să scriu, îmi pare rău de cele făcute, vă rog să aveţi în vedere viaţa mea izolată, am fost mereu la limită, nu m-am stăpânit, am fost mult prea ruşinoasă, nu am crezut că sunt dorită de cineva. În curând, în curând alaiul musafirilor va începe să curgă în aceste camere unice, în curând o să strige: sărutaţi-vă! Chef mare. Ei, ce tot o lungeşti, mârâie Leonardik. Mirelui îi stă bine să se neliniştească. Mă căsătoresc pentru ultima dată, dar nu sunt tristă, sunt pur şi simplu fericită să trăiesc şi să muncesc în această ţară, în mijlocul acestui popor unic şi, dacă n-am fost pe placul cuiva, îmi cer iertare. Şi tu, Viktor Haritonâci, nu fi aspru! Ce vrei? Muiere!

Dar aşa de frumoasă... Şi degeaba spune dragul meu Stanislav Albertovici că sunt bunica avortului rus. Mă necăjeşte... Strângându-mă lângă prietenele de o viaţă şi de o clipă, cine nu s-a gândit în acea clipă la mine, cine nu s-a gândit: cu ea, numai cu ea m-am simţit rege, ea este de neuitat, şi am decis să mă păstrez în cea mai bună formă, vă dăruiesc liniştea şi din subsolul de la morgă să-mi scoateţi cu grijă trupul: v-am iubit. M-am ridicat şi am plecat la baie, uite drumul meu mare, în spatele uşii e găleată, şi săraca mama cu greu ţine piept asediului. Mămică! Ai fost o mare proastă, dar îmi place cum strigi! Strigă, nu te jena!... Leonardik, dă-mi papucii... Unde? La tine, dragul şi iubitul meu. Ţuţulică al meu, la tine vin. La revedere! Ştiu că în spatele uşii e vidul şi afară e mocirla de martie, că aerul e umed şi jilav, că mesele se rup sub greutatea mâncărurilor şi eu nu spun nimic, aşa că nu e mai bine să mă duc la baie şi să fac un duş cald, să se destindă gâtul meu cuprins de bătrâneţe? Să se mai termine şi nunta asta. Plecaţi! V-am creat ca să mă creez pe mine, dar, după ce v-am creat, mă autodizolv ca persoană, însă înainte de dizolvare observ o nepotrivire: peisajul primăverii timpurii de la Moscova fără *brut* este cam sărăcuţ, aşa că beţi şampanie! Am cumpărat pentru voi trei lăzi, acolo, pe balcon, luaţi, dacă as-noapte gerul n-a spart sticlele, vai, Leonardik, dar dacă le-a spart? Ce nuntă mai e asta fără şampanie? Am băut puţin şi am luat puţin somon. O să-i găsiţi oasele în stomac. Plecând la mirele meu, vă zic că nu vă zic nimic.

Totul este corect şi voi, americance răpitoare, scrieţi următorul protest. În el va fi durerea neînţelegerii supei din varză cu cegă şi a dulceţii de coacăze, în el se va spune că frăţia femeilor nu are limite, unite în chinul ruperii pizdei. Astăzi am făcut ca în locul Triunghiului Bermudelor să descoperiţi o inimioară iubitoare păroasă. Vitasik, ştii, mereu am fost puţin sentimentală. Mergeam cu puloverul tău alb în apartamentul tău bogat şi aşteptam o minune. Ea a avut loc: m-ai iubit pentru totdeauna.

Dar circumstanţele au fost mai presus de noi şi de toate celelalte, astăzi ne spunem unul altuia tandreţuri de nivelul gării, numai că nu avem însoţitor de tren, hai, e timpul, că până la urmă ei vor reuşi să intre. Mă caţăr spre tavan pe taburetul plin de săpun, pe care-l foloseam la spălatul rufelor, şi săpunul s-a întărit, mă caţăr şi intră Leonardik.

— Jeanne

— Zice el, de data aceasta alegeţi această modalitate?

— Da, răspund.

— Ei, dar cum, este total mitocănesc.

— Da, stăpânul meu, sunt eu de acord.

— Da, mirele meu nepământesc.

— Ne sărutăm?

Şi ne sărutăm. Ne împăcăm? Şi ne împăcăm. Viaţa e grea. Fac un pas spre el. Mă arunc în braţele lui. Mai tare! Strânge-mă mai tare, dragule! Intră, intră în mine, iubitule!... Vai, ce bine el... Vai, cum se învârt pereţii şi prosoapele!... Ah, ce neaşteptat! Mai!... Ei, mai!... Apasă mai tare! Apasă mai tare! Hai, încă o dată. Lasă-mă să termin plăcut! M-ai sugrumat de tot, iubitule... O, nu! Nu! Mă doare, prostule!

Nu vre-e-e-e-a-a-a-a. Vvv-vv-vrea... vr... vvvvvv... vrea...

Lumină! Văd lumină! Se face tot mai mare. Creşte. Un salt

— Şi sunt în libertate. Aud glasuri mângâietoare. Mă încurajează şi mă aprobă. Boilerul bubuie. Văd: ea se leagănă ritmic. Cu un pântece aşa de mare. Adio, broscoiule! Nu da din picioare, adormi cât mai repede, dormi, nani-nani, broscoiule! Mă uit la ea: s-a potolit. Scăldată de lacrimi de

fericire. Mămica deschide uşa. Musafirii au năvălit. Nunta! Nunta! Dar unde e mireasa? Uite şi mireasa.

— Săru'mâna.

1980-l982

Postfaţă

Victor Erofeev şi literatura contemporană rusă

1. Orientarea postmodernistă în literatura rusă întrucât postmodernismul neagă în permanenţă rolul tradiţiei, legătura genetică cu literatura precedentă (deşi în practică foloseşte codurile culturale cunoscute), este pus în opoziţie şi cu realismul, şi cu modernismul, chiar dacă denumirea lui ar indica mai degrabă o succesiune temporală. Însă postmodernismul nu apare după realism şi modernism, ci concomitent cu acestea. Termenul, împrumutat din filosofia şi estetica occidentală, a fost acceptat în mod convenţional pentru a desemna o realitate atât de diferită.

în sens mai larg, postmodernismul este considerat un sistem universal al vieţii contemporane ce are la bază pluralismul radical, un mod şi un spirit al epocii care străbate toate sferele activităţii umane, artă, sociologie, filosofie, ştiinţă, economie, politică, în sens îngust, el este limitat la domeniul creaţiei artistice.

în literatura rusă, postmodernismul se face ecoul literaturii realismului socialist şi al avangardei, al realismului care descria cotidianul şi al prozei existenţialiste.

Aşa cum modernismul a apărut în perioada de criză a reprezentărilor pozitiviste, şi postmodernismul este tributar crizei conştiinţei din a doua jumătate a secolului al XX-lea: „Deoarece în anii '80 sensul a fost pierdut (...), am început să ne jucăm cu semnificanţii. Obiectele, inclusiv omul, existau numai în calitate de semne. Năzuinţă spre infinit. Libertate fără sens. Estetică a dispariţiei. Dezertare socială. Dezideologizare. Sfera socială a devenit un pustiu în care caracterul transpolitic, caracterul infinit al lumii noastre asociative şi de suprafaţă s-a transformat într-o critică extatică a culturii (M.C. Vidai, *The Death of Politics and Sex în the eighties show,* în „New literature history „„ Charlottesville, 1993, voi. 24, NY, p. 176)". În literatura rusă însă, postmodernismul apare iniţial ca o interpretare

modernistă (avangardistă) a realismului socialist, fără a avea vreo legătură cu cel occidental. Este vorba de o reacţie la monologismul ideologic al literaturii ruse din anii ’60-70, o opoziţie estetică la sistemul semnificanţilor care şi-au pierdut conţinutul. Dacă postmodernismul occidental s-a născut ca o deconstrucţie a culturii, cel rus a fost un reflex al caracterului monologic al literaturii sovietice, a subminat cultura socialismului realist (G.L. Nefaghina, *Russkaja proţa XX veka,* Moscova, 2005, p. 30). O asociere interesantă a comunismului cu postmodernismul rus este făcută de Mihail Epştein (*Istoki i smysl russkogo postmodernispsa,* „Zvezda”, nr. 8/1996, p. 116). Considerând Rusia patria postmodernismului, Epştein identifică o serie de trăsături care fac posibilă această asociere: crearea irealităţii, simularea ca înlocuire a realităţii cu lozinci, planuri, afişe, rapoarte ş.a., adică transformarea vieţii în text (în postmodernismul târziu are loc înlocuirea oricărei ideologii cu tehnica video, jocurile pe computer, ca, de exemplu, în *Generation TI* a lui Viktor Pelevin); determinismul şi reducţionismul ca dependenţă de limbajul ideologic, puterea textului asupra personalităţii şi vieţii (în comunism e vorba de o abordare de clasă, iar în postmodernism, de una semiotică, semantică); cui le sunt caracteristice de asemenea jocul cu citatele, simularea caracterului auctorial şi a originalităţii, ştergerea graniţelor dintre elite şi mase etc. Vorbind despre simulacre ca despre o categorie esenţială a postmodernismului, Epştein consideră din nou Rusia ca fiind prima ţară în care s-a pus deschis problema lor, chiar începând din epoca lui Petru cel Mare! „Sursele «hiperrealităţii» ruse pot fi găsite în procesul însuşirii rapide de către ea a formelor străine ale culturii occidentale, în ceea ce Oswald Spengler a numit «pseudomorfoză», în urma căreia cultura tradiţională a fost invadată de sistemele semiotice ale celeilalte, dând naştere unei activităţi excesive a semnelor, care îşi creează parcă propria lor realitate (Mihail Epştein, *Postmodern v Rossii. Literatura i teorija,* Moscova, 2000, p. 86).” Construirea Petersburgului ca şi, mai înainte, creştinarea Rusiei au fost nişte citate minunate din textele culturilor occidentală şi bizantină, care, de la începuturi, au conturat destinul citatelor în cultura rusă (Mihail Epştein, *Postmodern v Rossii. Literatura i teorija,* Moscova, 2000, p. 86).

Postmodernismul este preocupat în primul rând de reacţiile profund emoţionale, interioare, ale omului contemporan faţă de lumea înconjurătoare, şi nu de o reflecţie filosofică raţională, logică (I. Ilin, *Poststrukturau’şm, Dekonstruktiviiţm, Postmodernism,* Moscova, 1996, p.

205). Omul percepe societatea ca fiind organizată din punct de vedere raţional, dar improprie receptării sale. Personalitatea umană se face obiectul unor manipulări totale într-un macrosistem format din norme, coduri, convenţii, citate, lozinci al căror sens iniţial este pierdut. Dacă realismul a încercat să descopere logica ascunsă a realităţii, ordinea, condiţionate istoric şi social, dacă modernismul, care a resimţit haosul lumii exterioare, a încercat să confere „o ordine ipotetică şi un sens temporar lumii experienţei sale personale" (D.W. Fokkema, „The Semantic and Syntactic Organisation of Postmodernist texts", în voi. *Approachittg Postmodernism,* Amsterdam, 1996, p. 82), postmodernismul anulează realitatea, vorbind despre înlocuirea, substituirea ei cu copii fără original, cu simulacre. În acest fel, nu se încearcă recrearea unui model al realităţii; aceasta este considerată în fapt o pseudorealitate, în care cultura are un caracter finalist: nu mai are unde să se dezvolte, nu se mai poate crea nimic original, prin urmare singura posibilitate este de a opera cu fragmente ale culturilor anterioare, autorepetiţia, jocul cu codurile culturale (Nefaghina, *op. Cât.,* p. 31). Cel mai important principiu de modelare a realităţii constă în caracterul ludic al relaţiilor dintre lumea interioară a textului şi realitatea exterioară lui. Dacă pentru modernişti, care aveau la rândul lor o predilecţie pentru joc, acesta devenea viaţă, se identifica cu ea, fiind proiectat nu numai asupra propriei creaţii, ci asupra propriului destin, în postmodernism, viaţa este prezentată ca un joc în care se pot schimba condiţiile, pot fi variate codurile, pot fi integrate coduri lingvistice şi culturale, realitatea devenind virtuală. Deoarece variantele interacţiunilor diferitelor coduri culturale sunt diverse şi numeroase, asemenea unui caleidoscop, combinaţiile lor pot exista aprioric (în povestirile lui VI. Sorokin) sau pot fi imprevizibile, întâmplătoare (proza lui D. Galkovski, poezia lui L. Rubinştein) (Nefaghina, *op. Cât.* P. 31). Imaginea lumii se conturează pe baza unor legături intraculturale. Cultura, sau culturile, există ca o realitate; ea trebuie să fie deci obiectul reprezentării. În felul acesta, graniţele dintre realitate şi literatură se şterg. Arta (lumea creată) şi realitatea nu trec pur şi simplu din una în alta, ci arta ia locul realităţii.

Postmodernismul rus se caracterizează printr-un timp prezent, dar legat de trecut, în cele mai variate moduri. Latura estetică se referă, în postmodernism, la procesul de creare a textului. Nerecunoaşterea realităţii lumii duce la nihilism faţă de orice fel de ideal. „Distrugând toate discursurile pline de autoritate, postmodernismul presupune egalizarea

tuturor limbajelor culturale, caracterul lor «totalitar», condamnând autorul la muţenie estetică, având loc astfel «moartea autorului», anunţată de R. Barthes şi M. Foucault" (M. Lipoveţki, *Izzivanie smerti,* „Znamja", nr. 8/1995, p. 204). O caracterizare foarte cuprinzătoare a postmodernismului rus o face I.S. Skoropanova, într-o lucrare devenită deja antologică, *Russkaia postmodernistskaia literatura.* „Postmodernismul are o grămadă de lucruri neobişnuite, şocante, chiar «schizoide», dar este şi erudit, poliglot, parţial filosof şi culturolog. Semne distinctive: este lipsit de eul tradiţional, eul lui este numeros, impersonal, nedeterminat, instabil, se manifestă prin intermediul combinării citatelor; adoră starea haosului creator, este îmbătat de procesul devenirii pure; este codificat, chiar de două ori; reuneşte în sine ceea ce este de neunit, este elitar şi egalitar în acelaşi timp; are preferinţă pentru marginal, îi place să hoinărească «pe la margini»; şterge graniţele dintre sferele independente ale culturii spirituale, dezierarhizează ierarhiile, atenuează opoziţiile; se distanţează de tot ce este liniar, monoton; găseşte mereu posibilitatea de a scăpa oricărei forme a totalului; este relativist; din toate tipurile de producţie preferă producţia dorinţei, a satisfacţiei, a jocului; nu plictiseşte pe nimeni, mai degrabă este capabil să atragă, să ademenească. Caracter: independent, sceptic, ironic, în taină sentimental, tolerant; în pofida tuturor acestor lucruri, este fundamental complexat, dar încearcă să se elibereze de complexe. Ocupaţii preferate: călătoriile (în spaţiul culturii), jocul (cu semnele culturale, codurile ş.a.), construirea/reconstruirea (combinatorică intelectuală), modelarea (lumilor posibile)". (L.S. Skoropanova, *Russkaia postmodernistskaia literatura,* ediţia a treia, Moscova, 2001, p. 5)

În Occident, termenul de *postmodernist* a început să fie la modă prin anii 70 şi '80 (Termenul *postmodernism* a apărut la sfârşitul anilor '30 la James Joyce, fiind mai apoi redescoperit, în 1971, de către cercetătorul american Ihab Hassan. Estetica postmodernismului a fost elaborată mai apoi de J.F. Lyotard, G. Deleuze, I. Kristeva, Ortega y Gasset, J. Baudrillard ş.a.), pentru a descrie orientarea dominantă din artă şi arhitectură de la finele secolului al XX-lea sau chiar spiritul dominant al secolului, în scurt timp el devenind sinonim pentru numeroasele teorii americane şi franceze poststructuraliste în domeniul lingvisticii, istoriei, filosofiei (triumful postmetafizicii, postraţionalismului, postempirismului), eticii (apariţia concepţiilor postumaniste de antipuritanism, antiuniversalism), artei şi societăţii (în politică se manifestă prin marea prezenţă a unor forme diferite

ale gândirii politice postutopice, Daniel Bell, Raymond Aron, Francis Fukuyama).

În estetica postmodernistă, lumea este receptată ca text organizat pe principiile nonselecţiei, apărând astfel impresia unui haos textual fragmentar. Creaţia este doar o parte a textului artistic infinit al culturii universale, nefiind rezultatul eforturilor autorului, ci un proces de dialog permanent între diferite limbaje ale culturii, al schimburilor dintre acestea, realizate la diferite niveluri (în acest sens apar distincţiile dintre text, care este identic lumii, şi intertext, echivalentul culturii omeneşti). Bazându-se pe teoria haosului (teoria autoreglării sistemelor haotice, I. Prigojin), postmoderniştii descoperă în haos structuri ordonate disparate, promovând noţiunea de *haosmos* (pentru prima dată apărută la Joyce). Modelul binar al opoziţiilor este pus sub semnul întrebării, locul lui fiind luat de un sistem ternar, redat expresiv prin intermediul cuvântului haosmos (Cf. LA. Timina (red.), *Russkaia literatura XX veka. Skoly, napravlenija, metody tvorceshoj raboty,* Sankt-Petersburg, 2002, p. 306).

Cu alte cuvinte, se punea sub semnul îndoielii autoritatea cuvântului, semnul fiind dislocat de referent, cuvintele nemaifiind puse în legătură cu o lume preexistentă a lucrurilor, ci având o viaţă independentă, subiect al capriciilor emiţătorului şi receptorului. Dezvoltată în societăţi puternic urbanizate, dominate de publicitate, politicianism şi mass-media, în care „imaginea este totul", această perspectivă duce la destabilizarea fundamentală a oricărui fel de autoritate, redusă numai la forme ale cuvintelor. În felul acesta, în literatură, canoanele literare sunt văzute ca invenţii arbitrare. Subiectivitatea şi relativitatea iau locul obiectivităţii şi absolutului. Dacă modernismul se reduce la progres şi inovaţie, aşa cum s-a observat şi în contextul sovietic, atunci postmodernismul înseamnă într-adevăr *după modernism,* având două accepţii. Prima, postmodernismul nu are în vedere posibilitatea de a face schimbări în lume, o dată ce cuvintele nu au niciun impact asupra realităţii, dând numai iluzia schimbării. În al doilea rând, postmodernismul are în vedere noţiunea de originalitate în artă: scrisul, de exemplu, este prezentat ca un *remake* nesfârşit al vechilor texte. În acest fel, scrierea postmodernistă este pătrunsă de conştiinţa de sine a scriitorului, de caracterul subversiv constant şi de ironizarea a ceea ce este scris, arătând astfel sentimentul scriitorului faţă de valoarea îndoielnică a ceea ce scrie.

Pe lângă elementele comune, specifice literaturii postmoderniste în general, în Rusia şi, în general, în Europa de Est, are un caracter politic accentuat, fiind mult mai radical, epatant. În general, sunt distinse trei mari perioade în dezvoltarea postmodernismului rus: *sfârşitul anilor '60*

— *Anii '70*

— Perioada de formare; *sfârşitul anilor '70*

— *Anii '80*

— Afirmarea lui ca orientare literară a cărei estetică se bazează pe teza poststructuralistă „lumea (creaţia) ca text", iar în practică folosind deconstrucţia intertextului cultural; ambele perioade sunt de asemenea caracterizate prin statutul de manifestare neoficială, ilegală, subterană; *sfârşitul anilor '80*

— *Anii '90*

— Perioada de legalitate (Skoropanova, *op. Cât.,* p. 71).

Prima generaţie de scriitori postmodernişti se caracterizează prin prezenţa intertextualităţii, a elementului ludic, reflexie teoretică provocată de propria creaţie, depăşirea graniţelor literaturii (pătrunderea în sfera teoriei literaturii, a esteticii, culturologiei), caracter eterogen al textuali tatii, principiul nonselecţiei, dorinţa de a transmite pluralitatea semantică (trimiterea la multiple interpretări), tehnica „măştii auctoriale" (Scriitorul rus pendulează între poziţia de geniu (intelectual, erudit, estet) şi clovn (grafoman, infantil, prostănac), ironie, spirit parodic, dublă codare ş.a. Acum proza cultivă două tipuri principale de scriere

— *Postmodernism narativ* (Andrei Bitov, *Puşkinskii dom),* orientat spre problematica tipic culturologică, orientare etică, preocupare crescută pentru caracterul figurat, folosirea codului autorului-narator, şi *postmodernism liric* (Abram Terţ, *Progulki s Puşkinâm,* Venedikt Eroveef, *Moskva-Petuşki),* care păstrează trăsături ale epicului, dar şi ale liricului, subiectul naraţiunii devine centrul compoziţional al scrierii

— „moartea autorului" este înlocuită cu transformarea acestuia în text, includerea în creaţie în calitate de personaj travestit, care narează efectiv întâmplările (Skoropanova, *op. Cât.,* pp. 77-78, 181,182).

A doua perioadă cunoaşte şi ea forme diferite de manifestare. Evgheni Popov şi Saşa Sokolov continuă direcţia lirică a postmodernismului (masca auctorială, eruditul grafoman, estetul infantil ş.a.; deconstrucţia noilor sfere ale lumii-text, decanonizarea canoanelor). Apar însă şi forme noi, *postmodernismul schizoanalitic* şi cel *melancolic.* Din prima categorie fac parte Victor Erofeev *(Jizn's idiotom)* şi Vladimir Sorokin *(Norma).* Scrierile lor folosesc limbajul schizofrenic (în accepţia lui Deleuze), un limbaj nearticulat al dorinţelor (al inconştientului colectiv). Pentru postmodernişti, schizoanaliza constituie o modalitate de a scoate în evidenţă libidoul procesului istoric, şi anume impulsurile inconştientului colectiv care pun în mişcare masele (care nu conştientizează această situaţie), care le tulbură intenţiile sociale şi face ca proiectele sociale să devină groteşti. Reprezentanţi ai ultimei direcţii sunt Saşa Sokolov *(Palisandria),* Mihail Berg *(Momemurî; Ros i ia),* în ale căror creaţii se face simţită deziluzia în faţa valorilor epocii moderne; prin' intermediul informaţiilor schizoanalizei apreciază progresul istoric, promovează pesimismul istoric, respingând orice iluzie legată de viitorul luminos al omenirii şi recunoscând numai salvarea individuală (Skoropanova, *op. Cât,* pp. 223, 224).

Ultima fază a postmodernismului rus, deosebit de bogată, o dată cu ieşirea la lumină a manifestărilor postmoderniste, de data aceasta acceptate în urma dispariţiei cenzurii, vine să completeze cumva golul creat în perioada postsovietică, în care s-a produs prăbuşirea definitivă a realismului socialist. Sunt supuse deconstrucţiei miturile sociale (Viktor Pelevin, *Omon Ra),* naţionale (Victor Erofeev, *Russkaia krasaviţd),* religioase (Egor Radov, *Zmeesos).* Principalele tipuri de postmodernism întâlnite în această perioadă sunt: *postmodernism narativ* (cea mai tradiţională formă, Zinovi Zinik, *Lord i egher',* Viktor Sosnora, *Aleksandriiţi,* Viaceslav Pieţuh, *Novaia moskovskaia filosofia); postmodernism liric* (masca de geniu/clovn a autorului

— Igor Iarkevici, *Kak ia i kak menia,* Vadim Stepanţov, *Otstoinik vecinosti,* Konstantin Grigoriev, *Nega,* Andrei Dobrânin, *Izbrannâe pis'ma o kurtuoaznom manierizme,* Vladimir Druk, *Kommutator), postmodernismul lirico filosofic* (lumea-text este ţesută din material filosofic şi literar, D. Galkovski, *Beskonenc'nâi tupik), postmodernism schizoanalitifi* (Discursul schizoanalitic este un termen avansat de G. Deleuze şi F. Guattari în 1972. Ei spuneau că un artist autentic are nevoie de

o personalitate schizoidă, prin faptul că nu recunoaşte societatea în care trăieşte; el apelează la acest tip de discurs, punând sub semnul întrebării împuternicirea limbajului logicii general-recunoscute şi a legăturilor cauză-efect, apelează la absurd şi paradox), orientat spre pătrunderea în stihia subconştientului şi care foloseşte în scopuri artistice anticalofilia — Egor Radov, *Zmeesos,* Mihail Volohov, *Neporoc'noe zaceatie,* Victor Erofeev, *Strasnâi sud,* Vladimir Sorokin, *Serdţa cetârioh);* este continuat *postmodernismul melancolic* (Vladimir Şarov, *Do i vo vremia,* Mihail Şişkin, *Vseh ojidaet odna noc',* Viktor Pelevin, *Ceapaev i Pustota); postmodernism ecologic* (ideile renaşterii ecologice ale planetei noastre, ecumenism ecologic propovăduit de reprezentanţi ai tuturor religiilor în numele salvării naturii, natura văzută ca obiect estetic, Andrei Bitov, *Oglaşionnâef* (Skoropanova, *op. Cât.,* pp. 349, 351, 352).

Procesul de identificare a unei estetici postmoderniste ruse şi de construire a unui canon post-modernist rus a început în presa literară sovietică la începutul anilor '90, odată cu identificarea noii scriituri, ce apare odată cu liberalizarea culturii sovietice. Revistele publică articole ale promotorilor majori ai postmodernismului rus, cum ar fi Mihail Epştein, Viaceslav Kuritin şi Mark Lipoveţki, care sintetizează noţiunile de bază ale poststructuralismului occidental şi ale teoriei postmoderniste. În studiul său *Zakon krutiznî* Publicat în „Voprosy literatury", nov. —dec. 1991, pp. 3-37), Lipoveţki afirma că teoria postmodernismului occidental oferă comentatorilor un nou cadru critic pentru a explora noile scrieri, umplând astfel vacuumul teoretic lăsat de marxism-leninism.

Nu atât pentru a se racorda la fenomenele occidentale, critici literari precum Lipoveţki *(Russian Postmodernist Fiction: Dialogue with Chaos,* 1999) şi Irina Skoropanova *(Russkaia postmodernistskaia literatura,* 1999) au identificat trăsături ale postmodernismului în literatura rusă chiar în anii '60, demonstrând că literatura rusă nu a rămas în urma curentelor dominante din Occidentul literar. Şi în Rusia, şi în alte ţări est-europene, susţinătorii postmodernismului au afirmat adesea că estetica a căpătat o expresie unică şi a fost mai bine înţeleasă în culturile din zona autocrată comunistă. Citând-l pe Jean-Francois Lyotard *(The Postmodern Condition: A Report on Knowledge,* 1979), criticii afirmau că, o dată cu dezintegrarea ideologiei marxist-leniniste, s-a experimentat mai bine ceea ce Lyotard, cu mult înainte de căderea comunismului, numea „declinul puterii unificatoare

şi legitimatoare a marilor naraţiuni", fapt ce a dus la consolidarea „condiţiei postmoderne" în cultura occidentală. Apariţia postmodernismului în Rusia a fost pregătită de modernism, dezvoltat în *underground* în perioada poststalinistă (I. Brodski, V. Sosnora, G. Aighi, L. Gubanov, E. Haritonov). De la moderniştii noului val, postmoderniştii au împrumutat ideea valorii în sine a artei, o preocupare deosebită pentru limbaj. În mod asemănător, importante au fost şi experienţele neoavangardiştilor din anii '50-'60 (grupul lui L. Certkov, grupul de la Lianozovo, SMOG ş.a.). Principalul obiectiv al neoavangardiştilor era salvarea de la mortificare şi degradare a limbii ruse literare şi a limbii ruse în general, care căzuse masiv în mâinile ideologiei, idiomatizării, fiind astfel sărăcită. Un rol semantic crescut al cuvântului, condensarea semanticii, noi principii de organizare structurală a textului, descompunerea limbajului, tendinţă spre primitivism, concret, absurd

— Toate acestea constituiau căile pe care le propunea modernismul rus pentru reînnoirea limbii literare (Skoropanova, *op. Cât,* p. 76. 358).

Postmodernismul rus din anii '60 este explicat prin colapsul definitiv al liberalizării poststaliniste (simbolizate de intervenţia puterii militare sovietice în Cehoslovacia, în august 1968) şi de încercarea de a revigora imageria şi sloganurile sovietice. Inspirată de caracterul subversiv al imaginii publicitare *pop-art* din America, pictorii *undergroundului* moscovit au dezvoltat *soc-art* (în rusă *soţ-art,* abreviere de la *soţialisticeskoe iskusstvo,* „arta socialistă"), o încercare de a scoate în evidenţă discrepanţa dintre imagine şi realitate pe care o resimţea cititorul sau privitorul sovietic, în care artistul se juca cu simbolurile şi clişeele verbale ale propagandei sovietice pentru a le prezenta ca pe nişte semne fără referenţi, mai degrabă produse ale unui limbaj ce aspira în mod absurd la statutul de realitate. Din cadrul acestui *underground* s-au detaşat *conceptualiştii,* artişti de avangardă din care fac parte Dmitri Prigov şi Lev Rubinştein, mai apoi prozatorul Vladimir Sorokin. Dialogul implicit dintre postmodernismul occidental şi cel rus iniţiat de reprezentanţii *soc-art* a fost fragmentar, iar conceptualiştii, ale căror artă şi eseuri dovedesc în mod explicit interesul pentru această teorie, au fost influenţaţi nu numai de teoriile lui Jean Baudrillard, Jacques Derrida şi Michel Foucault, ei înşişi ajungând pe căi proprii la concluzii similare.

În studiul său *The Total Art of Stalinism* (1988), Boris Groys afirmă că conceptualiştii au identificat o dorinţă de putere prezentă în orice operă de artă, o aspiraţie spre adevărul absolut şi spre autoritatea asupra fiinţei umane. Acest lucru era observat nu numai în realismul socialist, ci şi în arta concepută în anii ’60 ca opoziţie la acesta, de scriitori de felul lui Aleksandr Soljeniţân. Pentru conceptualişti, singura cale de a contracara acest pericol esenţial al textului era de a-l submina în întregime, rezultând ceea ce Linda Hutcheon *(The Politics of Postmodernism,* 1989) definea prin postmodernism: „saying something whilst at the same time putting inverted commas around what is being said”. De exemplu, povestirile de tinereţe ale lui Sorokin, scrise mai mult pentru spectacol şi pentru lecturi private, ca şi cea mai mare parte a acestui tip de literatură în această perioadă, încep în mod tradiţional cu o imitaţie convingătoare a stilului la modă al literaturii sovietice, care este întrerupt brusc de un act nemotivat de violenţă sau defecaţie, vomă sau transpiraţie. Schimbarea de ton face astfel ca limbajul precedent, autoritar, să devină un simplu text, lăsându-i cititorului numai cuvinte goale. Scriitori ca Sorokin şi Prigov prezintă această experienţă ca pe o eliberare, salvându-l pe cititor de încătuşarea într-un limbaj anume pentru a deveni un conceptualist, jucându-se cu limbile ce se întrec în a pretinde autoritate asupra lumii, pe scurt, folosindu-le ca pe nişte măşti, fără a fi însă înrobit de ele.

Postmodernismul apare într-o anumită stare a lumii, în condiţiile pierderii jaloanelor morale. Conceperea realităţii nu mai are niciun fel de logică internă, ea trebuind să fie interpretată ca un text convenţional. D. Galkovski, în romanul *Beskonednâi tupik,* ajunge la concluzia că literatura rusă, care a luat până şi locul filosofiei sau religiei, dispune de o mare doză de creativitate, astfel încât tot ce este spus se transformă în realitate: „Dacă Dostoievski ar fi fost împuşcat în 1849, atunci nu ar mai fi scris *Demonii.* Dar poate că atunci aceşti demoni n-ar mai fi existat nici în realitatea rusă” (*Apud* Nefaghina, *op. Cât.,* p. 258. 360).

Ca şi mulţi scriitori ruşi înaintea lor, postmoderniştii doreau să se elibereze de ideea că sunt o parte componentă a moştenirii literare ruse. Clasicii timpurii ai postmodernismului rus, cum ar fi Andrei Bitov (n. În 1937), cu *Puşkinskii dom* (1978, publicată la Paris, abia în 1987 la Moscova, scrisă între 1964 şi 1971), sau Abram Terţ (Andrei Siniavski, 1925-l997), cu *Progulki s Puşkinâm* (Londra, 1975, Moscova, 1990, scrisă

între 1966 şi 1968), se fac ecoul tendinţei postmodernismului occidental de a respinge canonul ca fiind arbitrar, elitist şi exclusiv, fără însă a spera prea mult că trecutul poate fi modificat sau se poate scăpa de el. Mai degrabă ei îşi manifestă dragostea faţă de Puşkin şi ura faţă de zeul care a devenit el, precum şi un regret nostalgic că scriitorul nu s-a născut mai devreme, într-un timp inocent. În acelaşi timp, postmoderniştii ruşi resping chiar noţiunea de moştenire literară, deoarece ei percep dezvoltarea literaturii ruse ca pe un proiect monumental, care culminează în mod logic cu literatura sovietică, strâns legat de credinţa în ideea de perfectibilitate a fiinţei umane, care culminează la rândul ei cu atrocităţile staliniste. În felul acesta, scriitorii ruşi au ajuns la rândul lor la concluzia pe care o trăgea în 1949 Theodore Adorno *(Cultural Criticism and Society),* care spunea că punctul culminant al progresului intelectual este Auschwitz. Adorno mai spunea de asemenea că după Auschwitz este imposibil să mai scrii poezie, sentiment reflectat şi de „tăcerea" scriitorilor conceptualişti şi a altor postmodernişti ruşi. Scriitorii nu mai vor să fie asociaţi cu o tradiţie ce predica civilizaţia pentru a motiva şi masca barbaria. Şi pentru postmoderniştii ruşi exista în prim-plan dorinţa de a pune capăt o dată pentru totdeauna convenţiei dăunătoare, reluată în perioada sovietică, a scriitorului rus văzut ca un predicator al modului de viaţă, care adesea căpăta forme de mesianism. Romanul post-modernist clasic *Moskva-Petuşki* al lui Venedikt Erofeev descrie călătoria unui alter-ego al scriitorului în încercarea de a pleca cu trenul din Moscova profană în sacrul Petuşki. De fapt, Erofeev încearcă să se elibereze pe sine, în roman, de înclinaţia evidentă a intelectualului rus de a salva omenirea prin sine şi de a căuta paradisul pe pământ. La finalul romanului, naratorul descoperă că a revenit în Moscova comunistă, punctul final al acestei căutări, unde este înjunghiat în gât. Finalul dramatizează printr-o coincidenţă eseul din 1968 al lui Roland Barthes, *Moartea unui autor,* în care scriitorul este privat de statutul său de autoritate şi redus la un simplu ţesător de text. Amalgamul grotesc de citate, din surse diferite, din literatura rusă şi universală, Biblie, propagandă politică şi cultură populară

— Din care este făcut romanul reflectă nu numai dezintegrarea postmodernistă a oricărei noţiuni de ierarhie a textelor, ci şi realităţile groteşti ale moştenirii literare ruse şi societatea care le-a produs, într-un alt text-colaj, *Russkaia krasaviţa,* Victor Erofeev caracterizează implicit literatura rusă ca fiind o prostituată ce crede că poate salva lumea şi care este gata să adopte orice cauză, dar care face numeroase avorturi înainte de

a se sinucide. Tot la Erofeev, *Enţiklopedia russkoi duşi* oferă numeroase exemple în acest sens: „Stilul preferat al scriitorilor care au scris şi scriu despre Rusia este cel plângăcios-compătimitor. Greşeala occidentaliştilor şi a slavofililor deopotrivă este aceea că ei doresc fericirea Rusiei. Renumiţii militanţi, de la Ceaadaev încoace, au fost, se pare, din cale-afară de neliniştiţi de situaţia disperată a patriei. (...) Eterna şi nefericita idee de a scoate Rusia la liman, contrar dorinţei acesteia, migrează dintr-o carte în alta şi a devenit cel puţin o obsesie. Toţi vor o Rusie fericită, cu pite, cozonaci şi batog. Nu le convine gingirica în sos de roşii. Cel puţin, gingirica nu e idealul lor" (Ed. Paralela 45, Bucureşti, 2003, p. 26. 362). Convingeri asemănătoare răzbat şi din scrierile Tatianei Tolstaia.

Sfârşitul anilor ’80 şi începutul anilor ’90 au marcat încheierea controlului de 60 de ani al statului asupra literaturii, după colapsul URSS din 1991. Uniunea Scriitorilor s-a dezintegrat sub impactul politicii *glasnostului,* iniţiată de preşedintele Mihail Gorbaciov în ultima parte a anilor ’80. În 1990, cenzura oficială a luat sfârşit şi Guvernul a proclamat libertatea presei. Această nouă independenţă a avut urmări profunde în literatura rusă. Pe de o parte, scriitorii erau acum liberi să scrie cum doreau şi despre ce doreau fără teama de a fi reprimaţi sau închişi; aveau acces liber la literatura străină, precum şi posibilitatea de a-şi publica lucrările în străinătate; riduri ale scriitorilor interzişi mai înainte, cum ar fi Nabokov şi Soljeniţân, au început să fie publicate în ediţii de masă. De cealaltă parte, se observă şi urmări negative ale acestei libertăţi: dispariţia Uniunii Scriitorilor a dus de asemenea la dispariţia unor contracte editoriale rentabile sau a privilegiilor acordate scriitorilor care nu doreau să scrie în limitele stabilite de guvern. Pierderea subsidiilor de stat pentru revistele literare şi edituri, la care se adaugă şi costurile de tipar ce încep să crească vertiginos, au dus la creşterea preţurilor cărţilor şi ale revistelor şi, evident, la o scădere a vânzărilor şi a circulaţiei acestora. La jumătatea anilor ’90, cea mai mare parte a revistelor a trebuit să se adapteze noilor realităţi ale economiei de piaţă. Aceasta însemna satisfacerea cererii pentru o literatură mai mult sau mai puţin îndoielnică. La mare preţ sunt traducerile de romane poliţiste, de dragoste şi de senzaţie. În acelaşi timp, evident, apar şi edituri, dar şi reviste literare de calitate.

Pe scena literaturii ruse apar noi scriitori, care tratează curajos chestiuni controversate. Povestirile şi romanele lui Oleg Ermakov prezintă

un tablou îngrozitor al brutalităţilor războiului din Afganistan din anii ’80. Ludmila Petruşevskaia scrie despre dilemele morale cotidiene ale intelectualilor de la oraş. Tatiana Tolstaia este preocupată de inadaptaţii societăţii. Victor Erofeev a făcut poate cele mai mari eforturi de a extinde limitele literaturii. Romanul lui complex şi controversat *Kusskaia krasavita* (1990) îmbină realismul cu fantezia bizară şi este o provocare deschisă a tabuurilor literare, fiind un caz clar de libertate de creaţie.

Creaţia postmoderniştilor din prima generaţie se caracterizează prin jocuri de cuvinte, folosire masivă a citatelor din literatura rusă şi sovietică (în fapt, pot fi citate motive, subiecte, construcţii estetice canonice, mituri...; denumirea romanului *Moskva-Petuşki* trimite la *Puteşestvie iţ Peterburga v Moskvî* a lui A.N. Radişcev; în romanul *Golova Gogolia* al lui A. Koroliov este folosită nu numai legenda despre somnul-moarte al scriitorului, ci şi motivele nasului, al cizmelor, reelaborate). „Teatralitatea culturii contemporane”, cum era numită de Ihab Hassan latura ludică a postmodernismului, poate fi cel mai bine sesizată la nivelul relaţiilor dintre autor şi text. Aceasta pentru că textul postmodernist nu este o creaţie definitivă, ci procesul de interacţionare a scriitorului cu textul. Relaţia dintre scriitor şi text s-ar putea numi *genotext* (Nefaghina, *op. Cât.,* p. 260. 364) , creaţia care se naşte aici şi acum (a se vedea, în acest sens, Evgheni Popov, *Duşa patriota, ili Razlicinâe poslania k Fetfic’niku,* A. Bitov, *Puşkinskii dom,* M. Haritonov, *Linii sud’bî, ili Sunduciok Milasevicea).* Mai mult, autorul devine adesea şi unul dintre personaje. Sintagma „lumea ca text” trebuie să fie înţeleasă, în postmodernism, ca relaţie a autorului cu textul. Creatorul acestui text, autorul, este la rândul lui personaj al altui Text, mai amplu, care are şi el Creatorul lui, iar textul creat de acesta a fost fixat în textele altor scriitori. De aici, disoluţia ideii de autor, de aici, în urma acestui amestec de stiluri străine, şi lipsa unor pretenţii de originalitate asupra noii creaţii. La nivel stilistic, se remarcă folosirea enumeraţiilor-inventare (pentru a reproduce ritmul armonios al universului, dar care, în fapt, accentuează ideea de absurd, de haos al lumii), a colajului (care imită la prima vedere realitatea, dar este la rândul lui creator de haos).

La nivelul orientărilor, în cadrul postmodernismului rus se conturează două orientări: cea *tendenţioasă* şi cea *netendenţioasă.* Prima se bazează pe o estetică a ideologemelor, a miturilor sociale, filosofice şi politice, în care parodia este deosebit de puternică; a doua orientare, mai apropiată de

postmodernismul occidental, amestecă diferite coduri culturale, estetici ale unor epoci şi orientări diferite, demonstrând caracterul indistinct al diferitelor ideologii. Postmodernismul tendenţios cunoaşte două orientări stilistice, în funcţie de ideologemele utilizate

— *Soc-art* şi *conceptualism.*

Soc-art reprezintă o manifestare specifică literaturii ruse, care foloseşte materialele artei realismului socialist, în principal pe cele lingvistice (clişee ideologice, lozinci, limbă de lemn). Orientarea a apărut în anii 70, fiind legată genetic de realismul ironic, care se juca cu stereotipurile realităţii sovietice, parodiindu-le, răsturnându-le şi demitizându-le, creând în felul acesta „cea de-a doua realitate" (VI. Sorokin, povestirile *Zasedanie zakvoma; Svobodnâi urok; Delovoe predlojenie,* Z. Gareev, *Park,* Saşa Sokolov, *Palisandria,* Iu. Aleşkovski, *Kenguru,* V. Erofeev, *Russkaia krasaviţa; Jizn's idiotom).* Trebuie remarcată limitarea acestui stil, care este dependent de existenţa, în amintire, în conştiinţă, a ideilor şi imaginilor literaturii realismului socialist; când aceste amintiri vor dispărea, joaca provocată de ele nu va mai avea niciun sens.

În fapt, trecerea de la realismul socialist la soc-art s-a făcut treptat, din a doua jumătate a anilor '50 până în a doua jumătate a anilor '70, de la creaţia „grupului de la Lianozovo" (Evgheni Kropivniţki, Igor Holin, Henrich Sapgir, Vsevolod Nekrasov) până la proclamarea soc-artului programatic în lucrările lui Vitali Komar, Aleksandr Melamid, Ilia Kabakov, Erich Bulatov, Dmitri Prigov. Termenul de *soc-art* a fost format de Komar şi Melamid în 1972, fiind văzut iniţial ca o paralelă a americanului pop-art. Însă dacă în Occident, în conştiinţa maselor, dominau atributele de piaţă ale lucrurilor, în Uniunea Sovietică la mare preţ erau atributele ideologice ale noţiunilor generale. În ambele cazuri, arta s-a deplasat, în receptarea lumii înconjurătoare, spre un registru inferior, de masă

— Cutii de conserve în pop-art, lozinci stradale în soc-art (Mihail Epştein, *Postmodern v Rossii. Literatura i teorija,* Moscova, 2000, p. 81).

Conceptualismul este mult mai amplu, întrucât nu foloseşte numai ideologemele socialiste, nu este legat de o anumită orânduire socială, el stabilind o legătură profundă cu conştiinţa ideologică în sine. Jocul cu conceptele, în conceptualism, reprezintă întoarcerea acestora pe partea

cealaltă, în timp ce soc-art presupune întoarcerea lor pe dos (Nefaghina, *op. Cât.,* p. 270). Primul scriitor conceptualist rus este considerat a fi Daniil Harms. În opinia lui Vsevolod Nekrasov, Harms a descoperit mecanismul de funcţionare a artei: mecanica situaţiilor, din care fac parte atât creaţia, cât şi autorul, publicul (Vs. Nekrasov, *Kak eto bylo (i est') s konceptualizmom,* „Literaturnaja gazeta", nr. 31,1 august 1990). Termenul de conceptualism a fost introdus în teoria literară de Boris Groys, în revista „A-Ia" (prima revistă rusă de artă neoficială, editată la Paris), când a reunit o serie de poeţi sub numele de „conceptualismul romantic moscovit". A apărut în proza rusă în anii '70-'80, ca manifestare avangardistă a nonconformismului. În anii '90 devine mai puţin agresiv, renunţând la conceptele ideologiilor totalitare şi ale sistemelor estetice monologice. Reprezentanţi la nivelul prozei: Evgheni Popov, *Glaz bojii,* V. Erofeev, *Pis'mo k materi; Karmannâi apokalipsis; Berdiaev.* În orice caz, şi la acest nivel se observă dificultatea de a plasa o creaţie literară sau alta într-una din cele două orientări. Proza lui Evgheni Popov, de exemplu, *Dusa patriota, Ui Razlic'nâe poslania k Ferfic'kinu* poate fi interpretată în ambele moduri.

Pentru că noul fenomen estetic nu este prezent ca atare în cultura precedentă, se poate spune că abia combinaţiile în care intră el îi transformă înfăţişarea. În fapt, deconstrucţia se orientează nu atât pe noutate (pusă în legătură cu amnezia), cât pe ideea de altceva (pusă în legătură cu amintirea) (Cf. Skoropanova, *op. Cât.,* p. 192). Structura mitologică a conceptualismului (mitul este, în opinia lui R. Barthes, sistemul semiologic de rang secund, al doilea limbaj, în care se vorbeşte despre primul) face ca acesta să creeze un mit artificial fundamentat pe mitul ideologic. De fapt, în conceptualism mitul este răsturnat prin banalizare absolută. În acest sens, arta conceptualistă este antitotalitară: ea foloseşte în scopuri estetice tehnica de manipulare prin simboluri utilizate de ideologia totalitară, conturându-i mecanismul intern, dar şi înrudirea interioară a ideologiilor lumii contemporane (Nefaghina, *op. Cât.,* p. 276). O formă de prezentare a conceptualismului o constituie, de multe ori, *remake-ul,* rescrierea unor creaţii clasice, care, fără a fi parodiate, capătă în felul acesta un conţinut nou; de fapt, latura subiectului este orientată către cultura de masă (care recunoaşte stereotipurile folosite), în timp ce ironia este adresată culturii elitelor (care poate decoda sensurile suprapuse). Primul nivel de interpretare a *remake*ului este acela de prezentare a vieţii eroului contemporan şi a cadrului acţiunii; cel de-al doilea nivel este orientat spre stabilirea

legăturilor interne şi externe cu literatura precedentă, nivel care conţine în fapt esenţa acestei specii. Reprezentanţi ai acestei direcţii: Evgheni Popov: *Nakanune nakanune,* V. Makanin, *Kavkazski plennâi,* Iu. Kuvaldin, *Vorona,* V. Ceaikovskaia, *Novoe pod solnţem,* ş.a.

2. Victor Erofeev, între contestare şi recunoaştere

„înfrângerea este principala temă a literaturii. Literatura nu scrie niciodată despre victorii, despre victorii scrie numai literatura proastă. Literatura bună scrie despre înfrângeri, despre o înfrângere în iubire, despre una politică, militară, despre cădere. Despre tot ce şochează, stresează şi face să te gândeşti."

Victor Erofeev

Victor Erofeev ocupă o poziţie mai mult decât contradictorie în literatura contemporană. Fără a se afla în graţiile criticii ruse, care îl consideră „destul de cunoscut", „celebru prin latura sa scandaloasă", „epatant", în străinătate, în primul rând în Germania, se bucură de o largă recunoaştere. Acuzele de imoralism, cinism, pornografie, sadism (chiar şi de satanism!) sunt la ordinea zilei atunci când este vorba de scrierile sale literare, considerate destul de reci şi artificiale, în schimb, o mai mare recunoaştere are în calitate de teoretician literar, critic şi eseist. Pentru mulţi, începuturile lui sunt puse sub semnul criticii, a primit recunoaşterea în această calitate, iar lucrările sale critice şi publicistice au fost considerate în Rusia ultimilor ani mai puternice decât cele de proză (o apreciere deosebită în acest sens a primit-o ultimul său volum, *Horoşii Stalin,* cu caracter memorialistic, întâmpinat favorabil de majoritatea criticilor săi).

Victor Vladimirovici Erofeev s-a născut pe 19 septembrie 1947, la Moscova, în familia unui diplomat sovietic de rang înalt. Alături de părinţi a petrecut o perioadă de timp la Paris. Experienţa pariziană s-a dovedit a avea mai apoi urmări consistente: aici a avut acces nelimitat la numeroase riduri interzise acasă, aici i-a descoperit în primul rând pe marchizul de Sade şi pe Vladimir Nabokov (a fost, în fapt, editorul primei ediţii ruse a lui Nabokov).

în 1970 a absolvit Facultatea de Filologie a Universităţii de Stat din Moscova (MGU), iar în 1975 şi-a susţinut doctoratul la Institutul de Literatură Universală din Moscova (IMLI), cu tema *Dostoievski şi*

existenţialismul francez (publicată mai apoi în SUA, în 1991, iar în Rusia în 2003, sub titlul *Naiti v celoveke celoveka. Dostoevski i egzistenţializm).* Studiul lui Erofeev are în vedere ipostazele credinţei religioase din secolul al XIX-lea, ajunse într-un impas. Câteva momente marcante din istoria culturii, Dostoievski, Nietzsche, Sartre, Camus, existenţialismul

— Sugerează necesitatea unor noi surse ale religiei.

Primele sale scrieri literare datează din anii ’70, încă de la început distanţându-se de formele realiste tradiţionale, el putând fi considerat un exponent al realismului „murdar” (o combinaţie de realism şi naturalism) (Cf. I.S. Skoropanova, *Russkaja postmodernistskaja literatura,* Moscova, 2001, pp. 237 şi 245, căruia îi sunt specifice o atenţie deosebită pentru sfera fiziologiei, folosirea unui lexic necenzurat, colocvial, argotic, care conduce, în ultimă instanţă, la demitizarea reprezentărilor despre om). Una dintre primele scrieri care i-au adus celebritatea a fost un eseu despre creaţia marchizului de Sade, publicat în 1973 în revista „Voprosî literaturi”. În calitate de critic literar a publicat de asemenea un studiu despre filosofia lui Lev Şestov. În scurt timp, a fost dat afară din Uniunea Scriitorilor a URSS (Erofeev a fost reprimit în Uniunea Scriitorilor abia după declanşarea epocii *deglasnost,* în 1988), sub acuzaţia de „pornografie a minţii”, pentru organizarea, în regim de samizdat, a almanahului *Metropol’* (Metropola, Semnificaţia numelui almanahului a fost interpretată diferit: era vorba nu numai de metropolă, aşa cum era considerată Rusia, în comparaţie cu literatura rusă din afara graniţelor ei; se referea şi la metrou (metropolitan), ca reprezentant al *undergroundu*lui*;* nu în ultimul rând, trimitea şi la Hotelul „Metropol”, ca loc de reuniune pe care şi-l propuneau autorii, 1979, în SUA, la Editura „Ardis”, fiind editat pentru prima dată în Rusia în 1989) (Almanahul conţine următoarele: Victor Erofeev, prefaţă, *Vremja, Metropol”,* prefaţa *Metropol, 1979;* versuri: Semion Lipkin, Henrich Sapghir, Iuri Kublanovski, Vladimir Vâsoţki, Evgheni Rein, Iuri Karabcievski, Andrei Voznesenski, Inna Lisnianskaia, Iuz Aleşkovski; povestiri: Bella Ahmadulina, *Mnogo sobak i sobaka,* Piotr Kojevnikov, *Dve tetradi,* Evgheni Popov, *Certova diurna rasskazov,* Friedrich Gorenstein, *Stupeai,* Andrei Bitov, *Proscal’nye den’ki,* din volumul *Vospominanie o real’nosti,* Fazii Iskander, *Makn’kij gigant bol’sogo seksa, Vozmezdie,* Boris Bahtin, *Dublenka,* Arkadi Arkanov, *I vse ran’se i ran’se opuskajutsja sinie sumerki; I snitsja mne karnaval,* Victor Erofeev, *Iadrena Fenja;*

Prispuscennyj orgasm stoletija, Trechglavoe detisce, John Updike, un fragment de roman, Mark Rozovski, *Teatral'nye kolec'ki, slozennye v spiral',* Vasili Rakitin, *Cent...* Viktor Trostnikov, *Stranicy zurnala,* Leonid Batkin, *Neujutnost' kul'tury,* teatru: Vasili Aksionov, *Ceţyre temperamenta. Komedija.)*.

Almanahul era de fapt o compilaţie de texte politice explozive, 23 de autori, editate şi selectate, în afară de Erofeev, de Vasili Aksionov, Andrei Bitov, Evgheni Popov şi Fazii Iskander, în care, în esenţă, ca într-o radiografie socială, scriitori recunoscuţi oficial erau comparaţi cu scriitorii renegaţi, creându-se în fapt o imagine clară a ceea ce poate fi numit pluralism în literatură. Evident, lucrarea nu a primit acceptul spre publicare în Rusia, fiind însă tipărită mai apoi în Occident. În această perioadă, tatăl lui, un fost translator şi apropiat al lui Stalin, a fost obligat să-şi dea demisia din cauza comportamentului fiului său. Chiar dacă volumul a fost interzis, iar autorii au suferit persecuţii, almanahul şi-a făcut datoria. După spusele lui Veniamin Kaverin, „în anii de tăcere socială, almanahul a arătat că opinia colectivă nu numai că există, dar şi că dispune de un anumit gust şi tact". Volumul a devenit simbolul unei epoci închistate, al rezistenţei în faţa puterii, care încă nu se dădea în lături să calce totul în picioare. Autorii însă au demonstrat că se poate face o opoziţie, că oamenii trebuie să se opună şi arătau în ce fel. În opinia lui Erofeev (exprimată într-un interviu acordat BBC la aniversarea unui sfert de secol de la apariţia almanahului), volumul este important pentru că a fost groparul literaturii sovietice, care, după aceea, şi-a schimbat înfăţişarea, începând cu 1980, scriitorul poate fi considerat postmodernist. Până în 1988 nicio creaţie a lui Erofeev nu a mai fost publicată în ţară, scriitorul fiind interzis şi considerat disident. Era însă foarte cunoscut în cercurile literare, fiind unul dintre aşa-numiţii „scriitori de bucătărie", care îşi citeau creaţiile în apartamente ale cunoscuţilor (a se vedea o scenă asemănătoare descrisă în romanul *Russkaia krasaviţa).* O primă scriere literară a fost povestirea *Popugaiciki,* apărută în „Ogoniok" în 1988, urmată de povestirea *Telo Annî, ili Koneţ russkogo avangarda* (1989). În 1990 a apărut romanul *Russkaia krasaviţa* (scris între 1980 şi 1982), tradus de atunci în multe limbi (în engleză în 1992), care a devenit în scurt timp un best-seller mondial. Pe lângă romane, a mai publicat şi volume de povestiri, unele dintre ele dobândind o celebritate la fel de mare ca cea a romanelor care l-au confirmat ca scriitor.

A mai publicat articolul *Pominki po sovetskoi literature* (1989) (Publicat în 1990 în „Literaturnaia gazeta”, numărul din 4 septembrie. În *Horoşii Stalin,* Erofeev „mărturiseşte” că locuinţa lui din preajma cimitirului Vagan’kovskoe, precum şi magazinul de alături, în care se vindeau coşciuge, ar fi şi ele răspunzătoare pentru rolul de gropar al literaturii sovietice pe care şi l-a asumat scriitorul!), în care proclama moartea literaturii sovietice, articol care a devenit obiectul unei polemici acerbe. Pentru Erofeev, literatura sovietică este o creaţie a concepţiei realismului socialist, augmentată de slăbiciunea personalităţii umane a scriitorului care visa la o bucată de pâine, slavă şi statu-quo cu puterea, dacă nu unsa divinităţii, atunci măcar a ideii universale. Literatura sovietică din perioada poststalinistă a fost împărţită de Erofeev în oficioasă, sătească şi liberală, ultimele două fiind caracterizate de hipermoralism. La începutul anilor ’90 îşi face apariţia literatura alternativă, caracterizată prin dorinţa unui dialog cu orice cultură, cât de îndepărtată, pentru a pune bazele unei structuri polisemantice, polistilistice, bazate pe experienţa filosofiei începutului de secol al XX-lea, lăsate la o parte de cultura sovietică.

Problemele noii istorii şi critici literare au fost surprinse în numeroase studii şi eseuri filosofico-literare. Culegerea de eseuri filosofico-literare *V labirinte prokliatâh voprosov* (1990) surprinde teme obsedante ale scriitorului şi criticului literar, care au marcat în fapt întreaga lui creaţie. Sunt reluate opiniile despre Dostoievski şi încercarea lui de a uni umanismul şi creştinismul, dar şi despre scriitori clasici sau „dificili”, care au tulburat de-a lungul timpului conştiinţa socială: Sologub, Rozanov, Sartre, Celine, într-o încercare de a răspunde unor întrebări spinoase (visul „palatului de cristal”, credinţa în nihilism, iubire), de a afla sensul vieţii, aşa cum era văzut de scriitori francezi şi ruşi. *Şarovaia molnia. Malen’kie esse* (2002) este din nou un volum consacrat culturii, văzută de Erofeev ca distanţa dintre om, aşa cum este el, şi felul în care se vede. Ceea ce este neadecvat constituie motiv de râs şi lacrimi, ironie şi tragedie, însoţind, de-a lungul timpului, atât existenţa umană, cât şi mersul istoriei în general.

În acelaşi ton a fost scris şi eseul *Russkie ţvetî zla (Florile ruse ale Răului),* un fel de manifest artistic radical pentru o nouă literatură a Răului, ce preceda o antologie de proză (apărută în engleză în 1995, în Rusia în 1997, în colaborare, printre alţii, cu Vladimir Sorokin), o mărturie a peregrinărilor sufletului rus (Antologia cuprinde articolele: Victor Erofeev,

Russkie cvety zla, povestirile: Variat Şalatov, *Tifoznyj karantin,* Andrei Siniavski, *Zolotoj snurok,* Viktor Astafiev, *Ljudocka,* Iuri Matleev, *Tetrad' individualista,* Friedrich Gorenstein, *S koselockoj,* Serghei Dovlatov, *Kompromiss pjatyj,* Venedikt Erofeev, *Vasili Rozanov glazami ekscentrika,* Valeri Popov, *Ljubov' tigra,* Saşa Sokolov, *Trevoznaja kukla,* Evgheni Haritonov, *Duchovka,* Eduard Limonov, *The Night Souper,* Viaceslav Pieţuh, *Central'no-ermo-laevskaja vojna,* Tatiana Tolstaia, *Poet i muza,* Evgheni Popov, *Kak s'eli petucha,* Anatoli Gavrilov, *Istorija majora Simi'nkova,* Vladimir Sorokin, *Zasedanie zavkoma,* Dmitri Prigov, *Igra v ciny,* Dmitri Prigov, *Opisanie predmetov,* Dmitri Prigov, *Rascety s zizn'ju,* Lev Rubinştein, *Mat'myla ramu,* Lev Rubinştein, *Sestikrylyj serafim,* Iulia Kisina, *Polet golubki nad grjaznoj fobii,* Igor Iarkevici, *Solzenicyn, ili golos iz podpol'ja,* Viktor Pelevin, *Chrustal'nyj mir,* Victor Erofeev, *Sila lobnogo mesta.*). Alte antologii editate de Erofeev, *Vremia rojat'* (2000), cuprinzând creaţii ale celor mai buni tineri scriitori ai secolului al XXI-lea, care pun în discuţie subiecte dureroase, dure, brutale, dar care anunţă astfel naşterea unei noi literaturi, a unei noi mentalităţi; *EPS. Antologie de povestiri şi poezii* (2002), realizată împreună cu Dmitri Pirogov şi VI. Sorokin, care constituie un fel de triadă mistică (de aici iniţialele EPS, Erofeev, Pirogov şi Sorokin); *Piatikonec'naia zvezda* (2003), realizată împreună cu VI. Sorokin, Viktor Pelevin, Tatiana Tolstaia şi Boris Akunin, este un fel de album al celor mai cunoscuţi scriitori contemporani ruşi, care constituie un fel de cvintet al stelelor ce formează o constelaţie puternică a noii literaturi ruse.

Scriitorul, îndelung controversat în literatura rusă (luat în vizor de organizaţia „Iduşcie vmeste", „Mergem împreună"

— A tineretului pro-Putin care se erijează în postura de apărători ai standardelor culturale valoroase pentru Rusia), s-a mai remarcat şi prin adresarea către preşedintele Vladimir Puţin a unei scrisori deschise (2002), în care şi-a exprimat protestul împotriva persecuţiilor suferite în ultimul timp de scriitorii ruşi

— Scriitorul Vladimir Sorokin a fost acuzat de pornografie (În urma publicării, în 1999, de către Sorokin a romanului *Goluboe salo.* De o complexitate deosebită, romanul prezintă un laborator siberian în secolul al XXI-lea, într-o Siberie controlată de chinezi, unde sunt donaţi mari scriitori ruşi ai secolului al XIX-lea nu atât pentru producţia lor literară, cât pentru a

produce o grăsime albastră prin intermediul căreia se poate călători liber în timp. Datorită acestei slănini albastre este parcurs un secol XX în care succesiunea istorică a avut un curs diferit. Romanul este interesant şi pentru experimentul lingvistic pe care-l propune, prin inventarea unui slang ruso-chinez, folosit în laborator; de asemenea, prin parodia stilului unor clasici ai literaturii ruse, dar şi printr-o incursiune fantastică în lumea politicului. Foarte potrivite pentru aceasta situaţie sunt cuvintele naratorului din *Piat' rek jizn* al lui Erofeev: „Un scriitor bun nu răspunde de conţinutul cărţilor sale. Ele sunt mai importante decât autorul lor. Orice carte se judecă după cum stăpâneşti cuvintele, dar în timpul acestui control autorul e chemat să înfăptuiască actul autotrădării, să se predea cuvântului, permiţându-i să triumfe asupra lui. Restul e doar risipă de hârtie"), alţi autori incriminaţi fiind Viktor Pelevin, Polina Daşkova şi chiar Erofeev însuşi; de asemenea, a luat în public apărarea magnatului Mihail Hodorkovski, acuzat de evaziune fiscală. Scriitorul sugerează un paradox interesant: la urma urmei, Rusia sovietică era mai democratică decât Rusia de azi, în cadrul Politbiuroului mai aveau loc totuşi discuţii cu caracter administrativ, nu ideologic, având loc chiar polemici între oamenii de stat. Acum nu mai avem Politbiuro, ci administraţia prezidenţială, fiind vorba deci de un nou regim autocratic. Erofeev susţine că ruşii sunt acum ostaticii lui Puţin, care reprezintă ideea celei mai puternice şi unice democraţii (Afirmaţiile au fost făcute în interviul de mai sus.). Într-un interviu acordat ziarului „Der Spiegel", Erofeev spunea de fapt că Rusia îşi merită preşedintele. „Ruşii nu au experienţa alegerilor. Acum cinci ani nu-l cunoşteau pe Puţin, dar peste un an l-au pus în fotoliul prezidenţial. Dacă ar fi venit un alt Puţin, şi acesta ar fi obţinut o majoritate covârşitoare. Rog Occidentul să nu se agite aşa de tare pentru ţara noastră. Chiar dacă uneori tot ce se petrece aici seamănă cu un circ." Sau, cum spunea Erofeev în deschiderea scrisorii, „Stimate domnule Preşedinte, Rusia, aşa cum ştiţi, este o ţară mare, dar asta nu a împiedicat-o uneori să facă mari prostii!"

Este realizator al unor emisiuni literare de televiziune, „Apokrif, „V poiskah literaturi", pe postul „Kultura"; membru în comisia Premiilor de Stat.

Este foarte cunoscut în Europa şi America atât prin prelegerile ţinute la diverse universităţi, cât şi prin colaborări în presa scrisă: „New Yorker",

„New York Review of Books”, „TLS”, „Die Zeit”, „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, „Die Woche”, „FAZ”, „Nouvel Observateur”.

3. Erofeev despre literatura contemporană în eseul intitulat *Kogda kul'tura iscezla, ili stiral'nâi poroşok istorii,* Erofeev vede postmodernismul ca un fenomen strict lingvistic. Nuanţând, într-un interviu din 1995, *Krizis verbal'nogo iskusstva ili bessilie sovremennogo slova* (Apărut în volumul *Postmodernisţy o postkul'ture. Inkrv'ju s sovrtmennymi pisateljami i kritikami,* red. Serafima Roll, Moscova, 1998, pp. 99-110.), el consideră postmodernismul a fi momentul în care se pune punct stilului individual. Noua literatură se bazează astfel pe un stil străin, mai degrabă pe un eclectism al stilurilor, pe baza căruia apare metastilul

— O formă de comunicare între scriitor şi cititor.

Cel mai simplu indicator al acestui stil este jocul de cuvinte, apoi cel al semnificaţiilor cuvintelor (cuvântul poate fi interpretat în mai multe feluri şi capătă semnificaţii suplimentare acordate chiar de cititor, în funcţie de experienţa lui personală). Spre deosebire de literatura tradiţională, cu un mesaj transmis clar de către scriitor, literatura contemporană se bazează pe o reacţie polivalentă din partea cititorilor. Autorul, la rândul lui, se află pe poziţia unuia dintre cititorii textului, dispărând ca entitate distinctă.

în antologia *Russkie ţvetî zla,* Victor Erofeev a făcut o sinteză plastică a literaturii ruse contemporane, prezentându-i trăsăturile caracteristice. În opinia lui, ultimul sfert de secol al XX-lea se caracterizează, în literatura rusă, prin dominarea puterii Răului. „Parafrazându-l pe Baudelaire, putem spune că literatura rusă contemporană a rupt un întreg buchet de *fleurs du mal”* Studiul diferiţilor scriitori arată că, însumate, operele lor formează un adevărat roman al peregrinărilor sufletului rus. Aşa cum odinioară scriitorii stalinişti doreau să creeze un text unic al literaturii sovietice, scriitorii contemporani le parodiază visul.

Pornind de la cuvintele lui Bazarov, din *Părinţi şi copii,* „Omul este bun, numai circumstanţele sunt proaste”, Erofeev consideră că această idee poate fi considerată un fel de moto al marii literaturi ruse. „Principalul patos al ei, în cea mai mare parte, a fost salvarea omului şi a omenirii. Este o sarcină foarte grea, şi literatura rusă *atât de bine* nu a reuşit să o îndeplinească, încât a obţinut un succes mondial.” Pe de altă parte,

circumstanţele vieţii ruse au fost mereu jalnice şi nefireşti. Lupta disperată a scriitorilor cu acestea a luat adesea locul problemelor esenţei naturii omeneşti. Aşa a fost cu putinţă apariţia *unei filosofii a speranţei,* din convingerea optimistă în posibilitatea schimbărilor ce-i permit omului o existenţă demnă. În acest sens, Konstantin Leontiev vorbea, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, de creştinismul *roz* al lui Dostoievski şi al lui Tolstoi, lipsit aproape total de esenţă metafizică, dar în mod clar orientat spre doctrinele umaniste. Faptul că literatura rusă clasică a fost un factor clar de modelare a tinerelor conştiinţe din punct de vedere moral (mai ales prin modelul oferit de Dostoievski, considerat, de Nabokov, de exemplu, a fi un scriitor deosebit de util mai ales adolescenţilor), s-a soldat în cele din urmă cu un eşec, deoarece „societatea rusă a primit o asemenea doză de predică literară, încât până la urmă a început să sufere de un fel de hipertonie morală".

Începutul secolului al XX-lea a marcat în literatura rusă o rupere puternică de tradiţie, marcată, în filosofie, de revista „Vehi", care descria stereotipurile naţionale ale unei conştiinţe progresiste, în arta plastică a avangardei ruse, precum şi în literatura „veacului de argint". Se opunea clar filosofiei speranţei romanul lui Feodor Sologub *Demonul meschin,* care afirma că răul nu are semnificaţie socială, ci este dezvoltat foarte puternic în însuşi sufletul omenesc. Iluzia optimistă a revenit însă în curând, promovată masiv de prozatorul popular Vladimir Korolenko („Omul e creat pentru fericire ca pasărea pentru zbor", pe urmele lui Gorki: „Omul, ce mândru sună acest cuvânt!"), punându-se astfel bazele realismului socialist. Preluând ideea de umanism, văzut ca o filosofie precomunistă, ideologii sovietici făceau din cei care se îndoiau de acest umanism, de iubirea omului pentru om, duşmani ai omenirii. Pe de altă parte, au început să apară voci care vorbeau de opoziţie în faţa tiraniei, de valorile umane călcate în picioare (Evgheni Zamiatin, *Noi,* Mihail Bulgakov, povestirile satirice, *Maestrul şi Margareta,* Boris Pasternak, *Doctor Jivago,* scrierile lui Aleksandr Soljeniţân). Abia după moartea lui Stalin s-au produs modificări ale normelor umaniste: la intersecţia dintre umanismul oficial şi cel liberal a apărut filosofia „Dezgheţului" din perioada lui Hruşciov. Tema binelui a devenit o dominantă a unei serii de poeţi şi prozatori ai anilor '60 (Evgheni Evtuşenko, Bulat Okudjava, Vasili Aksionov, Fazii Iskander, Andrei Bitov, Vladimir Voinovici, Gheorghi Vladimirov ş.a.), numiţi mai apoi *şaizecişti.*

În opinia lor, critica umanismului era un lux ne-permis, ce frâna lupta cu regimul ipocrit.

în condiţiile înăspririi condiţiilor politice şi economice din anii ’80, istoria literaturii sovietice a suferit un şoc, care a cuprins şi literatura de opoziţie. În această perioadă s-a format aşa-numita *cealaltă literatură,* rămasă în afara liniei predicatoare principale. Din punct de vedere politic, această literatură era „neclară”, fapt care stârnea suspiciuni taberelor ideologice opuse. Ea era mai degrabă asovietică decât antisovietică. Printre sursele ei de inspiraţie se numărau, aşa cum subliniază Erofeev, Gogol şi marchizul de Sade, decadenţii începutului de secol şi suprarealiştii, misticii şi Beatles, Andrei Platonov, Leonid Dobâcin, Nabokov, Borges, Pound, OBERIU, pop-art, cântecele argotice, zgârie-norii staliniști, filmele de acţiune de la Hollywood, postmodernismul occidental.

Această literatură îşi propunea să descrie iadul, luând două puncte de reper: Soljeniţân *(Viaţa lui Ivan Denisovici,* care a cântat gulagul sufletului rus) şi Varlaam Şalamov *(Povestiri de la Kolâma,* care a arătat limita până la care poate rezista orice suflet). Arăta astfel că suferinţele nu-l înnobilează pe om, ci îl fac indiferent, uneori ştergându-se chiar graniţele dintre călăi şi victime. Gulagul lui Şalamov a devenit mai degrabă o metaforă a vieţii decât a realităţii politice.

Abia la jumătatea anilor ’70 încep să apară îndoielile nu numai faţă de omul nou, ci faţă de om în general. Noua literatură rusă se îndoia de tot: de iubire, de copii, de credinţă, Biserică, cultură, frumuseţe, nobleţe, maternitate, înţelepciune populară şi, mai târziu, chiar de Occident, într-un fel de reacţie din ce în ce mai sceptică la realitatea rusă îngrozitoare şi la moralismul excesiv al culturii ruse. Acest haos este explicat foarte plastic de Erofeev: „S-a dărâmat zidul protector al literaturii clasice dintre agenţii vieţii şi cei ai morţii (eroii pozitivi şi negativi). Fiecare putea, pe neaşteptate, nemotivat, să fie purtătorul distrugerii (...). Frumuseţea este înlocuită cu tablourile expresive ale monstruozităţii. Se dezvoltă estetica epatării şi a şocului, creşte interesul pentru cuvintele murdare, înjurături, care devin detonatori ai textului. Noua literatură ezită între disperarea «neagră» şi indiferenţa cinică”. Literatura este cuprinsă parcă, la tot pasul, de mirosuri pestilenţiale. Creşte numărul crimelor, al violurilor, seducerilor, avorturilor, torturilor. Scriitorii nu mai sunt interesaţi de viaţa profesională a eroilor, care nu au meserii bine determinate sau biografii precizate. Mulţi

eroi sunt fie nebuni, fie subdezvoltaţi psihic. De fapt, în locul prozei psihologice vine cea psihopatologică. Rusia devine astfel un gulag uriaş, cu legi nemiloase (Viktor Astafiev, *Liudocika).* Cauzele acestui Rău monstruos sunt văzute fie în bolşevici, fie în evrei, fie în cultura urbană pervertită de Occident. Nici măcar scriitorii siberieni, ce propun ca model viabil viaţa patriarhală, nu au câştig de cauză, deoarece acest univers este distrus aproape în întregime. Nu este întâmplător că se creează o atmosferă de fatalism aproape oriental: moartea silnică este aproape la fel de firească; ce să mai spunem de cea din război! Concluzia finală este că, în locul salvării, avem parte de un cinism salvator: aşa cum demonstrează Serghei Dovlatov şi Eduard Limonov în prozele lor, cinismul aduce uşurare, atenuează dificultăţile psihologice ale tranziţiei de la totalitarism la economia de piaţă; cititorul primeşte în sfârşit indulgenţa mult aşteptată: nu mai este chemat la fapte mari.

Se poate spune, ca o concluzie, că literatura rusă de la finalul secolului al XX-lea a acumulat informaţii uriaşe despre Rău. Nu poate fi vorba de un plan coerent de dezvăluire a Răului, totul se amestecă: viaţa se transformă în moarte, norocul în nenoroc, râsul în lacrimi. Se poate spune acum că literatura şi-a făcut datoria.

Într-un interviu acordat postului de radio „Eho Moskvî" în septembrie 2003, Victor Erofeev afirma că în Rusia, în acest moment, nu există literatură. „Dar există literaturi, sunt foarte numeroase şi de cele mai multe ori ele nu sunt legate unele de altele ne aflăm în spaţii diferite. După ce am avut o singură mare literatură, care semăna cu un meci de fotbal în care era o singură minge pe care o alergau şi sovetcikii, şi antisovetcikii, acum, când pe teren se află o mie de mingi şi fiecare loveşte cine ştie unde, putem spune că este un moment vesel al literaturii. Mai ales că fiecare crede că mingea lui este cea mai importantă." „Cel mai mare rău al scriitorilor ruşi de astăzi este că aproape fiecare dintre ei crede că el vorbeşte în numele adevărului. Boala a aparţinut mereu literaturii ruse, dar acum parcă s-a accentuat. La târgul de carte, când aceşti scriitori se vor reuni, vor vedea cum pot vorbi în numele adevărului când alături se vor afla tot atâtea adevăruri. Aş fi vrut să facem un fel de salată, să aruncăm în ea toate adevărurile, să amestecăm şi să vedem ce vom obţine."

în fapt, Erofeev şi-a manifestat nu o dată încrederea în postmodernism, ca fiind unica posibilitate de continuare şi de progres a culturii ruse.

Postmodernismul rus, spunea Erofeev într-un interviu (Apărut în volumul *Postmodemisty o postkul'ture,* ed. Cât, pp. 99-110.), reprezintă o manifestare autentică a libertăţii, deoarece nici criticul, nici cititorul n-a ajuns încă la o libertate totală. Postmodernismul este actual şi viu, el cuprinzând şi scandaluri, şi bârfe, şi jigniri, care vor mai dura ceva vreme, spre deosebire de Occident, unde joacă un rol social-cultural şi, în general, dându-se la o parte, nu lasă nimic în urmă. Scriitorul ne sfătuieşte să ţinem cont de estetica urâtului, a Răului, ce domină într-adevăr literatura I rusă contemporană, dar să nu uităm niciodată că este vorba de o convenţie: „Când îmi citeşte povestirea, cititorul se poate îngrozi de cele citite, deşi este vorba de o reprezentare absolut artificială a realităţii. Dar, pe de altă parte, eu nu elimin această groază, nu spun că tot timpul trebuie să râzi, pur şi simplu jonglez abil cu această iluzie. Îi fac cunoscute cititorului condiţiile de lectură, în care este gata să se convingă de iluzie, de greşeala pe care a făcut-o. Dar după ce se îngrozeşte şi greşeşte, el devine mai vigilent pe baza unor principii din interiorul textului. Şi atunci cititorul începe să înţeleagă că înnebuneşte, dar nu are niciun rost să sufere din această pricină, nu-i rămâne decât să se bucure. Dar mai trece un timp şi cititorul cade din nou pradă iluziei. Încep să funcţioneze concomitent toate principiile: slăbiciunea spiritului omenesc care are I nevoie de protecţie, sentimentul inadecvării receptării textului

— Receptare neadecvată legată nu numai de citire, ci şi de dificultăţile existenţei umane Apărut în volumul *Postmodemisty o postkul'ture,* ed. Cât, pp. 99-110.) “.

În creaţiile sale, Erofeev este interesat de omul istoric rus. Eroii lui sunt parcă reprezentanţii unei tipologii specifice istoriei ruse

— Străin în Rusia, călău, om din popor, liberal rus, puşcăriaş, sărac cu duhul, reprezentant al opoziţiei, om de stat, aşa cum şi proza lui poate fi considerată o reacţie împotriva temelor tradiţionale ale literaturii ruse: Rusia şi Occidentul, crimă şi pedeapsă, inteligheţia şi poporul, poporul şi puterea, puterea şi inteligheţia ş.a. (Cf. Oleg Dark, *Mir mozet byt' ljuboj,* în „Druzba narodov”, nr. 6/1990.) Considerate în general scandaloase, ca orice creaţie a lui, de altfel, povestirile lui Victor Erofeev pun în discuţie valorile umane, care până atunci se bucurau în faţa scriitorului de un adevărat cult.

Povestirile lui Erofeev sunt nişte improvizaţii ambigue pe tema istoriei Rusiei şi a literaturii care o reflectă. Se şterg graniţele polarităţii Bine-Rău, noi-voi. Nu lipsesc de aici parodia, stilizarea ironică, farsa ca modalitate de reprezentare a vechilor motive. Cel mai mare reproş care i s-a adus a fost prezenţa, în scrierile lui Erofeev, a esteticii negaţiei. Scriitorul acordă atenţie acelei sfere a existenţei umane care, în mod tradiţional, este receptată ca fiind inferioară. În *Enţiklopedia russkoi dup* Erofeev justifică în mod plastic preferinţa pentru acest tip de estetică: „Pe timpul sovieticilor automobilele se deplasau noaptea cu farurile mici aprinse. Farurile mici nu sunt mare lucru. Când comunismul a dispărut, s-a trecut de la sine la faza scurtă. În felul acesta se afirmau. Energic. Tot aşa a fost şi cu limbajul postsovietic. Au preferat faza scurtă. Iar unii se deplasau «ghidaţi» de faza lungă. Jumătate dintre cei care preferaseră faza lungă s-au pomenit, din cauza vitezei excesive, în râul Moscova. De unde erau pescuiţi în permanenţă. De aceea limba a ales totuşi faza scurtă. Ea luminează ceea ce este: picioarele femeilor, lăzile de gunoaie, dorul de speranţă, lucrurile de nimic. Farurile mici se luminau numai pe ele. Iar faza scurtă este, de bine de rău, o lumină (Ed. Paralela 45, Bucureşti, 2003, pp. 48-49. 384)”.

În calitate de reprezentat, de marcă al direcţiei postmodernismului schizoanalitic, după Skoropanova, „în scrierile lui Erofeev se realizează deconstrucţia intertextului cultural, creându-se hiperrealism propriu, cu scopul de a demola concepţia renascentistă asupra omului, pentru a ne apropia de aceea a omului «complet» (conştientă, inconştient

— Supraconştienţă, după modelul lui C.G. Jung), prin accentuarea factorului inconştient şi a degradării poststructuraliste a subiectului (Cf. I.S. Skoropanova, *op. Cât.,* p. 243) “. Prin metoda schizoanalizei scriitorul’ încearcă să surprindă rolul distructiv al impulsurilor inconştientului colectiv în comportamentul social al oamenilor. Într-un interviu din 2002 acordat Irinei Korneva, de la 300online.ru, Erofeev declara: „Cultura rusă trece mereu sub tăcere cruzimile împotriva copiilor, dorinţa frecventă a oamenilor de a chinui animalele, degradarea bătrânilor. Suntem nişte oameni crescuţi numai cu desert. Tot timpul ni se spune: omul este bun. Ni s-au oferit nişte idei edulcorate. Şi când, după ce am înghiţit aceste idei, ieşim în viaţă şi vedem idioţi, bandiţi şi tot felul de lepădături, se manifestă o schizofrenie puternică. Pentru că la noi cultura nu corespunde realităţii.

Marchizul de Sade spunea: «Dacă vrei să fii satisfăcut, provoacă durere cuiva». De fapt, foarte mulţi oameni chiar de asta se ocupă".

La sfârşitul anilor '80 şi mai ales în anii '90, schizoanaliza lui Erofeev se manifestă sub forma studierii libidoului nu numai al unui individ concret, ci şi al întregii societăţi şi chiar al procesului istoric în general. Semnificative în acest sens sunt povestirile *Belii kastrirovannâi kot s glazami krasaviţî* (1986), *Kak mi zarezali franţuza* (1987), *Tri svidania* (1988) şi mai ales *Jizn's idiotom* (1991), în care sub masca unui sadic agresiv şi nebun este prezentată chiar puterea sovietică. Tot în această direcţie pot fi cuprinse şi romanele *Russkaia krasaviţa* (1990), *Straşnâi sud* (1994), *Mujcinî* (1997), *Piat' rek zijni* (1998), *Enţiklopedia russkoi duşi* (2000). În locul eroilor normativi, pozitivi, ai literaturii sovietice, Erofeev aduce în prim-plan monştri morali, idioţi, nulităţi. Cu toate acestea, nu *homo sovieticus* este avut în vedere în analizele scriitorului, ci omul în general. Multe povestiri au temă erotică, privită din diverse perspective, înclinaţia omului pentru sadism (volumele *Telo Annî, ili koneţ russkogo avangarda,* 1989, *Popugaicik,* 1991, *Jizn' s idiotom,* 1991, *Izbrannoe, ili Karmannâi apokalipsis,* 1992, *Tret'ia volna,* 1992).

Te/o Annî, i/i koneţ russkogo avangarda (Trupul Annei sau sfârşitul avangardei ruse, 1989). Povestirea face parte din categoria prozei ironice, cu caracter avangardist. Este plină de detalii naturaliste, care n-au însă nicio legătură cu fiziologia. Este vorba în fapt de coexistenţa diferitelor orientări în artă şi literatură, despre culturile epocilor trecute, despre interacţiunea şi opoziţia dintre realism şi avangardă. Erofeev se tot joacă cu trupul literaturii (trupul Annei)

— Care ba slăbeşte, ba se îngraşă, priveşte ba cu ochiul drept, şi atunci avem de-a face cu modernism adevărat, ba cu stângul, care priveşte realitatea în spiritul realismului rus. Ultima iubire a Annei

— O iubire contradictorie însă

— O constituie realismul, o iubire pentru formă, nu pentru esenţă. Aşa cum spunea Mark Lipoveţki *(Mir kak tekst: Vik. Erofeev. Teto Anny, ili konec russkogo avangarda. Rasskazy. M.: Mosk. Rabocij, 1989,* în „Literaturnoe obozrenie", nr. 6/1990.), virtuozitatea prozei lui Erofeev se manifestă tocmai prin ciocnirea ludică permanentă a diferitelor stiluri,

stilistici, limbaje culturale, fapt ce permite interpretarea acestei povestiri în diferite chei: ca o alegorie a relaţiei dintre putere şi talent, ca un *love story* cotidian, ca un thriller sau chiar ca o parabolă despre sfârşitul avangardei ruse.

Jizn' s idiotom (Viaţa alături de un idiot, 1991). După această povestire, considerată de Vladimir Sorokin cea mai bună povestire rusă a secolului al XX-lea, un fel de parabolă semipornografică despre Lenin, a fost scrisă o operă (regizată de Alfred Schnittke, la care, la premieră, a dirijat chiar Mstislav Rostropovici), care a avut premiera la Amsterdam, în 1992. În anul următor, regizorul petersburghez Aleksandr Rogojin a ecranizat aceeaşi povestire, iar în 2001, la Gate Theatre din Londra s-a dat o reprezentaţie cu acelaşi nume. Povestirea a căpătat celebritate şi pentru că personajul-idiot are înfăţişarea unei personalităţi istorice reale, a lui Lenin. De fapt, Erofeev creează imaginea unei lumi halucinante. Locul acţiunii este un apartament comunal din perioada sovietică, dar şi un ospiciu. Din acest ospiciu, soţii („Eu" şi Soţia), ca pedeapsă absurdă, trebuie să-şi aleagă un idiot. Alegerea lor cade pe un oarecare Vova (Lenin?), care le strică şi le distruge viaţa şi, în final, prin hărţuielile lui sexuale, îi duce la nebunie şi moarte. În final, Soţiei i se taie capul cu foarfecele ei preferat, adus din RDG, iar „Eu" ajunge la ospiciu. Ca un laitmotiv răsună concluzia vieţii grele alături de un idiot. Scriitorul spunea: „Toţi trăim alături de un idiot, la şcoală, la universitate, la serviciu, idiotul poate fi soţul nostru, acesta poate fi în guvern... Mai mult, fiecare avem idiotul nostru interior, cel mai important..." (O aluzie la rolul inteligheţiei în pregătirea revoluţiei, la protecţia pe care aceasta i-a acordat-o, într-o oarecare măsură, poate fi considerată şi apropierea dintre personajele povestirii, soţii intelectuali sunt asociaţi cu Vova, idiotul, pe care îl tolerează şi îl adăpostesc)

Imaginea sadicului nebun, agresiv este la Erofeev o reprezentare metaforică a puterii sovietice. „Nebunia, la Erofeev, este în fapt un diagnostic al stării mentale a celor care s-au hrănit cu miturile şi dogmele propagandei totalitare, al stării sufletelor posedate de demonii inconştientului, al comportamentului social al oamenilor care au luat parte (chiar şi fără a fi conştienţi de acest lucru) la crimele Puterii" (Skoropanova, *op. Cât,* p. 254). Erotismul naturalist, grotescul, absurdul constituie, în ultimă instanţă, elemente ce conturează metafora idiotismului social care a triumfat în societatea sovietică. Morala povestirii este clară: „regimul

extrem de dur a pus personalitatea într-o situaţie insuportabilă din punct de vedere psihic, care-l făcea pe individ să simtă deplina neputinţă şi nimicnicia. Ieşirea din această situaţie era, pentru mulţi, masochismul moral, refuzul propriului eu, încercarea de a se transforma într-o parte a întregului cel mare şi puternic" (E. Fromm, *Begstvo ot svobody,* Moscova, 1990, p. 135). Victime ale puterii sadice sunt, în povestire, reprezentanţii inteligheţiei care capitulează astfel în faţa totalitarismului. Alegerea acestui personaj este încă o dovadă a preferinţei pentru demitizare pe care o are scriitorul rus. În literatura rusă, idiotul, cel sărman cu duhul, este considerat a fi omul lui Dumnezeu, un mesager deghizat al acestuia, aproape un sfânt, puternic religios şi iubitor autentic al semenilor. În acest sens, Vova, eroul-idiot al lui Erofeev, trebuie să fie înţeles ca o fiinţă blajină, iresponsabilă însă, care are ca idee fixă instaurarea împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ sub forma comunismului. Raţiunea personajului nu poate controla forţele distructive îngrozitoare ale inconştientului care i-au pus stăpânire pe suflet şi-i pervertesc bunele intenţii (Skoropanova, *op. Cât.,* p. 252). Prin intermediul terapiei de şoc, scriitorul încearcă să elibereze sufletele oamenilor de complexul sadomasochist (iubirea conştiinţei de masă pentru idolul care îi pedepseşte crunt pe adoratori).

Straşnâi sud (Judecata de Apoi 1994). În cărţile sale, Erofeev încearcă să creeze o imagine a timpului corespunzătoare personajelor. *Straşnâi sud* poate fi considerat un roman de cotitură, la confluenţa culturilor Rusiei şi Occidentului, un roman-rezumat al secolului care se încheie, redat nu prin intermediul unor realităţi istorice sau personaje, ci prin intermediul unei metafore şocante. Eroul lui, romancierul Evgheni Sisin, încurajat de succesul stârnit de ultima sa carte scandaloasă, face o tentativă de cucerire a Occidentului. Constată însă cu stupoare că lumea occidentală nu este deloc mai bună decât cea din care vine: şi aici sunt întâlnite pasiuni sordide, acelaşi vid spiritual, aceeaşi frenezie absurdă. Stilul „noii proze" întâlnit aici produce impresia unui univers mintal nearticulat, scris în buna tradiţie a deconstructivismului postmodernist, a canoanelor esteticii negativiste. Absurdul tablourilor vieţii „ciudate" a contemporanilor e dus până la extrem, punându-se accent pe manifestările patologice prin reducerea excesivă a imaginilor eroilor principali, inclusiv a imaginii de „vagabond" pe care o capătă Dumnezeu-tatăl. Romanul apare ca un colaj inedit format din fragmente de viziuni asupra lumii, care sunt vocile numeroşilor eroi. Interesantă este de asemenea şi poziţia personajului principal, Sisin, un

alter-ego al scriitorului (prin intermediul personajului principal aflăm numeroase detalii din viaţa autorului însuşi

— Istoria familiei, copilărie, mediu, viaţă, consideraţii asupra unor probleme filosofice şi teologice, postulate teoretice despre căile de dezvoltare ale societăţii şi literaturii), care încearcă să apară în postura judecătorului timpului său şi a unui mesia-proroc, mai precis un urmaş nou-apărut al lui Iisus Hristos, într-o lume părăsită de Dumnezeu. Textul romanului ce transmite starea de decădere, deconstructivitate în momentul cataclismului mondial iminent şi în ajunul Judecării de Apoi este un fel de materializare a ideii generale de decădere.

Piat' rek jizni. Zori novogo otkrovenia (Cina fluvii ale vieţii. Zorii noii revelaţii, 1998). Romanul poate fi considerat un rezultat al unor călătorii mitice ale scriitorului pe cele mai mari fluvii din diverse continente şi culturi: Volga, Rin, Gange, Mississippi, Niger. Apare în felul acesta un „roman-fluviu", de dimensiuni reduse însă (ceea ce ne propune scriitorul este, până la urmă, o specie nouă, o *anticălătorie,* el parodiind acest gen prin toate mijloacele), cu o nouă viziune asupra Pământului şi oamenilor. Din altă perspectivă, se poate spune că prin acest roman topografia lui Erofeev capătă alte dimensiuni: dacă *Russkaia krasaviţa* era pe undeva lângă Moscova, iar *Străsnii sud* în America, *Piat' rek jizni* cuprinde lumea întreagă.

Textul se conturează ca o multitudine de călătorii interioare, legate, pentru Erofeev, de căutările transcendentului. Reuneşte astfel şi botezul sau alergarea din *Russkaia krasaviţa,* şi pe Sisin, văzut ca fiu al lui Hristos şi nepot al lui Dumnezeu, din *Straşnâi sud.* De data aceasta, accentul este pus pe religiile orientale şi pe strădania autorului de a crea un fel de mască nouă a divinităţii, care să reunească în sine toate religiile. „Naşterea unui dumnezeu unic, observa un personaj — e la fel de iminentă ca unirea tuturor programelor de computer. Pur şi simplu asta urmează. E comic să asişti la această competiţie ieftină dintre religii" (Ed. Paralela 45, Bucureşti, 2002, pp. 32-33. 390) (deşi, e adevărat, uneori avantajul acestei uniuni poate fi pus sub semnul întrebării: „n-o să se dovedească oare acest nou dumnezeu unic un fel de dictator, care va omorî definitiv libertatea?").

Este într-adevăr, ca orice roman-călătorie, o poveste a unei iniţieri. Universul cunoscut, creştin, fundamentat pe cele patru fluvii cu origine

paradiziacă de-a lungul cărora s-a dezvoltat mai apoi umanitatea, se îmbogăţeşte cu taina revelată a celui de-al cincilea, văzut ca un depozitar al unor cunoştinţe tainice despre lume („patru fluvii nu formează o cunoaştere deplină, un capitol e pierdut"), îndemnul scriitorului la căutarea spirituală poate constitui concluzia finală: „Fiecare are al cincilea fluviu al său. Nu dormi, adună-te, nu pierde vremea, caută, respiră, dezlănţuie-te, nimeni n-o să te ajute, găseşte-l tu însuţi şi nu vei regreta. Găseşte-l şi rupe lanţul: somn-viaţă-cuvânt-moarte-iubire. Nu există un lanţ mai sacru (şi mai banal)" *(Idem,* p. 163).

Poate cea mai interesantă referire la acest roman trebuie făcută având în vedere creaţia următoare, *Enţiklopedia russkoi duşi.* Tonul acid, mai mult decât demolator al unor mituri şi idei naţionale apare încă aici, în romanul despre fluviile şi civilizaţiile ce s-au dezvoltat în jurul lor. Niciuna dintre ţările vizitate nu scapă de critica dură a naratorului, care surprinde cu o foarte mare precizie ceea ce este esenţial (pozitiv sau negativ) din civilizaţiile dezvoltate, aşa cum sunt ele cunoscute prin anumite clişee, stereotipuri. Erofeev este de fapt împotriva definirilor etnice, a conturării unei psihologii a unui popor sau altuia, scriitorul atacându-l deschis pe Spengler. O primă analiză critică a civilizaţiei occidentale a fost făcută de scriitor într-un roman precedent, *Străsnii sud,* fiind profund dezamăgit de materialismul şi rigoarea acesteia. Călătorul este cel care trebuie să vadă cât mai obiectiv, cu propriii săi ochi, faptele pe care le întâlneşte, nu să fie tributar unor constructe gata făcute. Nu întâmplător Erofeev trimite la călători celebri, mai ales din vechea Rusie (A.N. Radişcev, de exemplu, cu revoluţionara lui *Călătorie de la Petersburg la Moscova),* subliniind astfel rolul extrem de ingrat pe care trebuie să-l aibă cel care, în călătoriile sale, priveşte cu ochi avizi noile peisaje: „Un călător singuratic e ca un şacal. De altfel, pentru Rusia *călător* e un cuvânt prea european..." *(Ibidem, p.* 13. 392)

Enţiklopedia russkoi duşi (Enciclopedia sufletului rus, 2000). Venind în continuarea unor romane anterioare, *Enciclopedia...* aduce şi ea în prim-plan critica unor stereotipuri. Dacă, de cele mai multe ori, aceste clişee erau conturate din afara culturii în cauză, Erofeev le atacă pe cele din interior. Imaginea dominantă, scoasă în prim-plan de scriitor, tot prin prisma stereotipurilor profunde ale conştiinţei ruse, este că ruşii nu pot alege democraţia (nu întâmplător, pentru această carte, Erofeev a fost acuzat de

rusofobie). În acelaşi timp, scriitorul surprinde contrastele flagrante ce-i caracterizează pe compatrioţii săi: rusul e făcut din „nimic”, dar care cuprinde în sine „totul”; rusul consideră că nimic nu-i aparţine, rusul consideră că toată lumea e a lui; ieri era totul, astăzi nimic, mâine din nou va fi totul, într-un interviu din 2003 acordat ziarului ucrainean „Den” ’, scriitorul spunea: „pentru a simţi mai bine sufletul rus, trebuie să ieşi din el”. Faptul că scriitorul a trăit mult timp în străinătate şi a făcut parte din mişcarea disidentă i-a dat posibilitatea de a face această ruptură, ieşind din starea de pasivitate a sufletului rus. În *Horoşii Stalin,* Erofeev îşi explica atitudinea critică tocmai printr-un fel de insolitare la care a fost sortit prin experienţa sa culturală pariziană: „Poate că sunt cel mai liber om din Rusia (...). A fi cel mai liber om în cea mai amuzantă ţară din lume este îngrozitor de vesel. În alte ţări locuiesc oameni serioşi, care poartă povara răspunderii, ca nişte căldări pline cu apă, iar la noi sunt amuzanţi, intraductibili în alte limbi: mujici, muieri, miliţieni, intelectuali, colhoznici, puşcăriaşi, prostănaci, şefi şi alţi ameţiţi. Oamenii amuzanţi n-au nevoie de libertate”.

Dificultatea surprinderii sufletului rus este văzută de scriitor tocmai din cauza interferenţelor profunde şi diverse ale culturii occidentale, europene, cu cea orientală. Erofeev, prin lucrarea sa, încearcă să surprindă direcţiile posibile ale mişcării sufletului rus: „În condiţiile de astăzi, Rusia pare pierdută, dezavantajată în raport cu restul lumii, al cărui principiu activ este organic. Totuşi Rusia e făcută pentru molitve, tristeţe şi nenorociri. Rusia e un soi de ţară care provoacă oamenilor suferinţe. Există toate premisele istorice pentru ca ţara să fie nenorocită la nesfârşit. Oricare ar fi orientarea ei, Puterea rusă o scoate consecvent la capăt cu toate sarcinile. Rusia excelează în probarea unor proiecte utopice, care, se ştie dinainte, sunt irealizabile şi necesită multe sacrificii. Ar fi lipsit de sens să te aştepţi la mai mult de atât chiar şi de la această ţară imensă” (Ed. Paralela 45, Bucureşti, 2003, p. 25). În acelaşi timp, ce se reproşează este o lipsă de încredere a oamenilor: „Orice idee genială le-ar fi venit ruşilor în minte, fiecare idee genială este amuzantă. Au făcut a treia Romă, i-au înviat pe părinţi, au construit comunismul. În ce nu au crezut ei? În ţar, în îngeri albi, în Europa, în America, în ortodoxie, în NKVD, în ecumenism, în comunitatea sătească, în revoluţie, cervoneţ, în caracterul naţional excepţional

— În toate au crezut, mai puţin în sine” (spunea în *Horoşii Stalin).*

Horoşii Stalin (Stalin cel bun, 2004). Cea mai recentă scriere a lui Erofeev o constituie acest roman de factură autobiografică, însă nu unul cu personaje reale, cum îl numeşte autorul („toate personajele din această carte, inclusiv oamenii şi reali şi autorul, sunt imaginate”!), o paralelă în stil postmodernist între tatăl său (traducător, diplomat de rang înalt din anturajul lui Stalin) şi tatăl poporului (Stalin), care face o incursiune în istoria Uniunii Sovietice, a diplomaţiei ruse, a conflictului dintre Est şi Vest. Maniera de scriere a constituit o adevărată revelaţie pentru critica rusă, care a apreciat marele merit al lui Erofeev de a reda, în cuvinte foarte calde, cu o mare măiestrie, o epocă şi personaje care se bucură încă de interes.

Este vorba de o interpretare modernă a conflictului dintre părinţi şi copii (tatăl, slujitor al Regimului, fiul

— Nonconformist, protestatar. Diferenţa de opinie dintre generaţii s-ar explica prin maniera diferită a personajelor de a reda realitatea. „Scriitorul este un antipod al diplomatului”, spunea Erofeev), fără a fi legată de modelul lui Turgheniev (Cum este, de altfel, romanul lui *V.* Ceaikovskaia *Novoe pod solncem,* un fel de *remake* al celebrului *Părinţi şi copii)*. Stalin cel bun este în fapt tatăl eroului, cel responsabil de buna educaţie pe care acesta a primit-o. Revolta împotriva acestui Stalin bun, spunea Erofeev, reprezintă revolta inteligheţiei ruse împotriva Puterii (Într-un interviu acordat lui Marco Dinelli, în „Samizdat”, 2 (II), 2004, pp. 15-24). Scriitorul recunoaşte, cu căldură chiar, că a avut o copilărie privilegiată, făcând parte din categoria nomenclaturiştilor (Fără a o declara ca atare, Erofeev afirmă că mitul copilăriei minunate s-a format tocmai la acei scriitori care au avut parte într-adevăr de condiţii deosebite. Nu numai el, ca nomenclaturist, a beneficiat de aşa ceva, ci şi Nabokov, de exemplu, ca aristocrat). Tocmai de aceea nu se consideră un disident în adevăratul sens al cuvântului: drumul diferit pe care a mers s-a conturat din experienţele proprii formate în mediul moscovit, după întoarcerea lui de la Paris, dar mai ales în perioada studenţiei, prin lecturile filosofice în primul rând ale existenţialiştilor ruşi, care s-au dovedit a fi pentru el extrem de subversive.

Dintr-o altă perspectivă, romanul poate fi înţeles şi ca o oscilare a eroului între mamă şi tată, prima fiind, prin latura ei accentuat intelectuală, ipostazierea încercării de salvare prin cultură, tatăl, de cealaltă parte, fiind reprezentat ca puterea ademenitoare. Nu o dată în roman răsună accente lirice despre rolul şi menirea părinţilor, a relaţiilor mai vechi şi mai noi

dintre părinţi şi copii (însuşi Erofeev scria: „Părinţii sunt mai importanţi decât literatura. Când îi descrie, stilul scriitorului începe să vibreze”). Critica a considerat că veridicitatea acestui ton vine tocmai din relaţiile puternice dintre personaje, dintre membrii familiei scriitorului, ascendenţi sau descendenţi (consideraţiile îi privesc nu numai pe părinţii lui Erofeev, ci şi pe copilul lui, Oleg): „Părinţii

— Spunea el

— Sunt un tampon între noi şi moarte. Ca şi marii pictori, n-au dreptul la vârstă (...). Părinţii sunt cel mai intim lucru pe care îl avem”; „Pentru copii suntem un tampon împotriva morţii. Ei sunt pentru noi nu numai o continuare a neamului, dar şi promisiunea eternităţii noastre personale, poate nu atât de precisă ca veşnicia religioasă, dar totuşi veşnicie. Dacă moartea poate fi considerat cel mai înalt criteriu al veridicităţii, atunci ne aflăm clar într-o poziţie inegală. Moartea copilului îi ucide pe părinţi, este un atentat la nemurirea lor. Moartea părinţilor este numai o tragedie personală a omului”.

Romanul cuprinde legende de familie, povestiri ale tatălui, amintiri proprii, fantezii şi sentinţe, fragmente de scrisori personale şi articole de ziar. În general, el poate fi considerat o carte despre tot: despre politică, literatură, diplomaţie, erotică, gastronomie, metafizică. Romanul aduce în prim-plan un episod important din biografia lui Erofeev şi din istoria devenirii lui ca scriitor, şi anume momentul alcătuirii almanahului *Metropol’,* care a atras după sine şi represalii asupra membrilor familiei, în principal tatăl scriitorului având de suferit.

într-un interviu acordat revistei „Der Spiegel”, Erofeev era categoric în privinţa opiniei că în Rusia s-a schimbat puterea. „Este vorba mai degrabă de o nouă revenire la valorile ruse.” Ruşii văd cu plăcere în Stalin ceva bun şi sunt gata să uite tot răul produs de acesta (Un sondaj din 2003 arată că, la 50 de ani de la moartea „marelui conducător”, 53% dintre ruşi manifestă simpatii moderate faţă de Stalin. Sondajul mai arată că cele mai importante personalităţi istorice, pentru respondenţii de peste 55 de ani, sunt Lenin şi Stalin, în timp ce la tinerii sub 25 de ani, Stalin ocupă locul al patrulea (cf. Andrei Kolesnikov, *Durnoj Stalin,* „Rossijskaja gazeta”, 9 august 2004). Pentru Erofeev, Stalin reprezintă chipul metaforic al tatălui, rol pe care îl tot încearcă în ultimul rând şi Puţin. „Cu siguranţă, poporul rus nu vrea noi

represiuni. Ci un tată bun şi sever. Şi o putere energică.” Un Stalin bun ar fi cineva care să ştie de ce au nevoie supuşii lui. Acesta ar fi şi laitmotivul romanului: „Am crescut şi ceva-ceva tot am înţeles: pentru Occident şi pentru cea mai mare parte a inteligheţiei ruse, Stalin este una, iar pentru multe milioane de ruşi este altceva. Ei nu cred într-un Stalin rău. Ei nu pot să creadă că Stalin a torturat şi a omorât pe cineva. Poporul a închegat chipul unui Stalin bun, salvator al Rusiei şi părinte al unei mari naţii”. Pe de altă parte, nu trebuie uitat un lucru: occidentalii care îl descriu unanim pe Stalin ca pe un tiran trebuie să fie acuzaţi de un ajutor mai mult decât direct dat acestuia. Erofeev spune în acest sens: „Occidentul a ajutat revoluţia rusă să se pună pe picioare, să se consolideze, să învingă în Războiul civil, să înfrângă emigraţia rusă, să-l pună în legătură pe Stalin cu Hitler şi să-i predea mai târziu pe aproape toţi fugarii ruşi”.

Erofeev, în cartea sa, pare a fi sigur de această permanenţă obsesivă a fostului conducător: „Stalin nu trebuie să fie reabilitat, pentru că el este deja reabilitat. Sufletul rus, prin natura sa, este stalinist. Cu cât se duc mai mult în trecut victimele lui Stalin, cu atât mai puternic şi mai luminos va fi Stalin însuşi. Victimele sunt doar un norişor al timpului... Renaşterea lui Stalin va fi permanentă, cum permanentă este revoluţia lui Troţki”. În fond, fenomenul stalinismului poate fi considerat a îngloba în sine mai multe aspecte: dacă aspectul politizat, asociat cu crimele şi represiunile, este de cele mai multe ori reprobabil (multe persoane considerau şi consideră încă faptul că Stalin avea probabil dreptate când i-a condamnat la moarte pe atâţia adversari politici, mai mari sau mai mici, (În roman se face chiar referire la o butadă a lui De Gaulle, care îl aprecia pe Stalin. Venind vorba de represiunile staliniste, De Gaulle a spus: „Un om mic face greşeli mici, un om mare face greşeli mari”), cel ideologic, de modelator al conştiinţelor oamenilor de rând, care luptau pentru edificarea unei lumi mai bune, este încă viabil în societatea rusă.

Fără a fi un protestatar direct, Erofeev recunoaşte într-o anumită măsură acest drept câştigat de Stalin. Mitul omului politic s-a format tocmai prin depărtarea de miezul evenimentelor sângeroase, cine nu a fost implicat direct în pogromurile sale acceptă în ultimă instanţă imaginea pozitivă. Firescul vieţii în timpul lui Stalin în familia scriitorului, avantajele de care se bucurau părinţii, au impus, într-un fel, un anumit mod de receptare a epocii. Abia perioada tinereţii moscovite a constituit un şoc, o adevărată

trezire la realitate a scriitorului (tatăl lui, locuind mai mult în Europa decât la Moscova, continua să creadă într-o Rusie sovietică minunată, aşa cum o înfăţişau albumele de propagandă, considerând că crizele care zguduiau viaţa oamenilor obişnuiţi erau pasagere), care a început să fie conştient de prăpastia dintre civilizaţia şi democraţia occidentale şi Rusia sovieticilor.

Pentru ruşi, nevoia unei mâini de fier a fost considerată, de-a lungul istoriei, singura posibilitate, din cauza lipsei de ordine elementară, a respectului faţă de lege al acestora. „Legea rusă

— Spune Erofeev

— A fost mereu atât de inumană, încât ocolirea ei era considerată o virtute, nu o crimă. Puterea nu vrea să se întoarcă în comunism, dar se bazează pe modelul fundamental al statalităţii ruse, care recunoaşte o singură verticală a puterii. Groaza eternă că, în caz contrar, ţara uriaşă, întinsă, se va prăbuşi şi se va face bucăţi, ca o baghetă franţuzească, este coşmarul conducătorilor Rusiei. Rusia alunecă spre autoritarism în orice schemă ideologică (...). Puterea, care se teme de înfrângere, ne înarmează cu groaza generală, văzută ca singurul liant rezistent..."

4. Russkaia krasaviţa (Frumoasa rusoaică, 1990)

„Nu ştiu când am început să mint. Se pare că m-am născut aşa. Îmi plăcea când lumea vibra de fanteziile mele. Minciuna mi-a zdruncinat imaginea pe care o aveam despre lume. Am văzut că lumea se îndoaie sub minciuna mea şi am încetat să mai cred în durabilitatea ei. Am considerat că tară poveştile mele lumea este plicticoasă, plată, plină de nimicuri. Eram eroul principal al minciunii mele. Din minciună s-a născut atitudinea mea faţă de cuvânt. Tot ce era omenesc eu auzeam în alt fel..."

Viktor Erofeev, *Horoşii Stalin*

După cum afirma ziarul „Nation" de la Washington, „volumul este o verigă firească în lanţul dezvoltării nefireşti a literaturii ruse". Tradus în 34 de limbi, i-a adus lui Erofeev reputaţia de „demn discipol al lui Nabokov".

Prin povestea frumoasei Irina (simbolul frumuseţii ruse devine în roman o prostituată! Erofeev anunţând în felul acesta schimbarea rolului frumuseţii în lumea contemporană), provincială care a venit la Moscova şi lucrează la o casă de modă, acum prostituată de lux, cititorul este transpus

într-o lume întunecată, grotescă, a sexului, violenţei şi morţii. Eroina însăşi îşi dezvăluie numeroasele ipostaze

— Cedează primului venit, dar visează la un soţ fidel, pozează pentru o revistă porno, dar are un suflet pudic, este sordidă şi nobilă, mamă nerealizată şi prostituată perfectă. Acum 13 ani a fost violată de propriul tată şi acum caută, în spirit freudian, „bărbatul vierii sale".

Romanul, un fel de joc cu modele literare depăşite, este caracterizat prin fragmentarism, rupere a naraţiunii, care este făcută la persoana întâi, în numele eroinei, în care adesea sunt observate intruziuni ale vocii autorului, obţinându-se astfel o perturbare intenţionată a veridicităţii psihologice a imaginii povestitoarei. În felul acesta se accentuează senzaţia de haos, de talmeş-balmeş, de neputinţă, aceasta fiind însă o nouă dovadă a faptului că romanul nu intenţionează să fie câtuşi de puţin realist; nu este vorba despre o descriere reală, fie ea şi stilizată, parodică, a unor fapte reale, fiind mai degrabă o încercare de pătrundere în spaţiul interior al eroinei, prinsă în lupta cotidiană, dată la nivelul conştiinţei, între viaţă şi moarte.

La prima vedere s-ar părea că autorul este interesat în primul rând de aventurile erotice, fantastice, la origine, de epatarea deschisă a relaţiilor eroinei cu parteneri de ambele sexe. Ca şi alte scrieri postmoderniste, romanul lui Erofeev se bazează pe principiul distrugerii active a sensurilor, în scopul distrugerii unor mituri închistate, devalorizate o dată cu trecerea timpului. În acelaşi timp, criticii l-au considerat a fi un fel de carte de cult, în care poziţia celui mai important fetiş a fost acordată elementului feminin. Acesta este atât cel care dă viaţă, cât şi simbolul unei vieţi superioare, care reuneşte toate elementele spiritualităţii, un fel de nou „suflet al lumii", prin care te poţi salva şi poţi salva şi lumea (Ludmila Şevcenko, *Russkaja proza trech poslednich desjatiletij (70-90 gody XX veka),* Kielce, 2002, p. 132). El este în acelaşi timp obiect al admiraţiei estetice şi al dorinţei, „mijloc" de comunicare şi „mecanism" de alinare, „organ" al cunoaşterii şi al mântuirii şi „instrument al pedepsei".

În spatele unor imagini şocante se ascunde de fapt laitmotivul iubirii ca mântuire, al iubirii carnale, al iubirii-dorinţe de a lua asupra sa o durere străină, asemenea lui Iisus şi Jeannei d'Arc, cu care personajul este comparat adesea, de a se jertfi pentru tot neamul omenesc cufundat în păcate, de a păcătui şi de a-i salva în felul acesta pe alţii. Această rusoaică

frumoasă cu un nume predestinat, ce stârneşte numeroase asociaţii istorice, este simbolul răzvrătitei, al unui mesia, mântuitoare şi ispăşitoare, o persoană decăzută, dar care, în căderea ei, îi purifică şi-i învie pe toţi. Însă ea nu poate fi un mesia şi o izbăvitoare adevărată, deoarece în lumea în care totul este cu susul în jos nu poate fi nimic adevărat şi sfânt. În acest mod, încercarea nereuşită de mântuire a Irinei Tarakanova poate fi privită şi ca o farsă: nici această rusoaică frumoasă, nici Rusia cu care a fost comparată nu pot fi, în această lume, un adevărat mesia *(Idem, p.* 134).

Pentru Erofeev, arhetipurile istoriei ruse scoase la suprafaţă

— „feminitatea eternă", „frumuseţea ce salvează lumea"

— Se dovedesc a fi nişte scheme epuizate, teren de punere în practică a unor jocuri de cuvinte pline de ironie, în timp ce stereotipurile banale şi lozincile realităţii socialiste, „câmpul slavei ruse", „conducerea de partid", capătă în profunzime sensuri mai profunde, împletindu-se cu proiecţia altor epoci într-un plurilingvism formator de mituri (Mihail Epştein, *Postmodern v Rossii. Literatura i teorija,* Moscova, 2000, p. 152). În general, proza lui Erofeev a fost considerată o adevărată provocare estetică şi etică, scriitorul subminând psihologia acceptată a unui *homo sovieticus* prin răsturnarea normelor etice încetăţenite, prin discreditarea metalimbajului, prin scoaterea la lumină a unor zone ale conştiinţei considerate tabu, ascunse, prin şocarea cititorilor, fiind în acest sens un continuator al soc-art (Evgheni Dobrenko, *Ne poddadimsja na provokaciju!* „Oktjabr", or. 8/1990). Prin personajul V.S., mare scriitor, oficios al literaturii sovietice, intrăm în lumea sterilă, nesatisfăcută şi nesatisfăcătoare a mediului literar. Literatura sovietică suferă, aflăm, de un complex de inferioritate în faţa Rusiei, fapt ce dă o cu totul altă conotaţie relaţiilor sexuale dintre V.S. Şi Irina Tarakanova, fata devenind în ultimă instanţă sursa de inspiraţie (unica, de fapt!), sursa de energie a marelui scriitor, pe care ea îl vindecă de impotenţă. Semnificativ este şi faptul că acest lucru, se întâmplă pe fondul pornirilor masochiste ale scriitorului: durerea pe care o pricinuieşte femeii iubite este un fel de răscumpărare a păcatelor pe care le are în faţa Patriei.

Aşa cum spunea Mark Lipoveţki, Erofeev creează un tip anume de „culturologie artistică" a realităţii istorice contemporane şi în general a istoriei Rusiei. „Din acest punct de vedere, disonanţele, logica absurdului devin o dovadă originală a caracterului profund patologic al vieţii noastre

istorice. Răutatea lumii este cel mai important motiv al prozei scriitorului. În această stare a realităţii, rolul luptătorilor şi al eroilor devine îndoielnic, ei cel mai adesea sporind la rândul lor răutatea lumii." (Lipoveţki, *op. Cât.*) „Dacă am prezenta lumea în care trăieşte mătuşa Niura, spunea Erofeev în *Enţiklopedia russkoi dup,* ar ieşi o poveste despre vicisitudini. Rezistenţa în faţa primejdiilor se datorează în egală măsură eforturilor şi miracolului. Pentru occidental, lumea este un câmp de muncă. Pentru rus

— Un spaţiu fabulos, populat de făpturi înzestrate cu putere magică. Câteodată această putere e ca şi inexistentă, altă dată ea răstoarnă munţii. Fabulosul lumii ruse rezidă în principala ei indescifrabilitate. Duşmanii sunt percepuţi ca putere necurată. Cauza şi efectul îşi schimbă locurile. Se înfiripă legături misterioase. Povestea e conspirativă. Pisicile negre sunt puse pe acelaşi plan cu intrigile providenţei. Rusul deschide porţile gândirii fabuloase şi se opreşte la hotarul dintre două lumi. " (*Enciclopedia sufletului rus,* Ed. Paralela 45, Piteşti, 2003, p. 31) Şi în continuare: „Mă atrag basmele fermecate ale lumii magice, dar sunt neliniştit din cauza incapacităţii de a face faţă vrăjitoriei. Rusia e introvertită, dacă ne referim la posibilităţile ei, şi extravertită, atunci când e vorba de neputinţa ei. // Eroul se satură de atâtea încercări. Dacă nu-mi plac încercările, mă prăvălesc din poveste într-un spaţiu inexistent (...). // Intru în lumea simbolurilor vlăguite din start. // Mă prefac că pot transforma lumea iluzorie prin acţiuni iluzorii. În felul acesta îmi îndeplinesc misiunea prescrisă de poveste şi asta este adevărata viaţă a individului rus, pe care nimeni nu o va trăi în locul meu" (*Idem,* pp. 3l-32). Aceste gânduri ale scriitorului se regăsesc şi în roman, prin încercările nereuşite ale eroinei de a exorciza răul ce a pus stăpânire pe societatea sovietică.

În acelaşi timp, romanul este interesant şi prin scenele autentic ruseşti descrise în roman

— Conversaţiile existenţialist-metafizice ale personajelor, animaţia euforică minunată descrisă în capitolul în care eroii sunt prezentaţi luând masa la restaurant, în care nu numai sufletul personajului feminin, dar şi al celui masculin, ruşi adevăraţi, sunt surprinse foarte bine (considerăm total neîntemeiate observaţiile acide ale criticii ruse, care îi reproşează lui Erofeev intrarea pe un teren străin atunci când „cutează" să intre în străfundurile sufletului feminin al eroinei sale), relaţiile personajelor cu Biserica, atmosfera de apatie a vierii rurale, dar şi cea plină de viaţă din

oraşele ruseşti, mai ales din Capitală (din care nu lipsea însă prezenţa mai mult sau mai puţin sesizabilă a „oamenilor cu ecusoane cu pene”, în fapt agenţi ai KGB care se insinuau în toate mediile sociale).

Aşa cum au remarcat nu o dată criticii, „proza lui Erofeev are mai multe niveluri şi de aceea nu poate fi înţeleasă de conştiinţa liniară a cititorilor. Aceste niveluri se regăsesc nu numai în recunoaşterea valorii în sine a jocului, ci şi în complicarea infinită a regulilor lui. Parodierea metatextelor originare este numai partea vizibilă a aisbergului. În profunzime se află un conglomerat infinit de sensuri” (Dobrenko, *op. Cât.* 404).

Russkaia krasaviţa trebuie considerat însă un roman cu puternice elemente autobiografice. Sarcina monstruoasă a eroinei poate fi interpretată ca fiind explozivul material literar pe care îl pregătea scriitorul pentru almanahul *Metropol’,* care a declanşat marele scandal literar în care acesta a fost implicat, alături de câţiva scriitori prieteni (Vasili Aksionov, Evgheni Popov, Semion Lipkin, Piotr Kojevnikov, Inna Lisnianskaia, la care se adăugau şi personalităţi renumite: Vladimir Vâsoţki, Bulat Okudjava, Fazii Iskander, Andrei Bitov, Bella Ahmadulina). În acest sens, autobiografia literară a lui Erofeev, *Horoşii Stalin,* este mai mult decât edificatoare în acest sens, în ea regăsindu-se, pas cu pas, numeroase momente descrise în romanul „pornografic” şi atribuite Irinei Tarakanova.

Acuzele de pornografie aduse lui Erofeev s-au îndreptat, odată în plus, împotriva personajelor mai mult decât controversate din romanul *Russkaia krasaviţa.* Irina, un alter-ego al scriitorului (nu o dată Erofeev a fost acuzat că nu reuşeşte să creeze un personaj feminin viabil, că nu-i surprinde în întregime trăirile şi gândurile), după ce are mai multe tentative de a salva Rusia de răul ce o domină, se decide să aducă pe lume un copil monstruos care să o răzbune. Sinuciderea însă (aşa cum recunoaşte însuşi Erofeev în *Horoşii Stalin,* (Pentru a-şi reabilita tatăl, Erofeev i-a scris o scrisoare lui Brejnev pentru a-l reprimi la post pe tatăl rămas şomer pentru că nu s-a dezis de fiu; în caz contrar, scriitorul ameninţa cu sinuciderea (prin spânzurare). Mult timp, aflăm din autobiografie, autorităţile nu au dat niciun răspuns. „Mă simţeam, trebuie să recunosc, nu prea comod. Aveam accese ciudate de lipsă de atenţie, nu puteam să conduc, mă lua mereu ameţeala, într-adevăr, nu ştiam ce să fac cu această ameninţare, cu şantajul meu personal: când să mă spânzur: peste o săptămână? Peste o lună? Din

când în când, uitându-mă dimineaţa în oglindă, îmi pipăiam gâtul de sinucigaş. Acum?") se dovedeşte a fi cea mai bună ieşire din situaţie.

În persoana Ksiuşei, desfrânata şi perfida prietenă a eroinei, care o iniţiază pe calea păcatului, se pare că s-ar afla mentorul spiritual al lui Erofeev, Vasili Aksionov, plecat în Occident, atras de bani, în urma scandalului legat de almanahul *Metropol'* editat împreună, dar mai apoi căzut în uitare. Un ecou al acestei imagini poate fi şi scena de homosexualitate din roman, ca răspuns la acuzaţiile de homosexualitate aduse celor doi, precum şi referirile frecvente la Crimeea, în care cei doi obişnuiau să meargă. Lui Erofeev şi Popov, iniţial daţi afară din Uniunea Scriitorilor, li s-a spus mai apoi că nu au fost excluşi. Popov, într-o corespondenţă particulară, a afirmat că i s-a adus la cunoştinţă că era acuzat de legături cu renegatul Aksionov, de crearea unui mediu periculos din punct de vedere ideologic, de crearea unor opere accentuat pornografice şi defăimătoare, precum şi de transmitere de informaţii calomnioase corespondenţilor occidentali (aceste acuzaţii şi înscenări sunt foarte plastic surprinse în roman, prin descrierea adunării oamenilor muncii care o pun la zid pe eroina-prostituată). Spre deosebire de bunicul Irinei, care, sub pretextul salvării, mai mult a împovărat-o cu acuze nerealiste, tatăl scriitorului nu a vrut să ia parte la această farsă, preferând să-şi dea demisia din diplomaţie decât să-şi renege fiul. În urma scandalului, din Uniunea Scriitorilor au plecat şi alţi autori şi colaboratori la almanah, Lipkin, Lisnianskaia, Aksionov (ultimul emigrând mai apoi în America, fără drept de a mai reveni în ţară). Au mai emigrat Aleşkovski (în S.U.A.), şi Gorenstein (în Germania). În urma scandalului produs de lansarea almanahului *Metroupol',* în sprijinul autorilor ruşi au sărit scriitorii americani: pe 12 august 1979, *The New York Times* a publicat o telegramă de la Kurt Vonnegut, W. Styron, John Updike (inclus şi el în almanah, cu un fragment de roman), Henry Miller şi Albee (vezi şi Robert Porter, *Russia's Alternative Prose,* Oxford/Providence, 1994, p. 29), care cereau reprimirea în Uniunea Scriitorilor, în caz contrar ei refuzând să mai fie tipăriţi vreodată în U.R.S.S.

În final, aşa cum şi-a propus autorul, *Metropol'* a distrus literatura sovietică, făcând posibilă apariţia „celeilalte literaturi". Momentul a însemnat într-adevăr o renaştere, atât personală, cât şi a literaturii care a urmat: nu întâmplător un volum de proză tânără editat de Erofeev poartă

ridul *Vremia rojat',* cu referire la sarcina „monstruoasă" care trebuia dusă la bun sfârşit. În ceea ce-l priveşte, scriitorul a revenit la viaţă împreună cu noua literatură, liberă, pe care o aducea cu el: „Simţeam în interior loviturile viitorului, de parcă eram însărcinat cu el. Viaţa tocmai începea, şi voiam aşa de mult să trăiesc. // Din «fiul puterii» m-am transformat într-un scriitor liber

— Adică, în esenţă, am devenit «nimeni», cum i-am promis lui Picasso, şi în nopţile de vară am scris primul meu roman, *Russkaia krasaviţa.* Jocul de-a v-aţi ascunselea cu destinul s-a terminat cu o demonstraţie a noilor lui posibilităţi. După ce am scris romanul, m-am trezit un alt om" *(Horoşii Stalin).*

Ca şi în cazul altor texte de factură postmodernistă, totul rămâne la latitudinea cititorului: „Până la urmă, textul se transformă într-o oglindă pe care cititorul o ţine în faţa sa. Are loc o mişcare înşelătoare, cititorul îşi împărtăşeşte opinia despre romanul meu, fără să înţeleagă că de fapt vorbeşte cu sine" (În interviul apărut în volumul *Postmodernisty o postkul'ture. Interv'ju s sovremennymi pisateljami i kritikami,* red. Serafima Roll, Moscova, 1998, pp. 99-110).

Table of Contents

300online.ru